ኢየሩሳሌምን
ዐወቁ

www.ethiopianorthodox.org

በግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ
በ፴፪ኛው ዘመነ መንግሥት ይህ መጽሐፍ ብርሃንና ሰላም
ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ማተሚያ ቤት ታተመ ።

ደራሲው ብፁዕ አቡነ ፊልጶስ አርቶዶክሳዊ ሊቀ ጳጳስ
ያለደራሲው ፈቃድ መልሶ ማሳተም
በሕግ የተከለከለ ነው ።

የኢትዮጵያ መሪ ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት አፄ ኃይለ ሥላሴ በልጅነት ።

አምላክ የመረጠው ፡ ለኢትዮጵያ ዕድገት
ሕፃኑ ተፈሪን እዩት ሲመለከት
ወሰኑን ለማቅናት ፡ ባሕሩንም ለመክፈት ።

www.ethiopianorthodox.org

ግንቦት ፲፯ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ. ም.

የግርማዊነታቸው ታሪክ መግቢያ ።

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ጃንሆይ ፤

ከዚህ ቀጥዬ የምጽፋቸው ቃላት በዓይን ያየኋቸውን ፤ በገሮዬም የሰማኋቸውን ፤ በአእምሮዬም የተረዳኋቸውን እንጂ እንዲያው እንደ ሰው ልማድ ግርማዊነትዎን በከንቱ ለማሞገስ ለከንቱ ውዳሴ የተጻፉ አለመሆናቸውን አስቀድሜ እመሰክራለሁ ።

ግርማዊ ሆይ ፤ ስምን መልአክ ያወጣል ይባላል ፤ « ስሙ ይመርሖ ኀበ ግብሩም» ይላሉ ። የዓለም ስምዎ ተፈሪ ፤ የፈረስ ስምዎ ጠቅል ፤ የሃይማኖት ስምዎም ኃይለ ሥላሴ ተብለዋል ።

ይህም ስያሜ ከእግዚአብሔር የተነገረ ትንቢታዊ ስም መሆኑን አስረዳለሁ።

፩ኛ/ ተፈሪ ፤ ቃልዎ ተደማጭ ፣ ግርማዎም አስደንጋጭ ለመሆኑ ከልዑል እግዚአብሔር ለተሰጠዎት ግርማና ሞገስ የተነገረ ትንቢታዊ ቃል ነው ።

፪ኛ/ ጠቅል ፤ ኢትዮጵያን ባንድ ሕገ መንግሥት ጠቅልለው ለመምራትዎና መላ አፍሪካንም ባንድ አዳራሽ ሰብስበው የአፍሪካን አንድነት መሥርተው ባንድ ሕግ ለማዋሐድዎ የተነገረ ትንቢታዊ ቃል ሲሆን ።

፫ኛ/ ኃይለ ሥላሴ ፤ ይህም ስያሜ በሥጋዊ ኃይል ጥሼ ልንገሥ ሳይሉ በሥላሴ ኃይል በልዩ ጥበቡም በሕዝብ ተመርጠው ከሐረር ተጠርተው እግዚአብሔር ለፍጥረቶቹ ለሚሠራው ሥራ ሠራተኛ ይሆኑ ዘንድ የተነገረልዎ ትንቢታዊ ቃል መሆኑን በተረዳሁት መጠን በእግዚአብሔር መንፈስ እገልጻለሁ ።

ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ጃንሆይ ፤

ከዚህ በላይ ባለው መሥመር በሥላሴ ኃይል የተመረጡበት ጠቅላላ ዕድልዎን ስላነሣሁም መላ ዓለምን ያስደነቀው ጠቅላላው ታሪክዎን ለታሪክ ጸሐፊዎች ትቼ በዚች ለኢትዮጵያ ወጣት ታሪክ መርማሪዎች በሀገር ቅድስት በኢየሩሳሌም ለኢትዮጵያ ያላትን የሥጋዊና መንፈሳዊም መሠረተ ተዘምዶና አባቶቻቸው ያቆዩት አፅመ ርስት ቅርሳቸውንም ያውቁ ዘንድ ባለኝ ሐሳብ «ኢየሩሳሌምን ዕወቁ» በሚል ስያሜ ባዘጋጀሁት ጽሑፌ መቅድም ገጽ ፤ ግርማዊ ለኢትዮጵያ ሕዝብዎ በመንፈሳዊ ዕድገቱ የዋሉለት ድንቅ የሆነ ውለታዎን ብቻ እንደሚከተለው እገልጻለሁ ።

www.ethiopianorthodox.org

አንደኛ ፤ በወጣቱ ዕድሜዎ ወደ ሀገር ቅድስት ወደ ኢየሩሳሌም ሔደው ከላይ በተሰጠዎ መንፈሳዊ ቅንዓት መካናት ቅዱሳትን ሲጐበኙ በኢትዮጵያ ውያን ዜጎችዎ ላይ የተመለከቱትን ኑሮ ለማሻሻል ።

ሀ. ከግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያርክ ከአባ ድምያኖስ ጋራ ስለማኅበሮችዎ ኑሮ ያደረጉትን ንግግርና ጥልቅ ስሜትዎን ።

ለ. በኢየሩሳሌም ገዳምዎ በዚያን ጊዜ የተገኘነውን መምህርና የማኅበሩን ቃል በትዕግሥት አዳምጠው ይህን ነገር ገና ከአዲስ አበባ ስነሣ አስቤዋለሁ ፣ አሁንም በዚህ ሰሞን ወደ ምድረ ግብፅ ለመውረድ አስቤአለሁና ነገሩ በሰላም እንዲጨረስ አደርጋለሁ ሲሉ በማረጋጋት የሰጡንን ተስፋ ፤

ሐ. በዚያን ጊዜ ለነበሩት የግብፅ ጳጳስ ለአቡነ ጢሞቴዎስ የጻፉት ታሪካዊ የሆነ መልእክትና ፤ ወደ ግብፅ ወርደው ከግብፅ ቤተ ክርስቲያን አባሎች የተነገረዎትን መልስ ሰምተው እንደወጣት የመኩራት ፤ እንደ ባለሥልጣንም የመገረም ጠባይ ሳይሰማዎ በረጋው ትዕግሥት ሆነው «እንኳን እኔ ራሴ መጥቼና መላክተኛም ብንልክ በማክበር ተቀብለው ደስ አሰኝተው የሚመልሱት ይመስለን ነበር እንጂ በአባቶችና በልጆች መካከል ይህን የመሰለ ነገር የሚሆን አይመስለንም ነበር እያሉ ለመኳንንቶቻቸው ነገሩዋቸው» ያለውን የደስታና ክብርን ቃል መሠረት በማድረግ ፤ ቀጥሎም በሕይወቱ ዘመን ሁሉ የተመለከትኩትን ፤ ግርማዊነትዎ በታላቅ ትግል ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ዕድገት ከሥር እስከ ጫፍ ያደረሱዋቸውን መዓርጋት በመዘርዘር ፤

ሀ. በ፲፱፻፳፩ ዓ. ም. ከኢትዮጵያ ሊቃውንት ለጳጳስነት መዓርግ ማብቃትዎን ፤

ለ. ኢትዮጵያዊ ሊቀ ጳጳሳት አሹመው ጳጳሳት እንዲሾሙ አድርገው ፣ አባቶች ተለምነው አይሆንም ያሉትን የዴር ሡልጣንን ርስት በሕግ እንዲመለስ ያደረጉበትን ፍልስፍናዎን ፤

ሐ. ፲፱፻፶፩ ዓ. ም. ወደ ግብፅ ወርደው ኢትዮጵያዊ ፓትሪያርክን ማሾምዎና ፤

መ. ፍጻሜ መዓርጉንም ፣ ኢትዮጵያዊ ፓትሪያርክ ባገር ውስጥ ተመርጦ ባገር ውስጥ ሥርዓተ ሢመቱ እንዲፈጸም ባወጁት የነፃነት አዋጅዎ ኢትዮጵያውያንን ብቻ ያይደለ መላ ዓለምን ባስደነቀው አኳኋን ፣ የመላው ዓለም አብያተ ክርስቲያናት ፓትሪያርኮችና ሊቃውንት ተካፋይ በሆኑት በኢትዮጵያዊ ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ ፣ ግንቦት ፩ ቀን ሢመተ ፓትሪያርክን በታላቅ ክብር

አክብረው ፣ የፈጸሙትን ዘመን የማይሽረውን ታሪክዎን በመቅድሙ ለተከታይ ትውልድ እንዲቆይ አዘጋጆቼ የድካምዎን ፍጻሜ አስረድቼ ጽፌአለሁ ።

ሠ. በኢየሩሳሌም ላለው የኢትዮጵያ አፅመ ርስት አሁን ለተያዘው ለዴር ሡልጣን ጉዳይና ወደፊትም ወደ ቅዱሱ መቃብር ወደ ጎልጎታ ቤተ ክርስቲያን ለመግባት የሚያስችሉ ማስረጃዎች ከነፎቶ ኮፒው በዓረብና በእንግሊዝ አሳትሜ ትርጕሙን በራሳችን ቋንቋ ባማርኛ አዘጋጅቼ ለሰማንያኛው በዓለ ልደትዎ መታሰቢያ ሆኖ ይታተም ዘንድ እየተመኘሁ ለታላቁ ታሪካዊ ግርማዊነትዎ አቀርባለሁ ።

የሐሳብ አገልጋይዎ አባ ፊልጶስ

www.ethiopianorthodox.org

የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መንግሥት አልጋ ወራሽ
ልዑል መርዕድ አዝማች አስፋ ወሰን ።

www.ethiopianorthodox.org

መቅድም ።

«ኢየሩሳሌምን ዕወቁ»

ይህ «ኢየሩሳሌምን ዕወቁ» የተባለ መጽሐፍ የኢትዮጵያ ሕዝብ በኢየሩሳሌም ላይ ያለውን በጣም ደስ የሚያሰኘውን መንፈሳዊ ታሪኩንና የእምነቱ ምልክት የሆኑት ቅዱሳት መካናት የሚገኙትን የሃይማኖት ቅርስ አፅመ ርስቶቹንም በማወቅ ይጠቀምበት ዘንድ ሁለተኛም ስለ ዴር ሡልጣን ገዳም ርስትነት ከግብፆች ጋር የተደረገውን የርስት ክርክርንና ሙግትን ፍጻሜ ለማስረዳት ከአባ ፊልጶስ በእግዚአብሔር ጸጋ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማት ሊቀ ጳጳስ ተጻፈ ።

ኢየሩሳሌም እንደ ኤሮፓ አቈጣጠር በ፲፱፻፷፪ ዓ. ም. በ፲፫፻፹፪ ሂጅራ ተጻፈ ።

፩/ ይህን መጽሐፍ «ኢየሩሳሌምን ዕወቁ» በሚል አርእስት የሰየምኩት ፤

አንደኛ ፤ የኢትዮጵያ ሰው መጽሐፉን አንብቦ ኢየሩሳሌም በብሉይ ኪዳን ሀገረ ሰላም የምትባልበትን ጥንተ ታሪኳን ለማስረዳት ።

ሁለተኛ ፤ በጌታችን በኢየሱስ ደም ተቀድሳ ሀገር ቅድስት መባልዋን ለማሳወቅ ፤

ሦስተኛ ፤ ይህች የታሪክ ከበርቴ የሆነችው ኢየሩሳሌም ከኢትዮጵያ ጋር እንዴት ያለ ግንኙነት እንዳላትና ለኢትዮጵያ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በደሙ በቀደሳቸው በቅዱሳት መካናትም የሃይማኖት ቀደምትነትና የርስት መብት ይዞታ እንዳላት እንድታውቁ ።

አራተኛ ፤ ዛሬም በዚች በቅድስት ሀገር የኢትዮጵያን ማኅበርና አፅመ ርስቱም በምን አኳኋን እንደሚገኝ የኢትዮጵያ ሰው ሁሉ ይህን ታሪካዊ የሆነውን መጽሐፍ በመመልከት በንብረቱና በማኅበሮቹ ላይ የተፈጸመውን የግፍ ሥራና አጥቂነትም ተግባር በማወቅ እንዲጠቀምበት ነው ።

፪/ ኢየሩሳሌም ለኢትዮጵያ ጥንተ ሕገ መንግሥትና ጥንተ ሃይማኖትም እንደሆነች ለማወቅ ትችሉ ዘንድ ታሪኩን በማስተዋል ተመልከቱ ፤ ለሰው ልጅ እርሱው ራሱ ማንነቱን በሥራና በቃሉም ካላወቀና ካላሳወቀ በቀር ማንም ሊያውቀውና ሊያውቅለትም አይችልምና ታሪካችንን መርምረን ዕድላችንን እኛው ራሳችን እናስከብረው ፤ ታሪካችንንም እኛው ራሳችን እንግለጠው።

ሰው ራሱን ሳያውቅና ሳይታወቅ የሌላውን አውቃለሁ ቢል ላዋቂዎች ተረት ይሆናል የራሱን አያውቅ መባል ታላቅ ስድብ ነውና ።

www.ethiopianorthodox.org

፫/ ማስረጃ ስለ አብርሃምና መልከ ጼዴቅ ለወጣቶች ፤

ወጣቶች ሆይ ! ፍቁረ እግዚአብሔር የመባልን ዕድል የወረሰው አብርሃም ካገርህ ወጥተህ ከወገኖችህ ተለይተህ እኔ ወደ ማሳይህ ምድር ና ተብሎ ከእግዚአብሔር የተጠራው አብርሃም ከአገሬ ወጥቼ ከወገኖቼ ተለይቼ ወዴት እደርሳለሁ ? ሳይል የእግዚአብሔርን ቃል አምኖ ካገሩ ከካራን ወጥቶ ዛሬ ኬብሮን ወይም ከሊል በመባል ወደ ታወቀችው አገር ወደ ከነዓን ምድር ተዛውሮ የሳሌም ንጉሥ የልዑል እግዚአብሔር ካህን በመባል ታውቆ ብቸኛው መልከ ጼዴቅ ወደሚኖርባት ሀገረ ሰላም ተብላ መልከ ጼዴቅን ንጉሠ ሰላም ወደ አሰኘችው ወደ ኢየሩሳሌም እንደገባና ከዚህም ከደገኛው ካህን ተገናኝቶ ካለው ሀብት አሥራት እንዳበረከተውና መልከ ጼዴቅም በረከቱን በሥርዓተ ካህን ተቀብሎ አብርሃምን እንደ ባረከው ለሐዲስ ኪዳን ቍርባን ምሳሌ የሆነ የወይን ጠጅና ኅብስትም (እንጀራ) እንዳቀረበለት መጽሐፍ ቅዱስ ይነግረናል ። ዘፍ. ፲፬፡፲፯-፳።

፬/ የዚህም የመልከ ጼዴቅን ደግነት ዳዊት በመዝሙሩ «ከአጥቢያ ኮከብ አስቀድሞ ከሆድ ወለድኩህ ፤ እንደ መልከ ጼዴቅ ሥርዓት አንተ ለዘለዓለም ካህን ነህ» ብሎ «እግዚአብሔር ማለ ፡ አይጸጸትምም» በማለቱ ለእግዚአብሔር ልጅ ለኢየሱስ ክርስቶስ ምሳሌ አድርጎ በተናገረው ትንቢት ገልጾታል ። መዝሙር ፩፻፱.፫ ፡ ፬ ።

፭/ ቅዱስ ጳውሎስም እንደዚሁ «የስሙም ትርጓሜ በመጀመሪያ የጽድቅ ንጉሥ ነው ፤ ኋላም ደግሞ የሳሌም ንጉሥ ማለት የሰላም ንጉሥ ነው ፤ አባትና እናት የትውልድም ቍጥር የለውም ፤ ለዘመኑም ጥንት (መነሻ) ለሕይወቱም ፍጻሜ የለውም ፤ ዳሩ ግን በእግዚአብሔር ልጅ ተመስሎ ለዘላለም ካህን ሆኖ ይኖራል» ብሎ ከላይ በነቢዩ የተነገረውን ትንቢት አብራርቶ ጽፎለታል ፤ ዕብ. ፯ ፡ ፩-፫ ።

፮/ ከአበው ታሪክም መልከ ጼዴቅን ከማየ አይኅ በኋላ የኖኅ ልጅ ሴም አዕመ አዳምን አስጠብቆ በማዕከለ ምድር በኢየሩሳሌም ዋሻ ውስጥ አስቀምጦት አዕመ አዳምን እንደ ታቦት አድርጎ ለእግዚአብሔር ጸሎትና መሥዋዕትም እያቀረበ ሙሴ ጽላትና ሕገ ኦሪትን ከመቀበሉ አስቀድሞ እግዚአብሔርን ያገለግል ነበር ፤ እያሉ ለክህነትና ለታቦት ጥንተ መሠረት አድርገው የሚተርኩ ይገኛሉ ። ሆኖም አገረ ሰላምን ስንሻ ስሙን ካነሳን ዘንድ ታሪኩንም ለመግለጽ ያህል ነው እንጂ ፤ እኔ የተነሣሁት ለኢትዮጵያ ከኢየሩሳሌም ጋር ከጥንትም ጀምሮ በብሉይና በሐዲስም ያላትን ተዘምዶ ለማስረዳት ነውና የመልከ ጼዴቅን ሐተታ በዚህ አቁሜ የተነሣሁበትን ታሪክ እቀጥላለሁ ።

፯/ «በሰማይ ለእግዚአብሔር ምስጋና ይሁን ፤ ሰላምም በምድር ፤ ለሰውም በጎ ፈቃድ» ብለው መላእክት የልደቱ ዕለት እንዳበሠሩ ንጉሠ ሰላም ኢየሱስ

ክርስቶስ በቤተ ልሔም በሰው ሥጋ በተወለደ ጊዜም እግዚአብሔር አብ አንድ ልጁን ልኮ ፍጥረቱን ሁሉ በታረቀው ጊዜ የዕርቅና የሰላም አዋጅ የተነገረባት የሰላም መግለጫ ምድር በመሆኗ ኢየሩሳሌም በሐዲስ ኪዳንም ሀገረ ሰላም ተብላለች ።

ሁለተኛ ስለ ኢትዮጵያ ነገሥታት ታላቅ ዝና ።

፩/ ለኢትዮጵያ በሀገር ቅድስት በኢየሩሳሌም ያላት ታሪክ በሥጋዊና በመንፈሳዊም የተጣመረ ድርብ ታሪክ በመሆኑ ኢትዮጵያን በጣም የሚያኮራት ነው ። ይኸውም ጥሩ ታሪክ ኢትዮጵያ ያፈራችው እጅግ ስመ ጥሩ በሆኑት ብልሆች ነገሥታቷ ዕውቀትና አስተዋይነትም ነው ።

፪/ ለዚህም አስተዋይነት መገኛው ከእግዚአብሔር ፈቃድ እንጂ ከሰው ብልጠት እንዳይደለ በነቢዩ በዳዊት «ኢትዮጵያ እጆቿን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች» ተብሎ አስቀድሞ የተነገረላት ትንቢት ይፈጸም ዘንድ ኢትዮጵያዊት ንግሥት ያደረገችው ጉዞ የሚያስረዳ ነው ።

፫/ «የሳባ ንግሥት በእግዚአብሔር የወጣለትን የሰሎሞንን ዝና በሰማች ጊዜ በዕንቈቅልሽ ትፈትነው ዘንድ መጣች» በማለት ብሉይ ኪዳን እንደገለጸው ይህችው ዝነኛዋ የኢትዮጵያ ንግሥት በንጽሕና ፡ በድንግልና ተጠብቃ የዓለምን ታሪክ ስትመረምር የሰሎሞንን ብልህነት በሰማች ጊዜ በወሬ የሰማችውን ሥጋዊና መንፈሳዊ ጥበቡን በዓይን ዓይታ ለመረዳት ስትል እንደዛሬ ዘመን የባሕርና የአየር ጐዳና ባልተከፈተበት ዘመን በሴት አቅሟ ከአክሱም እስከ ኢየሩሳሌም ባደረገችው በረጂም ጉዞ ከሰሎሞን ተገናኝታ የተመኘችውን ሥጋዊና መንፈሳዊ ጥበቡን ራሷ ለመረዳት ቻለች ።

፬/ ለእግዚአብሔር ትንሽ ነገር ሲለምኑት ታላቅ ስጦታ መስጠት የቸርነት ባሕርዩ እንደመሆኑም ያላሰበችውንም ስጦታ ሰጣት ። ይኸውም ስጦታ የምድር ነገዶች ሁሉ በዘርህ ይባረካሉ የሚለው የተስፋ ትንቢት ከተነገረለት ከአብርሃም ዘር ከወረደው የይሁዳ ነገድ ከሆነ ከሰሎሞን በዙፋንዋ የሚተካ ቀዳማዊ ምኒልክን ጸንሳ ፤ የእግዚአብሔርን እምነት አጥንታ በመመለሷ «ሞዓ አንበሳ ዘእምነገደ ይሁዳ» የሚለውን ለኢትዮጵያ መንግሥትና ሕዝብ ታላቅ የባለተስፋ ዘር ያደረገውን ዓላማ የትውልድ ሐረግና የእምነትን መሠረት አግኝታ ተመልሳለች ። ፩ኛ/ ነገ ፲ ፡ ፩-፲፫ ።

፭/ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስም በስብከቱ የሰሎሞንን ጥበብ ለመረዳት ባደረገችው ጉዞ እንዳመሰገናት ሐዲስ ኪዳን ይነግረናል ። ሉቃ ፲፩ ፡ ፴፩ ።

፮/ ከዚህ መሥመር በላይ ንግሥተ አዜብ የፈጸመችው ልባምነት በጌታችን ቃል እንደ ተመሰገነች በቅዱስ ወንጌል ሲነገር ይኖራል ።

www.ethiopianorthodox.org

፯/ በተከታይዋ በንግሥት ሕንደኬ ዘመነ መንግሥትም በሐዲስ ኪዳን የተፈጸመውም ታሪክ እንደዚሁ ኢትዮጵያን በጣም የሚያኮራ ነው ።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ብዙ ተአምራት በማሳየት ፫ ዓመት ከ፫ ወር ያስተማረው ሕዝብ መድኃኒቱን ሰቅሎ በስሙ ያመኑትንም በማሳደድ ላይ ሳለ ፤ የኢትዮጵያዊት ንግሥት የሕንደኬ መላክተኛ ኢትዮጵያዊ ሰው በብሉይ ኪዳን እምነት ሕግ በዓሉን አክብሮ ሲመለስ በሠረገላው ተቀምጦ እንደ በግ ወደ መታረድ ተነዳ ፤ የበግ ጠቦትም በሸላቹ ፊት ዝም እንደሚል አፉን አልከፈተም ። የሚለውን የኢሳይያስን ትንቢት እያነበበ ሲጓዝ ሳለ ፤ ሐዋርያው ፊልጶስ ከእግዚአብሔር ታዝዞ ደረሰበትና በውኑ የምታነበውን ታስተውለዋለህን ? ቢለው የሚመራኝ ሳይኖር ይህ እንዴት ይቻለኛል አለው ፤ ወዲያው ፊልጶስን በሠረገላው አስቀመጠውና እባክህ ነቢዩ ይህን ስለማን ይናገራል ስለ ራሱ ነውን ? ወይም ስለ ሌላ ? አለው ፤ ፊልጶስም ከዚህ መጽሐፍ ጀምሮ ስለ ኢየሱስ ወንጌልን ሰበከለት ፤ ሲጓዝም ውኃ ካለበት ደረሱና ኢትዮጵያዊው ሰው እነሆ ውኃ እንዳልጠመቅ የሚከለክለኝ አለን ? ቢለው ሐዋርያው በፍጹም ልብህ ብታምን ተፈቅዶልኻል ቢለው ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደሆነ አምናለሁ ብሎ ሠረገላው እንዲቆም አዝዞ ሁለቱም ከሠረገላው ወርደው ሐዋርያ ፊልጶስ አጠመቀው ። የሐ-ሥራ ፰ ፣ ፳፮-፴ ይለናል ።

፰/ እንደዚህ ያለ ኃይለ ቃል በሐዋርያት ሥራ ስናነብ የሚያኮራን ነው ። ምክንያቱም ትንቢቱ የተነገረላቸው ሕዝቦች ቃሉን አንቀበለም ብለው መድኃኒታቸውን በመስቀል አስገድለው ፤ ደቀ መዛሙርቱንም በማሳደድ ላይ ሳሉ ኢትዮጵያ ብሉይ ኪዳንን ራሷ ተመራምራ ኢየሩሳሌም ድረስ መጥታ እንደተቀበለች ሐዲስ ኪዳንንም እንደዚሁ ያንድም ሐዋርያ ደም ሳታፈስ መጀመሪያው የኢትዮጵያ ሰው ወደ ቅድስት ሀገር ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ስለ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተነገረው ትንቢት መፈጸሙን በሐዋርያው ቃል ተረድቶ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደሆነ አምናለሁ ፤ ብሎ በሐዋርያው እጅ ጥምቀት መቀበሉን በሐዋርያት ሥራ ሲነበብ መኖሩ ኢትዮጵያዊን ክርስቲያን ሁሉን ሲያኮራ የሚኖር ታላቅ ዕድል እንደሆነ መረዳት ያሻናል ።

፱/ የኢትዮጵያ ወጣቶች ሆይ ፡ ኢየሩሳሌም ለኢትዮጵያችን እንደዚህ ባለ ምስክርነት የተረጋገጠ የሃይማኖትና የመንግሥት መሠረት እንደሆነች ማወቅና መረዳትም ተገቢያችን ነው ፤ ስለሆነም ከዚህ ላይ አንድ ማስጠንቀቂያ መስጠት ተገቢ ይመስለኛል ፤ ንግሥተ ሳባ ፤ ከሰሎሞን ቀዳማዊ ምኒልክን እንደወለደች የሚነገረው በኢትዮጵያችን ታሪክ ውስጥ ነው እንጂ በመጽሐፍ ቅዱስ እንዳልተገለጸ ማወቅ ግድ ይገባል ፤ እሥራኤሎች ይህን ታሪክ ከዜና መዋዕል ያላገቡት ኩሩዎች ነበሩና ሰሎሞን ከአፍሪካዊት ሴት ወለደ እንዳ ይባል ያፈሩ ይመስለኛል ።

ሦስተኛ ስለ ኢትዮጵያ ማኅበር ገድልና ስለ ኢትዮጵያ ቅዱሳት መካናት መብት ።

፩/ በላይኛው መሥመር እንደተነገረው ኢትዮጵያ በሕንደኬ ንግሥት ዘመነ መንግሥት በዘመነ ሐዋርያት ፤ ከሐዋርያ ፊልጶስ እጅ የተቀበለችውን እምነትንና ጥምቀትን ጠብቃ ስትኖር ፤ አሁንም በነገሥታቱ አስተዋይነት ፤ አራተኛው መቶ ዓመት ሲጀመር የእምነተ ወንጌልን ሥርዓት የሚያስረዳ መምህር ለማስመጣት ፍሬምናጦስ የተባለውን ሰው አቅራቢያቸው ወደ ሆነው አገር ወደ ግብፅ ልከው አባ አትናቴዎስ የእስክንድርያ ፓትረያርክ ፍሬ ምናጦስን ተቀብለው ራሱን ሥርዓተ ክህነትን አስተምረው የጳጳስነትን ሥልጣን ሰጥተውት አባ ሰላማ ተብሎ ወደ ኢትዮጵያ ተመልሶ ፡ በተሰጠው ሥልጣን ወንጌልን ባስተማረ ጊዜ ፤ በስብከተ ወንጌል የጌታችን ፍቅር ያደረባቸው ኢትዮጵያውያን ፡ ስለ ክርስቶስ ፍቅር ሥርዓተ ዓለምን ንቀው ፣ ሥርዓተ ምንኩስናን የተቀበሉ መናንያን መነኮሳት በሚያስደንቅ መንፈሳዊነት ተነሥተው የሱዳንና የምድረ ግብፅን በረሃ አቋርጠው ጌታችን ንጹሕ ደሙን ወደ አፈሰሰባት ወደ ኢየሩሳሌም ሔደው ለመንፈሳዊ ምግባርና ትሩፋት ጽሙዳን ሆነው ጌታችን በተወለደበት በቤተ ልሔም በተጠመቀበት በዮርዳኖስ በተሰቀለበት በቀራንዮ ፤ በተቀበረበት በጎልጎታ በዚሁ ሁሉ በቅዱሳት መካናት ቦታ ገዳም አቅንተው ሥርዓተ ማኅበር ሠርተው በመኖራቸው ለኢትዮጵያ አስደናቂ የሆነ የቅዱሳት መካናት ይዞታና የሃይማኖት አገልግሎት በቀደምትነት አውርሰውታል።

፪/ ይህም ይታወቅ ዘንድ በዚህ በሚያስደንቅ መንፈሳዊነታቸው የክርስቲያን ማኅበር ሁሉም ባንድነት የክርስቶስን ትንሣኤ በሚያከብሩበት በታላቁ በዓል ቀን ብርሃን ለማውጣት በተቀዳሚነት ወደ ጌታችን መቃብር መጀመሪያ የሚገባ የኢትዮጵያ ገዳም አለቃ እንደ ነበረ የሚያስረዳ የክርስቲያን ማኅበሮች ሁሉም የተስማሙበት ፤ የሀገሩ ገዥዎች ያጸደቁት መረጃ በዚሁ መጽሐፍ ውስጥ ከነፎቶ ኮፒው የመጀመሪያውን ገጽ ይዞ ይገኛል ። ፳፩ ፣ ፳፫

፫/ ኢትዮጵያውያን ሆይ ፤ እነዚህ ገድለኞች የኢትዮጵያ መነኮሳት ፡ ኢትዮጵያ በቱርኮች በተከበበች ጊዜ መገናኛው መንገድ ተቋርጦባቸው ፡ ከኢትዮጵያ ረዳት አጥተው ከ፲፯ኛው መቶ ዘመን ጀምሮ ያገኛቸው የኑሮ ችግርና ጊዜ ከረዳቸው ከሌሎች የክርስቲያን ማኅበሮች ዘንድ የደረሰባቸውን መጉላላትና የንብረታቸውን መነጠቅ በጠቅላላውም የተቀበሉት ግፍና የተፈጸመባቸው የዓመጽ ተግባር እጅግ አሳዛኝ ነው ። እነሱ በረኃብና በዕርቃን ተይዘው ንብረታቸውና የቅድስና ይዞታቸውን ለመውረስ ሌሎች የክርስቲያን ወገን ድርጅቶች ሲጣሉበት በመመልከት ጽኑ ፈተና ተቀብለዋል ። ይህንንም የክርስቲያኖችን ዓመጽና በአፅመ ርስታችሁና በወገኖቻችሁም የደረሰውን ሁናቴ ትረዱት ዘንድ ይኸውና ማስረጃውን ሁሉ ሰብስቤ ፤ አቅርቤላችኋለሁ ።

www.ethiopianorthodox.org

፭ኛ/ ዜና ኢትዮጵያ በኢየሩሳሌም መጽሐፍ ።
፮ኛ/ የሰነድ ማስረጃ መጽሐፍ ።
፯ኛ/ ከዚህ መቅድም ቀጥሎ አሁን በሚጻፈው «ኢየሩሳሌምን ዕወቁ» የተባለውን መጽሐፍ አሳትሜያለሁና መጻሕፍቶቹን ብትመለከቱ ፤ ነገሩን በዝርዝር ለመረዳት ያስችላችኋል ።

የወዳጅ ጠላት ።

፩/ ኢትዮጵያዊ ሆይ ፤ ከሁሉ የባሰው ደግሞ ኢትዮጵያ የኔ የምትላቸው የአርመኖችና የግብፆች ዓመፅ ተግባር ነው ። ኢትዮጵያውያን መነኮሳት ከላይኛው መሥመር እንደተነገረው በኃያላኑ ማኅበሮች ዓመፅ በጎልጎታ ውስጥ የነበራቸውን ርስትና ንብረታቸውን ተነጥቀው ከጎልጎታ ውጪ በስተምሥራቅ ከሚገኘው ዴር ሥልጣን ከሚባለው ከተቀመጡበት ገዳማቸው በ፲፰ኛው መቶ ዘመን መጨረሻ ላይ በ፲፯፻፸ ዓ. ም. አንድ አብራሂም ጀውሃሪ የሚባል የግብፅ ሰው መጥቶ የናንተ ወገን ነኝ ማረፊያ ስጡኝ ብሎ ለምኗቸው ቢያስጠጉት ውሎ አድሮ የገንዘብና የአፍ ድኆች መሆናቸውን ከተረዳ በኋላ ከዋናው መኖሪያቸው ውስጥ ቄስ ጊዮርጊስ የሚባል ግብፃዊ አስመጥቶ አስቀመጠበት ቆይተውም ገዳሙን በማሳደስ አመካኝተው ከገዳማቸው እንዳስወጡዋቸውና ቀጥሎም በ፲፰፻፴፰ ዓ. ም. በተነሣው ተላላፊ በሽታ የኢትዮጵያ መነኮሳት በሞት እንዳለቁ ግብፃውያን የኢትዮጵያ ማኅበር የነበረውን የርስት ማስረጃዎቻቸውንና ቅዱሳት መጻሕፍቱም ሳይቀሩ በተላላፊ በሽታ አመካኝተው የኢትዮጵያን መዛግብት ሁሉ በእሳት አቃጠሉና ዴር ሥልጣን የሚባለው የግብፅ ርስት ነው የሐበሾች አይደለም ብለው ገዳሙን እጅ ካደረጉ በኋላ የኛ ጥገኞች ናቸው እያሉ በኢትዮጵያ መነኮሳት ላይ የፈጸሙትን ሥቃይ የቅርብ ተመልካች የሆኑት የእንግሊዝ ቆንስል ሚስተር ፊንና ጳጳሱ ቢሾብ ጐባት የጻፉትን ግፍ ዜና ኢትዮጵያን የሰነድ ማስረጃንና ኢየሩሳሌምን ዕወቁ መጻሕፍትን ብትመለከቱ ሁሉንም ለመረዳት ትችላላችሁ ።

አራተኛ ክፍል ።

ጊዜ ገቢር ለእግዚአብሔር መዝ. ፩፻፲፰ ቍ. ፩፻፳፮ ።

፩/ ለእግዚአብሔር የሥራ ጊዜ አለው እንደተባለው እግዚአብሔር ሥራ የሚሠራበት ጊዜ እንዳለው ሁሉ ለሚሠራው ሥራ መሣሪያ ያደርገው ዘንድ ለሥራ የሚያስነሣውም ሰው አለው ፤

ስለዚህ ሰው ከእግዚአብሔር ካልተሰጠው በቀር ያለ እግዚአብሔር ፈቃድ ምንም ማድረግ አይችልም ። ሥራ ሁሉ ከፈጣሪ የሚሰጥ የስጦታ ዕድል እንደ ሆነ መጽሐፍ ቅዱስ ይነግረናል ፤ ሳሙ. ፯ ፡ ፩ — ፲፫ ።

፪/ ይህም ይታወቅ ዘንድ ፤ የኢትዮጵያ ማኅበር ከ፲፮ኛው መቶ ዘመን ወዲህ የኢየሩሳሌም መንገድ በቱርኮች ወረራ ከተዘጋባቸው ጊዜ ጀምሮ በዚህ በረጅሙ ዘመን ሁሉ የደረሰባቸውን መከራና የገጠማቸውን ጭንቀት ለኢትዮጵያ ነገሥታት ሳያሰሙ ያሳለፉት ዘመን አይገኝም ። ምን ጊዜም ጩኸታቸው አቋርጦ አያውቅም ። ስለሆነ ግን ኢትዮጵያ ጆሮዋን ደፍና ፥ ዓይኗን ጨፍና አርቃ ሳትመለከት ያለውቀት ያሳለፈችው ዘመን ወደ ኋላ መለስ ብሎ ለተመለከተው እጅግ ረጂም ነው ።

፫/ ይህ ይታወቅ ዘንድ ከጐንደር ነገሥታት ፤ ከነ ራስ ዓሊና ደጃዝማች ውቤም የተጻፉ ጣልቃ ገብ ታሪኮች ይገኛሉ ። ስለሆነም መልእክቱ (ጽሑፉ) አጠቂን ተብሎ ወደ ተጮኸባቸው ማኅበሮች ምነው ለምን ሰዎቻችንን ትበድላላችሁ ተብሎ ዋጋ የሌለው እንደዋዛ የሚቈጠር መልእክት ከመጻፍ በቀር ለቦታውና ለማኅበሩ የሚበጅ ሥራ አልተሠራም ።

www.ethiopianorthodox.org

(አፄ ዮሐንስ ፬ኛ)

፬/ አፄ ዮሐንስ ገና አባ በዝብዝ ካሣ ሲባሉ ጀምረው ገዳሙንና ማኅበሩንም ለመርዳት እጅግ ከፍ ያለ ጥረት ቢያደርጉም በዘመናቸው የነበረው የቱርኮች ጠበኛነት ፖለቲካ ባይረዳቸው ፤ ለማኅበሩ መተዳደሪያ ገንዘብና ሌላ የማረፊያ ቦታ ገዝተው ከመስጠት በቀር በቅዱሳት መካናት አ... ጉዳይ የደረሰባቸውን ጥቃት ለማስወገድ ጊዜ አልረዳቸውም ።

www.ethiopianorthodox.org

<u>የኢትዮጵያ ን. ነ. ዳግማዊ ምኒልክ ።</u>

፳/ ይኸውም የማኅበሩ ጩኸት በይበልጥ እስከ ዳግማዊ ምኒልክ ዘመን ተላልፎ ዳግማዊ ምኒልክና ባለቤታቸው እቴጌ ጣይቱም ይህን ጥቃት ለማስ ወገድ ከፍ ባለ ጥረት ተነሥተው በደጃዝማች መሸሻ ወርቄ መላክተኛነት ብዙ ሀብት ወጪ በማድረግና ሊነገር በማይቻል ዘዴም ብዙ የደከሙበት መሆኑ ቢታ ወቅም በዴር ሡልጣን ገዳም ለማኅበሩ በተለይ መናፈሻ መውጫ በር በማስ ከፈትና ለማኅበሩ መርጃ ገንዘብና የሚከራይ ቤት ከማሠራት በቀር በግብፆችና በአርመኖች አጥቂነት በንብረታቸውና በገዳማቸው ከደረሰው ጥቃት ነፃ ሊያ ወጧቸው ጊዜ አልረዳቸውም ።

www.ethiopianorthodox.org

ግርማዊ አፄ ኃይለ ሥላሴ በልዑል አልጋ ወራሽነት ።

www.ethiopianorthodox.org

ትዕግሥትና ዕውቀት ።

ከልጅነት እስከ ሺበት ።

ግርማዊ አፄ ኃይለ ሥላሴ በልዑል አልጋ ወራሽነት ።

፩/ የሰው ፍጥረት ሁሉ ካለማወቅ ወደ ማወቅ በተሻሻለበት በአዲሱ መለ ዋወጫ ዘመን መካከል ኢትዮጵያ ተለይታ ወደኋላ መቅረቷን የተመለከተው ፈጣሪ አምላክ በመለኮታዊ ጥበቡ ኢትዮጵያን በሥጋዊው መንግሥትና በመን ፈሳዊውም ሃይማኖት የሰው ፍጥረት ሊደርስባቸው ከሚቻለው ከሥልጣኔ ደረጃ ለማድረስ ባደረገው ከሃሊነቱ ለኢትዮጵያ ዕድገት ለሚሠራው የኢትዮ ጵያ ልማት ሥራ ሠሪ ያደርጋቸው ዘንድ ገና ሲፈጠሩ ትዕግሥትንና የአርቆ አስተዋይነትን ዕውቀት አዋሕዶ የፈጠራቸውን ልጅ ተፈሪ መኰንንን ኢትዮ ጵያ በሥጋዊ ኃይልና ጉልበት ብቻ ድንበርዋን ካለማስደፈር ሥራ በቀር ሌላ ዘመናዊ መሻሻል ሳይኖራት በልማድ ሰንሰለት ታሥራ በዘመናዊ ትምህርትና ሥልጣኔ ከመሻሻል ተለይታ በጥንታዊ ባህልና ልማድ ማዕበል ጠልቃ ጠቢባ ንን እየነቀፈች ስትኖር ፤ ከሃሊ አምላክ ደቂቀ እሥራኤልን በምሕረት በተመለ ከተበት ጊዜ ሙሴን መሪ እንዳስነሣላቸው ሁሉ ኢትዮጵያንም ከነበረችበት የከንቱ ልማድ ጨለማ ለማላቀቅ ቅዱስ ፈቃዱ በሆነ ጊዜ ከብዙ ኃያላን መካ ከል በዕውቀት የረቀቀውን በመንፈሳዊ ኃይል የላቀውን ወጣት መርጦ ከኢት ዮጵያ ምሥራቅ ጫፍ ከሐረር ክፍለ አገር ደጃዝማች ተፈሪ መኰንንን ለኢትዮ ጵያ መንግሥት ሕዝብ የሥልጣኔ መሪነትን መረጠ ።

ይኸውም የእግዚአብሔር መራጭነት ይታወቅ ዘንድ የኢትዮጵያ መሳ ፍንትና መኳንንት ባንድ ቃል መክሮ ንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱን ከፋሌ አም ጥቶ ንግሥተ ነገሥታት ብሎ በአባታቸው ዙፋን ባስቀመጠ ጊዜ ፤ ደጃዝማች ተፈሪ መኰንንንም ከሐረር አምጥቶ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽ ባለ ሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ልዑል ራስ ተፈሪ መኰንን ብሎ በሕዝብ ምርጫ ሾማቸው ።

፪/ የሥልጣኔ ጉዞ ፤ በዚህ ጊዜ በዕውቀት የረቀቁ ወጣቱ የኢትዮጵያ መንግሥት መሪ በ፲፱፻፱ ዓ. ም. መስከረም ፲፯ ቀን የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መንግሥት አልጋ ወራሽ ልዑል ራስ ተፈሪ ተብለው እንደተሾሙ ባገሩ ላይ ሰፍሮ የቆየውን ከባድ የልማድን ኃይል በጉልበት ልጋፈጠው ሳይሉ (ሽምግ ልና) ከላይ በመነሻው ትዕግሥትና ዕውቀት ከልጅነት እስከ ሺበት እንዳል ነው ለጊዜው ልማድን እንደልማዱ ታግሠው በሰላማዊ ርምጃ ለማሸነፍ ባላ ቸው ጥበብ መሳፍንቱና መኳንንቱን በርእይ (በማየት) ለማሠልጠን አገራቸው ኢትዮጵያንም ከሠለጠነው ዓለም አስተዋውቀው ከዓለም መንግሥታት ማኅ በር አንድነት ለማግባትና በመንፈሳዊ በኩልም ወደ ቅድስት ሀገር ሔደው

www.ethiopianorthodox.org

በኢየሩሳሌም የሚገኙትን የኢትዮጵያን ቅዱሳት መካናትን ጐብኝተው ኢትዮጵያ ን የሥጋዊና የመንፈሳዊም ዕድሏን ባንድነት አያይዘው አንድ ላይ ለማሳደግ ባላቸው አርቆ ተመልካችነት ዕቅድ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መንግሥት መሪነት በተቀበሉ በ፯ኛው ዓመት የኢትዮጵያን መሳፍንቱንና መኳንንቱን አስከትለው ጥበቡን ለመገብየት ከኢትዮጵያ ወደ ሠለጠነው ዓለም ወደ አውሮጳ ጉዞ ጀመሩ ። ከአዲስ አበባ በምድር ባቡር እስከ ጂቡቲ ከዚያም በባሕር መርከብ እስከ ስዌዝ ከዚያም እስከ ኢየሩሳሌም ። በምድር ባቡር ተጉዘው ደረሱና በሚያዝያ ፲፰ ቀን ፲፱፻፲፮ ዓ.ም. ኢየሩሳሌም ሲገቡ የእንግሊዝ መንግሥት ባለሥልጣኖችና የሃይማኖት ባለ ሥልጣኖችም ሁሉ በየክፍላቸው ከፍ ባለ አቀባበል ተቀበሏቸው ።

ልዑል አልጋ ወራሽ ጉዟቸውን አስቀድመው ወደ ኢየሩሳሌም ያመሩት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተነሡበትን ሐሳብ ለመፈጸም እንዲያቃናላቸው በቅዱስ መቃብሩ ጸሎት አቅርበው ወዲያውም በቅዱሳት መካናት ያላቸውን መንፈሳዊ ሁናቴ አስቀድመው ተመልክተው ወደፊት ሊያሠሩት የሚገባቸውን ጉዳይ በማጥናት እንዲጠቀሙበት አስበው እንደሆነ የሚከተለው ሥራቸው ያስረዳናል ።

ከደስታና ክብር ።

፫/ የልዑል አልጋ ወራሽ መንፈሳዊ ቅንዓት በቅዱሳት መካናት ፤

ልዑል አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኰንን ኢየሩሳሌም ከገቡ ጀምሮ በጌታችን መቃብር በጎልጎታ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እየዞሩ ሥፍራውን ሁሉ ሲያዩ ይህ የግሪኮች ሥፍራ ነው ፤ ይህ የላቲኖች ሥፍራ ነው ፤ ይህ የአርመኖች ሥፍራ ነው ፤ ይህ የሶርያዎች ሥፍራ ነው ፤ ይህ የግብፆች ሥፍራ ነው ፤ እያሉ ሲነግሩዋቸው ይህ የኢትዮጵያውያን ሥፍራ ነው ብሎ የሚነግራቸው አላገኙም ። በቀድሞ ዘመን ኢትዮጵያዎች በጎልጎታ ውስጥ ምንም ቦታ ቢኖራቸውና ቢቀድስ ዛሬ የኢትዮጵያዎች ቦታ ይህ ነው ባለመባሉ ልዑል አልጋ ወራሽ እጅግ አዘኑ ።

በጎልጎታም ውስጥ ብዙ ቦታ የያዙ ግሪኮች መሆናቸውን አውቀው ነበርና በአዲስ አበባ የሚኖረው ዶክተር ዘርቦስ ለጊዜው በኢየሩሳሌም ስለነበረ አስጠርተው የግሪክ ፓትሪያርክ አባ ድምያኖስ ለኢትዮጵያ መነኮሳት መቀደሻ የሚሆን በጎልጎታ ውስጥ አንድ ሥፍራ ቢሰጡኝ ብዬ አስቢአለሁና ይህንን አሳቤን አስታውቃቸው አሉት ፤ ዶክተር ዜርቦስም ሔዶ ይህንኑ አሳብ ነገራቸው አባ ድምያኖስም ነገሩን ለማኅበሩ አስታውቀው የልዑል አልጋ ወራሽን አሳብ በደስታ ተቀበሉ ።

ነገሩም በተቆረጠ ጊዜ አባ ድምያኖስ ከማኅበሩ ዋና ዋናውን ጨምረው ወደ ጎልጎታ ሔደው ለልዑል አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኰንን የሚሰጡትን ቦታ አይተው ተመለሱ ።

በማግሥቱም ከልዑል አልጋ ወራሽ ጋራ ባንድነት ሥፍራውን ለማየት ወደ ጎልጎታ ሔዱ ። ፓትሪያርክ አባ ድምያኖስ ለኢትዮጵያ ገዳም ለዴር ሥልጣን አቅራቢያ የሆነውን የአብርሃም ገዳም የሚባለውን ልዑል አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኰንን ኢየሩሳሌም ለመድረሳቸው መታሰቢያ እንዲሆን ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሰጥተናል ብለው በማኅበሩ መካከል ተናገሩ ። ልዑል አልጋ ወራሽም ይህ ነገር በመፈጸሙ እጅግ አድርጎ ደስ አላቸው ። ደስታቸውም ስለሁለት ነገር ነው ።

መጀመሪያ የኢትዮጵያ መነኮሳት በጎልጎታ ውስጥ የመቀደሻ ሥፍራ የላቸውምና የመቀደሻ ሥፍራ በመገኘቱ ደስ አላቸው ።

ሁለተኛም ቦታው ለኢትዮጵያ ለዴር ሥልጣን አቅራቢያ በመሆኑና የተያያዘ በመሆኑ ደስ አላቸው ።

ይኸውም የአብርሃም ገዳም የሚባለው ቦታ በቀድሞ ዘመን የተሠራ ስለሆነ አሁን በኖራና በቀለም ከማደስ በቀር ሌላ ኪሣራ የለበትም ።

ከዚህም በኋላ ውሉን ተጻጽፈው በፓትሪያርክ በአባ ድምያኖስ ፊርማና በማኅበሩ ማኅተም ታትሞ ለልዑል አልጋ ወራሽ ተሰጠ ።

ልዑል አልጋ ወራሽም ነገሩ በጣም እንዲጠነክርና ለማፍረስ ምክንያት እንዳይገኝበት ብለው ለዚህ ለአብርሃም ገዳም ለውጥ የሚሆን ከኢትዮጵያ ውስጥ ስድስት ጋሻ መሬት ለፓትሪያርክ እንሰጣለን አሉና ተዋደው ተፈራረሙ ።

ስድስት ጋሻ መሬት ለዚህ በጎልጎታ ውስጥ ላለው ለአብርሃም ገዳም ዋጋ ሆኖ አይደለም ። በዋጋ ቢሆን እስከ ሦስት መቶ ሺ ብር እናገኝበታለን ይላሉ ። ነገር ግን ፓትሪያርክ አባ ድምያኖስ ልዑል አልጋ ወራሽ ኢየሩሳሌም ለመድረሳቸው መታሰቢያ ይሁን ብለው ይህን እጅግ የከበረ ቦታ ስለሰጡ ይህም ስድስት ጋሻ መሬት ለአባ ድምያኖስ እንደመታሰቢያ እንዲሆን ብለን እንሰጣለን አሏቸው ።

በኢየሩሳሌም ለኢትዮጵያ ሕዝብ ስለተሰጠው ስለአብርሃም ገዳም በኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽ በልዑል ተፈሪ መኰንንና በኢየሩሳሌም ፓትሪያርክ በብፁዕ ምገር ድምያኖስ መካከል የተደረገ የመስማማት ውል ከዚህ ቀጥሎ የተጻፈው ነው ።

የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና እንደራሴ ልዑል ተፈሪ መኰንንና የኢየሩሳሌም ፓትሪያርክ ብፁዕ ምገር ድምያኖስ ከዚህ በሚከተለው ተስማምተዋል ።

መ ጀ መ ሪ ያ ።

ብፁዕ ፓትሪያርክ የኢየሩሳሌምና የፓለስቲና ሁሉ ፓትሪያርክ እንደመሆናቸው መጠን የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና እንደራሴ ተፈሪ መኰንን ቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌምን ለመሳለም በመምጣታቸው ምክንያት ለኢት

www.ethiopianorthodox.org

ዮጵያ ሕዝብ ታላቅ አሳባቸውንና ከቀድሞ ጀምሮ በኢትዮጵያ ሕዝብና በኢየሩሳሌም በቅድስት ቤተ ክርስቲያን መካከል ጸንቶ የሚኖረውን ወዳጅነት ለመግለጥ ሲሉ በአብርሃም ቅዱስ ገዳም ውስጥ በቅዱስ መቃብር ቤተ ክርስቲያን አጠገብ ያለውን አንድ ክፍል ቤት በጭራሽ ርስት አድርገው ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሰጥተዋል ።

የቤቱም ክፍል ርዝመት ፲፰ ሜትር ከ፸ ሳንቲም ነው ። ወርዱም ፰ ሜትር ከ፺፫ ሳንቲም ነው ። ቁመቱም ፩ ሜትር ከ፺፭ ሳንቲም ነው ። ይኸውም ከአባቶች ምግብ ቤት በታችና አጠገብ የምድር ቤት ወለል ሆኖ ጠንካራ ቅስት ጣራ ያለው የቀድሞ በሩ ቅዱስ መስቀል ወደ ተገኘበት የሚወስድ ነው። ይህም የቤት ክፍል የኢትዮጵያ ሕዝብ ለቤተ ክህነት ሥራ ለሚያስፈልጋቸው ማገልገያ እንዲሆን ተሰጥቷል ።

ሁለተኛ ፤ ይህም የቤት ክፍል ከዴር ሥልጣን ጋራ ባንድ በር ተገናኝቶ ሊያያዝ ነው ። በሩንም የሚያስከፍቱ የኢትዮጵያ ሕዝብ ናቸው ። ፓትሪያርክም ይህ በር እንዲከፈት ርዳታቸውን ያደርጋሉ ።

ሦስተኛ ፤ ወደ አብርሃም ገዳም የሚወስዱት የፊተኞቹ ሁለት በሮች ይዘጋሉ ። መስኮቶቹ ግን አይዘጉም ።

አራተኛ ፤ ይህን የቤት ክፍል ለመሸጥና ለመለወጥ መያዣም አድርጎ ለመስጠት ወይም በላይ ከተነገረው በቀር (ከቤተ ክህነት ሥራ በቀር) ለማናቸውም ለሌላ ጉዳይ ለማድረግ አልተፈቀደም ።

አምስተኛ ፤ ይህም የቤት ክፍል በሚታደስበት ጊዜ አስቀድሞ ለፓትሪያርክ ማስታወቅ ያስፈልጋል ። ፓትሪያርክም ለዚሁ ሥራ ሠራተኛ (አዋቂ) ይልካሉ ።

ስድስተኛ ፤ ለኢትዮጵያ ሕዝብ በተሰጠው የቤት ክፍል ተፋላሚ ሌላ ሰው የመጣ እንደሆነ ብፁዕ ፓትሪያርክ በነገሩ ለመቆም አላፊነት አለባቸው ።

የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና እንደራሴ ልዑል ተፈሪ መኰንንም በኢትዮጵያ ሕዝብና በፓትሪያርክ መካከል ያለው ወዳጅነት እንዲጸና ስለፈለጉ የፓትሪያርክ ወኪል ዘወትር በኢትዮጵያ እንዲኖር ከዚህ የሚከተለውን ስጦታ እንዲሰጡ ስጦታውም እንደ ሀገሩ ሕግ በፓትሪያርካት ስም በመዝገብ እንዲጻፍ ፈቅደዋል ።

፩ኛ/ በአዲስ አበባ ዙሪያ በጉለሌ ወይም በሾላ ወገን የገዳም ቤተ ክርስቲያንና ቤት ለመሥራት የሚሆን አንድ ጋሻ መሬት ።

፪ኛ/ ለገዳሙና ለቤተ ክርስቲያኑ መተዳደሪያ የሚሆን የሚታረስ ምድር ከአዲስ አበባ ከተማ ውጭ ካንድ ቀን መንገድ የበለጠ ከማይርቅ ሥፍራ አምስት

ጋሻ መሬት (ሁለቱም አንድ ጋሻ የሚባለው መሬት ሠላሳ የፈረንጆቹ ሄክታር ማለት ነው) ።

፫ኛ/ እነዚህም (ስድስቱ ጋሻ) መሬቶች ኦርቶዶክስ ላልሆኑ ማኅበርና ኦርቶዶክስ ላልሆነች ቤተ ክርስቲያን አልፈው እንዲሰጡ አልተፈቀደም ።

፬ኛ/ እነዚህም ይህን ስጦታ የተሰጣጡ ሁለቱም ወገኖች ይህን የመስማማት ውል ከሁለት ላይ አስጽፈው ለምስክር እንዲሆን ማኅተማቸውን አትመው የእጃቸውን ፊርማ አድርገውበታል ። በሚያዝያ ፲፯ ቀን ፲፱፻፳፬ ዓ. ም. እንደ አውሮጳ ቍጥር በኢየሩሳሌም ከተማ ተጻፈ ።

ደስታና ክብር መጽሐፍ ገጽ ፲፰—፳ ።

እንዲሁም የጌታችንን መቃብር የጎልጎታን ቤተ ክርስቲያን ተሳልመው እንዳበቁ በኢትዮጵያ ገዳማት የሚፈጸመውን የገብረ ሰላምን ክብረ በዓል ሥነ ሥርዓት ለማክበር ሚያዝያ ፲፯ ቀን በኢትዮጵያ ገዳም በተገኙ ጊዜ የኢትዮጵያ ገዳማት መምህርና ማኅበሩ እንደ ኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሥነ ሥርዓት ገብረ ሰላመ በመስቀሉ ትንሣኤሁ አግሃደ ብለው እያዜሙ ወትቤላ

አስካለ ማርያም ለኢየሩሳሌም ሶበ ተአምሪ ጽዮን ዮም
ሰላምኪ በጽሐ ብርሃንኪ ኃይለ ሥላሴ ብለው እየወረቡ በደመቀ
አቀባበል ተቀበሉዋቸውና ሥርዐተ ገብረ ሰላሙን እንደጨረሱ
የገዳሙ መምህር ይርዳውና ማኅበሩ ባንድነት ቆመው ለልዑል
ነታቸው የሚከተለውን አመለከቱ ።

ልዑል ሆይ

ግብፃውያንን አባቶቻችን ናቸው እንላቸዋለን እነሱ ግን ከቀድሞ ጀምሮ የያዝነውን ርስታችንን ዴር ሥልጣንን የኛ ነው ብለው በዳኛ አስይዘውብን ከተቀመጡ ብዙ ዘመን ሆነ ይህ ነገር በጃንሆይ አፄ ምኒልክ ጊዜ ጀምሮ እስካሁን ሳይጨረስ ቆይቷልና አሁን እርስዎ ራስዎ ከመጡልን ይህን ነገር እንደ ምንም አድርገው ይጨርሱልን ብለው አመለከቱ ።

ልዑል አልጋ ወራሽም ይህን ነገር በሰሙ ጊዜ ይህን ነገር ገና ከአዲስ አበባ ስንሣ አስቤዋለሁ አሁንም በዚህ ሰሞን ወደ ምድረ ግብፅ ለመውረድ አስቤአለሁና የዴር ሥልጣንን ነገር ከአባቶቻችን ከግብፃውያን ጋር ሳንሟገት በፍቅርና በወዳጅነት እንዲጨረስ ከአባታችን ከአቡነ ቄርሎስ ጋር ቃል በቃል እነጋገራለሁና መልሱን ከዚያ በኋላ አስታውቃችኋለሁ አሏቸው ።

፩ኛ/ ሁለተኛው ግን በግብፆችና በኢትዮጵያ መነኮሳት መካከል በዴር ሥልጣን ቦታ ነገር የተነሣውን ሁከት ከጳጳሱ ከአቡነ ጢሞቴዎስ ጋራ ተነጋግረው ነገሩን በፍቅር ለመጨረስ ነበር ነገር ግን በዚያ ወራት አቡነ ጢሞ

www.ethiopianorthodox.org

ቴዎስ ስለታመሙ ከኢየሩሳሌም ወደ ምድረ ግብፅ ወርደው ነበርና የዶር ሥልጣንን ነገር ለመነጋገርና ለመጨረስ ሳይመች ቀረ ።

ልዑል አልጋ ወራሽም ከኢየሩሳሌም ወደ ምድረ ግብፅ መውረዳቸው እርግጥ ሆኖ ነበርና እዚያ በወረድሁ ጊዜ ነገሩን እጀምራለሁ ብለው ነገሩ ሁሉ በፍቅር እንዲያልቅ የሚያመለክት ደብዳቤ ጽፈው ወደ አቡነ ጢሞቴዎስ ላኩ ።

ለግብፃዊው ጳጳስ የተጻፈ ደብዳቤ ።

ወደ አቡነ ጢሞቴዎስ መላካቸው ምንም ዋናው ፓትሪያርክ አቡነ ቄርሎስ ቢሆኑ በኢየሩሳሌም የግብፆች ጳጳስ አቡነ ጢሞቴዎስ ስለሆኑ ነገሩን በጣም ያውቁታልና እርሳቸው በነገሩ እንዲያስቡበትና ከኢትዮጵያዎችና ከግብፆች መካከል ጠብ እንዲጠፋ ፍቅር እንዲሰፋ ይሆናል ብለው ነው ፤ ወደ አቡነ ጢሞቴዎስም የተላከው ቃል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

ይድረስ ከክቡር አቡነ ጢሞቴዎስ የኮፕት ኦርቶዶክስ ሊቀ ጳጳስ ፤ በኢየሩሳሌም ለሊቀ ጳጳሳነትዎ የሚገባ ሰላምታ አቀርባለሁ ።

በኢየሩሳሌም የምንገናኝ መስሎኝ የወዳጅነት ሐሳቤን ሁሉ በቃል እነጋገራለሁ ብዬ ደስ ብሎኝ ነበር ፤ ነገር ግን በካይሮ መሆንዎንና መታመምዎን ስዊስ ላይ በቴሌግራም ቢያስታውቁኝ እጅግ አዘንሁ ደግሞ ኢየሩሳሌም በደኅና ስለ መግባት በጻፉልኝ ደብዳቤ እጅግ ደስ ብሎኛል ።

አሁንም በቃል አነጋግርዎታለሁ ብዬ ያሰብሁትን የወዳጅነት አሳቤን ከዚህ ቀጥሎ ጽፌ ልኬልዎታለሁና አስበውበት እንዲቆዩና ካይሮ በመጣሁ ጊዜ ተነጋግረን ሐሳቤን እንዲፈጽሙልኝ ተስፋ አደርጋለሁ ። ዓለም ሁሉ በሕግና በአምልኮት ፈጽሞ ተራርቆ ሲኖር ግብፅና ኢትዮጵያ ከሁሉ አስቀድሞ እንደ ተቃረቡና እንደ ተገናኙ የዓለም ታሪክ ሁሉ ይመሰክራል ።

ደግሞ ከዚያ በኋላ የተቃረቡና የተገናኙ ዓለሞች እንደገና እየተለያዩ ሲኖሩ ግብፅና ኢትዮጵያ ምንም የተለያዩበት ጊዜ የለም ።

ነገር ግን አሁን በቅርቡ ዘመን በተጀመረው በኢየሩሳሌም ቦታ ነገር በመካከላችን ትንሽ ነገር በመነሣቱ መንግሥታችንም ሕዝቡም በጣም አዝነዋል ቀድሞም በአፄ ምኒልክ በሁለቱ አባትና ልጅ መካከል የተነሣው ይህ ነገር አለክርክር በወዳጅነት እንዲፈጸም አስበው ሳሉ ነገሩ ሳይፈጸም በተሎ ዓረፉ ከዚያም ወዲህ እኛ ይህ ነገር በወዳጅነት እንዲፈጸም ብለን ወደ ፓትሪያርክ አቡነ ቄርሎስና ወደ ንጉሥ ፉዓድ መልእክተኞች ልከን ነበር ። ነገር ግን ጊዜው ባይደርስ እስካሁን ሳይፈጸም ቆየ ።

አሁንም ይህ ነገር አለክርክር በወዳጅነት እንዲጨረስ ብለን አስበን መጥተናልና የርስዎም ሐሳብ እንደዚሁ ቢሆን መልካም ነው በዳኛ ፊት ተቋቁመን

እኛም ብንወስደው እናንተም ብትወስዱት ጠብ እየበዛና እየተራራቅን ከመሔድ በቀር ሌላ ትርፍ የለበትም ደግሞ ግብፆችና የኢትዮጵያ ሰዎች አባትና ልጅ ሆነው ሲኖሩ በቦታ ነገር ተጣልተዋል ቤተ ክርስቲያኑም ቅዳሴ እንዳይቀደስበት ተዘጋ ተብሎ ስለ ተወራ ከእኛ በሃይማኖት የተለያዩ ሰዎች ሁሉ ታላቅ ደስታ እንዳደረጉ የታወቀ ነው ፤ ደግሞስ በማያልፈው በሃይማኖት ነገር አንድ ሆነን ስንኖር በሚያልፈው በቦታ ነገር ብንለያይ ጥቅማችን ምንድር ነው ? ስለዚህ እርስዎ ይህን አቅልለው እንዲጨርሱ ለማድረግ እንዲችሉ አንጠራጠርም ።

አሁንም በእናንተ በአባቶቻችንና በእኛ መካከል ሰይጣን ያኖረውን የእንቅፋት ደንጊያ እርስዎ አንሥተው ቢጥሉት በግብፅና በኢትዮጵያ መካከል ዘለዓለም የኖረውን ወዳጅነት እንዳይናወጥ ማድረገዎን ያስረዳል ። በታሪካችን ውስጥ ስምዎ አለመረሳቱን እናሳስብዎታለን ። ይልቁንም እኔ ወደ ኢየሩሳሌም እንግዳ ሁኜ የመጣሁበት ዋናው ነገር የዚሁኑ የገዳማችንን ነገር በፍቅርና በወዳጅነት ለመጨረስ ነውና እንግድነቴን አክብረው ይህን ነገር ቢጨርሱልኝ የማይረሳ ወሮታ ነው ለእኔም ትልቅ ክብር ስለሆነ ፤ በኔና በእርስዎ መካከል የተለየ ወዳጅነትና የመተሳሰብ መሠረት በመቆሙ የኢትዮጵያ ሕዝብ በሙሉ ደስ እንዲለው ጥርጥር የለበትም ። ሚያዝያ ፲፰ ቀን ፲፱፻፲፮ ዓ. ም. በየኢሩሳሌም ተጻፈ (በደስታና ክብር ገጽ ፲፫-፲፭)

ልዑልነታቸው ኢየሩሳሌም ሆነው ለኢየሩሳሌም ጳጳስ ከዚህ በላይ የተገለጠውን ደብዳቤ ጻፉ ።

፮ኛ/ በኋላም ከኢየሩሰሌም ወደ ካይሮ እንደተመለሱ ሚያዝያ ፳፮ ቀን ከብፁዕ ፓትሪያርክ አቡነ ቄርሎስ ለመገናኘትና በቅዱስ ማርቆስ ቤተ ክርስቲያን ለማስቀደስ ከመሔዳቸው በፊት አስቀድመው ማታውን ከዚህ የሚከተለውን ሽልማት ላኩላቸው ።

ሽልማት ።

አንድ በወርቅና በፈርጥ ያጌጠ የሊቀ ጳጳስ አክሊል
ሁለተኛ አንድ ካባ ላንቃ ከነ መደረቢያው
» አንድ የአረንጓዴ ሐር ሕባኔ
» በወርቅ የተጠለፈ የአረንጓዴ ከፋይ ሱሪ
» ድርብና አንድ አብደላካኒ እጀ ሰፊ ቀሚስ
» የወርቅ ጥልፍ ሰቅ (መታጠቂያ)
አንድ ገበታው በወርቅ ያጌጠ አርባዕቱ ወንጌል የብራና
» የወርቅ መቋሚያ
» የወርቅ የእጅ መስቀል ።

www.ethiopianorthodox.org

ይህን ከዚህ በላይ የተዘረዘረውን ሽልማት ሸለምዋቸው ። (ደስታና ክብር ገጽ ፷፬) ይኸውም ስጦታ በደረሱበት ሁሉ ለገዳማትና ለአብያተ ክርስቲያናት ለትምህርት ቤቶችም ከሚሰጡት የገንዘብ ስጦታ ሌላ ነው ፤ ይህን ሁሉ መንፈሳዊ ፍቅር የመላው ጉብኝት ፈጽመው ወደ አውሮጳ ጉዞ ቀጠሉ ።

፫ኛ/ <u>የኢትዮጵያ መንግሥት</u> አልጋ ወራሽ ልዑል ተፈሪ መኰንን ፡ የኢትዮጵያን መንግሥት ከዓለም መንግሥታት ማኅበር አንድነት አባል በማድረግና ከሙሉ ኤሮጳ መንግሥታትም ጋር በማስተዋወቅ አስደናቂ የሆነ ተግባራቸውን ፈጽመው ሲመለሱ የኮፕቶች ቤተ ክርስቲያን ማኅበሮችም እንደዚሁ የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያንና የግብፅን አንድነት በኅብረት የሚያስደስት የፍቅርና የወንድማማችነት መልስ ያቈዩኛል በማለት የነበራቸውን ተስፋ ለውጠው አሳዛኝ የሆነ ቃል ስለአቆዩዋቸው ከልዑልነታቸው የተነገረው ቃል ።

«የኢየሩሳሌም ገዳማችን ነገር የግብፅ ማኅበር የመለሱት መልስ ደስ የማያሰኝ ሆነብን ሲሉ ልዑል አልጋ ወራሽ በዚህ ነገር እጅግ አዘኑ ፤ እንኳን እኔ ራሴ መጥቼና መላክተኛ ብንልክ በማክበር ተቀብለው ደስ አሰኝተው የሚመልሱት ይመስለኝ ነበር እንጂ ፤ በአባቶችና በልጆች መካከል ይህን የመሰለ ነገር የሚሆን አይመስለኝም ነበር እያሉ ለመኳንንቶቻቸው ነገሩዋቸው ።

የግብፅም ማኅበር ልዑል አልጋ ወራሽ በነገሩ ማዘናቸውን በሰሙ ጊዜ የላኩልንን ደብዳቤ የተረጐመልን ሰው በነገሩ ተሳስቶ የማይገባ ቃል ጽፈውላችኋል ብሎ ስለ ነገረን በዚህ አዝነን ነው ብለው ምሥጢራቸውን አውጥተው ተናገሩ ልዑል አልጋ ወራሽ በዚህ ነገር ከፊተኛው የበለጠ አዘኑ ፤ የላኩባቸውንም ደብዳቤ አሳዩኝ ቢሏቸው ለጊዜው አናገኘውም አሉ ።

ለዚሁም ጉዳይ ወደ ሆቴል መጥተው የነበሩት የግብፅ አማካሪዎች ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ፤ ፋዚ ኤል ሞኒ ፣ ፓሻ ማርቆስ ሱሚካ ፤ ፓሻ ቶማስ ቡርስ ፤ ዓብደል ማሌክ የአኪም ሚካኤል ቤይ ናቸው ። በኋላ ግን ጋላጊ ፓሻ የሚባለውም አለ ፤ እኔ ነገሩን እንዲቀና አደርጋለሁ አንድ የታመነ ሰው ትተው ይሂዱ ብለው ለልዑል አልጋ ወራሽ አመለከቱ፡ እርሳቸውም ዋና የምሥጢር ጸሐፊያቸውን አቶ ተክለ ማርቆስን አጋጠሙ ። (ደስታና ክብር ገጽ ፩፻፶) ነገር ከሥሩ ውኃ ከጥሩ እንዲባል ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ በወጣትነት የወሰኑትን የትዕግሥትን አመራር ከዚህ በላይ ለአንባቢዎች ከገለጽሁ ዘንድ ታሪኩን እስከ ፍጻሜ እንደሚከተለው እቀጥላለሁ ።

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት አፄ ኃይለ ሥላሴ ።

፩/ ከላይ በተቀዳሚው ገጽ «ትዕግሥትና ዕውቀት» ከልጅነት እስከ ሺበት» በሚል መነሻ እንደተገለጸው ጊዜ ረድቶት በሰው ላይ ሠልጥኖ የቆየውን ያለማወቅና የግብዝነትን ኃይል በአገር ውስጥም ሆነ ከአገር ውጭ በገጠማቸው ሥፍራ ሁሉ ፈጣሪ አምላክ በለገሣቸው ትዕግሥት አለፉት እንጂ ባለኝ ሥል

ግርማዊ አፄ ኃይለ ሥላሴ የንጉሠ ነገሥትነት ዘውድ እንደተቀዳጁ ።

www.ethiopianorthodox.org

ጣን ልጠቀምበት ያሉበት ጊዜ አልነበረም ሁሉንም በትዕግሥት ችለው፤ «ኢትማእ በእኩይ፤ አላ ማዖ ለእኩይ በገቢረ ሠናይ፤ እንዳለው (ሮሜ ፲፪ ፡ ፳፩) «ክፉውን በመልካም ግብር ላሸንፍ እንጂ በክፉ ላሸንፍ ሳይሉ» በኃይል ፈንታ ከክረምት ጨለማ የከፋውን ያለማወቅን ጠባይ ፤ በትምህርት ለማራቅ ብቻ ገጠሙት፤ ለሕዝብ በሚገባው ቋንቋ ቅዱሳት መጻሕፍትን በማሳተም ጀምረው ብርሃንና ሰላም የተባለውን ፈጥኖ ደራሽ አብሳሪ ጋዜጣ እያሳተሙ በየደጁ ደርሶ ዓይነ ልቡናን የሚያበራ፤ የሰላም መብራት በመላክ ድንቁርናን ዓይነ ጥላውን ገፈው ጣሉለትና ኢትዮጵያዊ ሁሉ ክፉና ደጉን ወደ ማወቅ ባዘነበለ ጊዜ በዕውቀት ፋና ይመሩት ጀመር ።

ሀ. «አባቶቻችን ግብፃውያን የኢትዮጵያ ሰዎች ከሊቃውንቶቻቸው ወገን በራሳቸው ፈቃድ ሊቀ ጳጳሳትን ለራሳቸው አይሹሙ ብለውናል ይሉት የነበረውን ከንቱ ልማድ ጠንቃቃው መሪ ተፈሪ መኰንን ለግራ ቀኙም በማይቆረቁር ፍልስፍናዊ ጥበብ በ፲፱፻፳፩ ዓ. ም. ከአንድ ግብፃዊ ሊቀ ጳጳስ ጋራ አምስት ከኢትዮጵያ መምህራን ጳጳሳት በማሾም ለመጀመሪያ ጊዜ ኢትዮጵያዊን ሰውነት የጳጳስነትን መዓርግ ለመልበስ አበቁት፤ በዚህ ጊዜ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በበጎች ባለቤትና በቅጥረኛው እረኛ መስሎ ያስተማረው ቃል ምሥጢር በኢትዮጵያ ምድር ተተረጐመ፤ ዮሐንስ፤ ም. ፲ ፡ ፲፪. ፲፫

እንደዚህም ማለት በኢትዮጵያ ላይ ባለቤትና ምንደኛ የሚፈተንበት ኃይል ድንገት ከሰማይ በወረደ ጊዜ ተወላጆቹ እረኞች ከሞተው ሕዝባቸው ጋራ አብረው ሞቱ፤ ከተሰደደው ጋራ አብረው ተሰደዱ፤ ከታሠረው ጋራ አብረው ታሠሩ ። ቅጥረኛውሳ ?

እግዚአብሔር በዚህ ጊዜ ከዚያ በፊት በኢትዮጵያ ምድር ላይ ደርሶ የማይታወቀውን እንደዚህ ያለውን የሰው እልቂት ፈተና ያዘዘበት ስለምን ይሆን ? ብለን ምሥጢሩን ብንመረምር፤

፩ኛ/ ጌታችን ኢየሱስ በቃሉ ያስተማረውን ትምህርት ለኢትዮጵያ ሰው በከዊን ለማስረዳት፤ ይሆን ?

፪ኛ/ በግርማዊነታቸው ያሳደረውን የጸጋ ዕውቀት ትርጕሙን ለመግለጽ ይሆን ?

፫ኛ/ የሥጋ ትውልድን ሞያ ኢትዮጵያን ሁሉ ኢትዮጵያዊው ጳጳስ ብፁዕ አቡነ ጴጥሮስ በመናገሻዩቱ ከተማ በአራዳ አደባባይ ለመሠዋት ቆመው ኢትዮጵያ እንኳንስ ሰው ምድሪቱም ለባዕድ እንዳትገዛ ገዝቻለሁ ባሉት ኃይለ ቃል ለኢትዮጵያ ትውልድ የሥጋ ልደትን ክብር ለማስተማር ያመጣው ይሆን ? ተብዬ ብጠየቅ እውነት የእግዚአብሔር ገንዘብ ናትና በከሃሊነቱ ለምስክርነት ካበቃኝ ስለ ፫ኛው ጥያቄ ትምህርት ይመስለኛል መርማሪው አባ ፊልጶስ ።

www.ethiopianorthodox.org

አፄ ኃይለ ሥላሴ በማዕከላዊ ዘመን ።

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ጃንሆይ የወጣትነት ጊዜያቸውን ይህን በመሰለ ተአምራዊ ሥራ አሳልፈው መከራው አልፎ ያዲሱ ዘመን ደስታ እንደተተካም በማዕከላዊ ዘመናቸውም የዕውቀቱ መሪነታቸውን በመቀጠል ከላይ ከወረደው ፍልስፍናዊ ጥበብ አሁንም በቅጥረኛው ሊቀ ጳጳስ ሥፍራ ኢትዮጵያዊ ሊቀ ጳጳሳትን በውስጡም ጳጳሳትን እንዲሾሙ ተስማምተው በማሾማቸው በኢትዮጵያዊው ሊቀ ጳጳሳት ከተሾሙት ጳጳሳት አንዱ በሀገር ቅድስት በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማት ጳጳስ ተብሎ እንዲላክ ያደረጉበትንም ጥልቅ ምሥጢር ስመረምረው ከፍ ብሎ በተነገረው ጽሑፍ «እንኳንስ እኔ ራሴ መጥቼና መላክተኛም ብንልክ በማክበር ተቀብለው ደስ አሰኝተው የሚመልሱት ይመስለኝ ነበር እንጂ በአባቶችና በልጆች መካከል ይህን የመሰለ ነገር የሚሆን አይመስለኝም ነበር እያሉ ለመኳንንቶቻቸው ነገርዋቸው ሲል ደስታና ክብር የነገረንን የትዕግሥትዎን ትዝታ ያሳድርብኛል ።»

ግርማዊ ጃንሆይ ፤

በዚህ ጊዜ ቀደምትዎ ነገሥታት ይህን የቅዱሳት መካናትን ጥቃት ለማስለቀቅ ብዙ የገንዘብና የሰው ጉልበት ሠዉተውበት ያልተቻለ ሲሆን ግርማዊነትዎ ለሰው ንብረቱ የሚጠበቀው በሰብአዊ መብቱ መሆኑን በማስተዋልዎ መብቱን በመብት አስወግደው በኢትዮጵያ ካኖሩት የቤተ ክርስቲያን የነፃነት መሠረት ሕንፃ ዘርፍ የመላው ዓለም መዲና በሆነችው በቅድስት ሀገር በኢየሩሳሌም በሥራ ተገኝቶ በግብፅ ጳጳስ ጭቆና ሥር የነበረው ኢትዮጵያዊ ማኅበርዎን ነፃ ለማውጣት በሀገር ቅድስት በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ገዳማት ጳጳስ ተብሎ እንዲላክ ባደረጉት ምሥጢር የኢትዮጵያ ገዳማት በራሱ ጳጳስ እንዲተዳደር በማድረግዎ በዴር ሥልጣን ያሉት የሐበሻ መነኮሳት የኛ እንግዶች ናቸው እንጂ ርስት የላቸውም አስተዳዳሪዎቻቸውም እኛ ነን እያሉ ግብፆች ይመኩበት የነበረውን ከንቱ ልማድ በሕጋዊ መሥመር ከዜጐችዎ ራስ ላይ እንዲነሣ ያደረጉበት ጥበብ ከጥበባት በላይ ነው ። የሕዝብዎ ውለታ መላሽ ያሰኝዎታል ።

በግርማዊነትዎ መሪነት የተላከው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ጳጳስ በዓለም ሕግ ፊት የክብር መብት ሥልጣን ለብሶ ከሥራ ሥልጣን ጓደኛው ከግብፃዊው ጳጳስ ጋራ ተካክሎ በዕሪና (በእኩልነት) ጐን ለጐን በመቆም ተከራክሮ ያለ ሕግ የተያዘውን የኢትዮጵያን ርስት በትክክለኛ ፍርድ ለማስመለስ ያስቻለው የግርማዊነትዎ ጥልቅ ዓላማ ምሥጢር ከአድናቆት በላይ መሆኑን ስገልጽ እኔም ለዚህ ለተቀደሰው መልእክት አንደኛ የኢትዮጵያ ጳጳስ ሆኜ በመገኘቴ ታላቅ ደስታና ክብር ይሰማኛል ።

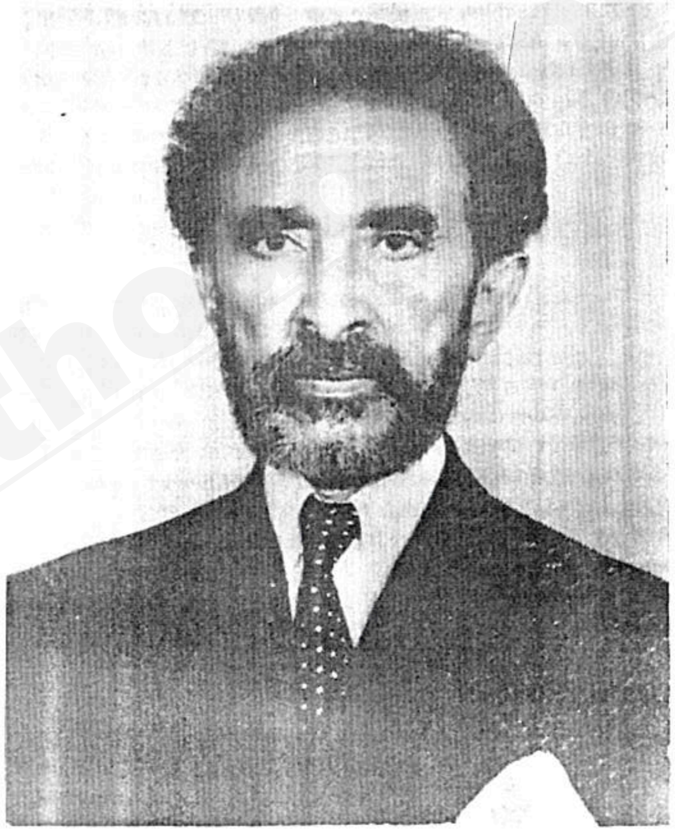

በታላቅ ኃይል ፈተናውን ያለፈ የግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ሰውነት በመዋዕለ ሲበት ።

www.ethiopianorthodox.org

ጃንሆይ በመዋዕለ ሲበት

ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ከልጅነት እስከ ሲበት በሦስቱ ክፍለ ዕድሜያቸው በትዕግሥት ኃይል ማንንም ሳያስቀይሙ ያልተማረው እየተማረ ጉዳዩ ያልገባው ሰው እስኪገባው ድረስ ቀስ በቀስ በጥልቅ ጥበብ ፍሬ ነገሩን በማስጠናት የፈጸሙዋቸውን መንፈሳዊን ክፍል ታላላቅ ሥራዎችን በዓይን ካየሁት በጆሮ ከሰማሁት በተቻለ መጠን የጀመርኩትን ምስክርነት በመቀጠል አሁንም ፤ ለኢትዮጵያዊት ቤተ ክርስቲያን በመዋዕለ ሲበት የክብር ፍጻሜ አክሊል ያቀዳጁበትን ታሪካዊ ዕድል (ድል) በመጠኑ ለመጻፍ እሞክራለሁ ።

ግርማዊ ጃንሆይ አፄ ኃይለ ሥላሴ ፤

ከዚህ መሥመር በላይ እንደተነገረው በልዑል አልጋ ወራሽነት የጀመሩትን የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንን ዕድገት ሥራ ተውላጠ ዘመን ሳያቋርጠው፤ ከአምላክ በተሰጣቸው መንፈሳዊ ዕድል ከአባቶቻችን ከግብፃውያን በመግባባት በ፲፱፻፶፩ ዓ. ም. ግርማዊነታቸው በተገኙበት በዓለ ሲመት በቅዱስ ማርቆስ መንበር ተገኝተው ብፁዕ አቡነ ባስልዮስን ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ ፓትረያርክ ወሊቀ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ በሚል ስያሜ የፓትረያርክነትን መዓረግ አሹመው የተመለሱበት ጥበበ እግዚአብሔርን ኢትዮጵያዊ ሰው ሁሉም ያወቀው ሲሆን ዛሬም ለኢትዮጵያ እድገት ሲል የኢትዮጵያ አምላክ ከኢትዮጵያ ምሥራቅ ጫፍ ከሐረር ያፈለቃቸው የቤተ ክርስቲያን ብርሃን የኢትዮጵያ ልማት አባት ግርማዊ አፄ ኃይለ ሥላሴ በሥላሴ ኃይል ምሥጢር የነፃነቱን አክሊል ከተሰቀለበት ሰማይ አውርደው በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ጉልላት ራስ ላይ ሰማያዊን አክሊል ሲያቀዳጁ እንመልከት ።

የክብር ፍጻሜ ።

የቅዱስ [illegible]ዶስ ጉባኤ ።

ብፁዕ ወቅዱስ ፓትረያርክ ወርእሰ [illegible]ን ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ አባታችን አቡነ ባስልዮስ ፤ ከቤተ ክርስቲያን ራስ ላይ በሞት በተለዩ ጊዜ ከቅዱስ ሲኖዶስ በመላ ኢትዮጵያ አርባ ቀን መዋዕለ ኃዘን እንዲሆን [illegible] መሠረት አርባ መዋዕለ ኀዘን በጸሎተ ፍትሐት እንደ ተፈጸመ ።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ሲኖዶስ በብፁ[illegible] አ[illegible] ፍሎስ የኢትዮጵያ መንበረ ፓትረያርክ እንደራሴ ሊቀ መንበርነት ፤ የኢ[illegible] ሊቃነ ጳጳሳትና ኤጲስ ቆጶሳት ቅዱስ ሲኖዶስ ጉባኤ ተደርጓል ይኸውም [illegible] ሲኖ

www.ethiopianorthodox.org

ዶስ በሞት የተለዩን አባታችን የፓትሪያርክነቱን መዓርግ በተቀበሉ ጊዜ በኢትዮጵያ መልክተኞችና በግብፅ አባሎች መካከል የተጻፈ ከዛሬ በኋላ ሌላ የኢትዮጵያ ፓትሪያርክ በሚሾምበት ጊዜ በእስክንድርያው ፓትሪያርክ እጅ ይሾማል የሚል የውል ዓይነት ደብተር ለኢትዮጵያ ቅዱስ ሲኖዶስ ቀርቦ በንባብ ከተሰማ በኋላ ቅዱስ ሲኖዶስ በሐሳቡ ቃል በቃል ተነጋግሮበት ጽሑፉ የኢትዮጵያን ክብር የሚነካ በመሆኑ ዛሬ የሰው ዘር ሁሉ ለሥጋዊ ነፃነቱስ እንኳን በሚጋደልበት ጊዜ ኢትዮጵያ ይህን የመንፈስን ነፃነት የሚያሳጣውን ደብተር ሕግ አድርጋ መቀበል የለባትም በማለት ቅዱስ ሲኖዶስ ባንድ ድምፅ ተስማምቶ ለግርማዊነታቸው ይህን ከሐዋርያት ቀኖና ሕግ የሌለው በሰው ልማድ የቆየውን ባህል ከኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ራስ ላይ ወርዶ ኢትዮጵያ እንደ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ራሷ መርጣ ራሷ መሪዋንም እንድትሾም ይፈቅዱልን ዘንድ እናመልክት ሲል ወስኗል ። በዚህ በቅዱስ ሲኖዶስ ውሳኔ መሠረት ለግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ጃንሆይ የተጻፈ ማመልከቻ ከብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳትና ኤጲስ ቆጶሳት ከሙሉ ሲኖዶስ አባሎች ተፈርሞ መጋቢት ፲፯ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. ተጽፎ ለግርማዊነታቸው ቀርቧል ።

ይኸውም የኢትዮጵያ ቅዱስ ሲኖዶስ ማመልከቻ በግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ መልካም ፈቃድ ተቀባይነት አግኝቶ ቅዱስ ሲኖዶስ በቤተ ክርስቲያን ቀኖና አጥንቶ ባቀረበው ደምብ መሠረት መፈቀዱን ከክቡር የጽሕፈት ሚኒስቴር በተጻፈው ደብዳቤ ታውቋል ።

ሢመተ ፓትሪያርክ ፡

የምሥራች ።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የክብር አክሊል
የተቀዳጀችበት አብሳሪ ቃለ ንጉሠ ነገሥት

ቍጥር ፩ሺ፷፱፻፴፯/፷፫ ረ፩/፩ሺ፷፱፬
መጋቢት ፳፩ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ. ም.

ለብፁዕ አቡነ ቴዎፍሎስ
የኢትዮጵያ ፓትሪያርክ እንደራሴና የሐረር ጠ/ ግዛት ሊቀ ጳጳስ

አዲስ አበባ

ብፁዕ ሆይ ፤

ስለ ኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ፓትሪያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ምርጫ አፈጻጸም ደንብ ማውጣት ፤ የኢትዮጵያ ቅዱስ ሲኖዶስ

በቤተ ክርስቲያን ሕግ ቀኖና ፣ መሠረት አጥንቶ መጋቢት ፲፯ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. ሊቃነ ጳጳሳቶቹ ተስማምተው የፈረሙበት ለግርማዊነታቸው ቀርቦ ከታየ በኋላ ፤ በዚሁ በቀረበው ደንብ መሠረት እንዲፈጸም መፈቀዱን በማክበር አስታውቃለሁ ።

ለብፁዕነትዎ ከተገባ ሰላምታ ጋር

ፊርማ ሰሎሞን ገብረ ማርያም
ምክትል ሚኒስትር

ማኅተም የጽሕፈት ሚኒስቴር

ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን
ፓትሪያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት
የምርጫ አፈጻጸም ሥነ ሥርዓት ለመወሰን
የወጣ ደንብ ።

ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ፓትሪያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ምርጫ አፈጻጸም ደንብ ማውጣት ማስፈለጉን በመገንዘብ ፤

የኢትዮጵያ ቅዱስ ሲኖዶስ መክሮበት በቤተ ክርስቲያን ሕገ ቀኖና የ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. የሚከተለውን ደብ አውጥተዋል ።

፩ኛ/ ይህ ደንብ «ስለ ኢትዮጵያ ፓትሪያርክ አመራረጥ የወጣ የ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. የምርጫ ደንብ» ተብሎ ሊጠቀስ ይቻላል ።

፪ኛ/ የኢትዮጵያ ፓትሪያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ከዚህ በታች ከተመለከቱት ክፍሎች ፤

ሀ/ ከኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ሲኖዶስ አባሎች ሊቃነ ጳጳሳትና ኤጲስ ቆጶሳት ፤
ለ/ ከዘውድ ምክር ቤት አባሎች ፤
ሐ/ ከሚኒስትሮች ምክር ቤት አባሎች ፤
መ/ ከሕግ መወሰኛ ምክር ቤት አባሎች ፤
ሠ/ ከሕግ መምሪያ ምክር ቤት አባሎች ፤ (መማክርት)
ረ/ ከኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የአስተዳደር ጉባኤ (ቦርድ) አባሎች
ሰ/ ከየሀገረ ስብከቱ የታላላቅ ገዳማት አበምኔቶችና የታላላቅ አድባራት አለቆች ።

በተወሰነ ቍጥር የወጣው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ካህናትና ከዚህ በላይ ከለ. እስከ ሰ. ከተዘረዘሩት ክፍሎች ሃይማኖታቸው ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ የሆነ ምእመናን በአባልነት በሚገኙበት ጉባኤ ይመረጣሉ ።

www.ethiopianorthodox.org

፫/ የምርጫ ጉባኤ አባሎች ብዛት በድምሩ ፩፻፷፭ ሆኖ ከያንዳንዱ ክፍል የሚወጡት የምርጫ ጉባኤ አባሎች ቁጥር ፤

ሀ/ ከቅዱስ ሲኖዶስ አባሎች ፤
ብፁዓን ሊቃነ ጳጳሳትና ኤጲስ ቆጶሳት ፲፭
ለ/ ከዘውድ ምክር ቤት አማካሪዎች ፱
ሐ/ ከሚኒስትሮች ምክር ቤት ፲፮
መ/ ከሕግ መወሰኛ ምክር ቤት በምክር ቤቱ ፕሬዚዳንት የሚመረጡ ፰
ሠ/ ከሕግ መምሪያ ምክር ቤት በምክር ቤቱ ፕሬዚዳንት የሚመረጡ ፲፭
ረ/ ከቤተ ክርስቲያን አስተዳደር ጉባኤ የጉባኤው አባሎች ፱
ሰ/ ከየሀገረ ስብከቱ በቤተ ክህነት ዋና ሥራ አስኪያጅ በሚከተለው ብዛት የሚጠሩ የገዳማት አበምኔቶችና ታላላቅ የደብር አለቆች ።

፩. ከአዲስ አበባ ------------------------- ፲፭
፪. ከሸዋ ጠቅላይ ግዛት ፰
፫. ከወሎ » » ፰
፬. ከትግሬ » » ፰
፭. ከኤርትራ » » ፰
፮. ከበጌምድርና ስሜን ጠቅላይ ግዛት ፰
፯. ከጐጃም ጠቅላይ ግዛት ፰
፰. ከሐረርጌ ጠቅላይ ግዛት ፮
፱. ከአሩሲ » » ፬
፲. ከወለጋ » » ፬
፲፩. ከሲዳሞ » » ፬
፲፪. ከከፋ » » ፬
፲፫. ከኢሉባቦር » » ፫
፲፬. ከገሙ ጐፋ » » ፫
፲፭. ከባሌ » » ፪ ይሆናል ።

፬ኛ/ ምርጫውን ለማስፈጸም ከጳጳሳትና ከምእመናንም የተውጣጡ ሰባት (፯) አባሎች የሚገኙበት አንድ የአስመራጭ ኮሚቴ በቅዱስ ሲኖዶስ ይሾማል ። ከኮሚቴውም አንዱ የኮሚቴው ሰብሳቢ ፤ አንዱ ጸሐፊ ይሆናሉ ።

፭ኛ/ የኮሚቴው ተግባር ፤

ሀ/ መራጮች የምርጫ ድምፅ የሚሰጡበትን ወረቀት (ካርድ) በመራጮች ልክ ማዘጋጀት ፤

ለ/ ከዚህ በላይ በቍጥር ፫ እንደተመለከተው ከየክፍሉ የሚውጣጡት የመራጭ ጉባኤ አባሎች ከየክፍሉ የተወከሉበትን (የተመረጡበትን) ጽሑፍ በመቀበል ትክክለኛነቱን ማረጋገጥ ፤

ሐ/ የዕጩዎችን ስም ዝርዝር በሰሌዳ ጽፎ በምርጫው ቀን ለመራጮች ማስታወቅ ፤

መ/ ምርጫው በሚፈጸምበት ቀን ፤ የምርጫ ድምፅ መስጫው ወረቀት (ካርድ) ስም ያልተጻፈበት መሆኑን መርምሮ ለምርጫው ክፍል በአንድ ጠረጴዛ ላይ እንዲቀመጥ ማድረግ ፤

ሠ/ እያንዳንዱ መራጭ በተራ ወደ ድምፅ መስጫው ክፍል እየገባ አንዳንድ የምርጫ ድምፅ መስጫ ወረቀት (ካርድ) እያነሣ ከዕጩዎቹ መካከል የመረጠውን ሊቀ ጳጳሳት ስም ጽፎ ለዚሁ በተዘጋጀው አንድ ሳጥን ውስጥ ሲጨመር መመልከት ፤

ረ/ መራጮች የምርጫ ድምፅ ሰጥተው ሲያበቁ ሳጥኑን ከፍቶ ለያንዳንዱ ዕጩ የተሰጠውን ድምፅ ብዛት በጥንቃቄ ከቆጠረ በኋላ በቃለ ጉባኤው ተፈራርሞ በድምፅ ብልጫ የተመረጡትን ሊቀ ጳጳሳት ስም በቅዱስ ሲኖዶስ አማካይነት ለንጉሠ ነገሥቱ ማቅረብ ይሆናል ።

፮ኛ/ ለአሁኑ ምርጫው የሚፈጸምበት ዕለት መጋቢት ፳፰ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. እንዲሆን ሲወሰን ለወደፊቱ በፓትረያርኩ መሞት ምክንያት የፓትረያርኩ መንበር ባዶ በሆነበት በአርባ ቀን ውስጥ የምርጫው ሥነ ሥርዓት ይፈጸማል ።

፯ኛ/ ምርጫው ከሚደረግበት ዕለት ከስምንት ቀኖች አስቀድሞ ቅዱስ ሲኖዶስ ዝግ ስብሰባ አድርጎ ከኢትዮጵያ ሊቃነ ጳጳሳት መካከል በዕውቀት በትዕግሥትና በግብረ ገብነት ለፓትረያርክነት እውነት ይበቃሉ የሚላቸውን ከሦስት ያልበለጡ ዕጩዎች መርጦ ስማቸውን ለምርጫ አስፈጻሚ ኮሚቴ ያስታውቃል ።

፰ኛ/ እንደዚሁም ቅዱስ ሲኖዶስ የነዚሁ የዕጩዎቹ ስም ዝርዝር በመንበረ ፓትሪያርክ ቅድስተ ቅዱሳን ማርያም ቤተ ክርስቲያን መንበር ላይ ተቀምጦ ለሦስት ቀን ጸሎተ ቅዳሴ እንዲደረስበት ያደርጋል ።

፱ኛ/ ምርጫው የሚፈጸመው በአዲስ አበባ ከተማ በመንበረ ፓትሪያርክ አዳራሽ ውስጥ ይሆናል ።

፲ኛ/ ምርጫው በምርጫ አስፈጻሚው ኮሚቴ አባሎች ፊት በምሥጢር ድምፅ አሰጣጥ ሥርዓት ይፈጸማል ።

፲፩ኛ/ የመራጭነት መብት ተሰጥቷቸው ከተጠሩ ሰዎች መካከል ከሦስት ሁለት እጁ በምርጫው ቀንና ሥፍራ ከተገኙ ምርጫው ሊደረግ ይችላል ።

www.ethiopianorthodox.org

፲፪ኛ/ ማናቸውም መራጭ እርሱ ራሱ በተወሰነ ቀን ወደ ምርጫው ሥፍራ ሔዶ ድምፅ መስጠት እንጂ በደብዳቤ ወይም በወኪል አማካይነት ድምፅ መስጠት አይችልም ።

፲፫ኛ/ ማናቸውም መራጭ በአስመራጩ ኮሚቴ በሰሌዳ ላይ ስማቸው ፤ ከተጻፈው ዕጩዎች ውስጥ ከአንድ ሰው በላይ ወይም በሰሌዳው ላይ ስሙ ያልተጻፈ ሰው ስም በምርጫ ድምፅ መስጫው ወረቀት (ካርድ) ላይ ጽፎ ቢገኝ የተባለው የምርጫ ድምፅ መስጫ ወረቀት ዋጋ የሌለው ይሆናል ።

፲፬ኛ/ ምርጫውም ንጉሠ ነገሥቱ ሲቀበሉት በድምፅ ብልጫ የተመረጠው ሊቀ ጳጳሳት በንጉሠ ነገሥቱ ፊት ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያንና ለንጉሠ ነገሥቱ ታማኝነቱን ያረጋግጣል ።

፲፭ኛ/ ሥርዓተ ሢመቱም ቅዱስ ሲኖዶስ በሚወስነው ዕለት ለሥነ በዓሉ በአዲስ አበባ ከተማ በመንበረ ፀባዖት ቅድስት ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን በቤተ ክርስቲያን ሕግ መሠረት ይፈጸማል ። በመንበረ ፓትርያርኩም ታላቅ ሥነ በዓል ይደረጋል ።

፲፮ኛ/ የተመራጩም «ፓትርያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ » ተብሎ በመሾም በነጋሪት ጋዜጣ ታትሞ ይወጣል ።

መጋቢት ፲፮ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ. ም.

ትክክል ግልባጭ

ግርማዊ የኢትዮጵያ አሳዳጊና የአፍሪካ አንድነት መሥራች ጃንሆይ ።

ለእግዚአብሔር ሥራ የሚሠራበት ጊዜ እንዳለው ሁሉ ለሥራው የሚመርጠው ሰውም እንዳለው መጽሐፍ ቅዱስ ይነግረናል ።

የመንግሥት አያትዎ ቅዱስ ዳዊት ለእግዚአብሔር መመስገኛ ቤተ መቅደስን ሊሠራ በተመኘ ጊዜ እግዚአብሔር ፤

«አኮ አንተ ዘተሐንፅ ሊተ ቤተ አላ ወልድከ ዘይወጽእ እምኃቌከ ውእቱ የሐንፅ ሊተ ቤተ በስምየ» እንዳለው ዳዊት ሊሠራ የተመኘውን ቤተ መቅደስን ልጁ ሰሎሞን እንዲሠራለት እግዚአብሔር እንደመረጠው ፤ ግርማዊነትዎ ቀደምት አባቶችዎ ነገሥታት ሊሠሩት እየተመኙ ከሰማይ ርቆባቸው ይኖር የነበረውን ሐዋርያዊ ዕድል ከተሰቀለበት ሰማይ አውርደው በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ራስ ላይ ለማኖር እንደ ሰሎሞን ከእግዚአብሔር ተመርጠው ከልጅነት እስከ ሲበት ያደረጉትን ድካምዎን እግዚአብሔር በባረከት ዓመትና ዕለት ዛሬ ግንቦት ፩ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. የኢትዮጵያን ትውልድ ከጳጳስነት እስከ ፓትረያርክነት መዓርግ አድርሰው የኢትዮጵያ ሕዝብ ራሱ የመረጠው የራሱን

www.ethiopianorthodox.org

ፓትረያርክ ይደልዎ ብሎ ራሱ በሚሾምበት በዓለ ሢመተ ፓትረያርክነት የመላው አብያተ ክርስቲያናት ፓትረያርኮችና ሊቃነ ጳጳሳት የጸሎት ተካፋይ በሆኑበት ግርማዊነትዎ ባሳነፁት መቅደስ በመንበረ ፀባዖት ቤተ ክርስቲያንዎ ሲፈጸም ከመሳፍንትዎና ከሙሉ ኢትዮጵያ ሕዝብዎ ጋራ ተገኝተው ከሊቃውንትዎ አንድ የሆኑት ብፁዕ ወቅዱስ የኢትዮጵያ ፓትረያርክ ቴዎፍሎስ ተብለው ሐዋርያዊ መዓርግ ሲቀዳጁ ከማየት የበለጠ ዕድል የለም ። መልካም ምኞትዎ በሥላሴ ኃይል ተፈጸመ ። ይህን መንፈሳዊ ጥረትዎን ለፈጸመልዎ ለእግዚአብሔር ምስጋና ይግባው ። እንኳን መንፈሳዊ ዕድልዎን ለመፈጸም አበቃዎ ፤ እንኳን ደስ አለዎ ብዬ ደስታየን እገልጻለሁ ።

አሳቢዎ አባ ፊልጶስ

ባስደናቂ ኃይል ለኢትዮጵያ ቤተ መቅደስ የተገኘነውን ሐዋርያዊውን አክ ሊል አስገኚው ንጉሠ ነገሥት በተገኙበት በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሥነ ሥር ዓት ፤ ጸሎትና ቅዳሴ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ቴዎፍሎስ የፓትሪያርክነታችን የክብር አክሊል እንደተቀዳጁ ።

www.ethiopianorthodox.org

ልዩ ማሳሰቢያ ።

የመንፈሳዊ ዓላማ ፍጻሜ ።

የቤተ ክርስቲያን አንድነት አሳብ ።

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ የሃይማኖት ጠባቂ ጃንሆይ ።

በአብያተ ክርስቲያናት ጉባኤ የሃይማኖት ጠባቂ የሚል የክብር ስያሜ የተሰጠዎ እግዚአብሔር በሰው አድሮ ያናገረው ትንቢታዊ ቃል ነው እንጂ በከንቱ አይደለም ። እኔም ከጥንት ጀምሮ የምመኝልዎ በዚህ ከእግዚአብሔር ፈቃድ በተሰጠዎ መልካም ዕድል እስካሁን የፈጸሙት ሥራ ትንሽ ባይሆንም እስካሁን ከሠሩት ሥራ የበለጠ ቅዱስ ተግባር አሁንም ይጠብቅዎታል ። ይኸውም በማካሔዱ ላይ የሚገኙት የክርስቶስን ቤተ ክርስቲያን አንድነት ጉዳይ ነው ።

ስለዚሁም አስተያየት የሰዎችን ስመ ተጸዎአ ያንዳንዱን ድርጅት መጠሪያ ሳይመለከቱ አንድ ክርስቶስንና አሐቲ ቤተ ክርስቲያንን መሠረት በማድረግ ቤተ ክርስቲያንና የክርስቶስ ቤተሰብ ክርስቲያንንም ሁሉ ባንድ በክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን ለማዋሐድ ፈቃደ እግዚአብሔር በግልጽ ይረዳዎታል ይህ ሰማያዊ ዕድል እንዳያመልጥዎ በትሕትና አሳስባለሁ ።

ማስታወሻ ።

ይህን የዓለም ሰው ሁሉ ልዩ ልዩ ባህልና የሃይማኖት ክፍል በሰፈነበት ከተማ በኢየሩሳሌም የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን መሠረት በሆነች በጎልጎታ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሚታየውም የፍጥረት መዘባበቻ የሆነው የክርስቲያን አስተዳደር ሁናቴ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ከነፎቶ ኮፒው ተጽፎ እንደሚነበበው በ፲፰፻፵፯ ዓ. ም. ከጎልጎታ ባለሥልጣኖች ለቱርክ መንግሥት ቀርቦ በሕግ የጸደቀውን መረጃ በገጽ ፳፭ና ፳፫ ተመልከት ይህን የመሰለ አስተዳደር በማድረግ የቤተ ክርስቲያን አንድነት ጠቅላላ አስተዳደር መንፈሳዊ ጉባኤ መመሥረት በሚቻልበት አኳኋን ቀደምትነት ካላቸው አብያተ ክርስቲያናት መሪዎች ጋራ አስቀድመው ቢመካከሩበት ፈቃደ እግዚአብሔር እንደሚረዳዎ አምናለሁ ። ቃለ እግዚአብሔር ነው ።

ስለዚህ ኢትዮጵያ ባሁኑ ጊዜ ላገር ነፃነት ለሕዝብ እድገት የታደሉ አስተዋይ መሪ ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴን ላነገሡላት ለእግዚአብሔር ምስጋና ማቅረብና ግርማዊነታቸውንም በጸሎት ማሰብ ይገባታል ።

ማብራሪያ ለኢትዮጵያውያን ።

በዚሁም መጽሐፍ ውስጥ ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የነበረውን ርስት መብት ለመረዳት ጠቃሚ የሆኑ ማስረጃዎች ይገኙበታል ። እነዚህም የሚከተሉት ናቸው ።

www.ethiopianorthodox.org

፭ኛ/ በጎልጎታ ቤተ ክርስቲያን አካባቢ የሚገኙት የክርስቲያን ማኅበሮች መሪ ዎች ሁሉ የቅዳሜ ሥዑር ዕለት የትንሣኤን በዓል በሚያከብሩበት ጊዜ ከሁሉ ቀድሞ ወደ ቅዱስ መቃብር ለመግባት ለኢትዮጵያ ማኅበር አለቃ መብት እንደነበረው የክርስቲያን ማኅበሮች ሁሉ የተስማሙበት ሥርዓት ፤

፮ኛ/ ይህንኑ የክርስቲያን ማኅበሮች የተስማሙበትን ሥርዓት የመንግሥት ባለ ሥልጣኖች በሕግ መዝገብ ያጸደቁበት ውሳኔ ማስረጃ ከነክልሼው ይገኝ በታል ።

፯ኛ/ በ፲፰ኛው መቶ ዘመን መጀመሪያ የቅዱሳት መካናት ነገር ባለው ተጠ ብቆ እንዲቆይ የሚወስን ከሡልጣን ማህሙድ ሁለተኛ የታወጀ እስታቲ ስኮ የተባለው ውሳኔ ማስረጃ ከነክልሼው ይገኝበታል ።

፰ኛ/ የግሪክና የአርመን ማኅበሮች የኢትዮጵያን ንብረት ከሥልጣናቸው ሥር ስለማድረግ ባደረጉት ክርክር የኢትዮጵያ ይዞታ የነበሩትን ቦታዎችና ሥፍራ ለማወቅ የሚያስችል የሡልጣን ማህሙድ ከአንደኛ ውሳኔ ማስረጃ ከነክልሼው ይገኝበታል ።

፱ኛ/ እንደ አውሮፓ አቈጣጠር ከ፲፱፻፶፪ እስከ ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. ስለ ዴር ሥል ጣን ገዳም ርስት ከግብፆች ጋር ስንከራከር ያደረግነው ረጅም ሙግትና የጆርዳን መንግሥት የሰጠን ውሳኔ (ፍርድ) ሆኖ እስከ መጨረሻው ያደ ረግነው ክርክር በሙሉ ተጽፎ ይገኛል ።

ስለዚህ ጽሑፉን ተመልክታችሁ በኢየሩሳሌም ያላችሁን መልካም ታሪክ እንድትረዱ ትጠራላችሁ ። (ተጋብዛችኋል)

የእምነትና የጸሎት ግንኙነት ።

፩/ ከዚህ በላይ በተጻፉት ክፍሎች እንደ ተነገረው ፤ ኢትዮጵያ የመንግሥ ትና የእምነትም ሥነ ሥርዓት ያገኘችው ከኢየሩሳሌም መሆኑን የብሉይና የሐ ዲስ ኪዳንንም መሠረት በማድረግ የጠቀስኳቸው ማስረጃዎች ተመልካችን ሁሉ እንደሚያስደስቱ አምናለሁ ።

፪/ አሁንም ለኢትዮጵያ ሀገራችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከእነሱ እንዲወለድ ተስፋ ከተነገረለት ከአብርሃም ዘር ከነገደ ይሁዳ ትውልድ ያላት የታሪክ ቅርስ ኢትዮጵያዊን ሁሉ የሚያኮራና ደስ የሚያሰኝ እንደ መሆኑ ፤ እንደዚሁም ደግሞ ከኢየሩሳሌም ጋራ ያላት የእምነትና የጸሎት የመሥዋዕት ግንኙነቷም ይበልጥ የሚያስደስት ነው ።

፫/ ኢየሩሳሌም ምዕራገ ጸሎት ምዕራገ መሥዋዕትም ናት ፤ ማስረጃ ለኖኅ በጥፋት ውሃ ፍጻሜ ከመርከብ እንደ ወጣ ለእግዚአብሔር መሥዋዕት እንዳቀረበና እግዚአብሔርም ያቀረበውን መሥዋዕት ተቀብሎ ዘርህን ሁሉ

ዳግመኛ በጥፋት ውሃ አላጠፋም ብሎ ቃል ኪዳን እንደገባለትና የይቅርታው ንም ምልክት ይሁንህ ብሎ ቀስተ ደመናን የምሕረት ዓላማ (ባንዲራ) እንደ ሰጠው እናገኛለን ። ዘፍ ፱ ፡ ፩—፲፯ ።

፬/ ለአብርሃምም እግዚአብሔር አንድ ልጅህን ከተራራ ወስደህ ሠዋልኝ ባለው ጊዜ አብርሃም የእግዚአብሔርን ቃል ለመፈጸም ላንድ ልጁ ስንኳ ሳይ ራራ እንደሚታረድ በግ እጅና እግሩን አሥሮ ለማረድ ባጋደመው ጊዜ እግዚ አብሔር የልቡን መሥዋዕት ተቀብሎ አንዱን ልጅህንም አልከለከልህምና በእ ውነት በረከትን እባርክሃለሁ ፤ ዘርህንም እንደ ሰማይ ከዋክብትና በባሕር ዳር እንዳለ አሸዋም አበዛዋለሁ ብሎ እንደ ባረከውና በራሱም እንደ ማለለት እናገ ኛለን ። ዘፍ ፳፪ ፩—፲፭—፲፯ ።

፭/ ሙሴም እግዚአብሔር እንዳዘዘው ከናንተ ዘንድ የልብ ፈቃድ ያለው የእግዚአብሔርን ቊርባን ያምጣ ብሎ እሥራኤልን እንዳዘዘ እናገኛለን ። ዘፀ አት ፴፭ ፬—፭ ። ስለዚህ የሙሴን እምነት የተቀበለ ሰው ሁሉም በዚህ ትእ ዛዝ መሠረት በያመቱ በኢየሩሳሌም መቅደስ እየተገኘ መባውን እንዲያቀርብ በሕጉ ይገደድ ነበር ።

፮/ አገራችን ኢትዮጵያም በሰሎሞን ልጅ በቀዳማዊ ምኒልክ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ዘመን የሙሴን ጽላትና የኦሪቱን ትእዛዛት ከተቀበለችበት ጊዜ ጀምሮ የብሉይን ሕግ ለማክበር ሰው ትልክ ነበርና ከዚያ ሲያያዝ በመጣው ልማድ ከኢትዮጵያ በዓሉን ለማክበር ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው ኢትዮጵያዊ ሰው መባውን ከፍሎ በዓሉን አክብሮ ወዳገሩ ለመመለስ በሠረገላው ተቀምጦ ትንቢተ ኢሳይያስን እያነበበ ሲጓዝ ትንቢቱ በተፈጸመለት ጊዜ አጋጥሞት ኖሮ ከክርስቶስ ሐዋርያት አንዱ ፊልጶስ በወንጌል አሳምኖ በኢየሩሳሌም አውራጃ እንዳጠመቀው ከላይ በ፪ኛው ክፍል በ፯ኛው ቊጥር ከነጥቅሱ አስረድቻለሁ ።

ኢትዮጵያ በሐዲስ ኪዳን ።

፯/ ኢትዮጵያ ሃይማኖተ ወንጌልን ከተቀበለች በኋላም ባራተኛው መቶ ዘመን ፍሬምናጦስን ወደ ግብፅ ልካ አባ ሰላማ በሚል ስያሜ ከአባ አትናቴ ዎስ ከእስክንድርያ ፓትሪያርክ የጳጳስነትን ሥልጣን ተቀብሎ በኢትዮጵያ ወን ጌልን ባስተማረ ጊዜ የኢትዮጵያ ምእመናን የክርስቶስን ሃይማኖት እንደ ተቀ በሉ በክርስቶስ ፍቅር የሱዳንንና የግብፅን በረሃ እያቋረጡ ክርስቶስ ለሰው ቤዛ መሥዋዕት ወደ ሆነበት ወደ ኢየሩሳሌም እየሔዱ ኢየሱስ ክርስቶስ በደሙ በቀደሰው ሥፍራ ሁሉ ገዳም አቅንተው የማኅበራዊ ኑሮ ሥራት መሥርተው በቀደምትነት እግዚአብሔርን በጸሎት በቊርባን እያገለገሉ የመኖራቸውን ቅድ ሚያ ይኸው የምጽፈው ታሪክ ዋና መረጃ ይሆናችኋል ።

www.ethiopianorthodox.org

፰/ ኢትዮጵያ ከዚህ ዘመን ጀምሮ የሐዋርያትን ምሳሌ ተከትላ በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ማኅበሮች ትረዳ ነበር ። ቅዱስ ጳውሎስ ለቅዱሳን ስለሚሆን አገልግሎት ልጽፍላችሁ አያስፈልግም ፤ በጎ ፈቃዳችሁን አውቄአለሁና በጥቂት የሚዘራ በጥቂት ደግሞ ያጭዳል ፤ በበረከትም የሚዘራ በበረከት ደግሞ ያጭዳል ። እግዚአብሔር በደስታ የሚሰጠውን ይወዳልና እያንዳንዱ በልቡ እያሰበ ይስጥ ። በኀዘን ወይም በግድ አይደለም ብሎ በማስተማር በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ቅዱሳን ። ፪ ቆሮ ፱ ፥ ፩—፲ ።

በአማኞቹ አስተዋጽኦ በምጽዋት ይረዳ የነበረውን አብነት በማድረግ በገንዘብ መርዳት እንደሚገባ ያስተማረውን ትምህርት ተከትለው በክርስቶስ ያመኑ ምእመናን ሁሉ ከሚያገኙት ሀብት እየከፈሉ የገንዘብ ርዳታን ወደ ቅድስት ሀገር ወደ ኢየሩሳሌም ከመላክ ወደ ኋላ አይሉም ነበር ። እስካሁን እስከ ዘመናችንም ቢሆን ይህ የበጎ አድራጎት በክርስቲያን ዘንድ ሁሉ አላቋረጠም ።

፱/ ባገራችን በኢትዮጵያም በጣም የተለመደ ነበር ። ባ፲፯ኛው መቶ ዘመን የክርስትና ሃይማኖት ተቃዋሚ የሆነ ወረራ ተነሥቶ የኢየሩሳሌም መገናኛ መንገድ ተዘግቶ ኢትዮጵያ ከኢየሩሳሌም ከመቋረጧ በፊት በነበረው ጊዜ የኢትዮጵያ ነገሥታትና ምእመናን በኢየሩሳሌም ያለው ማኅበራቸውን ይረዱ እንደነበሩ ታሪኩ ይነግረናል ።

፲/ በ፯ኛው መቶ ዘመን አፄ ካሌብ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት በናግራን የተነሣውን የሃይማኖትን ጠላት ተበቅለው፤ዘውዳቸውን ሳይቀር ከራሳቸው አውልቀው ይህን ድል ያጐናጸፈኝ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ለተሰቀለበት ለቀራንዮ ስጡልኝ ብለው ዘውዳቸውን ሳይቀር እንደ ላኩ በዓለም ታሪክ ላይ ሲነገር ይኖራል ።

፲፩/ አፄ ዘርዐ ያዕቆብም በቀራንዮና በጎልጎታ ሆነው የኢትዮጵያን መቅደሶች ያገለግሉ ለነበሩት ለኢትዮጵያ ማኅበር በግዕዝ የጻፉት መልእክት ለማኅበሩ መርጃ የሚሆን ስጦታ ለብቻው ለቤተ ክርስቲያኖቹም ለዕጣን ለመብራት ለመሥዋዕት የሚሆን ገንዘብ ለይተው የመቅደሶቹንም ስም ዘርዝረው እየጻፉ ሲልኩ ከእኔ ገንዘብ በቀር የሌላ ስጦታ ሳትጨምሩ ቤተ እግዚአብሔርን በኔ ገንዘብ እንድታገለግሉ አደራ እያሉ ይጽፉት የነበረው መልእክት ኢትዮጵያዊ ሁሉ ይህን መልካም አርአያ ምሳሌ በማድረግ እንዲጠቀምበት በማሰብ የመልእክቱን ቃል በሙሉ ጽፌአለሁና ተመልከቱ ።

፲፪/ ይህም ይታወቅ ዘንድ በ፮፻፴፮ ዓ. ም. ለመጀመሪያ ጊዜ የእስላምን እምነት ይዞ ወደ ኢየሩሳሌም በጦር ኃይል የገባው ዑመር ብን አልከታብ የሚባለው ካሊፋ ፤ ለክርስቲያን ማኅበር የሃይማኖት አገልግሎት ተግባራቸውን የሚፈጽሙበት የነፃነት ሕግ ሰጥቷቸው በአዋጁ መሠረት በደኅና ሲተዳደሩ እንደ ነበር እንረዳለን ። በኋለኛው ዘመን ግን በማኅበራችን ላይ ከባድ ችግር ወደቀባቸውና የአገሩ ገገር የነበረው የቱርክ መንግሥትም መካከለኛ ምሥራቅን አህ

ጉር ከገዛ በኋላ ኢትዮጵያንም ለመውረር በሞከረ ጊዜ ከኢትዮጵያ ጋር በጦርነት ስለነበረ ፤ በጠላት ዜጋ ዓይን ተመለከቷቸውና ሊረዳቸው አልፈቀደም ። ሌሎችም የክርስቲያን ማኅበሮች የግል ጥቅም ፈቃድ ስላደረባቸው በሰው ንብረት ከመጣላት አልፈው በክርስቲያን ወንድሞቻቸው ላይ የወደቀው መከራ አያሳዝናቸውም ነበር።

፲፫/ ከዚህ እጅግ አሠቃቂና አሳዛኝ ከሆነው ረኃብና ዕርቃን የተነሣ የኢትዮጵያ ማኅበር ረዳት በማጣት ከሌሎች ማኅበሮች ይበልጥ የነበራቸውንም መብትና የቅድስና አገልግሎት ቅርስ አጥተዋል ። ከሌሎች ማኅበሮች በብዛት ይበልጥ የነበረው ርስታቸውንም ያለ ፍርድ ተነጥቀው ከዋናው መቅደሳቸው ከጎልጎታ ውስጥ ወደ ውጪ ወጥተው ዴር ሡልጣን በሚባለው ገዳማቸው ውስጥ ተቀምጠው እስከ አሁንም እግዚአብሔርን እያገለገሉ ሲኖሩ ይህንንም ቦታ ለማሳጣት ከእምነት መሰሎቻቸው ከግብፆች የሚፈጸምባቸውን ሥቃይ እየተቀበሉ እስካሁንም ሳያልፍላቸው በመከራ ይገኛሉ ።

፲፬/ ኢትዮጵያዊ ክርስቲያን ሰው ሆይ ! ይህን ሁሉ ታሪክና ሐተታ ለመጻፍ ያስነሣኝ ፤ ሰዎቹን ከኢትዮጵያ ለማጣላት አይደለም ። እንግዲያ ምንድር ነው ? የሚል ጠያቂ ቢኖር ረዳት ያጡ የኢትዮጵያ ማኅበሮች የነበራቸውን ርስትና መብት ሲያጡ የገንዘብና የሰው ኃይል ርዳታ ያገኙ ሌሎች ወገኖች ያልነበራቸውን ርስትና መብት ወርሰው በድኆች ንብረት ባለቤት ሆነው መገኘታቸውን ስትረዱት ወደፊት መንፈሳዊ ቅንዓት እንዲያድርባችሁና በኢየሩሳሌም የተጣሉት (የወደቁት) ማኅበራችሁን እንድትረዱ በኢየሩሳሌም የክርስቶስ ንጹሕ ደም በፈሰሰበት በቀራንዮ የተጣለው ገዳማችሁን ራሳችሁ እንድትጠብቁትም ለማሳሰብ ነው ።

፲፭/ መላው የክርስቲያን ዓለም ፤ በቅድስት ሀገር በኢየሩሳሌም ያለው ማኅበሩን የማይረዳ አይገኝም ። እናንተም እንደዚሁ እንደሌላው ክርስቲያን የቅድስት ሀገር መርጃ ማኅበር እያቋቋማችሁ የእምነት መሠረት የሆነ ገዳማችሁን ርዱ ። ይህም የኢየሩሳሌም ገዳማት መርጃ ድርጅት ተብሎ አዲስ የቆመውንም ማኅበረ ምእመናንን በመደገፍ የኢትዮጵያ ክርስቲያን ሁሉ በዚሁ ዓላማ ተስማምቶ ሁሉም አንድ ድርጅት ሆኖ አዕመ ርስቱን በኅብረት መርዳት ይገባዋል ። አንድ አካል አንድ አምሳል ሆናችሁ በዚህ በደግ ምግባር ፤ ተባበሩ ። «የተወለደው የአይሁድ ንጉሥ ወዴት ነው ?» እያሉ ከምሥራቅ አገር እስከ ቤተ ልሔም መጥተው ለክርስቶስ ሰግደው አምኃ አቅርበው የተመለሱት ሰብአ ሰገልን በጽድቅ ምግባር ምሰሏቸው ። የኢየሩሳሌም ማኅበራችሁን ርዱ በማለት ምክሬን አቀርባለሁ ።

በእግዚአብሔር ጸጋ በኢየሩሳሌም
የኢትዮጵያ ቅዱሳት ገዳማት ሊቀ ጳጳስ
አባ ፊልጶስ ።

www.ethiopianorthodox.org

ይህን «ኢየሩሳሌምን ዕወቁ» በሚል ርእስ ደርሰው ፤ አዘጋጅተውና
አሳትመው ያቀረቡት ብፁዕ አቡነ ፊልጶስ እኚህ ናቸው ።

www.ethiopianorthodox.org

181500

ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን በኢየሩሳሌም መካናት
ስላላት መብት ።

ሦስተኛ ክፍል መጽሐፍ ።

ስለ ዴር ሥልጣን ገዳም ከኮፕቶች ጋር ስላለው የርስት መብት ክርክር የተነገሩ የሙግት ቃላትና ጥቂቶች ካሁን ቀደም ያልታተሙ የኢትዮጵያን ማኅበር ቀደምትነት የሚመሰክሩ ማስረጃዎች ከነክልሺያቸው የሚገኙበት ሆኖ

ከብፁዕ አባ ፊልጶስ
በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት
ቤተ ክርስቲያን
ሊቀ ጳጳስ
ትጋት ተዘጋጅቶ ታተመ ።

፲፱፻፵፬ ዓ. ም. ፲፫፻፸፪ ሂጅራ

መ ግ ቢ ያ ።

በ፲፱፻፵፬ ዓ. ም. እንደ ኤሮፓ ዘመን አቈጣጠር በእንግሊዝኛ
የታተመው መጽሐፍ ትርጉም ።

ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ገዳም በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ውስጥ ስላላት (የርስት) መብት ታሪክ እ-ኤ-አ በ፲፱፻፵፱ ዓ. ም. አሳትመን ባወጣነው መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሱ አሥራ ስድስት አስረጂ ሰነዶች አብረው ታትመው ወጥተዋል ። ይሁን እንጂ በዚያን ጊዜ በጽሑፉ የበቃ ሥፍራ ካለመገኘቱ የተነሣ የክርክራችን ሁኔታ ለሕዝብ በቂ ሆኖ ተብራርቶ እንዲወጣና እንዲታወቅ ለማድረግ ሳይቻለን ቀርቶ ነበር ።

አሁን ግን ይህን መጽሐፍ እንዲታተም ስናደርግ ዋናው ሐሳባችንና ዓላማችንም የነገሮችን አመጣጥ ትክክለኛ ተራ እንዲይዙ ለማድረግና ይኸም ሲሆን ፤ በተለይ ታሪክንና ማናቸውንም ታሪካዊ ድርጊት ሁሉ በእውነትና በትክክል ለመመስከር ከመፈለጋችንም በላይ ለዮርዳኖስ (ለጆርዳን) ሐሺሚታዊ መንግሥት ሕዝብ እንዲሁም ከዚህ ግዛት ውጭ ለሚገኙ ለተቀሩትም ሁሉ ዴር ኤልሡልጣን በሚል ስያሜ ሲታወቅ የኖረው በኢየሩሳሌም የሚገኘው የኢትዮጵያ ገዳም ባሁኑ ጊዜ ክርክሩ የሚገኝበትን ሁኔታና ውጤት ትክክለኛና እውነተኛ መልኩን በመግለጥ እንዲታወቅ ለማድረግ ፈቃዳችን በመሆኑ ነው ። ስለክርክሩም ባደረግነው ገለጣ ሁሉ ያቀረብናቸውን ሐሳቦችና እንዲሁም የተጠቀሱትን ድርጊቶች ሁሉ በሙሉ የሚደግፉ ሕጋዊና ታሪካዊ የሆኑ ሰነዶች ስለሚገኙ አስፈላጊ መስሎ በታየን መጠን የእነዚህ አስረጂ ሰነዶች ፎቶስታቲክ ኮፒያቸው በእትሙ ውስጥ እንዲወጡ አድርገናል ።

www.ethiopianorthodox.org

በነገሩ አግባብ ወደ ነበራቸው የመንግሥት መ/ቤቶች ያቀረብናቸውን አንዳንድ ማሳሰቢያዎች (ማመልከቻዎች) ለመጀመሪያ ጊዜ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ታትመው እንዲወጡ አድርገናል ። እነዚህ ማሳሰቢያዎች የተላኩት እምነት ያሳደርንባቸውን አስረጂ ሰነዶች በመጥቀስ ስለሆነ ፤ ስለያንዳንዱ በተለይ አብራርቶ መጻፍ አስፈላጊ መስሎ አላገኘነውም ፤ ከነዚህም ውስጥ አብዛኛዎቹ ወንድሞቻችን ኮፕቶች አቅርበዋቸው ለነበሩት አስረጂ ሰነድና ማሳሰቢያዎች (ማመልከቻዎች) መልስ ክርክርና ትችት ሙግት ሁነው የቀረቡ ናቸው ።

እንዲሁም በተጨማሪ አንድ በ፲፱ ዙልሂጅ ፱፻፵፯ ሂጅራ ደግሞ በ፬ ጀማዲሉላ ፱፻፳፫ ሐጅራ የተጻፉ ሁለት ታሪካዊ የሆኑ የመንግሥት ሰነዶች አሁን ለመጀመሪያ ጊዜ ታትመው እንዲወጡ ስናደርግ በነዚህ ሁለት ሰነዶች ላይ በግልጽ መረዳት የሚቻለው በፋሲካ ትንሣኤ በዓላት ጊዜ በሚደረጉት ሥርዓተ ዑደቶች ላይ ገዳማችን ከተቀሩት ገዳማት ሁሉ የመጀመሪያውን የቅድሚያ (ማዕረግና ተራ) ይዞ ይገኝ እንደነበረ ነው ። «እሳት ወይም (ብርሃን) ከሚወጣበት ሥፍራ የቀዳሚት ሥዑር ዕለት በተቀዳሚ መግባት የሚችለው የኢትዮጵያውያን ገዳም አለቃ ነው ከርሱ ቀጥሎ ፓትሪያርኩ ሦስተኛ የአርመናውያን ገዳም አለቃ አራተኛ የጆርጂያውያን አለቃ አምስተኛ የሶርያውያን አለቃ ስድስተኛ የኮፕቶች አለቃ ነው ።

ይኸም የተራ አመዳደብ ከጥንት ጊዜያት አንስቶ የነበራቸውና ጽኑ የሆነ ልምድ ነው ። እነዚህ ሰነዶች ሌላ የሚያስከትሉት ትርጉምና ፍች ባይኖርም እንኳ በትክክል ሊያስረዱ የሚችሉት የኢትዮጵያ ገዳም በቅድስት ሀገር ውስጥ ከተቋቋሙት ከጥንታውያን ገዳማት አንድዋ እንደመሆንዋ መጠን የራሷን የግልዋ የሆኑ መንፈሳዊ ሥርዓቶቿን የምትፈጽምባቸው አያሌ ቦታዎች እንደ ነበሩዋት በግልጽ የሚያመለክቱ ናቸው ።

በዚህ ጉዳይ አግባብ የነበራቸው የዮርዳኖስ (የጆርዳን) ሐሺሚታዊ መንግሥት ባለሥልጣኖች መሥሪያ ቤቶች ዴር ሥልጣን በሚል ስያሜ በታወቀው የኢትዮጵያ ገዳም ላይ የተነሣውን ክርክር አሥር ዓመታት ያህል ጊዜ የፈጀ ረዥምና ጥንቁቅ የሆነ ጥናት አድርገው ስለነበረ በዚህም ጥናትና ምርምር በተገኘው ውጤት መሠረት በሰጡት ሚዛናዊ ፍርድ ላይ ሲወስኑ ፤ የዴር ሥልጣን ገዳምና የሚያዋስኑትን የአርባዕቱ እንስሳንና የቅዱስ ሚካኤልን ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ጨምሮ የኢትዮጵያውያን ገዳም ርስትና ይዞታ መሆኑን ወስነው ነበር ፤ ይኸም ውሳኔ እንደ ኤውሮፓ አቈጣጠር ከየካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. በይፋ እንዲታወቅ ከተደረገ ከጥቂት ጊዜያት በኋላ ወንድሞቻችን ኮፕቶች ከስፍራው ላይና በጋዜጦችም ዓምድ ጭምር እጅግ ኃይለኛ የሆነ ጸብ አስነሡ ። ስለዚሁ ግጭት ከካይሮ ተልኮ የነበረው ሊቃነ ጳጳሳትና

የሕግ አዋቂዎች የሚገኙበት የኮፕቶች የመልእክተኛ ጓድ ማናቸውም መንፈሳዊና ጸሎተ ሥርዓት እንዳይፈጸም አግዶ ከዚያም በተጨማሪ ሲያስታውቅ (ስለ ክርክሩ) ኮፕቶች በጃቸው ይገኙ የነበሩትን አስረጅ ሰነዶች በሙሉ ሳያቀርቡ መቅረታቸውን በመግለጽ አመለከቱ ። ይህ አድራጎት እ- ኤ- አ- በየካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. የዮርዳኖስ መንግሥት በውሳኔ ያወጣውን ትእዛዝ እንዲቀዘቅዝና እንዲመክን ከማድረጉም በላይ የኮፕት ማኅበር ሌላ አዲስ አስረጂ እንዲያቀርብ ልዩ ልዩ አጋጣሚ ምክንያት ሊፈጥር ችሏል ፤ የዮርዳኖስ (የጆርዳን) መንግሥትም ስለሙግቱ ትክክለኛ ውሳኔ ለመስጠት ይቻለው ዘንድ አስፈላጊ ሁኖ ስላገኘው በበኩላችን አስተያየታችንንና መከራከሪያችንን ለማቅረብ እንድንችል አዲስ የቀረቡትን አስረጂ ሰነዶች ትክክለኛ ግልባጭ እንዲደርሰን አደረገ ፤ ከዚያም ስለዚሁ መልስ እ-ኤ-አ- ግንቦት ፲፯ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. ጽፈን ያቀረብነውን ማሳሰቢያው (ማመልከቻ) በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ታትሞ እንዲወጣ አድርገናል ፤ ይሁን እንጂ የመጨረሻውን ውሳኔ አሁንም በመጠባበቅ ላይ እንገኛለን ።

በተለይ አንባቢያችን አስተውሎ እንዲመለከተው የምንሻው የመተዳደሪያው ደንብ ወይም «እስታቱስኩዎ» የተባለው ሥርዓት አጀማመሩን ከዚያም ያገኘውን መስፋፋትና የደንቦቹንም ፍች ወይም ትርጉም እስከምን መጠን እንደደረሰ ስንል በማመልከቻችን ላይ በመጥቀስ የገለጽናቸውን ልዩ ልዩ ጥናቶችና ምርምሮችን ነው ።

በመጨረሻም ይህ ኃይለኛ ግጭት ያስነሣው ሙግትና ክርክር ከምን እንደደረሰና ያለበትንም ሁኔታ አንባቢው እንዲረዳውና እንዲነገዘበው ስንል ይህ የደከምንበት ተግባር ጠቃሚ ሳይሆን አይቀርም ብለን እንተማመናለን ። እውነተኛ ፍርድ አሸናፊ ሁኖ እንደሚወጣና በድል አድራጊነትም ጸንቶ እንደሚኖር እናምንበታለን ።

አባ ፊልጶስ

በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ

ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ

www.ethiopianorthodox.org

አንደኛው ማስረጃ

ይህ ሰነድ የሚያመለክተው በቅዳሚ ሥዑር ቆሉት የክርስቲያን ማኅበሮች ወደ (መካነ ቅዱስ) መቃብሩ መቅደስ ሲገቡ የነበራቸውን የቅድሚያ ተራ ደንብ ነው ።

ግልባጭ

ጉዳዩ ከዚህ በታች እንደተመለከተውና እንደተገለጸው ነው ። የገለበጠውም እጅግ መንፈሳዊና በሥነ ጽሑፍ አዋቂ በሆነው በተተኪነት የኢየሩሳሌም ገገር ልዑል እግዚአብሔር ሰላምንና በረከቱን በነቢዩና በርሱም ቤተ ሰብ ላይ ያወርድለት ዘንድ በተስፋ በምንመኝለት ። መለኪ. ዓሊ. ሐሰን አልቃዲ ፊርማ ዓሊ. ቢንሃሰን አልቃዲ ።

በሰማይ ጥበቃ ሥር በምትገኘው ኢየሩሳሌም ከተማ በሚገኘው የሸሪዓ ፍርድ ቤት የተመሰገነ ይሁን እንዲሁም እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና የኢ. ሩሳሌምና የአብርሃም አልከሊል (እብራይስጥ) ከተማ መምህር የነበረው የታላላቅ አዋቂዎች ክብር በሆነው ሃና ፊቱ ማውላና ሚሌት ናስርዴን ልጅ በሆነው በማውላና አልፊንድ ሻምሲዲን ፊት እጅግ የተከበሩና የተመሰገኑ ሰዎች ክብርና ሞገስ የሆነው የመለኪቱ ዓልዓለም ልጅ ቃዲ ሰዱዲን መሐመድ እና ቃዲሙሕያ ሻምሱዲን ሙሐመድ ቢን ሼይክ ባቀዲን አብደል ዋህብ ከኢ. ልማስሪ ልጆች አንዱ እንዲሁም እጅግ የተከበረው ሐሽም ናህ ላርጉት (?) እና ፋሪስ ቢን ሐጅአሊ. ቢንሃላስ ቀርበው እውነተኛና ሕጋዊ የሆነ አስረጅ ሰጥተዋል ፤ ጽሑፉም በትርጉም በአገላለጽ በይዞታ ሳይበላለጥና ሳይዛነፍ አንድ ሁኖ በተገኘው ቃላቸው ከጥንት ጊዜያት አንስቶ ከወረራውም ዘመን በፊትና (ከእስላም በፊት) ከዚያም በኋላ በኢየሩሳሌም የክርስቲያን ማኅበሮች በዓላት ባሁኑ ጊዜ የክርስቲያን ገዳማት ሁሉ ኢየሩሳሌም በሚገኘው መካነ ቅዱስ መቃብሩ (ቤተ ክርስቲያን) ውስጥ በአንድነት መሰብሰብ ልምድ እንደ ነበራቸውና እንዲሁም እነርሱ ብርሃን ብለው የሚጠሩት እሳቱ ከሚወጣበት ከመካነ ቅዱስ መቃብሩ ከጌታ መቃብር (ቤተ ክርስቲያን) ውስጥ ከሚገኘው ሥፍራ (ቦታ) መጀመሪያ በቅድሚያ ይገባ የነበረው የኢትዮጵያውያን (ሐበሾች) አለቃ ፤ ከርሱም ቀጥሎ ሁለተኛ የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያርክ ፤ ሦስተኛ የአርመናውያን አለቃ ፤ አራተኛ የጆርጂያውያን አለቃ ፡ አምስተኛ የሶርያውያን አለቃ እና ስድስተኛ የኮፕቶች አለቃ ናቸው ፡ ይኸውም ተራ የክርስቲያን በዓላት በሆኑ ጊዜ ሁሉ በሕግ የሚቈጣጠሩትና የሚያከብሩት ልምዳቸው እንደነበርና በዚህም ፤ ምክንያት ፡ እየተሰበሰቡ ፡ አንድነት ሁነው ጧፎችን ያበራሉ ከላይ የተመለከቱት ባለሥልጣኖችና አለቆች የነበራቸው ተራ ፡ ይህ ስለነበረ ማንም ቢሆን በምንም ዓይነት ምክንያት ይህን ደንባቸውን የጠላና የተቃወማቸው አልነበረም ።

ስለዚህ ጉዳይ ቃዲው ታዞ የነበረው በ፲፱ ዙልሂጃህ ፱፻፵፯ ሐጅራ ነው ።

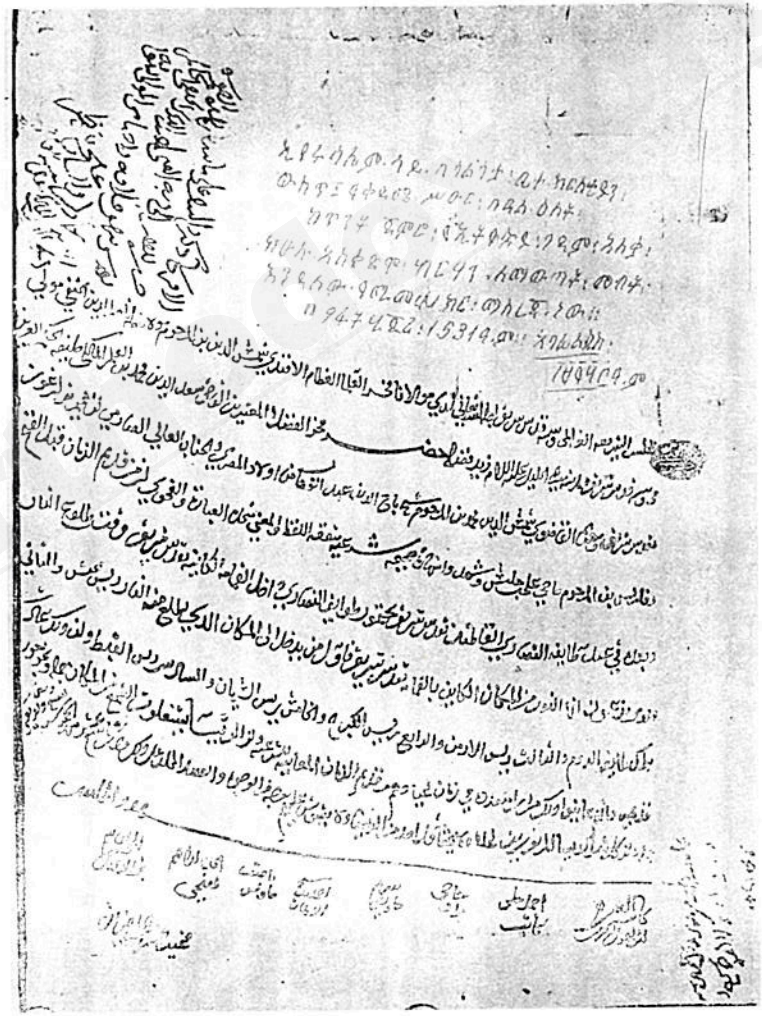

www.ethiopianorthodox.org

የጉባኤው ምስክሮች ።

ትሑት አገልጋይ
ማህሙድ አሙኒ በዝበዘት
ሰርጀትን ኢብራሂም

አልሐጅ ኢብራሂም ተበጅ
አስፍ አልቃስጠ
ቢን አዱዊክ

ጸሐፊ
አህመድ ሂልሚ
ሽክ አህመድ ቢድ
አድድኽም
ሐጂ ሙራድ
ሰርጀንት ናሲፍ

ሌሎች በዚያው የነበሩ ናቸው ።

እንዲሁም ደግሞ እግዚአብሔር ምሕረት ይሰጠው ዘንድ የምንመኝለት የሃናፊቱ አልማውላና ስሩዲን ልጅ አልማውላ ሻምሱዲን በምስክርነቱ አጽድቆታል ።

ሁለተኛ ማስረጃ ።

ይህ ሰነድ የክርስቲያን ገዳማት ማኅበሮች በቅዳሜ ሥዑር በዓል ዕለት ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ለመግባት የነበራቸውን የተራ ማዕረግ ደንብ ትክክለኛ የፍርድ ውሳኔ የያዘና የሚያመለክት ነው ።

ግ ል ባ ጭ ።

አብዱልራሀማን የኢየሩሳሌም ቃዲ ፤
(ፊርማ) ታማኙ አብዱራህማን ቢን ናሱህ
እግዚአብሔር (ፈቃዱ ሆኖ)

ይህ ሰነድ እንዲጻፍና እንዲዘጋጅ ምክንያት የሆነው በኢየሩሳሌም የተመሰገነው የሸሪዓ ፍርድ ቤት እግዚአብሔር ክብር ይስጠው እንዲሁም ሰላም በላዩ ላይ ይሰፍን ዘንድ የምንመኝለት ከዳኞች ሁሉ እጅግ የተመሰገነ ዳኛ የሕግ ትክክለኛ አስተርጓሚና የፍርዶች አስፈጻሚ ሕጋዊውንና ሕገ ወጥ ርኩሱን የሚለይ ችሮታው ክብሩና ከፍተኛው ሥልጣኑ ያለማቋረጥ ይቀጥል ዘንድ በምንመኝለት እንዲሁም በዚህ ዓለምና በላይኛውም ዓለም ያሉት ምኞቶች ሁሉ ይፈጸሙለት ዘንድ የምንመኝለት በዚህ ላይ ክንዱን አንተርሶ የፈረመበት የኢየሩሳሌምና አውራጃዋ የአብርሃም አልከሊል (እብራይስጥ) ከተማ ዳኛ የእስላም ዋና የፍርድ ሹም ፊት እንዲሁም የዓለም ኩራት በሆነው ኢየሩሳሌም ሲናን ሱብሺ (የፖሊስ ሹም) በተገኘበት በኢየሩሳሌም ያሉ የክርስቲያን ማኅበሮች ቀጥለው ባሉት ሰዎች አማካይነት እነዚህም አብዱል መሲሕ

www.ethiopianorthodox.org

ቢን ተክለ ሃይማኖት የኢትዮጵያውያን (ሐበሾች) ማኅበር አለቃ ፤ ጀርማኖስ የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያርክ ፤ እንድርያስ ቢን ኢብራሂም የአርመናውያን ማኅበር አለቃ ፤ ዩአቂም ቢን ዳውድ የጆርጅያውያን ማኅበር አለቃ ፤ አቡየቢድ ብንሀዲድ የሶሪያውያን ማኅበር አለቃ፤ ሚካኤል ቢን ዮሐና የኮፕት ማኅበር አለቃ፤ በነዚህ የማኅበር ወኪሎች መካከል አንድ ዓይነት ስምምነት እንዲደርስ ተደ ርጓል ፤ ከዚህ ቀን አንስቶ ለወደፊት በበዓላቸው ጊዜያት ውስጥ ከጥንት ዘመ ናት ጀምሮ ከወረራው ጊዜ በፊትና ከዚያም ወዲህ በልምድ ሲወርድ ሲዋረድ በመጣውና በተቀበሉትም መሠረት ማርት በተለይም በዝርዝር እነርሱ ብርሃን ብለው የሚጠሩት እሳት ከመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን በሚወጣ በት ጊዜ ኢየሩሳሌም በሚገኘው የጌታ መቃብር ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሚ ሰበሰቡ ይሆናሉ ፤ እሳቱም ከሚወጣበት ሥፍራ ለመጀመሪያ በቅድሚያ የሚ ገባው የኢትዮጵያውያን አለቃ ፤ ከርሱም ቀጥሎ የግሪኩ ፓትሪያርክ ፤ በሦስተኛ የአርመናውያን ገዳም አለቃ ፤ አራተኛ የጆርጃውያን አለቃ ፤ አምስተኛ የሶሪ ያን አለቃ ፤ ስድስተኛ የኮፕቶች አለቃ ፤ ይሆናሉ ፤ ይህም የተራ ደንብ ምድብ ጥንታዊ የሆነ ልምዳቸው መሆኑ ነው ፤ በተጨማሪም አንድ ላይ በማኅበር ሆነው ከመንበረ ታቦቱ (?) አቀጣጥለው በማናቸውም ዓይነት ምክንያት በም ንም ዓይነት አኳኋን እርስ በርሳቸው ሳይጣሉና ሳይተናኮሉ አብረው የሚወጡ ይሆናሉ በዚህም ተስማምተውበታል ይህንን ደንብ ለመከተል ቃል ሲገቡ በሙሉ ፈቃድ በሙሉ ልብ አንዳችም ግዴታ ሳይኖርባቸው ነው ፤ ይህ ከሆነ በኋላ የዳኞቹ ሸንጎ ተበትኗል ።

ይህ ሰነድ ወጥቶ የነበረው በጅማ ዳሉላ ወር አራተኛው ቀን በ፱፻፳፫ ሃጅራ (እ. ኤ. አ. ፩ሺ፭፻፴፯) ዓ. ም. ነው ።

አልቃዲ	አልቃዲ	መንፈሳዊው
ታኪዮደን	ሙሐዩ አላዩቢ	አክባል አሊቢን ሳሌም
መሐመድ አቡ ሱዊይ		ማውላና ሼክ
አሰቢታን		ኢብደል ቃድር አልኮሉቲ
ሐጂ ሐመድ ኢርዷ	መውላና	ጸሐፊው
ቢን ሁሴን	ታርኪቲ	መሐመድ አልአዩቢ

ብፁዕ አቡነ ፊልጶስ የዴር ሥልጣንን ጉዳይ ለግርማዊ ንጉሥ ሑሴን ሲያመለክቱ ።

ግርማዊ ንጉሥ ሑሴን የስልምና እምነት መሥራች ከሆኑት ከነቢይ መሐመድ ዘር ዛሬ ዓረቢ ሳዑዲያ ከተባለው ከመካ ክፍለ ሀገር ሼሪፍ እየተባሉ ከኖሩት ከነ ቢይ መሐመድ ዘሮች ናቸው ። በመጀመሪያው የዓለም ጦርነት የቱርክን መንግሥት ከመካከለኛው ምሥራቅ ለማስለቀቅ የምዕራብ መንግሥታት ባደረጉት ጦርነት ጊዜ ከዓረብ የመካ ክፍለ ሀገር ባለሥልጣን የነበሩት ሼሪፍ ሑሴን በጦርነቱ ተካ ፋይ ስለነበሩ በጦርነት ፍጻሜ ሀገር ሲከፈል በዮርዳኖስ ምሥራቅ የዓሞን ክፍለ ሀገር ተሰጥቷቸው በዮርዳኖስ ማዶ ዓማንን ዋና ከተማ አድርገው በስመ ነገዳቸው የሐሺማይትን መንግሥት መሥርተዋል፤ሼሪፍ ሑሴን እንደሞቱም ታላቁ ልጃቸው ዓሚር ዓብደላ በዚሁ በዓማን ከተማ ንጉሥ ዓብደላ ተብለው ነግሠዋል ። በሼሪፍ ሑሴን ለተመሠረተው ለሐሺማይት መንግሥት ግርማዊ ንጉሥ ሑሴን የንጉሥ ተላል ልጅ ሦስተኛ ንጉሥ ናቸው ፤ ከላይ ከነቢይ መሐመድ የሐበሻን ውለታ መልሱ የሚል ንግር ስላለ ኢትዮጵያን በጣም የሚያከብሩ ዘሮች ናቸው ።

www.ethiopianorthodox.org

ሦስተኛ ማስረጃ ።

ታሪካዊ ውሳኔ ቍጥር ፫ ስለ ዴር ሥልጣን ገዳም ርስትነት ጉዳይ በረ መዳን ፲- ፩ሺ፫፻፹፪ ሂጅራ እ- ኤ- አ- የካቲት ፳፪ ቀን ፲፱፻፶፭ ዓ. ም. ከዮርዳ ኖስ ጆርዳን መንግሥት የተላለፈ ውሳኔ ፤

የጆርዳን (ዮርዳኖስ) ሃሺሚታዊ መንግሥት

ቍጥር ፫/፵፱/፲፱፻፲፬

ቀን ረመዳን ፲ - ፩ሺ፫፻፹፪ ሂጅራ

የካቲት ፳፪ ቀን ፲፱፻፶፭ ዓ. ም.

በአገር ግዛት ሚኒስቴር
የአውራጃው ኮሚሽነር ጽ/ቤት
ኢየሩሳሌም ፤

ለብፁዕ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ፤
ለብፁዕ በኢየሩሳሌም የመንበረ ኦርቶዶክሳዊት ኮፕት ሊቀ ጳጳስ ፤

በኢየሩሳሌም ስለሚገኘው የዴር ሥልጣን ገዳም ርስትነት ጉዳይ በኢ ትዮጵያውያንና በኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር መካከል ስለተፈጠረው ጸብና ክርክር ክቡር የአገር ግዛቱ ሚኒስትር ባቀረቡት ሃሳቦችና ትእዛዞች ላይ መስ ማማታቸውን ለመቀበልና ለመፍቀድ እ. ኤ. አ. የካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፶፭ ዓ. ም· የሚኒስትሮች ም/ቤት ባደረገው ስብሰባና የሰጠውም ውሳኔ መሠረት ስለዚህ ጸብና ክርክር የቀረቡትን አደራዎች ከዚህ ጋር አባሪ አድርጌ እያቀረብኩ ከላይ የተመለከቱት ሁለቱም ባለጉዳይ ማኅበሮች በተቻለ ፍጥነት እንዲቀበሉ ዋቸውና በሥራም ያውሉዋቸው ዘንድ እያሳሰብኩ ፤ ይህ ውሳኔ የመጨረሻው መሆኑን ሁለቱም ወገኖች አውቀውት እ.ኤ.አ. ሐምሌ ፳፭ ቀን ፲፱፻፷፬ ዓ. ም. ስለፓለስታይን መካናት ቅዱሳት ባወጣው መንግሥታዊ አዋጅ በአንቀጽ ፫ በተመለከቱት ደንቦችና እንዲሁም በ(፲፱፻፶፱ ዓ. ም.) ቍጥር ፳፰ በወጣው የሕግ ትእዛዝ እንደሚወስነው ዳግም እ. ኤ. አ. ሐምሌ ፲፱ ቀን ፲፱፻፶፱ ዓ. ም. በወጣው ንጉሣዊ ትእዛዝ መሠረት እነዚህ ደንቦችና ውሳኔዎች ከሁለቱም በኩል ተከብረውና ተፈጽመው እንዲውሉ የሚያስገድድ ይሆናል ።

፩. በሰሜን በኩል የሚከፈተው በር ቁልፎች በኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር እጅ እንዳለ እንዲቆይ ሁኖ በገዳሙ ጣራ ሥር አልፈው ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን በተፈቀዱትና በታወቁት በዓላት ጊዜ ብቻ ለመግባት እንዲያገለግላቸው ይፈቀድላቸዋል አይከለከሉም ይህም የማለ ፊያ ፈቃድ የሚኖራቸው በታወቁት የመስቀል በዓልና በፋሲካ (ቅዳሜ ሥዑር) ዕለት ብቻ ስለሆነ ይኸም በሚሆንበት ጊዜና በተወሰነው ሰዓት ልክ አስፈላ ጊውን ቍጥጥር እቦታው በመገኘት መንግሥቱ ራሱ እንዲፈጽም ይደረጋል ።

www.ethiopianorthodox.org

وزارة الداخلية
محافظة القدس
القدس

الرقم ح/م/٨/٤٩/ ٧١٤

التاريخ ٥ رمضان ١٣٨٠
٢٢ شباط ١٩٦١

በ፲፱፻፶፫ ዓ.ም. የካቲት [illegible]
ከገርመዊ ንጉሥ [illegible] መንግሥት
ስለ ዴር ሡልጣን ገዳም ርስትነት
[illegible]
[illegible]

سيادة مطران الكنيسة الحبشية بالقدس المحترم
سيادة مطران الكرسي الاورشليمي للاقباط الارثوذكس بالقدس المحترم

بناء على قرار مجلس الوزراء العالي في جلسته المنعقدة بتاريخ ١٢/٢/٩٦١ بالمصادقة والموافقة على موافقة معالي وزير الداخلية على التواصي الخاصة بالخلاف على ملكية دير السلطان بالقدس المتنازع عليها بين طائفتي الاحباش والاقباط ، ادرج تاليا نص التوصية المتعلقة بهذا الامر للعمل على وضعها موضع التنفيذ فورا من قبل الطائفتين المذكورتين مع العلم بأن هذا القرار يعتبر نهائيا وملزما لكلا الطرفين لتنفيذه والعمل بموجبه وفقا لاحكام المادة الثالثة من مرسوم الاراضي المقدسة ــ فلسطين الصادر بتاريخ ٢٥ تموز سنه ١٩٢٤ والمادة الثانية من القانون رقم ٢٨ لسنه ١٩٥٠ والارادة الملكية السامية الصادرة بتاريخ ١٩ تموز سنه ١٩٥٠ .

١ــ الابقاء على مفتاح الباب الشمالي في يد الاقباط الارثوذكس مع السماح لهم باستعماله للمرور منه عبر سطح الدير الى كنيسة القيامة في الاعياد المعروفة التي تجيز لهم مثل هذا المرور وهي عيد الصليب وعيد الفصح المجيد (سبت النور) فقط على ان تشرف الحكومة في كل مرة على هذه العملية في وقت وزمن معين ولا يجوز للاقباط الدخول او المكوث في غير ذلك من الاحوال .

٢ــ اخراج الراهب القبطي الذى يقيم بين الاحباش في دير السلطان .

٣ــ اعلان ملكية الطائفة الحبشية لدير السلطان بحدوده المعروفة وهو الذى يشغلونه حاليا مع الكنائس الداخلية فيه والواقعة في الممر المؤدى الى فناء كنيسة القيامة أي كنيسة الملاك ميخائيل ، وكنيسة الاربع حيوانات .

٤ــ اخذ مفتاح الباب القبلي لدير السلطان من الاقباط واعطائه للاحباش او الاحتفاظ به لدى الحكومة تيسيرا للتوصية الاولى الانفة الذكر .

٥ــ اخذ مفتاح كنيسة الملاك ميخائيل وهو الباب الواقع في الجهة الشرقية من الساحة العامة الخارجية لكنيسة القيامة من الاقباط وتسليمه للاحباش .

٦ــ في حالة رفض الاقباط الانصياع لهذا الامر يجرى تبديل زرافيل الباب الشمالي والجنوبي والباب الغربي وهو باب كنيسة الملاك ميخائيل من قبل الحكومة بزرافيل اخرى وتسلم مفاتيحها الى الاحباش ، مع استمرار اعطاء حق المرور الى الاقباط فقط في الاعياد المعروفة الى كنيسة القيامة حسبما جاء في البند الاول اعلاه .

٧ــ اما بالنسبة لقبة الكنيسة هيلانة الواقعة في منتصف ساحة دير السلطان والتي يجرى الاحباش دورتهم حولها فتتبع من حيث الملكية الى الارمن بوصفهم يملكون كنيسة القديسة هيلانة ولهم حق تعميرها وتصليحها من الداخل اى من كنيسة القديسة هيلانة ، اما من الخارج حيث تبدو قبتها في وسط ساحة دير السلطان فتقوم الحكومة باجراء اية تصليحات او ترميمات تطرأ عليها .

واقبلوا الاحـــــترام

(احسان هاشم)
محافـــــظ القـــدس

نسخة لمعالي وزير الداخليـــة
عطوفة مدير الامن العام

نسخة لقائد منطقة القدس
لمهندس لواء القدس

ከነዚህ በዓላት በስተቀር በሌላ በማናቸውም ጊዜ ግን የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር በነዚህ ቁልፎች እንዲጠቀም አይፈቀድለትም ።

፪. በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ ከኢትዮጵያውያን መነኮሳት ጋር ይቀመጥ የነበረው የኮፕት መነኩሴ እንዲነሣ ተደርጓል ።

፫. ዴር ሥልጣን ገዳም የኢትዮጵያውያን ገዳምና ርስትነቱ በወሰን የሚታወቀው ለት ራሳቸው መነኮሳቱ አሁን ያሉበትንና የሚኖሩበትን የታወቁ ክልሎች ይዞ ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን መተላለፊያ ላይ በውስጥ በኩል የሚገኙትን የቅዱስ ሚካኤልንና የአርባዕቱ እንስሳን ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ጨምሮ መሆኑ ነው ።

፬. የዴር ሥልጣን ገዳም ደቡባዊ በር መክፈቻ ከኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር እጅ ለኢትዮጵያውያን እንዲዛወር ይሆናል ፤ አለዚያም ደግሞ በቍጥር ፩ የተመለከተውን ትእዛዝ ለማስፈጸም ቀላል ይሆን ዘንድ የዚህ በር መክፈቻዎች በመንግሥት እጅ እንዲያዙ ይደረጋል ።

፭. ተከፋችነቱ ከመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ውጭ ባለው የሕዝብ አደባባይ ሁኖ የሚገኘው የቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ደቡባዊ መክፈቻ ከኮፕት ኦርቶዶክሳዊት እጅ ወደ ኢትዮጵያውያን እንዲዛወር ይሆናል ።

፮. በዚህ ላይ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር ሳይስማማ የቀረ እንደሆነ የሰሜናዊውን በርና የደቡባዊውን በር እንዲሁም የቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ምዕራባዊ በር የነዚህን ቁልፎች መንግሥቱ ራሱ ሌሎች አዲስ ቁልፎች በመለወጥ መክፈቻዎቹን ለኢትዮጵያውያን ማኅበር እንዲሰጡ ያደርጋል ይሁን እንጂ በታወቁት በዓላት ጊዜ ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ለመግባት የሚኖራቸው ፈቃድና መብት ከላይ በመጀመሪያው ክፍል እንደተወሰነው የሚፈጸም ይሆናል ።

፯. የቅድስት እሌኒ ቤተ ክርስቲያን ዙሪያ ግንብ (ዶም) በዴር ሥልጣን ገዳም ቅጥር ውስጥ በሚገኘው ገረገራ መሐከል የምትገኝ በመሆንዋና የኢትዮጵያውያን ማኅበር ሥርዓተ ዑደቱን በዙሪያዋ ማድረግ ልምድ ቢኖረውም የቅድስት እሌኒ ቤተ ክርስቲያን ይዞታና ባለቤትነት የአርመናውያን ማኅበር በመሆኑ በዚሁ መሠረት የዙሪያዋ ግንብ ባለቤቶች ናቸው ። በውስጥ በኩል ብቻም ማለት ከቅድስት እሌኒ ቤተ ክርስቲያን በኩል የማደስና የማሻሻል ሥራ እንዲሠሩም በመብት ይፈቀድላቸዋል በተረፈ ግን በውጭ በኩል ማለት ግን በዴር ሥልጣን ገዳም ገረገራ ቅጥር መሐል ሁኖ በሚታይበት ወገን በየጊዜው መንግሥት ራሱ አይቶና መርምሮ የሚያሠራው ይሆናል ።

አክባሪዎ
ኢህሳን ሐሽም
የኢየሩሳሌም ገዥ

www.ethiopianorthodox.org

ግልባጭ ፤ ለክቡር የአገር ግዛት ሚኒስቴር

ለክቡር የሕዝብ ፀጥታ ዋና ዲሬክተር

ግልባጭ ፤ ለኢየሩሳሌም አውራጃ አዛዥ (ትእዛዙ መከበሩንና መፈጸሙን ለኢየሩሳሌም አውራጃ መሐንዲስ) ተከታትላችሁ እንድ ታስታውቁኝ ።

አራተኛ ማስረጃ ።

የኢየሩሳሌም ገገር ፈርሞ የላከው ደብዳቤ ከዚህ በፊት የተሰጡትን ውሳኔዎች መታገዳቸውን በመግለጽ ከኢየሩሳሌም ገገር የተላለፈ ደብዳቤ ነው ። ይሁን እንጂ ይህ ደብዳቤ ከዚህ በፊት እንደተላለፈው የሚኒስትሮች ምክር ቤት የወሰነበት መሆኑን አለመግለጹን ማስተዋል ነው ።

የጆርዳን (ዮርዳኖስ) ሃሺሚታዊ መንግሥት

በአገር ግዛት ሚኒስቴር

የኢየሩሳሌም ገገር ኢየሩሳሌም ።

ቁጥር ፰/፵፱/፲፭፻፳፮

ቀን ሻዋል ፲፮/፲፫፻፹ ሮሃጅራ

እ. ኤ. አ. ሚያዝያ ፩ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም.

ለብፁዕ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ፤

ለብፁዕ በኢየሩሳሌም የመንበረ ኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ እ. ኤ. አ. የካቲት ፳፪ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. በዚህ በተጠቀሰው ቁጥር ባስተላለፍኩት ደብዳቤ የዴር ሥልጣን ገዳምና ይዞታዎቹ የኢትዮጵያውያን ማኅበር ርስትና ሀብት መሆናቸውን በመግለጽ የተከበረው የሚኒስትሮች ጉባኤ በየካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. ስብሰባ አድርጎ የሰጠውን ውሳኔ አስተላልፌ እንደነበር በማስታወስ ፤ ከዚህ ወዲህ ደግሞ ስለዚሁ ጉዳይ የዮርዳኖስ ሃሺሚታዊ መንግሥት የሰጠውን አዲስ ውሳኔ ብፁዕነትዎ እንዲያውቀውና ከፍጻሜም እንዲያውለው ለማድረግ ከዚህ በማያያዝ አቅርቤያለሁ ።

ከላይ ስለ ተመለከተው ጉዳይ የተከበረው የሚኒስትሮች ምክር ቤት ጉባኤ ሰጥቶት የነበረው ውሳኔ አሁን ለጊዜው ከፍጻሜ ሳይውል እንዲቆይ ተደርጓል ይኸም ማለት የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር እንደገና አዲስ ያቀረባቸው አስረጅ ሰነዶች በመኖራቸውና እነዚህም ሰነዶች በሙሉ ተጠንተው እስካለቁና

وزارة الداخلية
محافظة القدس
القدس

الرقم ح ام/٤٩/٨/ ١٥٢٦ _
التاريخ ١٦ شوال ١٣٨٠هـ
١ نيسان ١٩٦١

سيادة مطران الكنيسه الحبشيه بالقدس المحترم
سيادة مطران الكرسي الاورشليمي والشرق الادنى
للاقباط الارثوذكس بالقدس المحترم

اشير الى كتابي الموجه اليكما تحت الرقم ذاته بتاريخ ٢٢/٢/١٩٦١ بشأن قرار مجلس الوزراء العالي بتاريخ ١٢/٢/١٩٦١ المتعلق باعلان ملكية دير السلطان وتوابعه الى الطائفة الحبشيه ، وارجو ان انقل اليكما فيما يلي ما قررته حكومة المملكة الاردنية الهاشمية في هذا الموضوع ، للعلم به والعمل بمقتضاه .

تقرر في الوقت الحاضر تجميد العمل بقرار مجلس الوزراء العالي المشار اليه وذلك يعني ان يعود الوضع بالنسبة لهذا الدير الى ماكان عليه قبل صدور هذا القرار والى ان يصار الى درس الوثائق التي تقدمت بها الطائفة القبطيه والتي سيجري تزويد الاحباش بنسخ عنها لدراستها وتفنيدها ووضع الرد عليها ، الامر الذي يطلب فيه الى الطائفة الحبشية بعدم استعمال المفاتيح التي بحيازتهم الا بالقدر الذي كان عليه استعمالها قبل القرار المذكور وحسب التعليمات التي يصدرها المحافظ طبقا لنظام الوضع الراهن مع العلم بان اية مخالفة لاستعمالها على غير هذا الشكل من شأنها استردادها منهم والاحتفاظ بها لدى الحكومة الى الحين الذي يصدر فيه قرارها النهائي في هذا الصدد .

واذ انقل اليكم هذا القرار فاني لعلى ثقة من انكم ستقدمون ما وسعكم الجهد التعاون اللازم مع السلطات المختصة للحفاظ على ان لا يسود جو العلاقة بين الطائفتين ما يعكره او يخل به كما انكم ستجدون من الحكومة كعادتها معكم كل حرص وتجاوب يحقق والصالح العام على اسس من العدالة والمساواة .

واقبلوا الاحترام ،

(احسان هاشم)
محافظ القدس

نسخة لمعالي وزير الداخليه
لمعالي وزير البلاط الملكي بوصفه رئيس اللجنة الخاصة باعادة النظر في هذا الموضوع
لقائد منطقة القدس رجاء العلم به والايعاز بالعمل بموجبه

www.ethiopianorthodox.org

እንዲሁም ደግሞ የኢትዮጵያውያን ማኅበርም በበኩሉ ግልባጮቹ እንዲደር ሱት ከተደረገ ወዲህ አጥንቶ የመከላከያ መልሱን እስከሚያቀርብ ጊዜ ድረስ የዚህ ገዳም ጠቅላላ ይዞታና ሁኔታ የመተዳደሪያው ደንብ «እስታቱስኩዎ» ከመወሰኑ በፊት እንደ ነበረበት እንዲሆን ተመልሶ እንዲረጋ ተደርጓል ። ስለዚህ የኢትዮጵያውያን ገዳም በቁልፎቹ መክፈቻ ይጠቀም የነበረበትን መብት በመቈጣጠር በነዚህ መክፈቻዎች መጠቀም የሚችለው ይህ ውሳኔ ከመሰጠቱ በፊት እንደ ነበረው ልክ ሁኖ እንዲሁም የመተዳደሪያውን ደንብ (እስታቱስ ኩዎ) መሠረት እያደረገ የኢየሩሳሌም አገረ ገዢ በየጊዜው ሊሰጥ የሚችለውን ደንቦች በመከተልና በመፈጸም መሆኑን እንዲያውቁት እየለመንን ፤ ከነዚህ ደን ቦች ውጪ ትእዛዝ በመጣስና በማናቸውም ሌላ ዓይነት መንገድ በቁልፎች መክፈቻ ለመጠቀም ሙከራ ቢደረግ ግን ይህ ክርክር የመጨረሻ ውሳኔ እስካ ገኘ ድረስ የቁልፎቹ መክፈቻዎች ተወስደው በመንግሥት እጅ እንዲቆዩ የሚ ደረግ መሆኑን አስታውቃለሁ ።

ይኸን ውሳኔ ሳስተላልፍልዎ በጉዳዩ አግባብ ካላቸው የመንግሥት ባለሥ ልጣኖች ጋር በመግባባትና በመተባበር በሁለቱም የገዳም ማኅበሮች መካከል ያለው ግንኙነት እንዳይደፈርስ በመጣጣር በፍጹም ወዳጅነት እንዲቀጥል ለማ ድረግ በተቻለ መጠን እንደምትደክሙበት ሙሉ እምነት ያለኝ መሆኔን እየገ ለጽኩ ፤ በሌላ በኩል ደግሞ ከዚህ በፊት እንደተለመደው ሁሉ መንግሥት ራሱ ከናንተ ጋራ የሚኖረው ማናቸውም ዓይነት ግንኙነት ሁሉ ፍጹም ልባዊ እንደሚሆንና ለሁሉም ተስማሚ የሆነውን መንገድ በመሻት በበጎ ፈቃደኛነ ትና ያላንዳች አድልዎ በትክክለኛ የፍርድ ሚዛን ላይ የተመሠረተ ሁኖ እንደ ሚያገኙት አረጋግጥልዎታለሁ ።

አክባሪዎ
ኢሕሳን ሐሽም ።

ግልባጭ ፩/ ለክቡር የአገር ግዛት ሚኒስትር
፪/ ለክቡር የንጉሣዊ ግቢ ሚኒስትር
ይኸን ጉዳይ እንዲመረምር ለታዘዘው ልዩ ጉባኤ ሊቀ መንበር እንደ መሆናቸው ፤
፫/ ለኢየሩሳሌም አውራጃ ገገር እንዲያውቁትና ትእዛዙን እንዲያ ስፈጽሙ ።

ውሳኔዎቹ ስለ መታገዳቸው ለተጻፈው ደብዳቤ የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ የሰጡት መልስ ።

አባ ፊልጶስ
የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ
የስልክ ቍጥር ፪፪፵፰ — የፖስታ ሣ. ቍ. ፳፭
ኢየሩሳሌም ፤

እ. ኤ. አ. ሚያዝያ ፪ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም.
ለክቡር የኢየሩሳሌም ገዢ
ኢ የ ሩ ሳ ሌ ም ፤

ሰላምታችንን እያቀረብን እ. ኤ. አ. ሚያዝያ ፩ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. በቍ ጥር ፳/፵፱/፲፰፻፸፫ ላስተላለፉልን ደብዳቤ የሚከተለውን መልስ እንሰጣለን ።

፩/ የዴር ሥልጣን ገዳምና በውስጡም ያሉት ይዞታዎች የኢትዮጵያው ያን ገዳም ርስት መሆናቸውን ዐውቆ የተከበረው የሚኒስትሮች ምክር ቤት ጉባኤ የካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. ባደረገው ስብሰባ ያጸደቃቸው ውሳኔ ዎች ለጊዜው በሥራ እንዳይውሉ መታገዳቸውን ከላይ ባስተላለፉት ደብዳቤ ጠቅሰው አስታውቀዋል ።

፪/ ይህ ውሳኔ እንዳይሠራበት መደረጉን ክቡርነትዎ ሲያብራሩ ፤ የገዳሙ ሁኔታ የመተዳደሪያው ደንብ (እስታቱስኩዎ) ከመመሥረቱ በፊት ወደ ነበረ በት አኳኋን እንዲመለስ መደረጉ ነው በማለት ፈትቶታል ።

፫/ ይህ ከላይ የተሰጠው ትርጉም ከዚህ በፊት አስቀድሞ ተሰጥተው የነ በሩትን ውሳኔዎች ፍጹም መካድ ብሎ ከመፍታት በስተቀር በምንም ዓይነት መንገድ የውሳኔዎቹ ከሥራ መታገድ የስታቱስኮው ደንቦች ከመመሥረታቸው በፊት ወደ ነበረበት አስተዳደር መመለስ ነው ተብሎ ሊፈታና ሊተረጐም ባለ መቻሉ ነው ።

፬/ የካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. ተሰጥቶ የነበረው ውሳኔ ካለፈ እነሆ ፵ ቀኖች ሁነውታል ። በዚህም ጊዜ ውስጥ ገዳማችንንና እንዲሁም የገዳማችን ሀብት የሆኑትን ንብረቶች ተረክበን ለአያሌ ዘመናት ወና ሁነው ቀርተው የነ በሩትን አብያተ ክርስቲያናት በማዕዳት ብዙ ድካምና የገንዘብ ወጪም አድር ገናል ። ከዚህም በላይ ደግሞ መንፈሳዊ ጸሎተ ሥርዓታችንን ለመፈጸም የሚ ያስችሉንን ንዋየ ቅዱሳት አልባሳት የመሳሰሉትን ሁሉ ወደነዚህ አብያተ ክር ስቲያናት እንዲዛወሩም አድርገናል ።

፭/ ክቡርነትዎ እንደሚያውቀው ሁሉ ፤ ሥርዓተ ጸሎታችንን የምንፈጽም በት እስካሁን ድረስ አንድም ሌላ ቤተ ክርስቲያን ስለ ሌለን ፤ የዓቢይ ጾምንና የሕማማትን ሳምንት ሥርዓተ ቅዳሴና ጸሎት በሁለቱ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ለመፈጸም ተዘጋጅተንና አዘጋጅተንም እንገኛለን ።

፮/ እንዲሁም ደግሞ የግብፁ ቄስ ይኖርበት በነበረው ክፍል ውስጥ አንዳ ንድ አስፈላጊ የነበሩ የማደስ ሥራዎችን በመጀመራችን ዕቃዎቹም እንዲወጡ አድርገናል ።

፯/ ስለዚህ ይህ በድንገት ሳይታሰብ ውሳኔዎቹ ከሥራ እንዳይውሉ የሚ ከለክል ትእዛዝ መተላለፉ ፤ ከመቼውም ይልቅ አሁን አሠቃቂ በሆነ ሁኔታ ላይ ሊጥለን ችሏል ። በተለይም ከረዥም ጊዜ ምርመራና ጥናት በኋላ የሚኒስ

www.ethiopianorthodox.org

ትሮች ምክር ቤት ሰጥቶት የነበረው ውሳኔ እንዲህ በቀላሉና እጅግ ባጠረ ጊዜ ውስጥ የሚሠረዝ መሆኑን ከቶ ልናስበውና ልንጠረጥርም አንችልም ነበር ።

፰/ ባሁኑ ሰዓት የፋሲካን በዓል ለማክበር ሥርዓተ ቅዳሴና ጸሎት የምናደርግበት ቦታ ባለማግኘታችን አስቸጋሪ የሆነ ጊዜ በፊታችን ተደቅኖ ተገኝቷል ። ዳሩ ግን ካሁን ጀምረን ስለዚህ በዓል የነበረንን ማናቸውንም ዝግጅት እንዲቆምና እንዲሠረዝ ማድረጋችንን ለክቡርነትዎ እናመለክታለን ።

፱/ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር አዲስ አስረጂ ሰነዶችን በእርግጥ እንዲያቀርብ ያስቻለው ፤ መንግሥት ራሱ በቂ የሆነ ጊዜና አጋጣሚ እንዲያገኝ በማድረጉም ጭምር ስለሆነ ፤ የዚህ ሙግት በር እንደገና አዲስ እንዲከፈት መደረጉና አዲስ ሰነዶችም እንዲቀርቡ አጋጣሚና ዓይነተኛ ምክንያት መጠበቅ እንደእውነቱ ከሆነ የፍርድን ደንብና ሥርዓት የሚቃወም ነው ። በተለይም ገናለገና አዲስ የሚቀርቡ ሰነዶች ይኖራሉ ተብሎ የተሰጡት ውሳኔዎች እንዲታገዱ መደረጉ ፍጹም አሳዛኝና ሕገ ወጥ ተግባር ነው ።

፲/ የተከበረው የሚኒስትሮች ምክር ቤት ጉባኤ በየካቲት ፲፪ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. ሰጥቶት የነበረው ውሳኔ ስለ መካናት ቅዱሳት የወጣውን የመንግሥትን አዋጅ አንቀጽና ድንጋጌ መሠረት አድርጎ ስለ ነበረ ፤ በዚህ አዋጅ ደንብ ያሁኑ ውሳኔ እንደ መጨረሻ ታስቦ ዳግም ለክርክር እንዳይቀርብና ሊሠረዝም አይገባውም ነበር ።

፲፩/ እንዲሁም ደግሞ አዲስ ለቀረቡት ማስረጃዎች መልስ ለመስጠት ዕድልና ጊዜ እስካገኘን ድረስ ውሳኔዎቹ በሥራ እንዳሉ እንዲቆዩ ለማድረግ መንግሥት ይቻለው ነበር ።

፲፪/ በነገሩ ለሚያገባቸው የመንግሥት መሥሪያ ቤቶች ሁሉ ይህ ደብዳቤ ከሙሉ ቃላቶቹና ይዞቱ ጭምር በአጭር ጊዜ ውስጥ እንዲተላለፍ ያደርጉልን ዘንድ በማክበር እንለምናለን ።

አክባሪዎ
አባ ፊልጶስ
በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት
ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ።

ልዩ ልዩ ማሳሰቢያዎች ።

የዴር ሥልጣን ገዳም ከጥንት ጀምሮ የኢትዮጵያውያን መነኮሳት ርስት መሆኑን የሚመሰክሩ አያሌ ሰነዶች መኖራቸውንና የርስትነቱንም ታሪክ በመግለጽ የተዘጋጁ ማሳሰቢያዎች ሲሆኑ ፤ እያንዳንዳቸው ለዮርዳኖስ መንግሥት እንዲቀርቡ አድርገናል ።

የመጀመሪያው ማሳሰቢያ ፤ (ማመልከቻ)

በኢየሩሳሌም ቅዱሳት መካናት ላይ ለኢትዮጵያውያን ገዳም ስላለው መብት ።

መግቢያ ፤ በዚህ ጉዳይ ከመናገራችን በፊት በቅድሚያ ማወቅ የሚገባን በፖለስታይን አገር ውስጥ ልዩ ልዩ የሆኑ የቤተ ክርስቲያንና የገዳማት ማኅበሮች በርስትነት ይዞታ የያዙዋቸው ቦታዎች ሁሉ የሚተዳደሩት «እስታቱስኩዎ» ወይም ባለው ይርጋ ሁኔታ በሚያስገድደው የአስተዳደር ደንብ ሥነ ሥርዓት ሊመሠረትና ሊገኝ የቻለው በነዚሁ መካናት ቅዱሳት ላይ የክርስቲያን ማኅበሮች መቋቋም ከጀመሩበት ጊዜ አንሥቶ ሲሆን ፤ ከዚያም በጊዜና በዘመን ብዛት የተገኙትን ልምዶችና ሥርዓቶች በመከተል ተከብሮና ተጠብቆ ሊኖር ችሎ ነበር ። ዳሩ ግን ለአያሌ ዘመናት ያህል ሲኖር የቆየ ሥርዓት እንደ መሆኑ መጠን በዚሁ ልክ ሰፊ የሆነ መስፋፋትን ከማግኘቱም በላይ አሁን በምንገኝበት ዘመን ወቅት እጅግ የተወሳሰበ መልክ ይዞ እንዲገኝ አድርጎታል በተለይም እስከዚህ ሁኔታ ድረስ እንዲደርስ ያደረገው የኦቶማን መንግሥት ሲሆን ይኸም የውጪ መንግሥታትን የፖለቲካ ጭነት አሸናፊ ሆኖ ባለመገኘቱ ካንዱ ሁለቱ ሳይባል በብዙ አጋጣሚ ጊዜ ውስጥ እርስ በርስ የማይስማሙና የሚጋጩ ንጉሣዊ አዋጆች (ፊርማን) እና ድንጋጌዎች አውጥቶ በማሰማቱ ነው ። በዚህ አኳኋን የኃይለኛ መንግሥት ጥገኞች ጥበቃ ሥር ሁነው ያልተገኙትና ኃይለኛም የሆነ የፖለቲካ ድጋፍ ያልነበራቸው የክርስቲያን ማኅበሮች አብዛኞዎቹ መብታቸው እንዲቀነስ ምክንያት በመሆኑ በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም የነበራቸውን ርስትና ንብረት ተቀምቶ እስከ ማጣት ደርሰዋል ። ከነዚህም ከተጎዱት የክርስቲያን ማኅበሮች መካከል አንድ የኢትዮጵያውያን ገዳም በተለይ መጠቀስ ይገባዋል ። እነዚህ ሁሉ ድርጊቶች እውነትና እርግጠኛ ለመሆናቸው ምስክር የሚያሻ ከሆነ ፤ በ፲፱ኛው ዘመን ገደማ በኢየሩሳሌም የታላቅዋ ብሪታንያ ቆንሲል የነበረው ሚስተር ዠምስ ፊን የጻፈውን ሚሞሪ መመልከት በቂ ይሆናል ።

ኢትዮጵያውያኖች በኢየሩሳሌም ።

የዑማር ቃል ኪዳን ተብሎ በሚታወቀው አዋጅ የተመለከትን እንደ ሆነ በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ከተመሠረቱት ጥንታውያን የክርስቲያን ገዳማት መካከል የኢትዮጵያ ገዳም አንድዋ እንደ ነበረች ተጽፎ እናገኛለን ። ይኸም የዑማር ቃል ኪዳን ለኢየሩሳሌም ሕዝብ ታውጆ የነበረው የተከበረው የነቢዩ ወዳጅ የአማኞቹ አዛዥ አምላክ በሱ ይደሰት ዘንድ በምንመኝለት ዑማር ኢብን አልከጣብ በድል አድራጊነት ኢየሩሳሌም በገባበት ዘመን መሆኑ ነው ።

www.ethiopianorthodox.org

እንደሚለውም ከመልካም ምኞትና ሰላምታዎች አገላለጽ በኋላ ይህ ከኔ ከዑማር ኢብን አልኸጣብ የተሰጠ ቃል ኪዳን ነው ። (ሕጋዊ ውል) ሰላምና ፀጥታ ያገኙበት ዘንድ ፤--- ሕይወታቸው ከነአብያተ ክርስቲያናቸው ፤ መኖሪያ ቤቶቻቸው በይዞታቸው ውስጥ ካሉት ከሚቈጣጠሩዋቸው የመሳለሚያ ቅዱሳት መካኖቻቸው በኢየሩሳሌም ውስጥ ሆነ በውጪ ፤ እንዲሁም የመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያንና የቤተ ልሔም ቤተ ክርስቲያን---የተቀሩት ም በዚያ የሚኖሩ ክርስቲያናዊ ዜጎች ማለት ጆርጇውያን ኢትዮጵያውያን ፤ እንዲሁም ለመሳለም ለሚመጡት ፈረንጆች ኮፕቶች አርመኖች ንስጥሮሳውያን ያዕቆባውያን ማሮናውያን ።

በእስላም ታሪክ ውስጥ ለሙቼውም ጊዜ እየተጠቀሰ የሚኖረው ይህ አስረጂ የሚጠይቅና የሚያሻው ታሪካዊ የሆነ የቃል ኪዳን አዋጅ ሌሎች ክርስቲያናዊ ዜጎች ለጉብኝትና ለመሳለም ብቻ ይመጡ ከነበሩበት ዘመን አስቀድሞ በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም ተመሥርተው ከተቋቋሙት ገዳማት የኢትዮጵያ ገዳም አንድዋ እንደ ነበረች በማያጠራጥር አኳኋን አብራርቶና አጉልቶ የሚያሳይ ነው ። ስለዚህ በነዋሪነት በተመሠረተ ማኅበር መካከልና አልፎ አልፎ ባንዳንድ አጋጣሚ ምክንያት ቅዱሳት መካናትን ለመሳለም ብቻ ከሚመጣ ማኅበር ጋር ያለውንና ሊኖር የሚችለውንም የመብት ልዩነት ለመረዳት አስቸጋሪ አይሆንም ።

ሡልጣን ሰሊም ፤

ይኸ ከላይ የተገለጸው አስተያየት ድጋፍና አስረጂ የሚያሻው መስሎ አይታየንም ። ዳሩ ግን አስፈላጊ ሁኖ ቢገኝም ፤ የኦቶማን መንግሥት በድል አድራጊነት በኢየሩሳሌም ሡፍሮ ገገር በነበረበት ጊዜ በ፱፻፳፫ ሂጅራ ወይም እ. ኤ. አ. በ፲፭፻፲፯ ዓ. ም. የሡልጣን ሰሊም አዋጅ በመባል የታወቀውን የመጀመሪያ ንጉሣዊ ትእዛዝ መመልከቱ ብቻ በቂ ሊሆን ይችላል ። ይህንንም አዋጅ ከዚህ ጋር በማያያዝ እያቀረብን (በጀርባው ቍ/ ተመልከት) በዚህ ታሪካዊ የሆነ ትእዛዝ ላይ እንደተመለከተው የኢትዮጵያ ገዳም በቅድስት ሀገር ኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ላይ እጅግ የተለየ መብትና አስተያየት እንደ ነበራት ከመግለጹም በላይ ፤ በተለይ ጽሑፌ ሲያስረዳ ፤ የጌታን መቃብር ቤተ ክርስቲያንን አልፎ የሚገኘው ዴር ሥልጣን ያሉትን ክፍሎችና መኖሪያ ቤቶች ጨምሮ በሙሉ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያውያን ገዳም ሀብትና ይዞታ እንደ ነበረ ይመሰክራል ።

በ፩ሺ፺፰ ሂጅራ የተጻፈ ሰነድ ።

ይኸን ሰነድ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር ክርክራቸውን ከመቃወም ይልቅ ይደገፉል ብለው የሚያምኑበት ነው ። ይሁን እንጂ በሱ ላይ ከመናገራችን አስቀድሞ በኢየሩሳሌም የሚገኘው የኢትዮጵያ ገዳም በዚያን ዘመን

ውስጥ በኢኮኖሚ በፖለቲካና በሃይማኖት ይገኝ የነበረበትን ሁኔታ ከብዙ በጥቂቱ ማብራራት ሳያሻ አይቀርም።በኢትዮጵያ የነበረው የአገዛዝና የመንግሥቱ ሁኔታ ፍጹም የተረጋጋ ሁኖ ባለመገኘቱ ገገርዎቹም እርስ በርሳቸው ያልተስማሙ ብኩኖችና ሥርዓት ያጡ በመሆናቸው በዚህ ዓይነተኛ ምክንያት ተፈላጊውን ርዳታና ድጋፍ ለማግኘት ባለመቻሉ በኢየሩሳሌም የሚገኘው የኢትዮጵያ ገዳም እጅግ አድርጎ ድኅነት ከተጫናቸውና ከመጠን በላይ ከተዳከሙት ማኅበሮች መካከል አንድዋ ስለነበረች የዕለት እንጀራ እስከ ማጣት ደርሳ እንደ ነበረች ይታወቃል ። ከዚህም በላይ ደግሞ ያንድ ኃይለኛ መንግሥት ፖለቲካዊ ድጋፍ ስላልነበራትና እንዲሁም አብዛኛዎቹ መነኮሳት የአገሩን ቋንቋ ንግግር በፍጹም የማያውቁ ስለነበሩ እነዚህን በመሳሰሉ ልዩ ልዩ ምክንያቶች የኢትዮጵያ ገዳም ተጠቂና ደካማ እንድትሆን አድርጓት ነበር ። ስለ ሃይማኖት እምነት ስንኳ ሳይቀር የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ክርስቲያንን እምነት እንድትከተል ሁና በመገኘትዋ በዚህ አኳኋን የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያንን እምነት እንድትከተል ሁና በመገኘትዋ በዚህ አኳኋን የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን አለቆች በኢትዮጵያውያን ጳጳሳትና ቀሳውስት ለመቀባትና የመሾም ሥልጣን አብቅቷቸው ነበር ። ከዚህም አልፎ በኢትዮጵያ ከግዛትዋም ውጪ የነበራቸውን የገቢ ምንጭ ሳይቀር እስከ መቈጣጠር አብቅቷቸው ስለ ነበረ ፤ በዚያን ዘመን ታሪክ ውስጥ የኢትዮጵያ ገዳም «ክርስቲያናዊ» የኮፕቶች ክርስቲያን ገዳም እየተባለ እስከ መጠራት ደርሶ እንደ ነበረ ይታወቃል ። ይህም ሊሆን የቻለው በሃይማኖት እምነትም ሆነ በቤተ ክርስቲያን ሥልጣን የኢትዮጵያውያን ገዳም የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያንን እንድትከተል በመገደድዋ ነው ። በዚህም አዋጅ ውስጥ የሚከተለው ተጽፎ ይገኛል ። «በኢየሩሳሌም ጥበቃ ሥር ሁነው በነበሩት ጥብቅ ክርስቲያኖች ተወስኖና ተከልሎ (?) ከዚህ በፊት በዴር ሥልጣን ስም ይታወቅ የነበረው የኮፕት ክርስቲያናዊ ማኅበር ከታች (?) ከተመለከተው ዘመን ቀደም ብሎ እንዲፈተሽ ሲደረግ-----» ዳሩ ግን ወደ ኋላ ተመልሰን የሡልጣን ሳሊምን ንጉሣዊ ትእዛዝ የተመለከትን እንደ ሆነ ይህ ሰነድ (በጀርባው ቍጥር ፩ ምልክት ተመልከት) የዴር ሡልጣን ገዳም የኢትዮጵያውያን መነኮሳት ገዳም ርስት መሆኑን በግልጽ የሚያስረዳና ከዚያም ወዲህ ደግሞ በ፩ሺ፭፻፶ ዓ. ም. ሡልጣን ሱሌይማን ይህንኑ በማጠንከር (በማጽደቅ) ፈርሞ ባወጣው ትእዛዝ ላይ እንዲጸና መደረጉ ይታወቃል ። አሁን ክርክር የሚደረግበት ሰነድ በ፲፯፻፹፯ ዓ. ም. የወጣ ሰነድ ነው ። እዚህ ላይ በቀጥታ ሊያስጠይቅ የሚችለው በ፲፭፻፶ ዓ. ም. እና ፲፯፻፹፯ ዓ. ም. ባሉት ዘመናት ውስጥ ምን ዓይነት ታሪካዊ ድርጊት እንደ ደረሰና የዴር ሡልጣን ገዳም ሀብትና ርስትነቱ ከኢትዮጵያውያን ወደ ኮፕት ኦርቶዶክሳዊት እንዴት ሊዛወር እንደ ቻለ ለማወቅ ነው ። ይኸንን የሚደግፍ በዘመኑ የተፈጠረ አንዳችም ታሪካዊ

www.ethiopianorthodox.org

ድርጊት እንዳልነበረ በእርግጥ የታወቀ ነው ። በዚያን ዘመን የኢትዮጵያውያን መነኮሳት ጠቅላላ ሁኔታ በፖለቲካም ሆነ በኢኮኖሚም ጉዳት የደረሰበት ከመሆኑ በቀር እና በዚህም ምክንያት የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ሥልጣን እየበረታ በመሔዱ የኢትዮጵያውያን ገዳም «የኮፕት ክርስቲያናዊ ገዳም» እየተባለ በመጠራት እንዲታወቅ አድርጎት ነበር ። ከዚህ ጋር አያይዘን በምናቀርበው (በጀርባው ቊጥር ፱ ተመልከት) ሰነድ የዚህ ሁኔታ በግልጽ ሆኖ የሚታይ ነው ። ስለዚህ በነገራችን ውሳኔ ላይ ይህ የኮፕት ማኅበር ለክርክሩ አስረጂና ድጋፍ ይሆናል ብሎ አምኖ የሚያቀርበው የታሪክ ሰነድ ስለ ዴር ሥልጣን ርስትነት ጠቅሶ ሲናገር ፤ በፊት ወጥተው የነበሩት ንጉሣዊ አዋጆችና ሕጋዊ ትእዛዞች እንደ ገለጹት ዓይነት ተመሳሳይ ሆኖ ስለ ሚገኝ ባሁኑ ጊዜ ያላቸውን ሙግት ለመደገፍ አይችልም ።

<u>የኢትዮጵያውያን ገዳም ማኅበር በሌሎች የገዳም ማኅበሮች ፤</u>

ከዚህ በላይ የተገለጸውን አሳብ ማለት የኢትዮጵያውያን ገዳም ማኅበር እየተዳከመ መሔዱንና በዚህም የተነሣ የነበረውን መብት ለመቀማትና ለመሻማት ሌሎች ማኅበሮች እጅግ የጠነከረ ምኞት ስለነበራቸውና ቅዱሳት መካኖቻቸውን ወስደው ንዋየ ቅዱሳታቸውም ጭምር ሳይቀር እስከ መቀማት ድረስ የተደረገ ሙከራዎች እንደ ነበሩ በግልጽ የሚያስረዳና የሚደግፍ ሰነድ እንዳለ ለመረዳት ብዙል ሂጅ ፲፯ ቀን ፩ሺ፷፰ ሂጅራ ተጽፎ የወጣውን መመልከት በቂ ይሆናል ። ይህንንም አስረጅ (በጀርባው ቊጥር ፫ ተመልከት) ከዚህ ጋር አያይዘን እንዲቀርብ ስናደርግ የኢትዮጵያውያን ገዳም ሀብትና ርስት የነበሩትን መካናት ቅዱሳት ለመቈጣጠር ሲባል በግሪክ ኦርቶዶክሳዊ ማኅበርና በአርመናውያን ማኅበር መካከል ተነሥቶ የነበረውን ጸብ በውስጡ አጉልቶ ያስረዳል ። ከዚህም በላይ ደግሞ ስለ ዴር ሥልጣን ገዳም ጠቅሶ ሲጽፍ ይህ ገዳም የኢትዮጵያውያን ርስት እንደ ነበረ ያረጋግጣል ። ይህ ሁኔታ ራሱ ሊያስረዳ እንደሚችለው የኢትዮጵያውያን ማኅበር በዚህ ገዳም ላይ የማያከራክር መብት እንደ ነበረው በግልጽ ይታወቃል ።

<u>በዙል ሒጅ ፲ ቀን ፩ሺ፷፰ ሂጅራ ተጽፎ የወጣ ሰነድ ፤</u>

ይህንን ጥንታዊ የሆነ ሰነድ ከዚህ ጋር አያይዘን (በጀርባው ቊጥር ፬ ተመልከት) እያቀረብን በዚህ ላይ እንደምንመለከተው በዚያን ዘመን የኢትዮጵያውያን ገዳም በምን ዓይነት ሁኔታ ይገኝ እንደነበረና እንዲሁም ደግሞ የነበራቸውን መካናት ቅዱሳትና ቤተ መቅደሶች የተቀሩትም ልዩ ልዩ ሀብቶች በሙሉ እንደ ተከበሩ በግሪክ ኦርቶዶክሳዊ ፓትሪያርክ ጥበቃ ሥር ተደርገው እንደ ነበረ ያረጋግጣል ። ይህ ያሁኑ ሙግትና ክርክር መነሻ የሆነው የዴር ሥልጣን ገዳምም ከነዚህ ንብረቶች ጋር አንድ ላይ በዝርዝር ተጠቅሶ ስለሚገኝ ፤ የኢትዮጵያውያን ገዳም ርስትና ንብረት ሁኖ ለመገኘቱ በግልጽ ይታወቃል ።

በረመዳን ፲፪፻፷፩ ተጽፎ የወጣ ሰነድ ።

ይህን አስረጂ ሰነድ ከዚህ ጋር (በጀርባው ቊጥር ፭ ተመልከት) አባሪ በማድረግ እያቀረብን ከተጠቀሱት ሰነዶችና ንጉሣዊ አዋጆች በኋላ እጅግ ቆይቶ የወጣ እንደ መሆኑ መጠን ጥንታዊ ሰነድ ተብሎ ሊጠቀስ ባይቻልም ባገላለጹ እንደምንረዳው እኛው ራሳችን የምንከራከርበትን አስተያየት በመደገፍ ኢትዮጵያውያኖች (በአቡነ አብርሃም ገዳም በላይ በነበረው ገዳም ውስጥ ወይም «ዴር ኤል ሡልጣን» ውስጥ በራሳቸው መቈጣጠር ይኖሩና ይቀመጡ እንደ ነበር ገልጾ በመጻፉ የሚደግፈን ነው ።

አባሪ ንድፎች ።

ክርክራችንን ከሚደግፉ አስረጂዎች ውስጥ በ፲፰፻፹፰ ዓ. ም. ቦራታል ሽክ በመባል የታወቀው ዋና የታሪክ ጸሐፊ ጀርመናዊ በዚያን ጊዜ አንሥቶት የነበረውን የቅዱሳት መካናትን ንድፍ (ፕላን) ከዚህ በማያያዝ እያቀረብን ፤ በዚህ ንድፍ ላይ እንዳመለከተው የኢትዮጵያውያኖች ርስትና ይዞታ የሆነውን ቦታ በጥቁር አረንጓዴ ቀለም እየከበበ የኮፕቶች ኦርቶዶክሶችን ደግሞ በውጥኔ ቀለም ለይቶ አንሥቶታል ። ይህን ንድፍ የተመለከተ ሁሉ ለይቶ ማየትና መረዳት የሚችለው ፩ኛ/ ዴር ኤል ሥልጣን ተያይዞ ከሚገኙት የአርባዕቱ እንስሳና የቅዱስ ሚካኤል አብያተ ክርስቲያናት ጭምር በንድፉ ላይ በቀይ ቀለም ምልክት ያለባቸውና የሚገኙትም በኢትዮጵያውያን ርስትና ይዞታ ላይ መሆናቸውን ፤ እንዲሁም ደግሞ የዴር ሥልጣን ሰሜናዊ በርና ደረጃዎቹም ጭምር በዚሁ ንድፍ ላይ በቀይ ቀለም የተመለከቱ ሲሆኑ ፤ የሚገኙ በኢትዮጵያውያን ርስት በሆነው በዴር ሥልጣን ክልል ውስጥ ነው ። በሚከተለው አንቀጽ ስለዚህ ስለ በር በተለይ አብራርተን ለመግለጽ እንሞክራለን ።

የዴር ሥልጣን በር መክፈቻ ።

የዴር ሥልጣን ገዳም ርስትነት የኢትዮጵያውያን ማኅበር ለመሆኑ የማያጠራጥርና የማያከራክር ሁኖ ካገኘነው ወዲህ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር የበሮቹን መክፈቻ ቁልፍ ይዞ በመገኘቱ የዚህ ገዳም ርስትነትና መብት ይገባኛል ሲል ያቀረበው አቤቱታ በዚህም አቤቱታ ላይ ሊኖረው የሚችለው እምነት በሙሉም ሆነ በከፊል በምን ዓይነትና ምክንያት ፤ በምንስ ዓይነት አጋጣሚ ጊዜ እነዚህ የተጠቀሱት ቁልፎች በእጁ ሊገቡ እንደ ቻሉ ሲታሰብ ፤ ይህ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር ያቀረበው አቤቱታ ፍጹም መሠረት የሌለው የደከመና ውድቅ የሆነ ነው ። ይህ ሊሆን የቻለበት እ-ኤ-አ በ፲፰፻፴፰ ዓ.ም. ላይ እጅግ ኃይለኛ የሆነ የተስቦ በሽታ ተነሥቶ ስለ ነበረ የኢትዮጵያውያን ገዳም ቀሳውስትና መነኮሳት በሙሉ ታመውና ሞተው በማለቃቸው ፤ አን

www.ethiopianorthodox.org

ድም በዚያ ዘመን የግብፅ ገገር የነበረው የሞሐመድ ዓሊ ፓሻ ልጅ ኢብራሂም ፓሻ በድል አድራጊነት ኢየሩሳሌም ገብቶ ስለ ነበረ ፤ አንድ ግብፃዊ ገዢ በዚያ በመገኘቱ ለኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር እጅግ ጥሩ አጋጣሚ ሊሆንላቸው ችሏል ። ይህም ዓይነተኛ ምክንያት ከመራቁ በፊት የኢትዮጵያውያን መነኮሳትና ቀሳውስት ይኖሩባቸውና ይቀመጡባቸው የነበሩትን ክፍሎችና ቤቶች በተነግው የተስቦና የተላላፊ በሽታ ተለክፈዋል በማለት ልዩ የሰበብ ምክንያት ፈጥረው እንዲቃጠሉ ፈቃድ በመጠየቃቸውና ኢብራሂም ፓሻም ይህንኑ ፈቅዶ በመገኘቱ ቤቶቻቸው ከዚህም አብረው ለኢትዮጵያውያኖች በመካናት ቅዱሳት የነበራቸውን የባለርስትነት መብት የሚመሰክሩና የሚደግፉ አስረጂ ሰነዶችና ወረቀቶች በሙሉ አቃጥለውባቸዋል ። ከዚህም በኋላ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር ኢብራሂም ፓሻን እንደገና መልሶ በመጠየቅና እርሱም በመፍቀዱ የዴር ሥልጣን ገዳም ቁልፎችን ወስደው በእጃቸው እንዲሆን አድርገዋል ። ስለዚህ የኢትዮጵያውያን መነኮሳትና ቀሳውስት በተላላፊ በሽታ ማለቃቸውና እንዲሁም አንድ ግብፃዊ ገዢ በቦታው ላይ በመገኘቱ ለኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር ጥሩ አጋጣሚ ሁኖ ስለ ተገኘ ቁልፎቹን በእጁ እንዲዛወሩ ለማድረግ አብቅቶታል ። ይሁን እንጂ የኢትዮጵያውያን መነኮሳትና ቀሳውስት መቼውንም ቢሆን እነዚህ አለ አግባብ የተወሰዱት ቁልፎች በእጃቸው እንዲመለሱላቸው አቤቱታቸውን ፤ አንድም ጊዜ አቋርጠው እንዳልነበረ ይታወሳል ዳሩ ግን ጠቅላላ ሁኔታቸው ከመጠን በላይ ተዳክሞ ስለ ነበረና ባንድ በኩልም ደግሞ ባላጋራዎቻቸው ኮፕቶች የአትማን መንግሥት ባለሥልጣኖች ድጋፍ ስለ ነበራቸው እጅግ ኃይለኛ ሁነው ስለ ተገኙ የአቤቱታ ድምፃቸው ሳይሰማ ቀርቷል ። በተለይም የኮፕት ማኅበር የኦትማን መንግሥት ዜጎች ሁነው በመቈጠራቸው የኢትዮጵያውያን ማኅበር ደግሞ እንደ ውጪ ዜጋ ይታሰብ ስለ ነበረ ፤ በዚህ አኳኋን ለኮፕት የነበረው ድጋፍ ከመቼውም ይልቅ አይሎ ይገኝ ነበር ።

ሕጋዊ ሰነዶች ንጉሠ ነገሥታዊ አዋጆችና ድንጋጌዎች የተጠናቀቁ ንድፎች በመመስከር የሚደግፉትን ይህን ታሪካዊ የመግቢያ አንቀጽ ከፈጸምን ወዲህ በኢየሩሳሌም የሚገኙት ብፁዕ የመንበረ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ የዴር ሥልጣን ገዳም በር መከፈትን ምክንያት በማድረግ አግባብ ያላቸው የመንግሥት መሥሪያ ቤቶች ሁሉ እንዲያውቁት አድርገው ባስተላለፉት ማሳሰቢያ (ማመልከቻ) ላይ ስለገለጹዋቸው አንዳንድ ጉዳዮች ተመልሰን መናገር እንወዳለን ።

ይህ ማሳሰቢያ (ማመልከቻ) በአርእስቱ እንደተመለከተው በበዓላት ጊዜ በዴረሰው የበር አከፋፈት ምክንያት የተፈጠሩትን ፕሮብሌሞች ምክንያት በማድረግ ይነግና የተሰነዘረው ሐተታ ግን የዴር ሥልጣንን ገዳም ርስትነት መብት የሚመለት በመሆኑ በበሮቹ ምክንያት ሰበብ ወደርስትነቱ ባለመብትነት ሙከራ የተደረገ

ሁኖ ስለሚታይ በበኩላችን መልሳችንንና አስተያየታችንን እንደሚከተለው እናብራራለን ።

፩. « ስታቱስኩዎ » ወይም የመተዳደሪያው ደንብ ተብሎ የሚጠራው የአስተዳደር ሥርዓት በምንም ዓይነት አኳኋን በፍርድም ሆነ ወይም ሕጋዊ በሆነ አስረጅ ትክክለኛ የአስተዳደር ደንብ ነው ተብሎ ሊታወቅ አይቻልም ይኸውም ከዚህ በላይ እንደገለጽነው ሁሉ ይህ ደንብ የተመሠረተው ፤ እርስ በርሳቸው በሚቃወሙና በሚጋጩ ሲወርድ ሲዋረድ በመጡና በተገኙ ልምዶች በመሆኑና ከዚያም ወዲህ በጊዜ ውስጥ ብዙ ለውጥ በማግኘቱና አሁን ከሚገኝበት እተወሳሰበ መልክ ላይ በመድረሱም ነው ፤ ይህ ከሆነ የዚህን ዓይነት የመተዳደሪያ ደንብ መሠረት ማድረግና በዚህም ደንብ ሕጋዊነት አስታኮ መከራከሪያ ለማቅረብ መሞከር የማያዋጣ በመሆኑ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር ባቀረበው ማሳሰቢያ የመጀመሪያ ገጽ ላይ የተሰነዘረው አስተያየት በዚህ ብቻ ውድቅ ሆኖ የሚቀር ነው ።

የዴር ሥልጣን ርስትነት ።

ስለዴር ሥልጣን ገዳም ርስትነት ጉዳይ የኮፕት ማኅበር ላቀረበው አቤቱታ ይደግፈኛል ብሎ የሚያምንበት አስረጂ ሰነድ በዙልቀጀህ ፩ሺ፫፻፳፭ ሂጅራ (እ. ኤ. አ. ታኅሣሥ ፳፯ ቀን ፲፱፻፯ ዓ. ም.) የኢየሩሳሌም ምክር ቤት ባወጣው መዝበጣህ ላይ ስለሆነ ፤ በዚህ ሰነድ ላይ ያለንን የእምነትና ክህደት አስተያየታችንን እንደሚከተለው አጠቃለን እንመልሳለን ።

፩. የዚህን የመዝበጣህ ሰነዱ እንዲዘጋጅ ያደረጉትና የመሰከሩበትም ሰዎች ችሎታ ያልበቃ ሆኖ ስለሚገኝ በሰጡት አስረጂ ላይ እምነት ሊጣልበት አለመቻሉን ፤

፪. ይህ መጽባታሕ የወጣበት ዘመንና ቀን እጅግ የቀረበ ሁኖ በመገኘቱ የኢትዮጵያውያንን መብት ከመሰከሩት ሕጋዊ ትእዛዞችና ሌሎች ሰነዶች ዘመን ጋር ሲነጣጠር ስለመብት ውሳኔ ይገባል ወይም አይገባም የሚለውን ለማጽደቅ ሆነ ለመካድ የሚያስችል ሁኖ አለመገኘቱን ።

፫. የኢትዮጵያውያን መነኮሳት በዚያን ጊዜ መከላከያ እንዲያቀርቡ ያስገደዱዋቸው ዋና ዋና ምክንያቶች ፩ኛ/ መነኮሳቱ በታላቅ ድኅነትና ችግር ወድቀው ስለነበርና ሁለተኛውም የሀገሩን ቋንቋ ባለማወቃቸው በመጨረሻም በእጃቸው የነበሩት አስረጂ ሰነዶች ሁሉ በእሳት አደጋ በመቃጠላቸው ።

፬. የኢትዮጵያን ገዳም ርስትነት መብት የሚመሰክሩ ሰነዶችን አሁን በቅርቡ ከኢየሩሳሌም የሼሪዓ ፍርድ ቤት ቤተ መዝገብ ውስጥ ለማግኘት እንደ ተቻለ ሁሉ በዚያንም ጊዜ ለኢትዮጵያውያን መነኮሳት ይህ የአፈላለግ

www.ethiopianorthodox.org

ፈቃድ ሳይፈቀድ በመቅረቱም ነው።ነገር ግን ይህ የአፈላለግ ሁኔታ በዚህ ፍርድ ቤት መዝገብ ውስጥ እንዲፈቀድ ሲደረግ ከዚህ ጋር አባሪ አድርገን ያቀረብናቸው አስረጅ ሰነዶች ያን ጊዜ ተገኝተው ቢሆን ኖሮ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበርና በነገሩም የሚያገባቸው የመንግሥት ባለሥልጣኖች ሁሉ ባልካዷቸውና በሌላ ልዩ ልዩ አዋጅና ትእዛዝ ባልተቃወሟቸው ነበር ። እዚህ ላይ ለመጥቀስ የምንሻው ባሮን ኖልዴ የተባለው የታሪክ ጸሐፊ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፺፫ ዓ.ም. ላይ በኢስታንቡል ከተማ በሚገኘው ቤተ መዛግብት ውስጥ የኦትማንን መንግሥት ሰነዶች እየመረመረ ባደረገው ልዩ ጥናት ላይ በመጨረሻ ውሳኔ ሲሰጥ እንዲህ ይላል «ዴር ሥልጣን የኢትዮጵያውያን መነኰሳት የተረጋገጠና ፍጹም የማያከራክር ርስታቸው ለመሆኑ በበኩሌ አያጠራጥረኝም ይህንንም በግልጽ ለመረዳት እ.ኤ.አ. ፲፰፻፵፬ና ፲፰፻፺፩ ዓ. ም. መካከል የተሰጡትን አዋጅና ትእዛዞች ከመጽናታቸው በጣም አስቀድሞ ወጥተው በነበሩበት ትእዛዝና ድንጋጌዎች የተመሰከረና የተረጋገጠ ሆኖ ስለሚገኝ መብትና ርስትነቱ ፍጹም የራሳቸው የሆነና ከላይ ከተጠቀሰው የዴር ሥልጣን ገዳም ጋር ተያይዘው ያሉትም አብያተ ክርስቲያናት ጭምር የግላቸው በመሆኑ የነዚህን ሥፍራዎች ቁልፍ መክፈቻ መያዝ በመብት እንደሚገባቸው በግልጽ የታወቀ ነው (?) በ፲፰፻፵፬ ዓ. ም. እና በ፲፰፻፺፩ ዓ. ም. በወጡት አዋጅና ትእዛዝ ላይ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር ክርክሩን ይደግፋል ብሎ የሚያምንባቸው መሆናቸው ነው ። ስለዚህ ባሮን ኖልዴ በዓለም ላሉት ከታላላቅ የሕግ አዋቂዎች አንዱ እንደመሆኑ መጠን ረቂቅ ከሆነ ምርምርና ጥናት በኋላ እንዲህ በመሰለ ውሳኔ ላይ በመድረሱ ታላቅ ቁም ነገር የሚጣልበትና የተከበረም ሆኖ እናገኘዋለን ፤ (ዲባይንስ የተባለውን የቅዱሳት መካናት መጽሐፍ ተመልከት)

ከዚህም አያይዘን በተጨማሪ በ፲፱፻፺፫ ዓ.ም. ላይ በመካናት ቅዱሳት ላይ ተነሥቶ የነበረውን የመብት ክርክር ለማዋየት ኢየሩሳሌም ገብቶ የነበረው ልዩ የኢንተርናሲዮናል መልእክተኛ ኮሚቴን ማስታወስ ይገባናል ይህም ኮሚቴ ከዚህ በታች የተመለከቱትን የልዩ ልዩ ክርስቲያናዊ ማኅበሮችና የቤተ ክርስቲያን አለቆች አንድ በአንድ አዳምጠ ።

፩ኛ. የግሪክ ኦርቶዶክሳዊ ፓትሪያርክ ፤
፪ኛ. የአርመናውያን ፓትሪያርክ ፤
፫ኛ. የላቲን ፓትሪያርክ ፤
፬ኛ. የአርመናውያን ካቶሊክ መንበረ ፓትሪያርክ ወኪል ፤

እነዚህ ሁሉ የቤተ ክርስቲያን አለቆች ዴር ሥልጣን የኢትዮጵያውያን መነኮሳት ርስትና ንብረት መሆኑን መስክረው አረጋግጠዋል ፤ ይህንንም ለመረ

ዳት ከተፈለገ ከላይ በተመለከተው መንበረ ፓትረያርኮች ውስጥ በኃላፊነት የሚገኙትን ሰዎች በቤተ መዛግብታቸው የሚገኙትን ፋይሎችና ማኅደሮች ከፍተው አስረጂዎቹን እንዲያቀርቡ በትእዛዝ መጠየቅ በቂ ሊሆን ይችላል ።

የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር ባቀረበው ማሳሰቢያ (ማመልከቻ) ላይ እንደገለጸው የዴር ሥልጣን ገዳምን ለማደስ የሚያሻ ሆኖ በተገኘ ቍጥር ተጠያቂውን ሥራ ለመሥራት መብቱ እንደሆነ ይናገራል ፣ ይሁን እንጂ ከላይ የተመለከቱት መልክተኞች ክርክሩን በሚያጠኑበት ጊዜ የፓለስታይን አስተዳዳሪ መንግሥት ይህንኑ ጉዳይ አንሥቶ ስለነበረ በዚያን ጊዜ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር ይህ ይገባኛል የሚለውን መብት ለማስመስከር ሳይችል ቀርቷል ፤ እንዲሁም ደግሞ የኢትዮጵያውያን መነኮሳት የሚደግፋቸውን አስረጂ ሰነዶች ገና አላገኙም ነበርና በዚህ ምክንያት የኢንተርናሲዮናል ኮሚቴ በነበረው ሥልጣን ሲወስን በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ ማናቸውንም የማደስ ሥራና ዛፎችን መመልመልና መከርከም ጭምር ሳይቀር በአስተዳዳሪው መንግሥት ኪሣራ እንዲሠራ ትእዛዝ ሰጥቶ በዚህ ጉዳይ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር ሁለተኛ እንዳይገባ ማስጠንቀቂያ ሰጥቷል ።

በበዓላት ጊዜ የዴር ሥልጣን ሰሜናዊ በር እንዲከፈት ስለ መደረጉ ።

በዴር ሥልጣን ቁልፍ ያላንዳች አግባብ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር እንዴት ሲጠቀምበት እንደ ነበርና በኢትዮጵያውያኖችም መካከል ገብቶ ስለ ፈጀው የተስቦ በሽታ ፤ እንዲሁም ግብፃዊው ኢብራሂም ፓሻ በኢየሩሳሌም በድል አድራጊነት በመግባቱ እነዚህን በመሳሰሉ ልዩ ልዩ አጋጣሚ ምክንያቶች ሊገኙ የተቻሉትን ሁኔታዎች ሁሉ ጠቅሰን ካስረዳን በኋላ ቁልፎቹ በእጃቸው በመገኘታቸው ይኸን እንደ ታላቅ ምክንያት በመቍጠር በበዓላት ጊዜ የገዳሙ በር እንዲከፈት ለማድረግ የኢትዮጵያውያን መነኮሳት እንዲለምኑዋቸውና እንዲለማመጧቸው ለማስገደድ ሲሉ ካደረጓቸው ሙከራዎች መልሳችንን በሚከተለው አረፍተ ነገሮች አጠቃለን እናቀርባለን ።

፩. የገዳሙ መክፈቻዎች በኮፕት ማኅበር እጅ መገኘታቸው የኢትዮጵያ ገዳም የነሱን ፈቃድ እንዲጠይቅ በመሠረቱ ሊገደድ አይገባውም ። ምክንያት ሊሆን የቻለው በመተዳደሪያው ደንብ በእስታቱስኮዎ አስቀድሞ ስለተወሰነና ይህም ደንብ ራሱ ከዚህ በላይ እንደ ገለጽነው ሁሉ ሕግንና ትክክለኛ ፍርድን የተከተለ ሁኖ ባለመገኘቱ ነው ።

፪. ይህ ጉዳይ ክርክሩን ይመለከትና ይመረምር የነበረው ልዩ ኮሚቴ መጥቶ በነበረበት ጊዜ ፍጹም ያልተነሣ ከመሆኑም በላይ በየጊዜው ከመስቀል በዓል ዋዜማ ጀምሮ የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር በራሱ ፈቃድ በሮቹን መክፈት ልምድ እንደ ነበረው ይታወቃል ።

www.ethiopianorthodox.org

፫. ምንም እንኳን ቁልፎቹ በእጃቸው ቢገኙም የኮፕት ማኅበር የመተዳደሪያውም ደንብ ይኸንን ለመሳሰሉ ጊዜያት በሚያዘው መሠረት ቢፈቅዱም ባይፈቅዱም የገዳሙ በር ከጠዋት እስከ ማታ ተከፍቶ እንዲውል ማድረግ ግዴታቸው ነው ።

፬. የደጃዝማች መሸሻ ታሪክ እውነት እንደ ሆነ አናውቅም ። ይሁን እንጂ እውነትም ሆኖ ከተገኘ የኮፕት ማኅበርን ክርክር የሚደግፍ ሁኖ አይገኝም ። ይኸውም ራሳቸው እንደሚሉት ፤ ኢትዮጵያውያኖች መነኮሳት የበሮቹን ቁልፎች እኛን የኮፕት ማኅበር በቀጥታ ከመጠየቅ ፈንታ በመንግሥት አማካይነት ይጠይቁ እንደ ነበረ የሚያረጋግጡና ከዚህም በላይ ደግሞ የመስቀል በዓል የሚውልበት ጊዜ በደንብ የታወቀ ሲሆን እኒህ በአንድ ድንገተኛ አጋጣሚ በሚያልፉ መንገደኛ መካከል ያለውን የተራራቀ የጊዜ ልዩነት ሲታሰብ ይህ አስረጅ ድጋፍ ሊሆናቸው እንደ ማይችል የታወቀ ነው ። (እንደ አርጅናሉ)

፭. ከነዚህም አስረጂዎች ሌላ በተጨማሪ ለመስቀል በዓል ዋዜማ ዋናው በር እንዲከፈት ለማድረግ የኢትዮጵያውያን መነኮሳት የኮፕትን ማኅበር ፈቃድ መጠየቅ የሚያሻቸው እንዳልነበረ ያለንን የፍርድ አስተያየት ከሚደግፉ አያሌ አስተያየቶችና አስረጂዎች ሌላ በተለይ የመተዳደሪያው ደንብ ተብሎ በታወቀው ያስተዳደር ሥነ ሥርዓት ጋር ልምድ ከነበራቸውና ሕጉንም አጠናቀው ከሚያውቁትና ካስፈጻሚዎቹም አንዱ ከነበሩት ከፓለስታይን መንግሥት የቀድሞ አስተዳዳሪዎች መካከል ከተሰጡት ልዩ የምስክር ወረቀቶች ውስጥ የኢየሩሳሌም አውራጃ ረዳት ኮሚሽነር ሚስተር ጀማል ቱካን ስለዚህ ጉዳይ የሰጡት አስተያየት ከተቀሩት ጋር ሲደመር በጠቅላላ ክርክራችንን እንደሚደግፉ የተረጋገጠ ነው ።

፮. በመጨረሻም ደግሞ ሰሜናዊውን በር ለመክፈትም ሆነ ለመዝጋት መብት አለን ሲሉ የኮፕት ማኅበር ያቀረቡት ክርክር ፍጹም መሠረት የሌለውና ውድቅ የሆነ አቤቱታ ከመሆኑም በላይ በዚህ መብታችንም ለብዙ መቶ ዓመታት ስንሠራበትና ስንጠቀምበት ኖረናል ፤ ብለው የሚያቀርቡት አሳብ ይህን ሁኔታ ቋሚ ሁኖ በሚገኘው የመተዳደሪያ ደንብ ሥነ ሥርዓት ውስጥ እንደ ተመለከተው ሁኖ የተወሰነና ይልቁንም ከዚሁ ደንብ ውስጥ አንዱ ይህ የተባለው በር ከጠዋት እስከ ማታ ተከፍቶ እንዲውል የሚያስገድድ እንደ ነበረ መታወስ ይገባዋል ።

ስለዴር ሥልጣን አስፈላጊ የማደስ ሥራዎች ።

በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ ማናቸውንም የማደስና ማሳደስ ሥራዎች ማከናወኛ መብታችን ስለነበረ ባለፉትም ረዥም ጊዜያት ውስጥ ስንሠራበት ቆይተናል ሲሉ የኮፕት ማኅበር ክርክር አቅርበዋል ፤ ይሁን እንጂ ይህን

ክርክራቸውን የሚደግፍ አንዳችም የታሪክ ቅርስ የሆነ አስረጅ ሰነድ እስካሁን አልተገኘለትም ። የዚህን ክርክር ዓላማ ምክንያት በማድረግ እዚህ ላይ ልናሳስብ የምንሻው የፓለስታይን አስተዳዳሪ መንግሥት በኢየሩሳሌም ቆይቶ በነበረበት ጊዜ ፤ የኢየሩሳሌም አውራጃ ኮሚሽነር እንዲያውቁት ክቡር የኢየሩሳሌም ገገር ኮፒ በማድረግ እ. ኤ. አ. ጥር ፲፩ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. በቍጥር ፩/፪ሺ.፰፻፵፩-፩ እና ጥር ፲፰ ቀን ፲፱፻፵፩ ዓ. ም. በቍጥር ፩/፪፻፹፩ የጻፏቸውን ሁለት ደብዳቤዎች ከዚያም ጥቅምት ፲፰ ቀን ፲፱፻፶፱ ዓ.ም. ክቡር የኢየሩሳሌም ገገር እንዲያውቁት ሁኖ በተጻፉት ደብዳቤዎች ውስጥ እንደተመለከተው ሁሉ አስፈላጊ ሁኖ በተገኘ ቍጥር ስለገዳሙ ማናቸውም የማደስ ሥራ በመንግሥት አማካይነትና ኪሣራ የሚፈጸም መሆኑን ገልጦ ያስታውቃል ። እንዲሁም በመጨረሻ ሐምሌ ፴፩ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. ይኸው የኢየሩሳሌም አውራጃ ኮሚሽነር ባስተላለፈው ደብዳቤ እንደገለጠው የመተዳደሪያው ደንብ እንደሚያዘው ሁሉ የዴር ሥልጣን ገዳም ሰሜናዊ በር እንዲከፈት ለኮፕት ማኅበር ጥብቅ ትእዛዝ ሰጥቷል ።

አሁን ባለንበት በዚህ በዓረብ ዘመን ውስጥ በኃላፊነት ወንበር ለተቀመጡት ባለሥልጣኖች ልናሳስብና ልናስገነዝብ በብርቱ የምንሻው ይህ ክርክር እንዲነሣ የሆነው በእውነትና አለዚያም ደግሞ ልምድን ተከትሎ በወጣ ወይም ደግሞ በሕጋዊ መንገድ የሚደገፉ አስተያየቶችና አስረጅዎች አግኝቶ ሳይሆን የኮፕት ማኅበር እንዲሁ በደፈናው በሌሎች ገዳማት ኪሣራና በተለይም በኢትዮጵያውያን መነኮሳትና ገዳም ወጪ የራሱ ያልሆነ ሌላ ተጨማሪ ሀብትና ንብረት ለማግኘት በተቻለው መጠንና አቅም የሚያደርገው ከንቱ ምኞትና ጥረት ላይ የተመሠረተ ነው ።

ው ሳ ኔ ።

በኢየሩሳሌም ቅዱሳት መካናት ላይ ያሉንን ሕጋዊ መብቶች ለማስመስከር ስንል ይህ የምናቀርበውን ማሳሰቢያ በተለይም ከዚህ በታች በዝርዝር የተመለከቱትን ጉዳዮች በቅን አስተያየትዎ እንዲመለከቱልን እየለመንን ።

፩. የዴር ሥልጣን ገዳም ተያይዘው ካሉት የአርባዕቱ እንስሳት የቅዱስ ሚካኤል አብያተ ክርስቲያናት ጭምር በመብት ርስትነት እንዲታወቅልን ።

፪. ከላይ የተመለከተው የዴር ሥልጣን ገዳም ቁልፎች ተዛውረው በጃችን እንዲገቡልን ።

፫. ክቡር የኢየሩሳሌም ገዢ ፩ኛ/ እ. ኤ. አ. ሚያዝያ ፲፯ ቀን ፲፱፻፶፩ ዓ. ም. ፲፱/፯/ በቍጥር ፪፻፵፫/፵፱ ፪ኛ/ መስከረም ፫ ቀን ፲፱፻፶፪ ዓ. ም. በቍጥር ፰/፵፱/፫/፯፻፲፯ ያስተላለፏቸው ሁለት ውሳኔዎች እንዲረጋገጡ

www.ethiopianorthodox.org

ይደረግልን ዘንድ ፤ በነዚህ ጉዳዮች ላይ ስለሚያውሉት ቅን አስተያየት አስቀድመን ምስጋናችንን እናቀርባለን ።

አክባሪዎ አባ ፊልጶስ
በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ
ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ

ኢየሩሳሌም ጃማዲ ኤል አክሂሳ ፳፰-፩፫፻፺፬
እ.ኤ.አ. መጋቢት ፲፩-፲፱፻፸፫ ዓ. ም.

ሁለተኛ ማስታወሻ ። (ማመልከቻ)

ከአንዳንድ ማብራሪያ በስተቀር የመጀመሪያውን
ማስታወሻ የሚያረጋግጥ ድጋሚ ሰነድ ነው ፤

አባ ፊልጶስ
የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን
ሊቀ ጳጳስ ፤ ኢየሩሳሌም

እ.ኤ.አ. ጥር ፳፮ ቀን ፲፱፻፸፩ ዓ. ም.

ለክቡር የኢየሩሳሌሞ ገዢ ፤

ጉዳዩ ስለ ዴር ሥልጣን ፤

የዴር ሥልጣን ገዳም ተያይዘው ካሉት አብያተ ክርስቲያናት ጭምር የኢትዮጵያውያን ንብረትና ርስት በመሆኑ በዚህ መሠረት ያሉትን መብቶች የሚመሰክሩ ማስታወሻዎች በአራት ግልባጭ ጽፈን ከዚህ ጋር አያይዘን አቅርበናል ። በተጨማሪም ይህ ማስታወሻ ሲዘጋጅ ዋና መሠረት የተደረገው የመተዳደሪያውን (እስታቲስኩዎ) ደንቦች ሥነ ሥርዓት ስለሆነ የኮፕት ማኀበር ይኸን የመተዳደሪያ ደንብ እንዳላከበረውና ካላማውም እንዲወጣ ያረገ መሆኑን በግልጽ ያስረዳል ። ስለዚህ ጉዳይ እምነት ያሳደርንባቸውን አስረጅ ሰነዶች ፎቶስታቲክ እንደተጠቀሱት ተራ አድርገን ከዚህ ማስታወሻ ጋር አያይዘን አቅርበናቸዋል ።

ባንዳንድ መሠረታዊ የታሪክ ምንጮች ስለምንተማመንና የነዚህንም ትክክለኛ ግልባጭ የያዝን በመሆናችን ፡ ይህ ማስታወሻ (ማመልከቻ) ባንዳንድ ጉዳዮች ላይ የቃል ማብራሪያ እንደሚያሻው እናምናለን ፤ ነገር ግን የዓረብኛ ቋንቋ ካለማወቃችን የተነሣ ይኸን ማብራሪያ እኛው ራሳችን እንድንሰጥ አልተቻለንም ። ስለዚህ ይኸን ጉዳይ በሚመለከተው ኰሚቴ ፊት በበኩላችን ሥልጣን የምንሰጠው አንድ ሰው ስለአስተያየታችን ማብራሪያ እንዲሰጥልንና በዚህ ማስታወሻ ውስጥም ስላሉት ጉዳዮች እንዲነጋገርልን የክቡርነትዎን ፈቃድ እንለምናለን ።

ከላይ ስለተገለጠው ጉዳይ የምንገኝበትን ሁኔታ በመመልከት ይህ የምናቀርበው ማስታወሻ (ማመልከቻ) ተገቢውን አስተያየትና ጥናት እንደሚያገኝና የጠቅላላውንም ፈቃድ እንዲሰጠን መልካም አስተያየት እንደሚያደርጉልን ባለሙሉ ተስፋ ሁነን እንጠባበቃለን ።

አባ ፊልጶስ
በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት
ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ፤

በዴር ሥልጣን ርስትነት ምክንያት በኢየሩሳሌም የሚገኘው
የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን

ስላላት መብት ክርክር የተዘጋጀ ።

ስለዚህ ጉዳይ ክርክር መግቢያ ይሆን ዘንድ በፓለስታይን ስለሚገኙት መካናት ቅዱሳት ታሪክ በየጊዜው የተፈጸሙትንና የደረሱትን ነገሮችና ይኸም ሁኔታ እስከ ምን መጠን ድረስ በኢየሩሳሌም ይገኝ የነበረውን የኢትዮጵያ ገዳም መብት ተጭኖት እንደነበር አጭር የታሪክ መግለጫ መስጠት አስፈላጊ መስሎ ይታየናል ።

የእስላም ወረራ ።

የታማኙ አዛዥ ኦማር ቢን ኢልካታብ ኢየሩሳሌምን ድል አድርጎ በያዘ ጊዜ በዜና እጅግ የታወቀውንና እስካሁንም ድረስ «የኦማር ቃል ኪዳን» እዋጅ እየተባለ የሚጠራውን ሕጋዊ ውል አውጥቶ ነበር ፡ በዚህም ቃል ኪዳኑ ውስጥ ሙሉ ድጋፍ በመስጠት ያረጋገጠው ፤ በዚያን ጊዜ የነበሩት የክርስቲያን ማኀበሮች በይዞታቸው ውስጥ የነበሩት ቅዱሳት መካናት በሰላም የሚጠበቁላቸው መሆኑን ነው ፤ ከዚያም ወዲህ በመከታተል ወጥተው የነበሩት የእስላም ሕጋዊ ትእዛዞች ሁሉ ይኸንን ቃል ኪዳን መሠረታዊ ሕግ አድርገው የተመረኰዙት ስለነበረ ከድንጋጌው እንዲወጡ ሁነው አልተገኙም ነበር ። እስካሁን ቅርብ ጊዜ ድረስ በኢየሩሳሌም የሚገኙ አያሌ የክርስቲያን ማኀበሮች መብታቸውን የሚደፍርና የማያከብር ባለጋራ ሲነሣባቸውና እንዲሁም አንዳንድ ገዥ ይኸንን መብታቸውን ለመቀነስ በሞከረ ቍጥር ለመከላከያና መከራከሪያ የሚጠቅሱት ሕግ ይኸንኑ ቃል ኪዳን ነው ። የኦማር ቃል ኪዳን በማናቸውም የታሪክ መጽሐፍ ውስጥ እየተጠቀሰ የኖረ በመሆኑ ለክርክራችን ጠቃሚ ሆኖዋል ። የምናገኛቸውን አንዳንድ አረፍተ ነገሮች በዚህ ማስታወሻችን ለመጥቀስ እንወዳለን ። (ከመልካም ምኞትና ሰላምታዎች በኋላ) ይህ ከኔ ከኦማር ቢን ኢልካታብ የተሰጠ ቃል ኪዳን (ሕጋዊ ውል) በሕይወታቸው ከነአብያተ ክርስቲያናቸው ቤቶቻቸው በይዞታቸው ውስጥ ካሉትና ከሚጠጣጠሩዋቸው የገብኝት መካነ ቅዱሳታቸው በ (ኢየሩሳሌም) ውስጥ ሆነ ውጭ እነዚህም የቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያንና የቤተ ልሔም ቤተ ክርስቲያን ናቸው ።

www.ethiopianorthodox.org

ሌሎችም በዚያው የሚኖሩ ክርስቲያናዊ ዜጎች ማለት ጆርጃውያን ፤ ኢትዮጵያ ውያን እንዲሁም ለጉብኝት (መሳለም) ለሚመጡት ፍራንኮች ፤ ኮፕቶች ፤ ሶርያውያን ፤ አርመኖች ፤ አስትሮያውያኖች ፤ ያዕቆባውያን እና ማሮናውያን ።

የታማኙ አዛዥ ኦማር ቢን ኢልካታብ በዚህ ቃል ኪዳን ውስጥ የኢትዮ ጵያውያኖችን ስም ለይቶ ለመጥቀስ መቻሉ የኢትዮጵያውያን ማኅበር አባሎች ከእስላም ወረራ በፊት በኢየሩሳሌም ይኖሩ ነበር ፤ ሌሎች ለጉብኝት ብቻ ስለነበረ ባንድ ነዋሪ ነገርና ባንድ ጉብኝት መካከል ያለውን ታላቅ ልዩነት በግል ጽና በቀላል ለመረዳት ይቻላል ።

የቱርክ ወረራ ።

ቱርኮች ኢየሩሳሌምን በወረሩ ጊዜ ቀዳማዊ ሡልጣን ሳሊም (፩ሺ፭፻፲፪-፩ሺ፭፻፳) በሳፋር ፳፭ ቀን ፲፱፻፳፫ ሂጅራ በወጣው በታሪክ በታወቀው ትእዛዙ (ፊርማን) የኢትዮጵያውያንን ማኅበር መብቶች ጠብቆ ከመደገፉም በላይ በተለይ በዝርዝር የንብረታቸውን ልክ ለይቶ አውጥቷል ፤ ከብዙው በጥቂቱ ልንጠቅስ የምንወደው ፤ የሚከተለውን ነው ። «----በሙሉ ጠቅልሎ የነርሱ ንብረት ስለሆነ በኢየሩሳሌም የሚገኝ ማንም ሌላ የክርስቲያን ማኅበር ቢሆን በነዚህ ላይ በሕግ ይገባኛል ሲል የሚነሣ የለም ። በስተደቡብ በኩል ወደ ቅዱስ መቃብር የሚያገናኝ ሁኖ በሩ በደቡብ በኩል የሚከፈተው የታችኛው ቤተ ክርስቲያን የኢትዮጵያውያን ቤተ መቅደስና ከመካነ መቃብር ቤተ ክርስቲያን በኩል የሚገባው የዴር ሥልጣን ገዳም ከነቤቶቹና መኖሪያዎቹ እንዲሁም በዴር ሥልጣን አቅራቢያ ያለው የቅድስት እሌኒ ቤተ ክርስቲያንን ጨምሮ የኢት ዮጵያውያን ንብረት ነው» (X) ይኸንንም ትእዛዝ ከዚህ ወዲህ የመጡት የንጉሥ እንደራሴዎች (ካሊፎች) በተለይም ቀዳማዊ ሡልጣን ሱለይማን (፩ሺ፭፻፳—፩ሺ፭፻፷፮) እና ሡልጣን አሕመድ (፩ሺ፮፻፫—፩ሺ፮፻፲፯) እያረጋገጡ አንስተውታል ። የዚህን ታሪካዊ የሆነ ንጉሣዊ ትእዛዝ (ፊርማን) የተመሰከረ የዓረብኛ ትርጕሙን ፎቶስታቲክ ኮፒ ከዚህ ጋር አያይዘን እንዲቀርብ አድርገናል።

በዚያን ዘመን የነበሩ ታሪክ ጸሐፊዎች ።

ከላይ የተጠቀሱት ንጉሣዊ ድንጋጌዎች በወጡበት ዘመን ወቅት አንዳንድ የታሪክ ጸሐፊዎች ወደኢየሩሳሌም ይመጡ ስለነበረ በትክክል የተመለከቱትን በእውነት በመመስከር በጽሑፋቸው አስፍረውታል ። ከነዚህም መካከል አንዱን ለመጥቀስ ያህል «ወደ ቅድስት ሀገር ጉዞ» (፩ሺ፭፻፴፪) በሚል አርእስት ሚስተር ሃንሪ ቢስት በጻፈው መጽሐፍ ውስጥ የሚከተለው ተጽፎ ይገኛል ። «-----ከዚያም አብርሃም ልጁን ይስሐቅን ሊሠዋ የቆመበት ቦታ ወደተባለው (በመካነ መቃብሩ ቤተ ክ[illegible]

www.ethiopianorthodox.org

ዮጵያውያን የሆነ አንድ ቤተ ክርስቲያንና አብርሃም ልጁን ይስሐቅን ሊሠዋ በነበረበት ጊዜ እንዳለ ሆኖ የተጠበቀ አንድ የወይራ ዛፍ አገኘን-----»

በ፩ሺ፯፻፶ ዓ. ም. ገደማ ውስጥም እንዲሁ ብዙ የታሪክ ጸሐፊዎችና አገር ጐብኝዎች ኢየሩሳሌምን በጐበኙበት ወቅት በጻፉዋቸው ልዩ ልዩ መጻሕፍት ውስጥ የኢትዮጵያን ገዳም ማኅበር ጠቅሰው ሲናገሩ በመካነ ቅዱሳት ሀገር ውስጥ እጅግ የበለጸገና ሀብታም እንደነበረ ያወሳሉ ።

(X) የተርጓሚው መግለጫ ፤ የጥቅሱ መጨረሻ አልተመለከተም ። ከነዚህም ውስጥ በተለይ ፒየትሮ ዴላቬሌ የተባለውን የታሪክ ጸሐፊ ለማስታወስ ያህል እንጠቅሰዋለን ።

ስለዚህ እነዚህ የታሪክ ቅርሶችና የተቀሩትም ንጉሣዊ ድንጋጌዎች ሁሉ የኢትዮጵያ ገዳም በመካነ መቃብር ቤተ ክርስቲያን አካባቢ ውስጥ የሚገኙትንና ሌሎችም ተጨማሪ ብዙ ቦታዎች በይዞታው ውስጥ እንደነበሩ በተለይም ከዴር ኤል ሡልጣን ተያይዘው ካሉት አብያተ ክርስቲያናት ጭምር የኢትዮጵያ እንደነበሩ በግልጽ የሚያስረዱ ናቸው ።

ዴር ሥልጣን ።

ጥንት ይኖሩበት ከነበረው ገዳማቸው ውስጥ እንዲወጡ በተገደዱ ጊዜ የኢትዮጵያ ቀሳውስትና መነኮሴዎች ባሁኑ ጊዜ አሳዛኝ በሆነ ሁኔታ ላይ የሚገኙትን ጎጆዎችና ክፍሎች (አቡነ አብርሃም) ገዳም ጋር ከተያያዘው ሥፍራ ሠርተው ይኖሩባቸው ስለነበረ ፤ ከዚህ ገዳም ከፍ ብሎ የሚገኘው ቦታ ዴር ሥልጣን በመባል የሚጠራው በስሕተት ነው ።

አሁን ግን የዴር ሥልጣን ገዳም ያሁኑን የኮፕት ገዳም የሚገኝበትን ቦታና ተያይዘው የሚገኙትንም አብያተ ክርስቲያናት በቅርብ የተሠራውንም ትምህርት ቤት ጨምሮ የያዘ ሲሆን ይህ ያሁኑ ቦታ በዚያን ጊዜ የዴር ሥልጣን ግንባር ፊት የሚገኝ ገረገራ ነበር ፤ በሚቀጥለው አርእስት የኢትዮጵያ ገዳም ቀሳውስት ከገዳማቸው እንዴት እንዲወጡና እንዲዛወሩ ፤ እንደሆኑ ወይም ያሁኑ የኮፕት ገዳም እቦታው እንዴት ሊገባ እንደቻለ ፤ ክፍሎቹም እንዴት እንደተሠሩ ዘርዝረን እናስረዳለን ። በዚህ መሠረት የኢትዮጵያ ገዳም ይገባኛል ብሎ የሚከራከርበት ይዞታ አሁን በሚገኝበት ቦታ ብቻ የተወሰነ ሳይሆን የኮፕት ማኅበር የያዘውን ገዳምና ተያይዘው ካሉት አብያተ ክርስቲያናትና መኖሪያ ቤቶች ጭምር መሆኑ ነው ። ይህም የሚሆንበት ዋናው ምክንያት እነዚህ ሁሉ ቦታዎች በዴር ሥልጣን ስያሜ ይታወቁ ስለነበረ ነው ።

ኢትዮጵያውያን ከኮፕት ጋር ስለነበራቸው ግንኙነት ።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከኮፕት ቤተ ክርስቲያን የሚወርድ መሆኑ የታወቀ ነው ፤ በዚህም ምክንያት የኮፕት ቤተ ክህነት ለኢትዮጵያውያን እንደ [illegible] ያስቆጥሯቸው ስለነበረ በዚህ ሳቢያ የኮፕት ቤተ ክህ

ነት የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን መቈጣጠርና ካህናትንም ማቅሰስ የተለመደ ሥልጣን ነበረው በተጨማሪም ደግሞ የኮፕት ቤተ ክህነት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የበላይ አስተዳዳሪ እንደመሆኑ መጠን የቤተ ክህነቱን ሀብትና አልባሳት ጭምር እየተቈጣጠረ ያስተዳድር ነበር ። ኢትዮጵያውያኖቹም በሃይማኖትና በመንፈሳዊ ሥርዓት ተመሳሳይ መሆናቸውን በመመልከት በኮፕቶች ላይ ፍጹም የሆነ እምነት እንደነበራቸውና በዚህም አኳኋን የገዳማቸው መጠሪያ ስንኳ ሳይቀር «የኮፕት ክርስቲያን ማኅበር» እየተባለ እንዲጠራ አድርጎታል ። ይሁን እንጅ የኮፕት ማኅበር ይህ የነበረውን የሃይማኖት የበላይ ሥልጣን ምክንያት በማድረግ የኢትዮጵያውያን ይዞታ የሆኑትን ቦታዎች ቀስ በቀስ ወደራሳቸው እንዲዛወሩ በማድረግና ርስቶቻችን ናቸው በማለት መብት እስከ መጠየቅ ደርሰዋል ። በዚህ አኳኋን ዋና ዋናዎቹን መካነ ቅዱሳት እንዲለቁ እያደረጉና በነዚህም በተለቀቁት ቦታዎችና ሥፍራዎች እነርሱ ራሳቸው እየገቡ እንዲቀመጡባቸው ለማድረግ ምንም ያህል ችግር ሊገጥማቸው አልቻለም ነበር ። ወደፊት በሚቀጥለው ጽሑፋችን ይህ ድርጊት የሆነበትን ጊዜ በዝርዝር የምንገልጽ መሆናችንንና እነዚህንም የሚደግፉ የታሪክ ቅርስ ሰነዶች አያይዘን እናቀርባለን ።

በተለይም ማስታወስ የሚያሻው ኢትዮጵያውያኖቹ ከትውልድ አገራቸው እጅግ ርቀው ይገኙ ስለነበር በግንኙነት ማጣት ምክንያት በድኅነትና ረኃብ እንዲጉላሉ ሁነው በመገኘታቸው ጠቅላላ ሁኔታቸው ተዳክሞ ስለነበር ባንድ በኩልም የአገሩን ቋንቋ ካለማወቃቸው የተነሣ ከሕዝብ ጋር ግንኙነት ሊኖራቸው ባለመቻሉ እጅግ ተጠቂዎች ሊያደርጋቸው ከመቻሉም በላይ የኮፕቶችን የጭቆና ስሜት እንዲጠነክርና እንዲያውም የኢትዮጵያውያን ቃል አቀባይ በመሆን ከመንግሥት ፊት እየተወከሉ እንዲቆሙ አድርጓቸው ነበር ።

ነገር ግን ኢትዮጵያውያኖቹ ይኸን ጉዳይ ለመረዳት በደረሱ ጊዜ ንብረታቸው እንዲመለስላቸው ጥያቄ ማድረግ ሲጀምሩ አስረጅ ሰነዶቻቸው በሙሉ ከዚህ ቀጥለን በዝርዝር በምንገልጸው የእሳት አደጋ ውስጥ እንዲቃጠሉ ተደርገው ጠፍተው ነበር ።

የኢትዮጵያ ገዳም በግሪክ ኦርቶዶክስና አርመናውያን መካከል ፤

ከላይ በተገለጹት ምክንያቶች በኢየሩሳሌም የሚገኘው የኢትዮጵያ ገዳም ከፍ ካለው ጥቃትና ድህነት ደርሶ በነበረበት ጊዜ ሌሎች ማኅበሮችን በተለይም የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርና የአርመናውያን ማኅበር ንብረቶቹን በሙሉ ለመቈጣጠር እንዲመቻቸው ልዩ ልዩ ሙከራዎች ማድረግ ጀመሩ ፤ እንዲያውም የአርመን ማኅበር ባደረገው የሕግ መጋፋት በመካነ መቃብር ቤተ ክርስቲያን ውስጥና በዴር ሥልጣን ገዳም የሚገኘውን የኢትዮጵያውያን ንብረት በሙሉ እንዲያዝ ሁኖ ነበር ። በዚህ የሕግ መጋፋት ላይ

www.ethiopianorthodox.org

ፓትረያርክ በመንቃቱ ለሡልጣኑ አመልክቶ ፣ ሡልጣኑም በበኩሉ ጉዳዩን ለ (ኢየሩሳሌም) ገዥና ለዳኞች እንዲተላለፍ በማድረጉ ነገሩ ከተጠናና ከተመረመረ በኋላ በዙል ሃጅ ፲፯ - ፩ሺ፷፭ ሂጅራ በተጻፈው ሰነድ እንደተመለከተው ውሳኔ ሲሰጡ በኢትዮጵያውያን ንብረትና ሀብት ላይ የአርመናውያን ማኅበር ፈጽሞ እንዳይደርስ ትእዛዝ አወጡ ፣ እንዲሁም በዚህ ሰነድ ውሳኔ ላይ የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትረያርክ የኢትዮጵያውያን ገዳም ጠባቂ እንዲሆን መደረጉ ማናቸውን ንብረትና ሀብት ንዋየ ቅዱሳትና መቅረዞች የቤተ ክርስቲያን አልባሳትን ጭምር በሙሉ ከአርመናውያን ማኅበር እንዲረከብ ተደርጓል ። በዚህም ሰነድ ውስጥ የሚከተለው ተጽፎ ይገኛል ።

«የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ከአርመናውያን ማኅበር ላይ በስተደቡብ በኩል ከመካነ መቃብር ቤተ ክርስቲያን የሚያገናኝ በሩ በስተደቡብ በኩል የሚከፈተውን ታችኛውን የኢትዮጵያውያን ቤተ መቅደስና በመካነ ቅዱስ መቃብሩ በር በኩል የሚገባው ገዳምና ከነቤቶቹና መኖሪያዎቹ ደግሞ በዚሁ በተባለው ገዳም ውስጥ በላይኛው በኩል ያለውን ሁሉ ጨምሮ ተረክበዋል» ። የዚህን ዋና የሆነ አስረጂ ሰነድ ፎቶስታቲክ ኮፒ ከዚህ ጋር ተያይዞ እንዲቀርብ በማድረጋችን ይህ ሰነድ ስለ ኢትዮጵያውያን ገዳም የሰጠው አገላለጥ ዴር ሥልጣንን የሚያመለክት መሆኑ በግልጥ ይታወቃል ፤ ከዚህም በላይ ደግሞ ይኸው አገላለጽ ከዚህ በፊት ሡልጣን ሰሊምና ሡልጣን ሱለይማን በአዋጅና ድንጋጌያቸው ላይ ከሰጡት አገላለጽ ጋር አንድ ዓይነትና ተመሳሳይ ሁኖ በመገኘቱ በዚያ ሰነድ ላይ የተገለጹት አብያተ ክርስቲያናት የአርባዕቱ እንስሳና የቅዱስ ሚካኤል መሆናቸው ነው ። ስለዚህ በዙል ሐጅ ፳/፩ሺ፷፭ ሂጅራ በወጣው ሰነድ መሠረት ዴር ሡልጣን በውስጥ የሚገኙት አብያተ ክርስቲያናትን ጨምሮ የኢትዮጵያውያን ንብረት ስለነበሩ በዚያን ዘመን ውስጥ ለጊዜው በግሪክ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ጥበቃ ሥር ሁነው እንዲቆዩ ተደርጎ ነበር ።

ስለ ኮፕት ማኅበር አቤቱታዎች ።

ስለ ዴር ሥልጣን ክርክርና ሙግት መርቻ የኮፕት ማኅበር ሕጋዊ አስረጅዎች ብሎ ከሚያቀርባቸው ሰነዶች ውስጥ አንድም ስንኳ የኢትዮጵያውያን ገዳም ይዘዋቸው እንደሚገኘው ሰነዶችና አስረጂዎች ንጉሣዊ ትእዛዝ ወይም ድንጋጌ የሰፈረባቸው አይገኙም ፤ በሚቀጥለው አርእስት እንደምንገልጸው እነዚህ ሰነዶች ያላንዳች ልዩነት በሙሉ የሚያወሱት የዴር ሡልጣንን የማደስ ሥራ ብቻ እንጂ ስለርስትነቱ ጉዳይ ክርክር ወይም ሙግት የማያነሱ መሆናቸውንና እንዲሁም እንዴት ሊገኙ እንደተቻለም ዘርዝረን እናቀርባለን ።

ኮፕቶች ለክርክራቸውና ሙግታቸው መደገፊያ ይሆነናል ብለው ከሚተ ... ውስጥ የመጀመሪያው ፤ የወጣው በሹዋል ፲፫/፩ሺ፺፰

ሂጅራ (ነሐሴ ፳፪ ቀን ፩ሺ፰፻፹፯ ዓ. ም. ላይ መሆኑ ነው ፤ የወጣውም ለሸሪዓ ፍ/ቤት ሲሆን ፤ ይኸንኑ ሰነድ ለማስረጃ ሲሉ ከዚህ በፊት አቅርበውት እንደ ነበረ ይታወሳል ። በዚህ ሰነድ ቀጥሎ ያለው ተጽፎ ይገኛል ። «-----በኢየሩሳሌም ከሚገኙት የክርስቲያን ቀበሌዎች ውስጥ ለብዙ ዘመን ዴር ሡልጣን በመባል ይታወቅ የነበረው የኮፕቶች የክርስቲያን ገዳም እንዲመረመር ተደረገ -------»የሚል ስለሆነ በዚህ አስረጅ ላይ የሚከተለውን ሐተታ እናቀርባለን ።

፩/ የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር የኢትዮጵያውያኖችን ንብረት እንዲረከብ በተደረገ ጊዜ ይህ ንብረት ከመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ጋር የሚገናኘውን ገዳም ይኸም ማለት ዴር ሡጣልን የሚያገ፡ መሆኑን በመግለጽ በዙል ሂጅ ፲፯/፩ሺ፰፰፭ ሂጅራ ተጽፎ ከወጣው ይህ በሹዋል ፲፫/፩ሺ፺፰ የወጣው ሰነድ ልክ ፴፫ ዓመት በኋላ መሆኑ ነው ፤ በዚህ አነስተኛ ጊዜ ውስጥ የዴር ሥልጣን ርስትነት ከኢትዮጵያውያን ወደ ኮፕት እንዲዛወር ሊሆን የቻለበት አንዳችም ዓይነተኛ ምክንያት ተፈጥሮና ተገኝቶ አያውቅም ። ከዚህም በላይ ደግሞ በዚህ ሰነድ አረፍተ ነገር ውስጥ « ከዚህ ቀደም ብሎ ዴር ሥልጣን እየተባለ ይታወቅ የነበረው» በማለት የሚጠቀሰው አነጋገር ከዚያ ወዲህ በወጡት ሰነዶች ውስጥ ያልተለመደና ይጠራ የነበረው» የሚለው ተቀጽላ ቀርቶ በቀጥታ ዴር ሥልጣን በማለት በነጠላ ሲጠራ ስለቆየ ይህ ገዳም እስካሁን ድረስ በዚሁ እየተጠራ እንዲቆይ አድርጎታል ። በዚህ ምክንያት ይህ ቅጽል አነጋገር መግባት ዐውቆ የተፈጠረ አገላለጽ መሆኑን በግልጽ ለመረዳት ይቻላል ።

፪/ ስለዚህ በተቀሩት ሰነዶች ላይ ተጠቅሶ የማይገኘው አነጋገር በዚህ ሰነድ ላይ ብቻ « የክርስቲያናዊ ኮፕት ገዳም » እየተባለ ተጠቅሶ ቢገኝም ኮፕቶችን በቀጥታ ለመጥራትና ለማመልከት ይህንን የመሰለ ረገድም አረፍተ ነገር ሳይፈለግ በስማቸው ብቻ ይጠሩ እንደነበር በግልጽ ይታወቃል ። ይሁን እንጂ ከዚህ በላይ እንደገለጽነው ሁሉ ፤ የኢትዮጵያውያን ማኅበር የኮፕት ቤተ ክርስቲያንን ፍጹም ይከተል እንደነበርና በዚህም ምክንያት የኮፕት ቤተ ክህነት እንደ ቃል አቀባዩ ሁኖ ስለነበር የኢትዮጵያን ገዳም ለይቶ ለማመልከት ሲፈለግ «የኮፕት ክርስቲያን ገዳም» እየተባለ መጠራቱ አልቀረም ።

፫/ ይህ ከላይ የጠቀስነው የኮፕት ማኅበር አስረጅ ሰነድ ከወጣ በኋላ በረማዳን ፩ሺ፪፻፰፩ ገደማ ወጥቶ የነበረውን ሌላ ሰነድ ደግሞ እዚህ ላይ መጥቀስ እንወዳለን ። በዚህ ሰነድ ላይ እንደምንመለከተው ፤ በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ ይኖሩ ከነበሩት የኢትዮጵያውያን ማኅበርና የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር መካከል ስለአቡነ አብርሃም ገዳም ሥራ ጠብ

ተፈጥሮ ነበር ፤ በማለት ጽፎ ስለሚገኝ በ፩ሺ፺፰ ሂጅራ ዘመን ውስጥ የወጣው ሰነድ ደግሞ እንደተመለከተው ሁሉ ፤ የዴር ሥልጣንን ገዳም ጠቅሶ ሲናገር የክርስቲያናዊ ኮፕት ገዳም እያለ መጥራቱ ሲታሰብ ይህ ከዚያ ወዲህ የወጣው ሰነድ ያላንጃች የተቀጽላ አጠራር ሳያገባ በቀጥታ ዴር ሡልጣን ብሎ ስለሚጠራው በዚሁ ስም ብቻ ይታወቅ እንደነበረ በግልጽ ያስረዳል ፤ ከዚህም መረዳት የምንችለው የፊተኛው ሰነድ ያልተስተካከለ ሁኖ ከመታየቱም በላይ ታሪክን የሚያማታ ሁኖ መገኘቱም ጭምር ነው ፤ በተጨማሪም ይህ ሰነድ ራሱ አመልክቶ እንደገለጽነው ለጥገናው ሥራ ምክንያት ግጭት ሊነሣ የቻለው በኢትዮጵያውያን ማኅበርና በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር መካከል መሆኑን ካረጋገጠ ኮፕቶች አሁን እንደሚሉት በዴር ሥልጣን ገዳም ላይ በዚያን ጊዜ የሚያገባቸውን አንድ ዓይነት መብት ኖረዋቸው ቢሆን ኖሮ እነዚህን ግጭቶችና ክርክሮች በሕግ ለማንሣት እነርሱ ራሳቸው ተገቢ ሁነው ይገኙ ነበር ።

ከዚህ በኋላ የኮፕት ማስረጃ ሰነዶች አንዳንድ የቀሩ ቢኖሩም ቅሉ ከ፲፰ ፻፴፱ ዓ. ም. በኋላ የወጡ ጥቂት ሰነዶች ስለማይጠፉ በነዚህም ውስጥ አልፎ አልፎ የተጠቀሰውን ግልጥ ሁኖ የሚታየውን በዚያን ዘመን እቦታው ላይ ባለ ሥልጣን የነበሩት አንዳንድ ሰዎች በመንግሥት የበላይ ተቈጣጣሪነት የዴር ሥልጣንን ገዳም እንዲጠገንና እንዲታደስ ሲሉ ፈቃድ መስጠታቸውን ስለሆነ ይህ በሆነበት ጊዜም የኢትዮጵያ ገዳም ማኅበር በምን ዓይነት ሁኔታ ላይ ይገኝ እንደነበረ ከብዙው በጥቂቱ እንደሚከተለው እንገልጻለን ።

በ፲፱፻፴፰ ዓ. ም. ገደማ ውስጥ በኢትዮጵያውያን ቀሳውስት መካከል ገብቶ የነበረው ታላቅ የተስቦ በሽታ ሁሉንም በሞት ጨርሷቸው እንደነበረ ይታወሳል ። እንዲሁም ደግሞ በዚያን ዘመን ውስጥ የግብፅ አገረ ገዢ የነበረው የመሐመድ ዓሊ ፓሻ ልጅ ኢብራሂም ፓሻ በድል አድራጊነት ኢየሩሳሌም ገብቶ እንደነበር ስለሚታወቅ ይኸን መልካም አጋጣሚ ምክንያት በማድረግ የኢትዮጵያውያን ገዳም ቀሳውስት ይኖሩባቸው የነበሩትን ክፍሎች በተስቦው በሽታ የተለከፉ በመሆናቸው በሽታውም እንዳይስፋፋ ለማገድና ለመከላከል ምክንያት በመፍጠር ኮፕቶች የገገርውን ፈቃድ ጠይቀው በማስፈቀዳቸው መኖሪያዎቹ እንዲቃጠሉ ሲደረግ ስለ መካነ ቅዱሳት ርስትነት መብት በኢትዮጵያውያን ገዳም ዘንድ ተጠብቀው ይቀመጡ የነበሩት አስረጂ ሰነዶች በሙሉ አብረው እንዲቃጠሉ ተደርገዋል ። በዚህም ጊዜ የኮፕት ማኅበር የዴር ሥልጣንን ገዳምና በውስጡም የሚገኙትን አብያተ ክርስቲያናት ቁልፎች መፍቻ በጅ እንዲገቡ አድርገዋል ፤ ስለሆነም ከዚያን ጊዜ አንስቶ እነዚህ ቁልፎች ይመለሱላቸው ዘንድ የኢትዮጵያ ገዳም ማኅበር ባለማቋረጥ አቤቱታ ያሰማ ቢሆንም ፤ ባንድ በኩል በደረሰበት ታላቅ ጉዳትና ድካም ሁለተኛም ደግሞ ተከራካሪው እጅግ ኃይለኛ ሁኖ በመገኘቱ ለማሸነፍ ባለመቻሉ ድምፁ ሳይሰማ ቀርቷል ።

www.ethiopianorthodox.org

ሙሐረም ፱/ ፩ሺ፫፻፴፮ ሂጅራ (ጥቅምት ፲፯ ቀን ፲፰፻፰ ዓ. ም. የሸሪዓ ፍ/ ቤት አዘጋጅቶ ያወጣው መግለጫ ስለአለ ለሙግታችን አስረጅ ይሆናል በማለት የኮፕት ማኅበር በዚህ መግለጫ ኮፒ ላይ መተማመኑ እጅግ አስደናቂ ነው ፤ በመግለጫው ውስጥ እንደተመለከተው ኢትዮጵያውያን ከዴር ሥልጣን መባረራቸውንና የንብረታቸውንና የሀብታቸውን ዝርዝር የሚያመለክት ሠንጠረዥ እንዲሁም የቁልፎቹ መክፈቻ የኮፕት ማኅበር ወኪል ለነበረው ፤ እንዲረከብ ስለመደረጉ በመጥቀስ የተገለጸ ነው ። ይህንንም መግለጫ በኢየሩሳሌም የመንበረ ኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ሊቀ ጳጳስ ጢሞቴዎስ በዴር ሥልጣን ላይ የኮፕት ማኅበር ያለውን መብት የሚደገፉ ያስረጅ ሰነዶች አስተዋጽኦ በሚል አርእስት ባወጡት መጽሐፍ ውስጥ አውጥተውታል ። ኢትዮጵያውያኖች ዴር ሥልጣን ገዳም መች እንደገቡና በምንስ ዓይነት ምክንያት እንደወጡ የተደረገበትን ዘመንና ጊዜ በርግጠኛ ለማወቅ ያስቸግረናል ፤ ይሁን እንጂ በዚህ ሰነድ ላይ እንደተመለከተው ከሆነ የኮፕት ማኅበር ባንድ ባልታወቀ ምክንያት የኢትዮጵያን ማኅበር ከዴር ሥልጣን ገዳም እንዲወጣ ካደረገ ኢትዮጵያውያን በዴር ሥልጣን ውስጥ አስቀድመው የኖሩበት መሆኑን የሚመሰክርና የሚያረጋግጥ ሁኖ ስለሚገኝ ክርክራቸውን በመቃወም የማይደግፍ ውድቅ ሰነድ ሁኖ ይገኛል ።

የኢትዮጵያ መነኮሳት ለኮፕት ማኅበር ወኪል እንዲያስረክቡ መደረጉ በዚሁ ውስጥ ተጠቅሶ ይገኛል ። ይህም መግለጫ «ስለዴር ሥልጣን መብት የኮፕት አስረጂ ሰነዶች » በሚል አርእስት በኢየሩሳሌም የመንበረ ኮፕት ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስታያን ሊቀ ጳጳስ የሆኑት ጤሞቴዎስ አሳትመው ባወጡት መጽሐፍ ውስጥ ጠቅሰው ገልጠውታል ። የሆነ ሆኖ ኢትዮጵያውያኖች በዴር ሥልጣን መቼ እንደገቡና እንዲሁም ደግሞ በምን ዓይነተኛ ምክንያት እንዲወጡ መደረጉ በታሪክ በኩል ዘመኑንና ዓመተ ምሕረቱን በርግጠኛ ማወቅ አይቻልም ሆኖም በዚህ ሰነድ ላይ እንደተመለከተውና እንደተገለጸው ከሆነ የኮፕት ማኅበር በአንድ ባልታወቀ ምክንያት ኢትዮጵያውያኖችን ከዴር ሥልጣን ገዳም እንዲወጡ ማድረጉ በዚህ አኳኋን ብቻ ኢትዮጵያውያኖች በዴር ሥልጣን ውስጥ አስቀድሞ ይኖሩበት እንደነበር መመስከርና ማረጋገጥ ያህል ሆኖ ስለሚገኝ ክርክራቸውን የሚቃወም እንጂ የሚደግፍ ሰነድ ሆኖ አይገኝም ።

በ፲፰፻፴፱-፲፰፻፶ ዓ. ም. ውስጥ በርከት ያሉ ኢትዮጵያውያን ምእመናን ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው ስለነበረ ንብረታቸውና ሀብታቸው በተለይም የዴር ሥልጣን ገዳም ቁልፎች መክፈቻ በኢትዮጵያ መነኮሳት እጅ እንዲመለስ ሲሉ በአዲስ መልክ አዲስ አቤቱታ ለበላይ የቱርክ ባለሥልጣኖች አቅርበው ነበር ፤ በዚሁ አቤቱታቸው መልስ ቄምቤክ ፓሻ በሰጠው ፤ ትእዛዝ ውስጥ ልመናቸውን በመፈጸም የቁልፎቹ መክፈቻ እንዲመለስላቸው ወሰኑ ፤ ይሁን እንጂ

እዚያው ነዋሪ የነበሩት ኮፕቶች የግብር አበሮቻቸው አርመናውያንም የኢየሩሳሌምም ገዢ በዚሁ ተጨማሪ ሆኖ ውስጥ ለውስጥ ባደረጉት ሴራ ይህ ትእዛዝ ከፍጻሜ እንዳይደርስ አስቀርተውታል ። የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ጢሞቴዎስ «እንደገና ዴር ሥልጣን» በተባለው ካይሮ ውስጥ በሚገኝ ሙሄት ጳጂሳህ ማተሚያ ቤት ውስጥ አሳትመው ባወጡት መጽሐፍ ውስጥ ከዚህ በላይ የተደረገውን ጠቅሰው በመመስከር ሲጽፉ ከኢየሩሳሌም ገዢ ጋር የነበረኝ የግል ወዳጅነትና ስሜት ሳይጨመር ቀርቶ ቢሆን ኖሮ የኢየሩሳሌም ገዢ ከቍስጥንጥንያ የወጣውን ትእዛዝ እንዲፈጸም ቢያደርግ የዴር ሥልጣን ገዳም ቁልፎች ለኢትዮጵያ ውያን እንዲመለሱ ይሆኑ ነበር ብሏል ። በተጨማሪም በዚሁ መጽሐፍ ውስጥ ሊቀ ጳጳሱ በድጋሚ ሲገልጹ ከዴር ሥልጣን ጋር ተያይዘው የሚገኙት አብያተ ክርስቲያናት ለኢትዮጵያውያን ክፍት እንዲሆኑ ሲባል ከቍስጥንጥንያ መንግሥት ጥብቅ የሆኑ ትእዛዞች እንዳይፈጸሙና እንዳይሠራባቸው ለማድረግ መቻላቸውን አብራርተው ገልጠዋል ። ይኸንን ለመረዳት የተከበረው ኮሚቴ አስፈላጊ መስሎ ቢታየው ይህ የተባለውን መጽሐፍ ለማቅረብ የተዘጋጀን ሆነን መገኘታችንን እንገልጻለን ።

ይህ ሙግት ዳግማዊ አፄ ምኒልክ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት በክቡር በደጃዝማች መሸሻ ሊቀ መንበርነት የሚመራ አንድ ኮሚቴ እስከሾሙበት ጊዜ ፲፱፻፳ ዓ. ም. ድረስ ይህ ሙግት ቀጥሎ ቆይቷል ። ይህ ኮሚቴ ከተቋቋመ በኋላ የመልክተኞች ጓድ ኢየሩሳሌም ይገኙ ከነበሩት ልዩ ልዩ የአብያተ ክርስቲያናትና የገዳም አለቆች ጋር ግንኙነት በማድረግ ስለዴር ሥልጣንና በውስጡም ስለሚገኙት አብያተ ክርስቲያናት የሚያውቁትን መረጃዎች እንዲሰጡና ይህንንም በምስክር ጽሑፋቸው እንዲያረጋግጡ ጠይቀዋቸው ስለነበረ ከየአብያተ ክርስቲያናቱና ከየገዳማቱ አለቆች የሚከተለውን መልስ ለማግኘት ችሏል ።

፩ኛው መልስ ።

ከግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያርክ ዲሚያኖስ የተሰጠ ፤ ኢትዮጵያውያን ከረዥም ጊዜ ጀምሮ ስለሚኖሩበት ዴር ሥልጣን ገዳምና ስላርስትነቱና ንብረትነቱ ባለቤትነት ያለንን መረጃ እንድንገልጥ ክቡርነትዎ በጽሑፍ ስለጠየቁን የሚከተለውን እንገልጻለን የኢትዮጵያውያን መነኮሳት በዚህ ገዳም ውስጥ ሲኖሩ እጅግ አያሌ ጊዜ ስለሚሆነው የተረጋገጠውን ዘመን ለይቶ ለማወቅ ያስቸግራል ፤ እኛም ባሉን ሰነዶች መሠረት በተለይም በ፩ሺ፰፻፳፩ና ፩ሺ፰፻፳፬ ዓ. ም. ውስጥ በወጡት ስንመለከት የዴር ሥልጣንን ገዳም የኢትዮጵያውያን ማኅበር ርስትና ንብረት መሆኑ የማያጠራጥር ነው ፤ እንደምናውቀው የዛሬ ፪ ዓመት

www.ethiopianorthodox.org

የኮፕት መነኮሳት በኢትዮጵያውያን መነኮሳት እጅ ይገኝ የነበረውን የዴር ሥል ጣንን ገዳም መክፈቻ ባልታወቀ ምክንያት ነጥቀው እዚያው አብሯቸው ለሚ ኖረው መነኰሴ አስረክበውታል ፤ ከዚያም ወዲህ በተነሣው ክርክር በዚሁ ገዳም ውስጥ በሚገኙት ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ይደረግ የነበረው ሥር ዓተ ጸሎትና ክብረ በዓል እንዲቋረጥ ሆኗል ።

ፊርማ ፤ ዲምያኖስ

በኢየሩሳሌም የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያርክ

መስከረም ፯/፩ሺ፫፻፳፩ ዓ. ም.

ማሳሰቢያ ፤ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ስላላት መብት በ፲፱፻፵፱ ዓ. ም. የወጣውን መጽሐፍ ክፍል ፩ ገጽ ፲፮—፲፯ ተመልከት ።

፪ኛ መልስ ።

በኢየሩሳሌም ከሚገኘው የአርመናውያን ፓትሪያርክ የተሰጠ ፣ የኢትዮጵ ያውያን መነኰሳት ከማናውቀው ጥንት ጊዜ ዠምሮ በዴር ሥልጣን ገዳም እን ደሚኖሩ እናውቃለን ፤ ይሁን እንጂ የገዳሙ መክፈቻ በምን አኳኋን ወደ ኮፕት እጅ እንዲዛወር እንደሆነ አናውቅም ፤ ከዚህም በላይ ደግሞ በሁለቱ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ይደረግ የነበረው ሥርዓተ ጸሎትና ክብረ በዓል ሁሉ ከቅ ርብ ዓመታት ወዲህ እንዲቋረጥ መሆኑንም እናውቃለን ።

ፊርማ

ካርቲህ ፤

በኢየሩሳሊም የአርመናውያን ፓትሪያርክ

ማሳሰቢያ ፤ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ስላ ላት መብት በ፲፱፻፵፱ የወጣውን መጽሐፍ ክፍል ፩ ገጽ ፲፰—፲፱ ተመልከት ።

፫ኛ መልስ ።

በኢየሩሳሌም ከሚገኘው የሶርያውያን ገዳም ፓትሪያርክ የተሰጠ ፤

እኛ እንደምናውቀው በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ የኢትዮጵያውያን መነኮሳት ይኖሩበት እንደነበረ ነው ፤ ነገር ግን በምን ምክንያት ቁልፉ ተዛ ውሮ በኮፕት ማኅበር እጅ እንደገባ አናውቅም ። ከዚህ በላይ ደግሞ በሁለቱ

አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ሥርዓተ ጸሎትን ሲፈጽሙ እንደቆዩባቸው ሁሉ እናውቃለን ።

ፊርማ

ኤልያስ

የሶርያውያን ገዳም ፓትሪያርክ

መስከረም ፲፬ — ፲፰፻፰፭ ዓ. ም.

ማሳሰቢያ ፤ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ስላላት መብት በ፲፱፻፵፱ ዓ. ም. የወጣውን መጽሐፍ ገጽ ፳፬—፳፭ ተመ ልከት ።

፬ኛ መልስ ።

በኢየሩሳሌም ከሚገኘው የማሮናውያን መንበረ ፓትሪያርክ የተሰጠ ፤

እኔ ከዚህ በታች የፈረምኩ በገዳማችን በሚገኙት መዛግብትና አስረጅ መሠረት እንደሚረዳው ሁሉ ፤ የዴር ሥልጣን ገዳም የኢትዮጵያውያን ንብረት መሆኑን እመሰክራለሁ ፤ በኢየሩሳሌም በቆየሁባቸው ካለፉት ፲፭ ዓመታት ዠምሮ ኢትዮጵያውያን የተባለውን ገዳም የግል ንብረት በማድረግ ወትሮም ያረፉበት መሆኑን ከመስማቴም በላይ በዓይኔም አይቻለሁ ከዚህም በላይ ከዴር ሥልጣን ገዳም ወደ ቅዱስ መቃብሩ መተላለፊያ በሚገኙት ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ክብረ በዓሎቻቸውንና ሥርዓተ ቅዳሴን ሲፈጽሙ አብሬ ማክበ ሬን አረጋግጣለሁ ።

ዲ ኤል ምኒኪያር ፤

በኢየሩሳሌም የማሮናይት መንበረ ፓትሪያርክ ሊቀ ጳጳስ

ነሐሴ ፳፫ ፣ ፩ሺ፱፻፳፭ ዓ. ም.

ማሳሰቢያ ፤ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ስላላት መብት በ፲፱፻፵፱ ዓ. ም. የወጣውን መጽሐፍ ክፍል ፩ ገጽ ፳፪—፳፫ ተመልከት ።

፭ኛ መልስ ።

ከካቶሊካውያን አርመኖች መንበረ ፓትሪያርክ የተሰጠ ፤

እኔ ከዚህ በታች የፈረምኩ በእንደራሴነት ባለፉት ፴፭ ዓመታት ውስጥ በኢየሩሳሌም ስቀመጥ የዴር ሥልጣን ገዳም የኢትዮጵያውያን ንብረትና ይዞታ

www.ethiopianorthodox.org

መሆኑን አውቃለሁ ፤ እንዲሁም ወደ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን በሚያስገባው መተላለፊያ በሚገኙት የቅዱስ ሚካኤልና የአርባዕቱ እንስሳ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ መንፈሳዊ ሥርዓቶችንና ጸሎተ ቅዳሴ ለ፳፭ ዓመታት ያህል ሲፈጽሙ እንደቆዩ በራሴ የተመለከትኩ መሆኔን እመሰክራለሁ ።

ፊርማ ፤ ዩአቲም ቶማያን

ነሐሴ ፳፫ ፡ ፲፱፻፳ ዓ. ም.

፪ኛ መልስ ።

እኔ ከዚህ በታች የፈረምኩ በኢየሩሳሌም የላቲን መንበረ ፓትሪያርክ ጠቅላይ እንደራሴ በነዋሪው ሕዝብ ባገኘሁት መረጃ መሠረት የዴር ሥልጣን ገዳም የኢትዮጵያውያን ንብረትና ይዞታ መሆኑንና እንዲሁም ከጥንት ዘመን ዠምሮ የኖሩበትን መንፈሳዊ ሥርዓቶቻቸውንም ጸሎተ ቅዳሴዎችን ሲፈጽሙ በት የኖሩ መሆናቸውን እመሰክራለሁ ።

አሉዶሲዮስ ፒካርድ

ጠቅላይ እንደራሴና አስተዳዳሪ

ጥቅምት ፲ ፡ ፲፱፻፳

ከዚህ በላይ የተመለከቱት ከአብያተ ክርስቲያናቱና ከገዳማት አለቆች ለክቡር ደጃዝማች መሸሻ የተላኩ መልሶች ናቸው ። በነዚህም ጽሑፎች ላይ እንደምንመለከተው ዴር ሥልጣን የኢትዮጵያውያን ንብረት መሆኑን እንዲሁም ተያይዘው ባሉት የቅዱስ ሚካኤልና የአርባዕቱ እንስሳ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ የኢትዮጵያውያን መነኮሳት ሥርዓተ ቅዳሴያቸውንና ሥርዓተ ጸሎታቸውን እየፈጸሙ የቆዩባቸው መሆኑን በግልጽ ይመሰክራል ።

የካቶሊክ አርመናውያን መንበረ ፓትሪያርክ ወኪል የሆኑት የሰጡትን የምስክር ጽሑፍ (ቍጥር ፰) ብንመለከተውና ብንመረምረው በ፲፰፻፶፱ ዓ. ም. ገደማ ውስጥ (ይህም ማለት የመተዳደሪያው ደንብ ትእዛዝ ከወጣ በኋላ) ኢትዮጵያውያኖች በተጠቀሱት ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ መቀደስና መጸለይ ልምድ እንደነበራቸውና ከዚያም ወዲህ (በነዚህ ቤተ መቅደሶች) እንዳይጸልዩና እንዳይቀድሱ ተደርገው መከልከላቸው መንግሥት ሊያጸናው ይገባ የነበረውን የመተዳደሪያ ደንብ (እስታቱስኩዎ) አለማክበርና መጣስ ሁኖ ይገኛል።

በነዚህም የምስክር ቃል ጽሑፎች ላይ በተጨማሪ ያዕቆብ ኢብራሂም እልቃዑድ የተባለ አረጋዊ ሰው ኢየሩሳሌም በሚገኘው በጆርዳን ፍርድ ቤት ፊት ቀርቦ በመሐላ የሰጠውን የምስክር ቃል መግለጫ ትክክለኛ ግልባጩን ከዚህ ጋር አያይዘን እናቀርባለን ። የተከበረው ...

ጋዊ ሰው አሁንም ቢሆን ተጠርቶ በምስክር መስጫ ቤት ላይ ቆሞ እንደገና እንዲመሰክር ቢደረግ በድጋሚ ሊያረጋግጥ የሚችለው አሁን በሚገኝበት በ፳፭ ዕድሜ ሲሆን የ፲፭ ዓመት ጐልማሳ በነበረበት ጊዜ እንዳየውና እንደተመለከተው ኢትዮጵያውያኖች በቅዱስ ሚካኤልና በአርባዕቱ እንስሳ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ይጸልዩ እንደነበረ በትክክል ይመሰክራል ። ከዚህ ቀጥለን እንደምንገልጸው ይህ ሁሉ ሊሆንና ሊደረግ የቻለው የመተዳደሪያውን ደንብ (እስታቱስኩዎ) የሚወስነው ድንጋጌ ከወጣ በኋላ መሆኑ የታወቀ ነው ።

በመተዳደሪያው ደንብ በእስታቲስኩዎ መሠረት

ኢትዮጵያውያን ሊኖራቸው የሚችለው መብት

በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ላይ ለኢትዮጵያውያን ገዳም ያለው መብት በሕግ ፊት የተረጋገጠ ሆኖ ይገኛል ይሁን እንጂ አንዳንድ አላፊ የሆኑ ባለሥልጣኖች ይህንን መብት በመተዳደሪያው ደንብ መሠረት የሚቃወሙ ቢኖሩም አሁን በማብራራት ልንገልጽ የምንሻው የዚህ የመተዳደሪያ ደንብ ሕጋዊ ርስትነትና ትክክለኛነቱን እስከምን መጠንም ድረስ የኢትዮጵያውያንን ገዳም መብት እንደሚነካ መሆኑን ለማወቅ ነው ።

የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርና የአርመናውያን ማኅበር በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ላይ እርስ በርሳቸው ከፍ ያለ ግጭት አንስተው ስለነበረ ይህንን ግጭት ምክንያት በማድረግ የኦቶማን መንግሥት የነበሩት በዚቂዳ ፩ሺ፪፻፶፪ ሂጅራ (፩ሺ፰፻፵፮ ዓ. ም.) ውስጥ አንድ ንጉሣዊ ትእዛዝ እንዲያወጡ ግድ ሆኖባቸው ነበር ፤ በዚህም ትእዛዝ በሰጡት ድንጋጌ መሠረት ማኅበሮቹ እርስ በርሳቸው የሚያነሡትን ማናቸውንም ዓይነት አዲስ ግጭትና ሙግት ክርክርም ጭምር ለወደፊቱ ፍጹም የማይመለከቱትና የማይቀበሉ መሆናቸውን ገልጸው አስረድተዋል ። በተጨማሪም ሲወስኑ ስለመካናት ቅዱሳት ያለው ማናቸው ነገር ሁሉ ከዚህ ቀደም እንደነበረው ሁኔታ ተጠብቆ እንዲቆይና ልምድ ሆነው በመጡት ደንቦች መሠረት የጸሎት ቤቶቻቸው ፤ ቅዱሳት ንዋዮቻቸው ፤ አብያተ ክርስቲያናቸው እንዳይነኩ ሁነው ፤ እንዲሁም በዚሁ ልምድ በወጣው ደንብ መሠረት ቅዱሳት መካኖቻቸው ተጠብቀው የቤተ ክርስቲያን ሥርዓተ ጸሎታቸውን እያንዳንዱ ማኅበር ለመፈጸም ይችሉ ዘንድ አደራ ጭምር አስታውቀው ነበር ። ይህ ንጉሣዊ ትእዛዝ የዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ (፩ሺ፰፻፳፰-፩ሺ፰፻፵፱ ዓ. ም.) ሕጋዊ ድንጋጌ በመባል የታወቀ ሲሆን በተለይ በዚያን በወጣበት ዘመን ውስጥ የኢትዮጵያውያንን መብቶች ለይቶ ለመጥቀስ ጽፏል ። እንዲሁም በድጋሚ ሡልጣን አብደል ማጂድ የተባለው ይህንኑ አዋጅ በመደገፍ በ፩ሺ፰፻፵፮ ዓ. ም. ላይ በወጣው ትእዛዝ እንዲጸድቅ አድርጎታል ፤ ... መንግሥታት የነበሩት መስኮብና ፈረንሣይ እነዚህን

www.ethiopianorthodox.org

ሁለት ንጉሣዊ ትእዛዞችና ድንጋጌዎች ለመተዳደሪያው ደንብ ወይም ማናቸውም ነገር ጥንት እንደነበረ ሆኖ እንዲከበር ለሚለው ትእዛዝ መሠረት እንዲሆኑ አድርገው ተቀብለውታል ።

የመተዳደሪያ ደንቦች (እስታቲስኩዎ) የኮፕት ማኅበር ሳያከብር ስለመቅረቱ ።

ይህን የምናቀርበውን ማመልከቻ ከመፈጸማችን በፊት የዚህን የመተዳደርያ ደንብ ውሳኔዎች በመጣስና ባለማክበር የኮፕት ማኅበር የፈጸማቸውን ተግባሮች በዝርዝር ለመግለጽ እንወዳለን ።

፩. በሁለቱ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ሥርዓተ ጸሎት እንዳይደረግ ስለመከልከሉ ።

እስከ ፲፱፻፳፰ ዓ. ም. ድረስ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት በቅዱስ ሚካኤልና በአርባዕቱ እንስሳ ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ጸሎትና ቅዳሴ ይፈጽሙ እንደ ነበረ ።

፩ኛ- የማኅበሩ የቤተ ክርስቲያን ባለሥልጣኖችና የገዳማት አለቆች በሰጡት የምስክር ቃል ጽሑፋቸው ውስጥ የተረጋገጠ ነው ።

፪ኛ. ስለመተዳደሪያው ደንብ (እስታቲስኩዎ) ሚስተር ካስት የተባለው አሳትሞ ባወጣው መጽሐፍ ውስጥ በድጋሚ የተረጋገጠ ነው ፤ በየአንዳንዱ ማኅበር መካከል ግጭትና ክርክር በተነሣ መጠን ጉዳዩ የሚቀርብላቸው ባለሥልጣኖች ሁሉ ለክርክሩ ውሳኔ መስጫ መሠረት ያደርጉት የነበረው ይህንን መጽሐፍ ነው ፤ በዚህም መጽሐፍ እንደተገለጸውና እንደተመለከተው ወደ ፩ሺ፱፻ ዓ. ም. ገደማ ውስጥ በተለይ የገዳሙ ሰሜናዊ በር እንዲከፈት ሲደረግ ተነሥቶ የነበረው ግጭት ጊዜ ድረስ የኢትዮጵያውያን መነኮሳት በነዚሁ ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ይቀድሱና ይጸልዩ እንደነበረ ያወሳል ። ይህ በር በአንድ ዓይነት ማስገደድ እንዲከፈት በተደረገ ጊዜ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ይኸንኑ ተግባር ተቃውመው እንደነበረ ይገልጽና ከዚህም አያይዞ የኮፕት ማኅበር ባደረበት ቁጭት በሁለቱ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ የኢትዮጵያውያን ቀሳውስት እንዳይጸልዩባቸውና እንዳይቀድሱባቸው መከልከላቸውን ይናገራል ፤ ይሁን እንጂ እነዚህ ሁለት ቤተ መቅደሶች ለኢትዮጵያውያን መነኰሳት ክፍት ሆነው እንዲቆዩ በርከት ያሉ ውሳኔዎችና ትእዛዞች ከቍስጥንጥንያ መንግሥት ከእስታንቡል የተላኩ ቢኖርም ኢየሩሳሌም ተቀማጭ የነበረው የኮፕት ሊቀ ጳጳስና በኢየሩሳሌም ገዥ መካከል በግል በነበረው ወዳጅነት ምክንያት እነዚህ ትእዛዞች ከፍጻሜ ሳይደርሱ ቀርተዋል ።

፪. ስለ ኢትዮጵያዊው ቄስ አቀባበር ።

በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ አንድ ኢትዮጵያዊ መነኩሴ የሞተ እንደሆነ ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስ[illegible]

አስከሬኑ በዚህ በር ይወጣ እንደነበር ከጥንት ጊዜ ጀምሮ በልምድ የቆየ ተግባር ነበር ። ይህ ልምድ በማናቸውም ዘመን ውስጥ ሲሠራበት የቆየና ተከብሮ የኖረ ሁኖ ሳለ በ፲፱፻፶፩ ዓ. ም. አባ ገብረ ሚካኤል ሣህሉ የተባሉት በአረፉ ጊዜ በታሪክ ውስጥ ተደርጎ ያልታወቀውን ለመጀመሪያ ጊዜ አስከሬናቸው በዚህ በተባለው በር እንዳይወጣ የኮፕት ማኅበር ከልክሏል ። ይኸንን ጉዳይ በመመልከት የኢየሩሳሌም ገዥ ጥር ፲፱ ቀን ፲፱፻፶፬ ዓ. ም. ባስተላለፉት ቍጥር ፳/፵፱ ደብዳቤያቸው አንድ ውሳኔ እንዲሰጡ በመደረጉ ይህ ከላይ ያመለከትነው ሁኔታ እርግጠኛ ሁኖ ለመገኘቱ አስረጅ ከተፈለገ ይህ ውሳኔያቸው በድጋሚ እንዲታይ ይደረግ ዘንድ እናመለክታለን ።

፫. የቅድስት እሌኒ ቤተ ክርስቲያን ።

የቅድስት እሌኒ ቤተ ክርስቲያን በዴር ሥልጣን ክልል ውስጥ ሰሜናዊ መግቢያ በር በኩል ሁኖ የተመሠረተችና የተሠራች ቤተ ክርስቲያን እንደመሆንዋ መጠን በተለይ በመተዳደሪያው ደንብ ሥርዓት ውስጥ ሁነው ከሚገኙትና ከሚተዳደሩት ጋር ሁና የምትቈጠር ናት ። ስለዚች ቤተ ክርስቲያን ርስትነት እንዲሁም ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ ለመፈጸም ስለሚያስችለው መብት ተነሥቶ በነበረው ጭቅጭቅና ክርክር ለረዥም ጊዜ ለማንም እንድትዘጋ ሁና ስለነበረ የመተዳደሪያውም ደንብ ይኸንኑ አቅዶ ዝግ ሁና እንድትቀመጥ የሹመት ጊዜ ወደማለቂያው መድረሱን ምክንያት በማድረግ ባስከተለው የሥልጣን መዛወሪያ ጊዜ ውስጥ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ የዚህች ቤተ ክርስቲያን በር እንዲከፈት ከማድረጉም በላይ ቤተ ክርስቲያኑዋ የኮፕት ማኅበር ንብረት መሆንዋን የሚገልጽ ትልቅ የጽሑፍ ምልክት በላይዋ እንዲኖር አድርገዋል ፤ ይኸም በተደረገበት ዘመን ውስጥ ሁኔታው የመተዳደሪያውን ደንብ መጣስ ነው በማለት በርከት ያሉ የመቃወሚያ አቤቱታዎች እንዲቀርቡ አድርገናል ።

፬. ስለ ትምህርት ቤት ሕንፃ ሥራ ።

በጊዜው የነበረው ጦርነትና የሥልጣን መዘዋወሪያውንም ጊዜ ምክንያት በማድረግ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ አሁንም በተጨማሪ በቅዱስ መካነ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያንና በዴር ሥልጣን ገዳም ክልል ውስጥ አንድ የትምህርት ቤት ሕንፃ እንዲቆም አድርገዋል ። ይሁን እንጂ አሁንም ቢሆን በበኩላችን ከተቀሩት ማኅበሮች ጋርም በመተባበር ይህ ተግባር በቀጥታ የመተዳደሪያውን ደንብ ፍጹም አለማክበር መሆኑን በመግለጽ አቤቱታችንን ሳናቀርብ አልቀረንም ፤ እነዚህ ሕንፃዎች እቦታው ላይ እስካሁን ድረስ መገኘታቸውን ኮፕቶች ይህንን ደንብ ለመጣሳቸው ፤ ቅርስ ሁነው የቀሩ ማስታወሻዎች ናቸው ።

www.ethiopianorthodox.org

፫ . ስለጥገና ሥራዎች ።

የኮፕት ማኅበር አሁን በሚኖርበት ገዳም የሚሠራው ማንኛውም ዓይነት የማደስና ጥገና ወይም አዲስ ቤትና ሕንፃ ሁሉ በጠቅላላ የመተዳደሪያውን ደንብ ሕግ እየጣሰ የሚሠራው መሆኑ የተረጋገጠ ነው ፤ ይህም የሚሆንበት ቀደም ብለን እንደገለጽነው ሁሉ በዚህ ማስታወሻችንም እንዳመለከትነው የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ባሁኑ ጊዜ የሚኖሩበትና ገዳሙም ጭምር በጠቅላላ በዴር ሥልጣን ክልል ውስጥ ሁነው በመገኘታቸው ነው ።

ይህ በታሪክ የተደገፈውን ድርጊት የሚቀበለው ሳይገኝ ቢቀር በተለይ ልናሳስብ የምንፈልገው ኮፕቶች የክርክራቸውን መንገድ ይደግፉሉ ብለው እነዚህ ያቀረቡዋቸው አስረጂዎች ሁሉም የሚመለከቱት ስለ ልዩ ልዩ የማደስና ጥገና ሥራዎች ብቻ ሁኖ ቢገኝም በተለይ በርከት ብሎ የሚታየው የምድር ቤትና ፎቅ መኖሪያ ክፍሎች የማደስ ሥራ ጨምሮ ይገኙባቸዋል ፤ ስለዚህ እነዚህ የምድር ቤትና ፎቅ መኖሪያ ክፍሎች ተብለው የተጠቀሱት በተለይ እነርሱ የያዙዋቸውንና የሚኖሩባቸውን ብቻ ለይተው የሚያመለክቱ መሆናቸው በግልጽ ይታወቃል ። ይሁን እንጂ ይህ ኮሚቴ አስፈላጊ መስሎ ቢታየውና የክርክሩን መንገድ ለይቶ « የላይኛው ክልል » ማለት የኢትዮጵያውያን መነኰሳት የሚኖሩበትን ብቻ እንዲመለከት ቢያደርግ ከዚህ በፊት እንደገለጽነው ሁሉ በዚህ ክልል ውስጥ ከአነስተኛ ጎጆዎች በስተቀር የላይ ፎቆችና የምድር መኖሪያ ቤቶች እንደሌሉት ሊረዳው ይችላል ።

ስለዚህ ከላይ የተገለጸውን ሁሉ በመመልከት በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያውያን ገዳም ማኅበር ቀጥሎ እንደተመለከተው ይፈጸምለት ዘንድ በማክበር ያመለክታል ።

፩. የዴር ሥልጣን ገዳም በውስጡ የሚገኙትን አብያተ ክርስቲያናትና ገዳማት እንዲሁም የኮፕት ማኅበር አሁን የያዘውን የሚኖርበትን ገዳም ጨምሮ መብትነቱና ርስትነቱ የራሱ መሆኑ እንዲታወቅለትና በዚህም ተገቢ ሁነው የሚገኙት የቁልፎች መክፈቻ በእጁ እንዲመለሱለት ፤

፪. የመተዳደሪያው ደንብ ድንጋጌ እንዳዘዘው ሁሉ ማናቸውም ሁኔታ ከዚህ በፊት በ፲፰፻፴፩—፲፰፻፵፩ ዓ. ም. እንደነበረው ሁኖ ተመልሶ እንዲጸናና ይኸንንም ደንብ ባለማክበርና በመተላለፍ የኮፕት ማኅበር በየጊዜው ያደረገው ማናቸውም ሕገ ወጥ ተግባር እንዲታይና እንዲመረመርለት ፤

፫. በኮሚቴው ፊት ስለዚህ ማስታወሻ አብራርቶ የሚናገር በኢትዮጵያውያን ገዳም ስም ውክልና የሚሰጠው አንድ ሰው ለማቆም ይፈቀድለት ዘንድ ፤

፬. ለክርክርና ለሙግት ምቹ ይሆን ዘንድ የኮፕት ማኅበር ለራሱ መከራከሪያ ያቀረባቸው ሰነዶችና መረጃዎች ሁሉ ትክክለኛ ግልባጫቸው ለኢትዮጵያውያን ገዳም እንዲላኩለት ይደረግ ዘንድ ፤

ሦስተኛ ማመልከቻ ።

ይህ ማመልከቻ የኢየሩሳሌም ገዥ ባደረጉት ጥያቄ መሠረት የቀረበላቸው ሲሆን ከዚህ በፊት የተሰጡትን ሁሉ አጠቃሎ የያዘ ነው ፤ ከዚህ በፊት የተሰጠ ታሪካዊ ውሳኔ እንደገና እንዲታይ ሁኖአል ።

አባ ፊልጶስ

ሊቀ ጳጳስ ዘገዳማተ ኢትዮጵያ እለ ኢየሩሳሌም

የፖስታ ሣጥን ቊጥር ፳፭ ፤ የስልክ ቊጥር ፳፻፵፰

ኢ የ ሩ ሳ ሌ ም ።

መስከረም ፳፰ ቀን ፲፱፻፷፰ ዓ. ም. የዴር ሥልጣን ገዳም በክልሉ፣አካባቢ ውስጥ የሚገኘውን ሁሉ ጨምሮ የኢትዮጵያውያን ርስትና ንብረት መሆኑን በመግለጽ ለክቡር የኢየሩሳሌም ገዥ በጽሑፍ የቀረበ አቤቱታ ፤

፩. የዴር ሥልጣን ገዳም ርስትነቱና ንብረትነቱ በመብት የኢትዮጵያውያን መሆኑን የሚያረጋግጡ መንግሥታዊ ሰነዶችና ጽሑፍ መረጃዎችን ሁሉ እንደገና በጠቅላላ ከማመልከታችን በፊት ለኢየሩሳሌም ግዛት ጽሕፈት ቤት ሲቀርብ እኛም እንድናውቀውና መልስም እንድንሰጥበት ግልባጩ ስለተላከልን ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በነሐሴ ፲፱፻፶፭ ዓ. ም. ውስጥ ከ፩—፲፯ አሟልቶ የያዘ « ስለዴር ሥልጣን ርስትነት የኮፕት ኦርቶዶክሳዊ ማኅበር ያለው መብት » በሚል ስያሜ ባወጡት የጽሑፍ መግለጫ ውስጥ ባቀረቡዋቸው አንዳንድ ሐሳቦች ላይ አስቀድሞ መናገር አስፈላጊ መስሎ ይታየናል ።

በመጀመሪያ ስንመለከት ልንረዳው የምንችለው የኮፕት ማኅበር ከዚህ ከቀረበው ማስታወሻ ጋር ተያይዘው በአባሪ መልክ የቀረቡት ሕጋዊ ሰነዶች የተባሉትን የተቀሩትም መንግሥታዊ አስረጂዎች ሁሉ በጠቅላላ ዋና ኦርጅናልነታቸውን (ጥንታዊነታቸውን) የሚመሰክር ፎቶስታቲክ ኮፒ አንድ ሊኖራቸው ባለመቻሉ በዚህ ምክንያት ከመሐከላቸው አንዳንዶች ላይ እምነት እንዲደረግባቸው አስቸጋሪ ሁኖ መገኘቱን ነው ። የኢትዮጵያ ገዳም ማኅበር ግን ከኢየሩሳሌም የሸሪዓ ፍርድ ቤት ቤተ መዛግብት ውስጥና እንዲሁም ከሌላ ታማኝና እርግጠኛ ምንጭ ከሆኑ ክፍሎች ለማግኘት በመቻሉ ያቀረባቸው አስረጅ ሰነዶች ሁሉ ጥንታዊና ኦርጅናል ሁነው መገኘታቸውን ማስታወስ ይገባል ።

www.ethiopianorthodox.org

፪. ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ አሁን ባቀረቡት ማስታወሻ ላይ ጽሑፋቸውን ሲጀምሩ የዴር ሥልጣን ስያሜ ሡልጣን የተባለው ቃል የተጨመረበትን ምክንያት አብራርተው ለመግለጽ ሞክረዋል ። ውሳኔያቸውንም በመቀጠል ኮፕቶች የመንግሥቱ ዜጎች እንደመሆናቸው መጠን በየጊዜው በሥልጣን ላይ ከነበሩት ሡልጣኖች ውስጥ አንዱ በስጦታ መልክ ያበረከተላቸው መሆኑን ይናገራሉ ። ይሁን እንጂ ይኸንን ገዳም ለኮፕት ማኅበር ያበረከተው ሡልጣን ማን እንደነበርና የተሰጠበትንም ዘመን ብፁዕነታቸው ለይተው አያረጋግጡም ። የሆነ ሆኖ ከኦቶማን መንግሥት ወረራ በፊትም እጅግ አስቀድሞ በነበሩት ዘመናት ሁሉ የዴር ሥልጣን ገዳም በዚሁ ስያሜ ብቻ ይታወቅ እንደነበር መዘንጋት የለበትም ።

በዚህ ባቀረቡት ማስታወሻ በመጀመሪያው ገጽ ፲ኛና ፲፩ኛ መሥመር ላይ የተመለከተው ሐሳብ አስተያየት ሳይደረግበት ሊታለፍ የሚገባ መስሎ አይታየንም ። ይኸውም ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በራሳቸው አነጋገር እንደ ገለጹትና ለማለት እንደፈለጉት « የኢየሩሳሌምን ቅዱሳት መካናት ግብፆች በየጊዜው መጐብኘት የጀመሩት ወንድሞቻችን ኢትዮጵያውያኖች የዚህን አገር መግቢያ ጥርጊያ መንገዱን ከማወቃቸው በፊት እጅግ አስቀድሞ ነው « ሲሉ ተናግረዋል ። ይህ መግለጫቸው ከእውነትም ሆነ ከታሪክ አስረጅ ጋር እጅግ የተራራቀ ሁኖ በመገኘቱ ለዚህም ሌላ የተሻለ ማስረጃ ለማግኘት ሳንርቅ ኢየሩሳሌም በዓረብ መንግሥት በተወረረችና በተያዘች ዘመን ውስጥ የታማኙ አዛዥ ኦማር ቢን አልኸታብ ለፓትሪያርክ ሰፍሮኒዮስ ሰጥቶት የነበረውን የቃል ኪዳን አዋጅ ማስታወስና መመልከት ይበቃል ፤ ይኸም የቃል ኪዳን አዋጁ በታሪክ እጅግ የገነነና የታወቀ ከመሆኑም በላይ በማናቸውም የዓረብን መንግሥት ዜና ታሪክ በሚጠቅስ ጽሑፍ ሁሉ ወጥቶ ይገኛል ። በዚህም ታሪካዊ የቃል ኪዳን አዋጅ እንደተገለጸው ቀጥሎ ያለውን እንጠቅሳለን «------ በዚያ ያሉ ማናቸውም የክርስቲያን ዜጎች እነዚህም ጆርጃውያን ፤ ኢትዮጵያውያን እንዲሁም ለጉብኝት (መሳለም) የሚመጡት ፍራንኮች ፤ ኮፕቶች ፤ ሶርያውያኖች ፤ አርመናውያን አስትሮያውያን ፤ ያዕቆባውያን ፤ ማሮኒታውያን ----» እያለ ለይቶ በመጥቀስ የጻፈው አረፍተ ነገር ሌላ ተጨማሪ ፍችና ማብራሪያ የሚያስፈልገው ሁኖ አይገኝም ፤ በዚህ መሠረት እንግዲህ ከእስላም ወረራ በፊት አስቀድመው በነበሩት ዘመናት ሁሉ ኢትዮጵያውያን በኢየሩሳሌም ቅዱሳት መካናት አካባቢ ውስጥ ይኖሩ እንደነበረ የታወቀ ነው ፤ የቀሩት ማኅበሮችና በተለይም የኮፕት ገዳም ማኅበር ምእመናን ኢየሩሳሌም ለጉብኝት ብቻ በሚመጡበት ወቅት የኢትዮጵያ ገዳም ማኅበር በዚያ ነባር ሁኖ ይቀመጥ ነበር ። ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ላቀረቡዋቸው አስረጅዎች ይህ የኦማር ቃል ኪዳን አዋጅ እጅግ ኃይለኛ መቃወሚያ ይሆንባቸዋል ።

፫. ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በዚህ ማስታወሻቸው ገጽ ፪ ፫ኛ ፓራግራፍ ላይ ሲገልጹ የዴር ሥልጣን ገዳም እንግዶቻቸውን ለመቀበል አንድ ስሙ ካልታወቀ ሡልጣን በስጦታ የተበረከተላቸው በመሆኑ ለብዙ ዘመናት ያህል በኮፕት ማኅበር ቊጥጥር ሥር ሲተዳደር ቆይቷል ። ብለው ያረጋግጣሉ ፤ ይሁን እንጂ ብፁዕነታቸው ለዚህ ጉዳይ አስረጂ ብለው በማያያዝ ያቀረቡዋቸው ሰነዶች ሲመረመሩ ደግሞ የኮፕት ማኅበር የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ከዴር ሥልጣን ገዳም እንዲባረሩ ከተደረገበት ዘመን ከ፲፰፻፹፰ ዓ. ም. ወዲያ አያልፍም ። በዚህ ዘመንና ዓመተ ምሕረት ውስጥም እንደሚታወሰው ሁሉ የመሐመድ ዓሊ ፓሻ ልጅ ኢብራሂም ፓሻ በድል አድራጊነት ኢየሩሳሌም የገባበት ዘመን ስለነበረ ኮፕቶችም ግብፆች በመሆናቸው ከኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት አንድ አንድ ሥፍራዎች እንዲሰጣቸው የተደረገበት ዘመን ነው ። ነገር ግን ይህ የዴር ሥልጣን ገዳም ከጥንት ጊዜ አንስቶ የኮፕት ማኅበር ገዳም ቢሆን ኖሮ በታሪክ የተደገፈና የተመሰከረ ጥንታዊ ተብሎ ሊገመት የሚችል አንድ እንኳን ሰነድ ለማቅረብ ባልተሳናቸው ነበር ፤ ስለዚህ በኢትዮጵያውያን መነኰሳት እጅ የሚገኙት ሰነዶች ከነዚህ ጋር እንዲነጣጠሩ ሲደረግ እጅግ ጥንታዊ ሁነው ይገኛሉ ። አንዳንዶቹ እስከ ኦማር የቃል ኪዳን አዋጅ እወጣበት ዘመን ድረስና የተቀሩትም የኦቶማን መንግሥት ወረራ እስከጀመረበት ጊዜ ድረስ ርቀው እንደሚሔዱ ከዚህ በታች ለመግለጽ እንሞክራለን ።

፬. ብፁዕነታቸው በዚሁ ባቀረቡት ማስታወሻ ገጽ ፫ ፬ኛው ፓራግራፍ ላይ ደግሞ እንደተመለከተውና እንደገለጹት የኢትዮጵያውያንን ገዳም ሀብትና ንብረቶቹን ለማስተዳደርና ለመቈጣጠር በማለት በግሪክ ኦርቶዶክስና በአርመናውያን መካከል ታላቅ የሥልጣን መወዳደር ተነሥቶ ነበር በማለት ተናግረዋል ። ነገር ግን እንደ እውነቱ ለመናገር ከተፈለገ ይህ ስሜት በሁሉም ማኅበሮች ውስጥ የነበረና ኮፕቶች ሶርያውያኖች ከዚህ በታች እንደምንገልጸው አንዳንድ ማኅበሮች ጭምር እንደሚያደርጉት ሁሉ የግሪክ ኦርቶዶክስና የአርመን ማኅበርም የተቀሩትን ኦርቶዶክስ ማኅበሮች ንብረትና ሀብት በውስጣቸው ደርበው ለማስተዳደርና ለመቈጣጠር እርስ በርሳቸው ታላቅ የመሻማት ውድድር መኖሩን መደረጉ የተለመደ ተግባር ነበር ። በዚህም አኳኋን የኢትዮጵያውያን ገዳም ሀብትና ንብረት በጥበቃቸው ሥር እንዲሆን ለመደረግ በቅቷል ። ይሁን እንጂ ይህ ሁኔታ የርስት ባለቤትነትን ማዛወር ነው ተብሎ ሊፈታና ሊተረጐም ስለማይችል ፤ እንዲሁም ባንድ በኩል ደግሞ ይህ ሊሆን የቻለውም በዘመኑ ሥልጣን ላይ የነበረው አለቃ ባለሥልጣን አስፈላጊ መስሎ ስለታየው በሰጠው የትእዛዝ ውሳኔ ላይ ሁሉቱም ባለጉዳዮች በመጠኑ ያህል እንዲስማሙበት ከተደረገ በኋላ ነው ። በዚህ ዓይነት አኳኋን የተፈጸመ ስም ምንነት ላልተወሰነ ጊዜ ድረስ እንዲቆይ ቢደረግም ቅሉ በማናቸውም ዓይነት

www.ethiopianorthodox.org

ሕግ ወይም ድንጋጌ የርስት ባለቤትነትን እስከ ማዛወር ደረጃ ሊያደርሰው እንደማይችል የተረጋገጠ ነው ። በሌላ በኩል ደግሞ በአደራ ጥበቃ ምክንያት ማንም ሰው ቢሆን በተቀበለው የአደራ ሀብትና ንብረት ላይ የባለቤትነት መብት ሊሰጠው ወይም ይገባኛል ሲል ሊጠይቅና ሊከራከር የሚያስችለው አንዳችም ዓይነት ሕጋዊ መንገድ ሊኖር በባለመቻሉ ነው ።

፳- የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በማስታወሻቸው ገጽ ፬ ላይ ሚስተር ሐርቬይስ በጻፈው መጽሐፍ በፓለስታይን የጥንታዊ ዕቃዎች ሚዝዬም ዲረክተር የነበሩት ሚስተር ሬችሞንድ የሰጡትን የመግቢያ ርእሰ ቃላት በመጥቀስ የኢትዮጵያ ገዳም በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ውስጥ በርከት ያሉ ቦታዎች እንደነበሩዋቸውና ነገር ግን ከ፩ሺ፯፻፰ ዓ. ም. ወዲህ ስለይዞታቸው የተጠየቁትን ግብርና አበል ለመክፈል ባለመቻላቸው ርስቶቻቸውን እንዲያጡ ሁነዋል በማለት ብፁዕነታቸው ወስነው ለማረጋገጥ ሞክረዋል ።

በዚህ በሰጡት ውሳኔ አረፍተ ነገር ውስጥ ስለ ተገለጸው አሳብ የምንሰጠው አስተያየት በተባለው መጽሐፍ መግቢያ ሚስተር ሪችሞንድ ስለ ገለጸው አሳብ አስረጅ መፈለግ መሞከር የክርክራችንን መንገድ የማይመለከትና የማይጠቅም ከመሆኑም በላይ ፤ በተለይ የምንሻው « የመተዳደሪያውን ደንብ (እስታቲስኮ) ሥርዓትና ደንብ ለማቋቋም መሠረታዊ ድንጋጌዎችና አሳቦች መትለም ወደ ቻለው ፤ የዳግማዊ ሡልጣን ሞሐመድ (፲፰፻፰ — ፲፰፻፴፱) አዋጅ ከመውጣቱ በፊት ወደ ነበረበት ሁኔታ ተመልሰን ለማየት ስለምንፈልግ ነው ። እንዲሁም ደግሞ በ፲፯፻፰ ዓ. ም. ውስጥ የኢትዮጵያውያን ገዳም ማኅበር የተወሰዱበት አንዳንድ ንብረቶች ቢኖሩትም ስንኳ በነዚህ ንብረቶች ውስጥ የዴር ሥልጣን ገዳም ይገኝበት ነበር ማለትን ሊያሰማ አይችልም ። የሆነ ሆኖ በአማር ቃል ኪዳን አዋጅ መሠረት በኢየሩሳሌም ቅዱሳት መካናት ርስትነት ላይ ማንም ቢሆን ከግብርና ከሌላም አበል አከፋፈል ሁሉ ነፃ መሆኑ ይታወቃል ። በኢየሩሳሌም አገረ ገዢ እየሆኑ የተተኩትና እንዲሁም የኦትማን መንግሥት እንደራሴዎች የነበሩት ሁሉ ባወጡዋቸው ንጉሣዊ ትእዛዞችና ድንጋጌዎች በጠቅላላ ይህን የቃል ኪዳን አዋጅ ሳያከብሩና ሳይጠቅሱት እንዳላለፉ ይታወሳል ። ስለዚህ የኢትዮጵያውያን ገዳም የተጠየቀውን የመሬት ግብርና አበል ሳይከፍል በመቅረቱ በይዞታው ሥር የነበሩትን ርስትና ንብረት እንዲቀማ ሁኗል በማለት የኮፕት ማኅበር የሰጠው መግለጫ ታሪክን ሙሉ በሙሉ የሚቃወም ሁኖ ይገኛል ። እንዲሁም ደግሞ በተጨማሪ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በራሳቸው አነጋገር መስክረው እንደ ገለጹት ፤ የኢትዮጵያውያን ገዳም በኢየሩሳሌም አገር መካናት ቅዱሳት ውስጥ በርከት ያሉ ርስቶች እንደ ነበረው ካረጋገጡ ወዲህ እነዚሁኑ መልሶ እንዲያጣ የሆነበት ምክንያት የተናገሩት ስለሆነ ለዚህ አስረጂ የሚያቀርቡት ቢኖር በራሳቸው ኃያልነት ላይ የሚቀር ይሆናል ።

፮. የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ባቀረቡት ማስታወሻ ገጽ ፮ ፲ኛ ፓራግራፍ ላይ ፤ ብዙል ሂጂህ ፲፯- ፩ሺ፰፻፳፭ ሂጅራ ተጽፎ በወጣው ሰነድ ውስጥ የተመለከተውን ተቀብለውታል ። ይኸም ሰነድ የኢትዮጵያውያንን ገዳም ስም ለይቶ በመጥራት እንደሚገልጸው የሚከተለውን አብራርቶ ይጠቅሳል ። « በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን በኩል አልፎ ያለው ገዳም በውስጡ ካሉት ክፍሎችና መኖሪያ ቤቶች እንዲሁም በላይኛው ቤተ መቅደስ ውስጥ የሚገኘውን ሁሉ ጨምሮ -----» ይላል ። ይህ ሕጋዊ ሰነድ የኢትዮጵያውያን ገዳም ማኅበር ለክርክሩ አስረጂ ብሎ ካቀረባቸው ሰነዶች ውስጥ አንዱ መሆኑ ነው ። ብፁዕነታቸው ይኸንን ሰነድ አብራርተው ለማስመስከር በመፈለጋቸው እጅግ ርቀው በመሔድ ሲገልጹ ፤ በዚህ ሰነድ አገላለጽ ገዳም ተብሎ የተጠራው ያሁኑ « አቡነ አብርሃም » ገዳም ነው በማለት ለዚሁም አስረጂ ይሆን ዘንድ አንዳንድ የንድፍ ምልክቶች እንዲቀርቡ አድርገዋል ። ይሁን እንጂ እነዚህ ሁሉ ምልክቶች በጂዎግራፊ አቀራረብ ረገድ ቢሆንም በቂ አስረጂ ናቸው ተብለው ሊቀርቡ ስለ ማይችሉ ይህን ለመረዳት ያህል ከተፈለገ በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቦታና ስለዚህም የተሰጠውን አገላለጽ በማመሳከር እቦታው ላይ ሁነው ከተመለከቱት ሊገኝ የሚችለው ውሳኔ የኢትዮጵያውያን ገዳም የተባለው ዴር ሥልጣን እንጂ ሌላ ሁኖ አይገኝም ። የላይኛው ቤተ መቅደስ የተባለውም አሁን የኮፕት ገዳም ከሚገኝበት ክልል ውስጥ የሚገኘው የአባ እንጦንዮስ ቤተ ክርስቲያን መሆኑ ነው ። ከዚህ በፊት ካቀረብናቸው ማስታወሻዎች ጋር ፎቶስታትክ ኮፒውን አባሪ አድርገን ወደ አቀረብነው የሡልጣን ሳሊም ንጉሣዊ ድንጋጌ እንደ ገና ወደ ኋላ በመመለስ የሚከተለውን ተጽፎ እናገኘዋለን ። « በስተደቡብ በኩል በቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን የሚያገናኝ ሁኖ በሩ በስተደቡብ በኩል የሚከፈተው ታችኛው የኢትዮጵያውያን ቤተ መቅደስና በመካነ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን በር በኩል የሚገባው የዴር ሥልጣን ገዳም ከነቤቶቹና መኖሪያዎቹ ጭምር » ይላል ።

ስለዚህ በሁለቱም ሰነዶች ውስጥ ማለት በሡልጣን ሳሊም ንጉሣዊ ትእዛዝና እንዲሁም በ፩ሺ፰፻፳፭ በወጣው ሕጋዊ ሰነድ ውስጥ የተሰጠውን አገላለጽ እንደተመለከትነው ፍጹም አንድ ዓይነትና ተመሳሳይ ሁኖ እናገኘዋለን ። ሆኖም ንጉሣዊ ትእዛዙ « ዴር ሥልጣን » ብሎ የሚጠራውን ሕጋዊ ሰነድ ደግሞ «የኢትዮጵያውያን ገዳም» በማለት ይጠቅሰዋል ። ስለዚህ ዴር ሥልጣን የኢትዮጵያውያን ገዳም ማለት እንደሆነ ፍጹም የማያከራክር የመጨረሻው ውሳኔ እንደ መሆኑ በዚህ ምክንያት የኢትዮጵያውያን ገዳም ንብረት ሁኖ ይቀራል ። ከዚህ ቀጥለን እንደምንመለከተው የመተዳደሪያውን ደንብ ሥርዓት የሚወስነው ንጉሣዊ ትእዛዝ ከወጣ በኋላ ግን የኮፕት ማኅበር በዚህ ንብረት ያለ አግባብ ሲጠቀምበት ቆይቷል ። ኢትዮጵያውያን ገዳማቸውን ከግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እጅ አውጥተው መልሰው በይዞታቸው ለማድረግ እንደ ምን ቻሉ ?

www.ethiopianorthodox.org

ቢባል ፤ ለዚህ መልስ በቀላል ልናገኝለት የምንችለው ፣ ይህ ገዳም መቼውንም ቢሆን ባዶ ሁኖ ባለመገኘቱና የኢትዮጵያውያን ቀሳውስት እንደ ነበሩበት በመቆየቱ ነው ።

የኮፕት ማኅበር ሊቀ ጳጳስ በዚሁ ማስታወሻቸው ገጽ ፲ ላይ በሰጡት የፍርድ ውሳኔ ስለ ሡልጣን ሳሊም ንጉሣዊ ትእዛዝ ላይ ስለ ሰነዱ ኦርጅናልነት ጥርጣሬ ያሳደረባቸው መሆኑ ይታወቃል ። ይሁን እንጂ ይህ ንጉሣዊ ትእዛዝ የኢትዮጵያውያን ገዳም እንዳቀረበው ከሆነ የምስክሮቹ ፊርማና ትእዛዙንም ያወጣው ፍርድ ቤት ማኅተም ጭምር ይገኝበታል ። ይኸንንም ምክንያት በማድረግ ካቀረብናቸው አስረጂ ሰነዶች ውስጥ አንዱን በ፲፪፻፹፩ ራማዳን አጋማሽ ላይ ወጥቶ የነበረው እዚህ ላይ በተለይ ልንጠቅሰው እንፈልጋለን ። የሚለውም « ወደክልሉ በኩል ትይዩ ሁኖ የተተከለው መስኮት ከመጀመሪያውም በዴር ሡልጣን አዋሳኝ በቅዱስ አብርሃም ገዳም ነው » ስለሚል ይህ ሰነድ የሁለቱንም ገዳሞች ስም ለይቶ በመጥራቱ የኮፕት ሊቀ ጳጳስ በማስታወሻቸው ላይ እንደ ገለጹትና እንደተመለከትነው እነዚህን ገዳማት ባለመለየት ሊያማታና ሊያጠራጥር የሚችለው ሁኔታ ፍጹም ሊኖር አይችልም ። ብፁዕነታቸውም እንዳመለከቱት « የኢትዮጵያውያን ገዳም የቅዱስ አብርሃም ገዳም እንጂ የዴር ሥልጣን አይደለም » ያሉትም አስረጂ ሊኖረው ስለ ማይችል ውድቅ ይሆናል ።

፳. ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ገልጸው እንደ ተናገሩት የኢትዮጵያውያን ቀሳውስትና መነኰሳት በዴር ሡልጣን ገዳም እንዲቀመጡ የተደረገው በዚያን ጊዜ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን አለቆች የነበሩት ያንድ ቤተ ክርስቲያን ምእመናን ሁነው ስላገኙዋቸውና አንድ እምነትም ይከተሉ ስለ ነበረ በእንግድነት መልክ እንዲያርፉ ስለ ተቀበሉዋቸው ነው ብለዋል ። የሆነ ሁኖ ይኸን የሰጡትን አሳብ የሚደግፍ አንድም እውነተኛ የሆነ የታሪክ ድርጊት አይገኝለትም ። እኛ በበኩላችን ግን በዚሁ በራሳቸው አነጋገር ተቃዋሚ መልስና ውሳኔ ለመስጠት የሚያስችለን እንደ ገና ወደ ኋላ በመመለስ የአማርን ሕጋዊ ቃል ኪዳን አዋጅ መመልከት ይበቃናል ። በዚህ አዋጅ ግልጽ ሁኖ እንደተመለከተው ኮፕቶች ለጉብኝትና ለመሳለም ኢየሩሳሌም በሚመጡበት ዘመን ወቅት ኢትዮጵያውያኖች በዚያው ነባሮችና ነዋሪዎች እንደ ነበሩ የተመሰከረና የተረጋገጠ ሁኖ እናገኘዋለን ። በዚህ አኳኋን እንግዲህ አገር ጎብኝ የነበሩ ወይም ከሱ ቀድሞ የነበረው ሰው እንግዳ ይሆናል እንጂ የተገላቢጦሽ ነባሩ የአገር ጎብኚው እንግዳ ሁኖ የሚገኝበትን ምክንያት መረዳት ያስቸግራል ። እንዲሁም ደግሞ በተጨማሪ ገዳም ማኅበር በየጊዜው ከነበሩት ባለሥልጣኖችና እንደራሴዎች ዘንድ የኢትዮጵያውያንን መነኰሳትና ቀሳውስት ለማስወጣት ይችል ዘንድ ልዩ ልዩ ትእዛዞች አግኝቶ እንደ ነበረ በሊቀ ጳጳሱ ማስታወሻ ውስጥ ተገልጿል ። ይሁን እንጂ የኮፕት ማኅበር እንደሚለው ከሆነ ኢት

ዮጵያውያኖች መነኰሳትና ቀሳውስት በእንግድነት ተቀማጭ ከነበሩ በአገረ ገገሮችና እንደራሴዎች አማካይነት እነዚህ ትእዛዞች እንዲወጡ ማድረግ ምን የሚያሻና የሚያስፈልግ ምክንያት ነበረው ? ይህ ከላይ የተመለከተውን ሁናቴ ሁሉ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ባቀረቡት ማስታወሻ ገጽ ፲፭ ፲፩ኛ ፓራግራፍ ተዘርዝሮ ይገኛል ። የኮፕት ማኅበር እነዚህን ትእዛዞችና ልዩ ልዩ ፡ ደንቦች በጠቅላላ ከአገረ ገገሮችና እንደራሴዎች ላይ እንዴት ሊያገኝ ቻለ ? ለሚለው ጥያቄ የተስተካከለ መልሱን ከነማብራሪያው ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በዚህ ባቀረቡት ማስታወሻቸው ገጽ ፲፱ በመጨረሻው ፓራግራፍ ፲፯ኛው መሥመር ላይ ጠቅሰው የጻፉትን መመልከት ይበቃል ። የሚለውም አባ ጴጥሮስ አልጃውሊ የተባለው ከአባ ዳውድ ፣ ፓትሪያርክ ከመሆናቸውም በፊት በጻፈው ደብዳቤ ውስጥ እንደተመለከተው «ልጃችን ሆይ ! ስለዚህ ጉዳይ አምሳ ሺህ ፒያስተር በአንድ መቶ አሥር ወጪ ሁነዋል ። ሲደመርም ሁለት ሺህ አምስት መቶ ፍራንክ (የወርቅ) መሆኑ ነው » ይህ ግልጽ ደብዳቤ እንደሚያስረዳው ከሆነ የኮፕት ማኅበር የኢትዮጵያውያንን ገዳም መብት ባለማክበር ሲጠቀምበት የኖረው ኃላፊ የነበሩትን ባለሥልጣን ሰዎች በገንዘብ (በጉቦ) በመግዛትና በማጭበርበር መሆኑ ነው ።

፳፩. ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በዚህ ባቀረቡት ማስታወሻ ገጽ ፲፺ መጀመሪያ ላይ ስለ ኤልሙዓልም ኢብራሂም አልገዞዋኾሪ የተባለውን ሰው ጠቅሰው ጽፈዋል ። ስለዚህ ሰው ታሪክ በኢትዮጵያውያን ገዳም ባለው ዜና ታሪክ መዝገብ ውስጥ የተጻፈውንና የተመለከተውን እዚህ ላይ መግለጽ እንፈልጋለን ። የኢትዮጵያውያን መነኰሳትና ቀሳውስት በየዕለቱ የተደረጉትንና የነበሩትን የታሪክ ድርጊቶች ሁሉ አንድ በአንድ በዚህ ዜና ታሪክ ውስጥ እየመዘገቡ ማስቀረት ልምዳቸው ስለ ነበረ ፤ ስለዚህ ሰው ታሪክ በዘመኑ መዝግበው ያስቀሩትን ጽሑፍ ትክክለኛ ግልባጭ ከዜና ታሪኩ እንደምናገኘው ይህ ነው ። «ኢብራሂም አልገዞዋኾሪ በደረሰ ጊዜ ከሠላሳ ዓመታት በፊት መጥተው በገዳሙ ይቀመጡ የነበሩ አረጋውያን ኢትዮጵያውያን ቀሳውስት በዴር ሥልጣን ይኖሩ ነበር ። ኢብራሂምና ከርሱ ጋር አብረው ስምንት ባሮች ነበሩ ለራሱና ከርሱም ጋር አብረውት ለነበሩ ማረፊያ ባጣ ጊዜ ወደ ኢትዮጵያውያን ቀሳውስት ዘንድ በመጠጋቱ እነርሱም በዴር ሥልጣን ውስጥ ማረፊያ ሰጥተውታል ። ይኸም የሆነው በሃይማኖት አንድ ስለ ነበሩ ነው ። ከጊዜ በኋላ የኢብራሂም ሁኔታ እየተለወጠ በመሔዱ የኢትዮጵያውያንን ቀሳውስት ለመደብደብ ፡ ባሮቹን እስከ ማዘዝም ደረሰ ። ኢብራሂም አልገዞዋኾሪ በዚህ ቦታ [illegible] ተመሥርቶ ሲገኝና ኢትዮጵያውያኖችም የነበሩበትን ሁኔታ ማለት የገን

www.ethiopianorthodox.org

ዘብ ድኅነት ፤ የቋንቋ ንግግር አለመቻልን በሙሉ በተረዳና በተገነዘበበት ጊዜ ዴር ሥልጣንን ለመያዝ የሚችል አንድ ሰው ይላክ ዘንድ ወደ ግብፅ ደብዳቤ አስተላለፈ ። ወዲያውም ጆርጊስ የተባለ ዓለማዊ ሰባኪ ከነሚስቱ መጥቶ በገዳሙ ውስጥ ተቀመጠ ። ከዚያም ታትሞ በወጣው ማስታወሻ ቊጥር ፪ አባሪ ውስጥ እንደተመለከተው አልገርዋኽሪ ገዝቶት የነበረውን ማናቸውንም ሀብት ሸጦ ጆርጊስ ከሞተ በኋላም ሚስቱ እስከ አረፈችበት ዘመን ድረስ በገዳሙ ውስጥ ለብዙ ጊዜ ኖራበታለች ። ከዚያም ወዲህ የኢትዮጵያ መነኰሳትና ቀሳውስትን ከገዳሙ ለማባረር የቻለው ባስልዮስ ሊቀ ጳጳስ መጣ ። ስለዚህ ኢብራሂም አልገዝዋኽሪ በዚያን ዘመን የነበሩት ባለታሪኮች ያስተላለፉለት ትክክለኛና እውነተኛ ዜና ይህ መሆኑ ነው ። ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ የኢብራሂም አልገዝዋኽሪን ታሪክ ከጠቀሱ በኋላ ውሳኔ ለመስጠት ሲያቅዱ በአባሪ ቊጥር ፪ ሰነድ የተመለከቱትን ቤቶችና ንብረቶች ኢብራሂም እንደገዛቸው ያደረገው የዴር ሥልጣን ገዳም እንዲስፋፋ ለማድረግ ስለሆነ ይህ ገዳም አስቀድሞ የኮፕት ማኅበር ባይሆን ኑሮ ኢብራሂም እነዚህን ቤቶችና ንብረቶች ሁሉ ባልገዛቸው ነበር ። በማለት ጽሑፋቸውን ደምድመዋል ። ለዚህ ደካማ ውሳኔያቸው መልስ መስጠት ከተፈለገ የኮፕት ማኅበር በማረጋገጥ ገልጾ ባቀረበው ማስታወሻ እንደተመለከተው ከጥቂት ጊዜ በኋላ እነዚህን ንብረቶች እንደገና መልሶ ለመስኮባውያን እንዲሸጥ ለምን ሆነ ? ብሎ መጠየቅ በቂ ይሆናል ።

፱/ ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በዚህ ማስታወሻቸው ገጽ ፲፯ ፓራግራፍ ፲፬ ላይ እንደ ጠቀሱት ፤ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ቀሳውስት ገዳማቸውን መልሰው ሊያገኙ የቻሉት በ፲፰፻፴ና ፲፰፻፶ ዓ. ም. መካከል ውስጥ መሆኑን ገልጸው ይናገራሉ ። እንዲያውም ሊገቡ የቻሉት በእንግድነት መልክ ሁኖ ሳለ ከመካከላቸው አንዱ ሚካኤል የተባለው መነኵሴ የገዳሙን ቊልፍ (መክፈቻ) ሰርቆ በመውሰድ እንግሊዛዊው ሊቀ ጳጳስ ጐባት እተባለው ዘንድ በመሸሸጉ ነው ብለዋል ። ይኸም ታሪክ እነሱን ለመደገፍ ከሚያመዝን ይልቅ ኢትዮጵያውያንን ገዳም መብት የሚጠብቅ ሁኖ ይገኛል ። በቅርቡ የዛሬ አሥር ዓመት ውስጥ ከገዳሙ እንዲወጡና እንዲባረሩ ያደረጉዋቸውን ሰዎች ባቀረቡት ማስታወሻ መሠረት ካመኑና ከተቀበሉ ወዲህ ስለ ገዳሙም ርስትነት ክርክር የኢትዮጵያውያን ገዳም በርከት ያሉ የታሪክ ድርጊቶች ስላጋጠሙትና ሙግቱን እንዲቀጥል ከሆነ ወዲህ የኮፕት ማኅበር አካሔዱን ለውጦ መገኘቱ ምንም ዓይነት ፍቺ ሊሰጠው የማይችል ተግባር ነው ። ይኸንንም ምክንያት በማድረግ ከዚህ ላይ በተለይ ልናስታውስ የምንፈልገው «የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን» በመካናት ቅዱሳት ላይ ያላት መብት» በሚል አርእስት ባወጣነው መጽሐፍ ገጽ ፴፩ የተጠቀሰውን ቊጥር ፲፩ ሰነድ

ስለሆነ ፤ ሁለተኛው ደግሞ በዴር ሥልጣን ርስትነት ያላቸውን መብት እንደገና ለመመለስ ሲሉ ከብዙ ጊዜ ጀምሮ የኢትዮጵያውያን ቀሳውስትና መነኰሳት በቈራጥነትና በተጋድሎ ያሳዩት የመንፈስ ጥንካሬና ተስፋ አለ መቁረጥ መብቱ ያላግባብ የተነካበት ማንም ሰው ሊያሳይ ከሚችለው ቈራጥነትና ተጋድሎ ጋር ፍጹም ተመሳሳይ ነው ። አሁንም ቢሆን የኢትዮጵያውያን ገዳም ከዚህ በፊት እንዳደረገው ሁሉ በልቦናው ያለው ምኞት እስከ ተፈጸመ ድረስ ተስፋ ሳይቈርጥ በዚሁ ትግሉ እንደሚቀጥል የታወቀ ነው ።

የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በዚሁ ማስታወሻ ገጽ ፲፰ ላይ የገዳሙን ቊልፍ (መክፈቻ) የኮፕት ማኅበር መልሶ ለማግኘት እንዴት እንደ ቻለ በመግለጽ ሲጽፉ ለዚሁ አስረጂ ብለው የሚያቀርቡት የአርመናውያንን ማኅበር ወኪል ጠቅሰው መናገራቸውን ነው ። የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርና የአርመናውያን ማኅበር ርስ በርሳቸው መግባባት እንዳልነበረባቸው ሲታወስ ፤ የኢትዮጵያውያን ገዳም ከግሪክ ኦርቶዶክስ ጋር መግባባትና ግንኙነት ስለ ነበረው በዚህ ዓይነተኛ ምክንያት የአርመናውያን ማኅበር የኢትዮጵያን ገዳም ማኅበር በወዳጅነት መልክ አያየውም ነበር ። በዚሁም ገጽ እንደምንመለከተው ዋና ጉዳይ ሁኖ የተገለጸው ሚካኤል የተባለው ኢትዮጵያዊ መነኵሴ በሕዝብ ፊት ቀርቦ በእጁ የሚገኙትን ሰነዶች እንዲያቀርብ በተጠየቀ ጊዜ ለማቅረብ አለ መቻሉን ነው ። ይህም የሆነበት ምክንያት ታላቅ የተስቦ በሽታ በተነሣ ጊዜ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ይቀመጡባቸው የነበሩት ቤቶች እንዲቃጠሉ ሲደረግ ሰነዶቹም አብረው እንዲቃጠሉ በመደረጉ መሆኑ የታወቀ ነው ። የሆነ ሆኖ በዚያን ጊዜ የተጠየቁት ሰነዶች ሳይቀርቡ በመቅረታቸው ጊዜያዊ የሆነ አንድ ውሳኔ እንዲሰጥ ተደርጓል ። ይሁን እንጂ ይኸን የመሰለ ጊዜያዊ ውሳኔ የተጠየቀውና ተፈላጊ የሆነው አስረጅ በተገኘ ጊዜ እንደ ገና ታይቶ ሊሠረዝ የሚችል መሆኑ የማያጠራጥር ነው ።

፲/ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ የማኅበራቸውን ክርክርና ሙግት ይደግፉሉ ብለው የሚያቀርቡዋቸውና የሚጠቅሱዋቸው አስረጂ ሰነዶች ሁሉ በጠቅላላ ስለ ጥገና ሥራዎችና ስለ ሌላም ጭምር በየጊዜው የተገኙትን ፈቃዶች አጠቃለው የያዙና ይኸንንም ብቻ የሚመለከቱ ናቸው ። ስለዚህ የማዘጋጃ ቤቱ ወይም ለዚህ ዓይነት ሥራ ሥልጣን ያለው ማናቸውም መ/ቤት አንድ ቤት እንዲያድስ ወይም እንዲሠራ በሥልጣናቸው ፈቃድ የሚሰጡ ቢሆኑም ቅሉ ይህ ፈቃድ የተሰጠው ሰው የሚታደሰው ወይም የሚሠራው ቤት ባለቤት እንዲሆን ወይም ነው ተብሎ ሊያስቈጥረው አይችልም ። ይኸም ባንድ በኩል በየትም ዓለም መ/ቤት ሲሆን ይኸን የመሰለ ፈቃድ ለጠያቂውና ላመልካቹ ወይም ለሚወክለው ሰው መስጠት የተለመደ ሲሆን ጠያቂው አመልካቹ ወይም [illegible] የሚታደሰው ሆነ ወይም ለሚሠራው ቤት ባለቤትነቱ

www.ethiopianorthodox.org

ወይም ውክልናው በሕግ ፊት ትክክለኛ መሆን አለመሆኑን በእርግጥ አጣርቶ ለማወቅ ለዚህ ዓይነት ፈቃድ አስፈላጊ ሁኖ ባለመገኘቱ ነው ። ሁለተኛም ደግሞ እነዚህን ፈቃዶች ስንመለከታቸው ሥራዎቹ የሚመለከቱት አሁን የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ የሚኖርበትን «ታላቅ ገዳም» እየተባለ የሚጠራውን እንጂ ኢትዮጵያውያን እንዲወጡና እንዲባረሩ ከተደረገ በኋላ ትናንሽ ጎጆዎች ሠርተው የሚኖሩበትን ዴር ሥልጣን ጨርሰው የማይመለከቱ ናቸው ።

ብፁዕ የኮፕት ሊቀ ጳጳስ በዚሁ ባቀረቡት ማስታወሻ ገጽ ፶፭ ፶፮—፩ ፓራግራፍ ላይ ሲናገሩ እ· ኤ· አ· ነሐሴ ፳፯ ቀን ፲፱፻ ዓ. ም. የኮፕት ገዳም አለቃ የነበሩት «በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ» በምሥራቅ በኩል የሚገኙትን የምድር ቤትና የፎቅ ቤቶችን ለማሳደስ ፈቃድ አግኝተው ነበር ይሉና እንዲሁም ደግሞ በ፷፬ኛው ገጽ ፴፩ ፓራግራፍ ውስጥ በተጨማሪ በዴር ሥልጣን ምሥራቃዊ ክፍል ያሉት የምድር ቤትና ፎቆች ታድሰው እንዲሠሩ ፈቃድ መሰጠቱን ፤ እንዲሁም በቀረቡት አባሪዎች ገጽ ፱ ቊጥር ፰ አባሪ እንደ ተመለከተው ፴፫ ክፍሎችና አንድ ፎቅ ቤት አንድ አዳራሽ ወዘተርፈ እንዲታደሱና እንዲለሰኑ መደረጉን ይናገራሉ ።

ይሁን እንጂ የኢትዮጵያውያን ቀሳውስትና መነኰሳት የሚኖሩበትን በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ የሚገኙትን አነስተኛ ጎጆዎች የተመለከታቸውና የሚያውቃቸው ማንም ሰው ቢሆን እነዚህን ፈቃዶች ሲመረምር የምድር ቤት ፣ የፎቅ ቤት የክፍሎቹን ብዛት አዳራሽ እነዚህን የመሳሰሉት ታላላቅ ቤቶችና ክፍሎች ተጠቅሰው በማየት የማይገረም አይገኝም ። ምክንያቱም ይህ አሁን የምንከራከርበት የዴር ሥልጣን ገዳም የኢትዮጵያውያን ቀሳውስትና መነኰሳት በድኅነት ከሠሩዋቸው ትናንሽ ጎጆዎች በስተቀር የምድር ቤት ፣ የፎቅ ቤት አዳራሽና ሰገነት እነዚህን የመሳሰሉ ቤቶችና ክፍሎች የሌለውና ያሉትም አነስተኛ ጎጆዎች ሊሠሩ የቻሉት ስልዋን ኤይን ፊጅ የተባሉት መንደሮች ውስጥ ከነበሩት የውሃ ምንጮች ቀሳውስቱና መነኰሳቱ ውሃ በማመላለስ ጭቃ አቡክተው በድካም የሠሩዋቸው ናቸው ። እነዚህም ጎጆዎች በተሠሩ ጊዜ በዜና ታሪክ ውስጥ በአማርኛ ቋንቋ ተጽፎ እንደሚታየው በዚህ ሥራ ተካፋይ ሁነው የነበሩት ቀሳውስትና መነኰሳት ስም ሳይቀር ማን እንደሠራው በዝርዝር እየተገለጸ ተጽፎ ይገኛል ። ከዚህ በላይ ያለውን ከተመለከትን ወዲህ ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ለክርክራቸው አስረጂ ብለው አምነው በሚያቀርቡዋቸው በነዚህ የማሳደስና የልዩ ልዩ ሥራ ፈቃዶች ላይ ልንሰጥ የምንችለው ውሳኔ እነዚህ የቀረቡት ሰነዶች ስለ አንድ መብት ክርክር መርቻ ወይም እውነተኛነትን ሆነ ሐሰተኛነትን ለማስመስከር የማይችሉና የማ

www.ethiopianorthodox.org

ይበቁ ናቸው ። በዚህም አኳኋን ስለ ርስትነት መብት የሚያቀርቡትን አቤቱታ ፍጹም የማይደግፉ ከመሆናቸውም በላይ ፤ አሁን የምንከራከርበትን ቦታ ጨርሶ የማይመለከቱ በመሆናቸው ነው ።

፲፩/ ብፁዕ የኮፕት ሊቀ ጳጳስ የታላቅዋ ብሪታንያ ቆንሲል ሚስተር ፊንና የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ጐባት የተጻጻፉባቸውን ደብዳቤዎች በዚሁ ማስታወሻቸው ውስጥ ጠቅሰዋቸዋል ። እነዚህ ደብዳቤዎች ምን ነበሩ ? ምንስ ዓይነት ዜና ሠፍሮባቸዋል ? ሚስተር ፊን በ፲፰፻፵፮ ዓ. ም. መጀመሪያ ላይ በኢየሩሳሌም የታላቅዋ ብሪታንያ መንግሥት ጠቅላይ ቆንሲል ሁኖ ተሾሞ በግምት በዚህ ሥራ አሥር ዓመታት ያህል ቆይቶ ነበር ። ጠቃሚና ዋና ዋና ጉዳይ የያዙትን ደብዳቤዎች እዝርዝር ሳንገባ በማጠቃለል ፤ ከዚህ ቀጥለው እንዲቀርቡ እያደረግን ፤ በነዚሁ መልእክቶች ውስጥ አጣርተን ማየትና መመልከት የሚያሻን እውነት ይህ ሰው እነዚህን ደብዳቤዎች በጻፈበት ጊዜ የኢትዮጵያውያንን ሃይማኖትና እምነት አፍቃሪ ሁኖ በመገኘት አድልዎ አድርጎ እንደ ሆነና አለዚያም ደግሞ እውነትን ተከትሎ በትክክል ያየውንና የተመለከተውን ጽፎ እንደ ሆነ ተረድተን ለማወቅ እንሞክራለን ። የመጀመሪያው ደብዳቤ ፤ ኅዳር ፴ ቀን ፲፰፻፵፬ ዓ. ም. ለቪስካውንት ፓልወርስተን የተጻፈ መልእክት ።

በኢትዮጵያ የግርማዊት እንግሊዝ ንግሥት ቆንሲል ሚስተር ባልድዊን የኢትዮጵያውያንን መነኰሳት ቀሳውስት ለመርዳት የሚቻለኝን እንዳደርግ እሞክር ዘንድ የጻፉልኝን ደብዳቤ ከኢትዮጵያውያን መነኰሳት እጅ ተቀብያለሁ ። እነዚህም መነኰሳት በተጨማሪ እንዳመለከቱኝ ሁሉ አርመናውያን ገዳማቸውንና አብያተ ክርስቲያናቸውን አላግባብ ወስደው ሊጠቀሙባቸው የሚፈልጉ መሆናቸውን ስለ ገለጹልኝ ይህንኑ ጉዳይ ከእንግሊዛዊው ሊቀ ጳጳስ ጋር ተነጋግረንበት ነበር ። እርሳቸውም በጉዳዩ ሰፊ ዕውቀት ያላቸው እንደ መሆናቸው መጠን እንዳስረዱኝ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት በኢየሩሳሌም መካነ ቅዱሳት ብዙ ቦታዎች እንደ ነበሩአቸው ነገር ግን በትልቁ የተስቦ በሽታ ምክንያትና ይኸውም በሽታ እንዳይተላለፍና እንዳይስፋፋ ለመከላከል ሲባል የኦቶማንን መንግሥት ባለሥልጣኖች አርመናውያን በመገፋፋታቸው ገዳማቸው እንዲቃጠሉ በተደረገ ጊዜ አስረጂ ሰነዶቻቸውም አብረው እንዲቃጠሉ ስለተደረገ እነዚሁኑ ቦታዎች እንዲያጡ መሆናቸውን ገልጠውልኛል ። ይህ የሆነው የዛሬ ፲፪ ዓመት መሆኑ ነው ። አርመናውያን ይህ አሁን የሚያደርጉትን ሙከራ ፤ አዲስ ፓትሪያርካቸው እስኪመጣ ድረስ በራሱ በኩል ላስገነዝባቸው ችያለሁ በተረፈም እኔው ራሴ እቦታው ድረስ በመሔድ የኢትዮጵያውያንን ገዳም ካዋሰዎቹ፤ አብያተ ክርስቲያናት ጭምር ለማየትና ለመመልከት ችያለሁ ።

ሁለተኛ ደብዳቤ ፤ ታኅሣሥ ፱ ቀን ፲፰፻፶ ዓ. ም. ለቪስካውንት ፓልመርስተን

የተጻፈ መልእክት ።

የነገሩን ሁኔታ በመጠኑ ለመረዳት ሳይረዳዎት አይቀርም በማለት ከዚህ ጋር አያይዤ አንድ ንድፍ ልኬልዎታለሁ ። በዚህም ላይ እንደሚመለከቱት ሁሉ የኮፕት ማኅበር ገዳም የኢትዮጵያውያንን ገዳም የሚዋሰን ሁኖ ከመገኘቱም በላይ ወደ ታላቁ ቤተ ክርስቲያን ለመግባት መተላለፊያ አድርጎ የሚጠቀምበት በኢትዮጵያውያን ገዳም ያደርግና በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ዓውደ ምሕረት ላይ የሚገኙትን አብያተ ክርስቲያናት አቋርጦ መሆኑ ነው ። የሆነ ሁኖ የኢትዮጵያውያን ገዳም ፤ አሁን የኮፕት ማኅበር የሚገኝበትንም ገዳም ጨምሮ ንብረታችን ነው በማለት የሚከራከርበት መሆኑ አይዘነጋም ።

ይህ ደብዳቤ የተላከው የመተዳደሪያው ደንብ (እስታቲስኩዎ) ፲፰፻፰— ፲፰፻፴፱ (የዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ ሙሉ ዘመነ መንግሥት) ከወጣ በኋላ በ፲፰፻፶ ዓ. ም. ሲሆን ይህ አሁን በክርክር ላይ የሚገኘው የዴር ሡልጣን ገዳም ወደ ታላቁ ቤተ ክርስቲያን ማለት (መካነ መቃብሩ) መግቢያ መንገድ ላይ ያሉትን ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ጨምሮ የኢትዮጵያውያን ገዳም ንብረት እንደ ነበረ በግልጽ አድርጎ ያስረዳል ።

(+) የተርጓሚው ማሳሰቢያ ፤ የጥቅሱ መጨረሻ አልተመለከተም ። መልሱ ፡ ጥቅሱ ራሱ ደብዳቤው ነው ።

ሦስተኛው ደብዳቤ ፤ ኢየሩሳሌም ግንቦት ፳፯ ቀን ፲፰፻፶፱ ዓ. ም. ከቆንሲል ፊን የተላከ ።

የኮፕት ማኅበር ከኢትዮጵያውያን ገዳም ጋር የሚዋሰን አነስተኛ ቦታ ለመስኮባውያን በመሸጡና እንዲሁም አንድ ወረቀት ጽሑፍ የያዘ መስኮባዊ ሠራተኛ በገዳማቸው ውስጥ በማየታቸው የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ፍርሃት አሳድሮባቸዋል ። ከዚህም በተረፈ ታላቁ የመስኮብ ዱክ ቈስጠንጢኖስ ከኮፕት ማኅበር ላይ በሙሉ ገዳማቸውን ለመግዛት መፈለጉን በወሬ ድምፅ ስለ ሰሙ ፤ ከገዳማቸው አብሮ እመንገድ ላይ ይዋሰናል በማለት ታላቅ ፍርሃትን አሳድሮባቸዋል ።

መስኮቦች ይኸንን ቦታ ሲገዙ ዋናው ዓላማቸው የመንግሥታቸውን የቆንሲል ጽሕፈት ቤት ለመሥራት ስለሆነ የዚህ ቦታ አቀማመጥ በመካነ መቃብሩ ውስጥ ካለው የግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ጋር ቀጥታ ግንኙነት እንዲኖራቸው የሚያስችላቸው እንዲሆን ስለሚፈለግ በኢትዮጵያውያን ገዳም አቅራቢያ ያለው ቦታ ለዚህ እጅግ ምቹ ሆኖ በመገኘቱ ...

ስለዚህ በኢትዮጵያውያን መነኰሳት ላይ አድሮ የሚታየው ታላቅ ፍርሃት ስለ ገዳማቸው ሁኔታ ሳያሳስበኝ አልቀረም ። በተለይም እነዚህ መነኰሳት ከጥቂት ዓመታት በፊት ተነሥቶ በነበረው የተስቦ በሽታ ምክንያት ይኸ በሽታ እንዳይራመድ ለመከላከል ሲባል የቱርክን ባለሥልጣኖች አርመናውያን ስለ ገፋፋዋቸው ገዳማቸው ከነዕቃው እንዲቃጠል በተደረገ ጊዜ ሰነዶቻቸው አብረው እንዲቃጠሉ ስለሆነ አሁን በእጃቸው አንድም የመንግሥት አስረጂና መረጃም ሊገኝ ባለመቻሉ ነው ።

የሆነ ሆኖ በኢየሩሳሌም የሚገኙት የልዩ ልዩ ማኅበር ወኪሎች የኢትዮጵያውያንን መብት በመደገፍ የሰጡት የምስክር ጽሑፎች መኖራቸውና እነዚህም የምስክር ቃሎች አንዱ ካንዱ የማይራራቁ መሆናቸው ይታወቃል ። ስለዚህ እያንዳንዱ ማኅበር በግል የሰጠው ይህ የምስክርነት ቃል ስለ ኢትዮጵያውያን ርስትነት መብት ማስመስከሪያ እጅግ ጠቃሚ ሁኖ እንደሚገኝ [የማያጠራጥር ነው ።

አራተኛው ደብዳቤ ፤ ኢየሩሳሌም ሰኔ ፫ ቀን ፲፰፻፷፪ ዓ. ም. ከቆንሲል ፊን ለሰር ኤች- በላር የተላከ ።

የኮፕት ማኅበር የኢትዮጵያውያንን ቀሳውስትና መነኰሳት ከመጠን በላይ በሆነ ግምት በሌለው የጭካኔ አኳኋን መጫን መጀመራቸውን ለክቡርነትዎ ማስታወቅ እፈልጋለሁ ። ወንዶችንም ሆነ ሴቶቹን ያላንዳች ርኅራኄ ሲደበድቧቸው ይታያል ። በተጨማሪም እነዚሁ ራሳቸው ኮፕቶች የኢትዮጵያን አብያተ ክርስቲያን ቁልፎች ሰባብረዋል ። ይሁን እንጂ የኢትዮጵያውያንን መነኰሳትና ቀሳውስት ጉዳት እንዳይደርስባቸው ለማድረግ ለጊዜው እንደራሴው (ፓሻው) ከኢየሩሳሌም ውጪ ስለሚገኝና በምትኩም ስለ ርሱ ሁኖ የሚሠራው ልዩ ምክር ቤት በነገሩ እንዲገባ ፈቃደኛ ሁኖ ባለመገኘቱ ምንም ዓይነት ርዳታ ላደርግላቸው አልቻልኩም ። ከዚህም በላይ እነርሱ ራሳቸው የኦቶማን መንግሥት ከተማ ነዋሪዎች እንደመሆናቸው መጠን አቤቱታቸውን በቀጥታ ለምክር ቤቱ ማቅረብ ስላለባቸው ነው ።

ይኸን በመሰለው አድራጎት የሚታየው ታላቅ የጭካኔ ሥራ እጅግ አሳዛኝ ከመሆኑም በላይ አሠቃቂና አሳፋሪ የሆነ ሌላ ነገር እንደሚያስከትል የማያጠራጥር ነው ። ይኸን የመሰለ ጥሩ አጋጣሚ በማግኘታቸው አርመናውያን የኮፕት ማኅበር አንድ ላይ ተባባሪ ሁነው በየኢትዮጵያውያን ቀሳውስትና መነኰሳት ላይ ሕገ ወጥ የሆኑ አዳዲስ ተግባሮች እንዲሠራባቸው ምክንያት ሁኖ አቸዋል ። እንደ ማየው ለነዚህ አሳዛኝ ሰዎች ምንም ዓይነት ርዳታ ላደርግላቸው አልቻልኩም ።

www.ethiopianorthodox.org

አምስተኛው ደብዳቤ ፤ በኢየሩሳሌም የእንግሊዝን ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ጕባት ለእንግሊዝ የውጪ ጉዳይ ሚኒስቴር ሰኔ ፳፱ ቀን ፲፰፻፶፪ ዓ. ም. ተጽፎ የተላከ ማስታወሻ ።

በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ውስጥ የኢትዮጵያውያን ገዳም አያሌ ቦታዎች እንደ ነበሩትና ከነዚህም ውስጥ አብዛኛዎቹን እንዳጣ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ የታወቀ ነው ። ከዚህ ንብረት የቀረበውና አሁንም በይዞታቸው ሥር ሁኖ የሚገኘው ገዳም ዴር ሥልጣን በሚል ስያሜ የታወቀና በውስጡም ወደ ፳ የሚጠጉ መነኰሳት ይኖሩበታል ። የኢትዮጵያውያን ገዳም በመካናት ቅዱሳት ላይ ያለውን መብት ይደግፉ የነበሩትን ሰነዶች እንዲያጣ የሆነው

የተርጓሚው አስተያየት ፤ በኦርጅናሉ የጥቅስ መጨረሻ አልተመለከተም ፤ ጥቅሱ ደብዳቤው ነው ።

የተስቦው በሽታ ከመጣ በኋላ ገዳማቸው እንዲቃጠል በሆነ ጊዜ ነው ። የዛሬ ፳፩ ዓመት እኔው ራሴ ቤተ መጻሕፍታቸውን በጐበኘሁበት ጊዜ እነዚህን ሰነዶች ተመልክቻቸው ነበር ። በ፲፰፻፴፰ ዓ. ም. ውስጥ በተነሣው የተስቦ በሽታ ምክንያት የኢትዮጵያ መነኰሳትና ቀሳውስት በማለቃቸው በአርመናውያን መገፋፋት የኮፕት ቤተ ክህነት የገዳማቸውንና አብያተ ክርስቲያናቸውን ቁልፎች (መክፈቻ) ለመያዝ በቅቷል ። ይኸም ከሆነ ከጥቂት ዓመታት በኋላ በ፲፰፻፵፱—፲፰፻፶ ዓ. ም. ውስጥ ቍጥራቸው ወደ መቶ የሚጠጉ ኢትዮጵያውያን መነኰሳት ወደ ኢየሩሳሌም ገብተው ነበር ። ምንም እንኳ አብዛኛዎቹ ብልህና የተከበሩ መነኰሳት ቢሆኑም ቅሉ ኮፕትና አርመናውያን እንደ እንስሳና ባሪያ በመገመት ስለ ያዙዋቸው አርመናውያን ካልፈቀዱ በቀር በራሳቸው ቤተ ክርስቲያን ስንኳ እንዲገቡ አይደረግም ነበር ።

መስከረም ፲፩ ቀን ፲፰፻፷፯ ዓ. ም. ከቄስ ደብሊዩ ማራቶ የተጻፈ ማስታወሻ ።

ከሰኔ ፩ እስከ ፳ ፲፰፻፷፯ ዓ. ም. ኢየሩሳሌምን በጐበኘሁበት ጊዜ በዚያ ይኖሩ ከነበሩት ልዩ ልዩ የክርስቲያን ማኅበሮች አለቆችና ባለሥልጣኖች ጋር ለመተዋወቅ ችያለሁ ። እነዚህም የግሪክ ኦርቶዶክስ ፤ የላቲን ፤ የአርመን ፤ የሶሪያና የኮፕት የኢትዮጵያውያን ነበሩ ። በዚያን ጊዜ የኢትዮጵያውያን ገዳም አለቃ አባ ሰሊብ ነበሩ ። ገዳማቸውም የፈራረሰና አሳዛኝ ሁኔታ ላይ የሚገኙ ጎጆዎች ሁነው ከቅዱስ ዮሐንስ ማረፊያና በደንብ ከተሠራው የኮፕት ማኅበር ገዳም አጠገብ ይገኝ ነበር ። እንዲሁም በውስጡ ይቀመጡ የነበሩ ኢትዮጵያውያን መነኰሳት ወደ ፸፩ ቍጥር እንደነበሩ ለማየትና ለመረዳት ችያለሁ እንደ ቀሩት ማኅበሮች ሁሉ ኢትዮጵያውያኖች በመካነ ቅዱሳት [illegible]

ክርስቲያን ውስጥ ለነሱ የሚሆን ቦታ ባለመገኘቱ የቍርባን ሥነ ሥርዓት እንዲፈጽሙ አይፈቀድላቸውም ነበር ። ከዛሬ አራት ዓመት በፊት ግን አሁን የኮፕት ማኅበር ለራሱ ብቻ አድርጎ በያዘው በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያንና መቅደስ ላይ የቅዳሴ ሥርዓት ይፈጽሙ ነበር ።

በኢየሩሳሌም የታላቋ ብሪታንያ ቆንሲል የነበረው ሚስተር ፊንና እንዲሁም የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ ጕባት ጽፈዋቸው የነበሩት መልእክቶች በማጠቃለል ፤ እንዳየነው ውጤታቸው ከላይ እንደተመለከተው ሲሆን ፤ ብፁዕ የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ እነዚህን ሰዎች ነገሩን እጅግ ተመራምረው የማያውቁ አድርገው ገምተዋቸዋል ። በዚህም አኳኋን የኢትዮጵያን ቀሳውስትና መነኰሳት ወደ እንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ለመቀላቀል ሙከራ ሳያደርጉ አልቀሩም በማለት ገልጸዋል ። ይሁን እንጂ በኢትዮጵያውያን ላይ ያላንዳች ፍርድ ሕገ ወጥ በሆነ መንገድ የሚደርስባቸውን በደል በቀጥታ በመመልከታቸው ከማዘናቸው የተነሣ ወደ ኢትዮጵያውያን መነኰሳት ወገን ሁነው ተገኝተዋል ። እንግሊዛዊው ቆንሲልና ሊቀ ጳጳስ በደብዳቤዎች ልውውጥ ባደረጉበት ዘመን ውስጥ ሌላ ብዙ የታሪክ ድርጊት የተደረገበትና የተፈጸመበት ዘመን ስለ ነበረ እነዚህ ባለሥልጣኖች አንዳችም ነገር ሳይጨምሩ በትክክልና በእውነት የተመለከቱትን ሁሉ ለእንግሊዝ መንግሥት እንዲቀርብ በማድረጋቸው አንድ ታላቅ ቁም ነገር የሚጣልበት መሆኑን አያጠራጥርም ። የእንግሊዙ ቆንሲል ሚስተር ፊን በፓለስታይን አገር በሥልጣን ላይ በነበረበት ጊዜ ውስጥ በቅርብ ያየውንና የተመለከተውን ማናቸውንም የታሪክ ቅርስ ድርጊት በሙሉ አጠቃሎ የያዘ አንደኛና ሁለተኛ ቮሊዩም እትም መጽሐፍ ውስጥ እንዲወጣ አድርጓል ። እስካሁንም የታሪክን ጥናት የሚከታተሉ ሁሉ ታማኝና እውነተኛ ምንጭ ለማግኘት በፈለጉ ቍጥር እነዚህን መጻሕፍት በመከታተል ይጠቀሙባቸዋል ።

፲፪/ በኢየሩሳሌም የመንበረ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ኮፕት ሊቀ ጳጳስ ብፁዕ አባ ጢሞቴዎስ አሳትመው ባወጡት መጽሐፍ ውስጥ የኮፕት ማኅበርን አስረጂ ሰነዶችና መረጃ ጽሑፎች በማጠቃለል ታትመው እንዲወጡ አድርገዋል ። በዚህ መጽሐፋቸው ገጽ ፴፪ ላይ እንደተመለከተው የኢየሩሳሌም ፍርድ ቤት በዙልቃዳ ፳፪ ፲፫፻፳፩ ሂጅራ (ታኅሣሥ ፳፯ ቀን ፲፱፻፺ ዓ. ም. አውጥቶት የነበረውን «መዝበታህ) ትክክለኛ የትርጉም ግልባጩን አድርገዋል። በዚህም ውስጥ የሚከተለው ተጽፎ ይገኛል ። የዛሬ ፲፯ ዓመት ኦርቶዶክሳውያን (ኮፕቶች) ገዳሙን ማለት (ዴር ሥልጣንን) እንዲታደስና ዋናው የመግቢያ በር እንዲሰፋ ለማድረግ በሞከሩ ጊዜ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት የኮፕት ቤተ ክርስቲያንን ሊቀ ጳጳስ በሚያስነውር አኳኋን አንገላተዋቸዋል ። ከዚህም የተነሣ በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ በሚገኘው በላይኛው ቤተ መቅደስ

www.ethiopianorthodox.org

ሥርዓተ ጸሎት መፈጸም ልምድ የነበራቸውን እንዲያቆሙ ሁነው ተከልክለዋል ። ይህ ቤተ መቅደስ በኢትዮጵያውያን መነኰሳት ክልክል ሁኖ ሲቆይ ፲፯ ዓመት ሆኖታል ። ስለዚህ በዚህ በመዝባታህ እንደተገለጸውና እንደምንመለከተውም ከሆነ የኢትዮጵያውያንን መነኰሳትና ቀሳውስት ሕግን ባልተመረኰዘ አኳኋን የኮፕት ማኅበር እስካስወጣቸው ማለት ፲፰፻፶፯ ዓ. ም. ድረስ በአርባዕቱ እንስሳ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ሥርዓተ ጸሎት ማድረግ ልምድ እንደ ነበራቸው ይናገራል ። ከዚህም በላይ ኦርቶዶክሳውያን ማለት ኮፕቶች ራሳቸው አምነው እንደገለጹት ሁሉ ኢትዮጵያውያን መነኰሳት በተጠናሰው ቤተ መቅደስ ውስጥ ገብተው እንዳይጸልዩ የተከለከሉት የመተዳደሪያውን ደንብ የመሠረተው ንጉሣዊ ትእዛዝ ከወጣ በኋላ በመሆኑ ይኸንን ሕግ በመጣስ የተደረገ ተግባር መሆኑ በግልጽ የተረጋገጠ ነው ።

፲፫/ የኮፕት ማኅበር ባቀረበው ማስታወሻ ወደ መጨረሻው ክፍል «የ፲፱፻፷ ዓ. ም. ንግግሮች» በሚል መነሻ ገጽ ፫ ላይ እንደተመለከተው በ፩—፭ መሥመሮች ቀጥሎ ባለው አኳኋን የሚገልጽ አንድ ኃይለኛ ውሳኔ ተጽፎበት ይታያል ። ይኸውም የሚለው አንድ የኮፕት መነኰሴ የሞተ እንደሆነ በነዚህ በሮች (አስከሬኑ) ለማለፍ አይፈቀድለትም ። ነገር ግን አንድ ኢትዮጵያዊ መነኰሴ ሲሞት እንዲያልፍ ይደረጋል ። ይኸንንም ከዚህ በፊት ሲደረግ የቆየና በልምድ የመጣ ነው በማለት ይጠቀሙበታል ብለዋል ። ይሁን እንጂ በሮች ብለው የጠቀሱት በዴር ሡልጣን በኩል በአርባዕቱ እንስሳ ቤተ ክርስቲያን አድርጎ ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን የሚወስደውን መተላለፊያ ማለታቸው መሆኑ ነው ። ይህም እስከ ፲፱፻፷ ዓ. ም. ድረስ ይገኝ የነበረበት ሁኔታ ለመሆኑ የተረጋገጠ ነው ። የሆነ ሁኖ በአሁኑ ጊዜ የኮፕት ማኅበር የማንም ኢትዮጵያዊ ቄስ ሆነ መነኰሴ አስከሬኑ በዚህ መተላለፊያ እንዳያልፍ መከልከላቸውና እንዲያውም ስለዚህ ጉዳይ በፍርድ ውሳኔ ለማግኘት እንደ በቁም ይታወቃል ።

በዚህ ማስታወሻ ውስጥ በ፲፪ኛውና ፲፫ኛው ፓራግራፍ ባመለከትናቸው ሁለት ጉዳዮች ላይ በግልጽ ሁኖ የምናየው በኢትዮጵያውያን ላይ በመጀመሪያ ቤተ ክርስቲያን እንዲዘጋ መደረጉና ሁለተኛው የቀሳውስትና መነኰሳት አስከሬን በመልአኩ በር እንዳያልፍ መሆኑ እነዚህ ሁለት ድርጊቶች ሕግን ተመርኩዘው ወይም በነገሩ አግባብ ያላቸው ባለሥልጣን መሥሪያ ቤቶች ትእዛዝ ሰጥተው የተወሰኑ ሳይሆኑ የኮፕት ማኅበር በራሱ ኃይልና ፈቃድ ያደረገው መሆኑ የሚታወቅ ነው ።

፲፬/ የመተዳደሪያውን ደንብ (እስታቲስኩዎ) ሥነ ሥርዓት ባለማክበርና በመጣስ የኮፕት ማኅበር ለመፈጸም የቻለው ሌላ ሦስተኛ ድርጊት ደግሞ ሰሜናዊ በር እየተባለ የሚጠራውን በር እንዲከፈት ማድረጋቸው ። ወደመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ለማለፍ ይመቻቸው ዘንድ በ፲፰፻፶፯ ዓ. ም.

በሰሜን በኩል የሚገኘውን አነስተኛ መስኮት የኮፕት ማኅበር በር አድርጎ ለውጦታል ። ይህ በር እንዲከፈት በተደረገ ጊዜ የኢትዮጵያውያን ቀሳውስትና መነኰሳት እጅግ አድርገው ከመቆጣታቸውም በላይ በኃይል ጭምር እንዲከላከሉ በመገደዳቸው በዚህ ምክንያት ሕይወታቸውን እስከ ማጣት የደረሱም አሉ ። የሆነ ሁኖ የባለሥልጣኖቹ ፍርድ ሳይስተካከልና ሳይመለከተው በመቅረቱ ቍጥራቸው ወደ ሃያ የሚጠጉ ኢትዮጵያውያን መነኰሳት ከቆሰሉ ወዲህ ይህ በር በግድ እንዲከፈት ሁኗል ።

ይኸንንም ሁኔታ አብራርቼ በመግለጽ የሚመሰክር በኢየሩሳሌም የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ የነበሩት አባ ባስልዮስን ፲፱ ሐምሌ ፲፰፻፶፯ ዓ. ም. (ዙል ሂጂህ ፲፰- ፲፫፻፳ ሂጅራ) ለብፁዕ ሊቀ ጳጳስ በጻፉት መልእክት ውስጥ ተገልጾ ይገኛል ። ይኸውም ደብዳቤ (የኮፕት ንብረቶች በኢየሩሳሌም) በሚል አርእስት ጂርጊስ ፊሎታዲስ ዓምድ በተባለው ማተሚያ ቤት ታትሞ በወጣው መጽሐፍ ውስጥ ይገኛል ። ይኸም ማለት ከ፲፰፻፶፯ ዓ. ም. በፊት በኢትዮጵያ ገዳም ውስጥ አልፈው በቅዱስ ሚካኤል ዋና በር በኩል ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ለመግባት ኮፕቶች የማይፈቅዱላቸው ነበር ። ይኸን ከላይ የተመለከተውን አድራጎት ባለፉት ጊዜ ሆነ በአሁኑም ሰዓት የኢትዮጵያን ገዳም የተቃወመውና የሚቃወመውም ነው ። ስለዚህ በ፲፰፻፶፯ ዓ. ም. ውስጥ ይህ የሰሜናዊ በር እንዲከፈት ተደርጎ ለመተላለፊያ እንዲሆን መወሰኑ የተመዳደሪያውን ደንብ (እስታቲስኩዎ) በቀጥታ የሚቃወም ድርጊት መሆኑ ይረዳል ። ይሁን እንጂ ባንድ በኩል የኮፕት ማኅበር ስለ መብቱ ክርክር መሠረትና መነሻ የሚያደርገው ይህንኑ የመተዳደሪያ ደንብ እንደሆነ መረሳት የለበትም ። የኮፕት ማኅበርን ክርክርና አስተያየት በመደገፍ ከላይ በጠቀስናቸው የታተሙ የጽሑፍ ምንጮች ውስጥ በገጽ ፵፪ና ፵፫ ተገልጾ እንደ ተመለከተው ፤ በሩ እንዲከፈት ሊደረግ የተቻለው የግብፅ እንደራሴ በጉዳዩ በመግባቱ ኢስታንቡል ካለው የቱርክ መንግሥት ጋር በቀጥታ ከተጻጻፈ በኋላ መሆኑን ማንም ቢሆን በግልጽ ሊረዳው የሚችለው ነው ።

፲፯/ አሁንም ደግሞ ወንድሞቻችን ኮፕቶች ያቀረቡዋቸውን አስረጂ ሰነዶች እንደ ገና ለመመርመር ብንሞክር ለማየትና ለማግኘት የምንችለው ስለ ጥገና የማሳደስና ልዩ ልዩ ሥራዎች ተሰጥተው የነበሩ የፈቃዶች ጥቅም ሁኖ ከመገኘቱ በስተቀር በአባሪ ቍጥር ፱ ላይ ብቻ ስለ ዴር ሥልጣን ገዳም ቁልፍ መፍቻ የሚናገር አንድ ሰነድ ይገኛል ። ከዚህ አስቀድመን እንደገለጽነው ሁሉ ስለ ጥገናና ሌላም የማሳደስ ሥራዎች ፈቃድ በሰፊው በመግለጽ እነዚህን የመሳሰሉ ሰነዶች ስለ ርስትነት ክርክር አስረጂ ሁነው ለመቅረብ የማይችሉና የማይበቁ መሆናቸውን ገልጸናል ። አሁንም ቢሆን እነዚህን የመሳሰሉ ፈቃዶች በየትም አገር በልምድ ሲሰጡ ጠያቂው ወይም አመልካቹ ለማሳደስ ፈቃድ ለሚጠይቀው ቤት ወይም ሌላ ንብረት ያለውን የባለቤትነት ደረጃ

www.ethiopianorthodox.org

እውነተኛነቱን ማወቅና ማስመስከር አስፈላጊ ሁኖ ባለመገኘቱ ነው ። ስለዚህ ይኸን ዓይነት መረጃ በአንድ ንብረት ላይ የመቈጣጠር ሥልጣን ወይንም ደግሞ የርስትነት መብት አስረጂ ሁነው ሊቀርቡ የሚችሉ ናቸው ። ይሁን እንጂ እነዚህን ሁሉ ሁኔታዎች የፓለስታይን አስተዳዳሪ ባለሥልጣን የነበረው መንግሥት ሆነ ራሱ የዮርዳኖስ መንግሥት አጥብቀው ሳይመለከቱት ቀርተዋል ። ለዚሁም አስረጂ አስተዳዳሪ የነበረው መንግሥት በራሱ ኪሣራ የጥገናና የማሳደስ ሥራ መሥራት ልምድ ስለ ነበረው የዮርዳኖስ መንግሥትም ይህንኑ ልምድ በመከተል የዛሬ ሁለት ዓመት አንዳንድ ሥራዎች ፈጽሟል ።

እዚህም ላይ ማስታወስ የምንፈልገው የኮፕት ማኅበር ባቀረበው ማስታወሻ አባሪ ቍጥር ፶፰ ላይ እንደተመለከተው ለፓለስታይን መንግሥት ዋና ጸሐፊ ፈርሞ የጻፈውን ደብዳቤ ስለሆነ በዚህ ላይ እንደተመለከተው የጥገናም ሆነ ማናቸውም የማደስ ሥራ ጉዳይ ሁለቱም ገዳሞች የሚያከራክር እንደነበረ ይናገራል ፤ ይኸንኑም በመጥቀስ የኢየሩሳሌም አውራጃ ኮሚሽነር የነበረው ኤል ጂ ኤ ካባት የተባለው በመተዳደሪያው ደንብ ውስጥ የገለጸውን በማስታወስ እንደሚለውም « በ፲፱፻፲፱ና—በ፲፱፻፳፯ » ዓ. ም. ውስጥ በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ አንዳንድ የጥገና ሥራዎች አስፈላጊ ሁነው ተገኝተው ነበር ። ነገር ግን ስለርስትነቱ መብት በኢትዮጵያውያን ገዳምና በኮፕት ማኅበር መካከል ተነሥቶ በነበረው ሙግት ምክንያት የማዘጋጃ ቤቱ እንዲሠራው ተደርጓል ። በ፲፱፻፳፫ ዓ. ም. ላይም የእርሻ ሚኒስቴር በገዳሙ ውስጥ የነበሩትን ዛፎች መልምሎዋቸዋል ። አባሪ ቍጥር ፱ ሁኖ የቀረበውን ስንመለከተው ደግሞ የኮፕትን ማኅበር በመደገፍ አርመናውያን የሰጡትን መግለጫ እናገኛለን እነሱም በመግለጫቸው ውስጥ የኢትዮጵያውያንን ስም በማጥፋት የኢትዮጵያውያንን ንብረት በማዛወር መስክረዋል ። ይሁን እንጂ የአርመናውያን ማኅበር የሰጠውን መግለጫ በእውነት ስንመለከተው በራሳቸው አነጋገር እንደሚገልጹት » ከላይ ስማቸው የተመለከተው ኢትዮጵያውያን የኮፕት ማኅበር በአርመናውያን ማኅበር ቍጥጥር ሥር መተዳደሩን የማይፈቅዱ ስለነበሩ ቁልፉን በኃይል ቀምተው ኢየሩሳሌም ይቀመጡ ከነበሩት እንግሊዛዊው ሊቀ ጳጳስ ዘንድ ገብተዋል » ብለው መናገራቸው ይህ የምስክር መግለጫቸው ራሳቸውን ለመደገፍ የሰጡት መሆኑን በግልጽ ያስረዳል ይኸም ሰነድ እንዲህ ሲል ይቀጥላል ።

« በስብሰባውም ሸንጎ ላይ የአርመናውያን ወኪልና ሌሎችም አረጋውያን ሰዎች ይገኙ ነበር ። በዚያን ጊዜ የአርመናውያን ወኪል ወስኖ በመነሣት በዴር ሥልጣን ውስጥ የሚገኘው ቤተ ክርስቲያን ኮፕቶች በውስጡ ስለሚገኙበት በዚህ ምክንያት መብቱም ሆነ መቈጣጠሩ የኛ ሥልጣን መሆን አለበት ሲል አመለከተ » ይኸም ማለት እንግዲህ በአርመናውያን ወኪል አነጋገር መሠረት የኮፕቶች የበላይ ጠባቂዎች አርመናውያን እንደመሆናቸው መጠን ቁልፉ በኛ

ቸው እንዲዛወር የተደረገና የታሰበ መሆኑ ነው ። እንግዲህ የኮፕት ማኅበር ካቀረባቸው ዋና ዋና አስረጅዎች መካከል ከሁሉም የበለጠ ዋና ተብሎ የሚገመተው ይህ ስለሆነ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ይዘዋቸው ከሚገኙት ሰነዶች ጋር እንዲነጣጠር ሲደረግ ፍጹም ዋጋ የሌለውና ውድቅ የሆነ ሰነድ ነው ።

፲፮ የኢትዮጵያውያን መብቶች ፤ በኢየሩሳሌም መካናት ቅዱሳት ላይ በታሪክ በኩል የደረሱትን ነገሮች ሁሉ አብራርቶና በሰፊው ለመጻፍ ረዥምም ጊዜ እንደሚወስድ የታወቀ ነው ፤ ስለዚህ የተሻለ መስሎ የሚታየን የዚህን ሙግት ክርክር ሁኔታ ካንዳንድ የታሪክ አጋጣሚ ጊዜዎች ጋር በመወሰን በተለይም ባንዳንድ ገዳማት መካከል ስለቅዱሳት መካናት ተነሥተው ከነበሩት ልዩ ልዩ ግጭቶች ጋር በማነጣጠር መመልከቱ መልካም ሳይሆን አይቀርምና የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርና የአርመን ማኅበር ካነሡት ግጭት በኋላ ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ (፲፰፻፰—፲፰፻፴፱ ዓ. ም.) ንጉሣዊ ትእዛዝ አውጥቶ እንደነበረ ታሪክ ይነግረናል ። በዚህም ንጉሣዊ ትእዛዝ ለይቶ ሲወስን ይህ ድንጋጌ ከወጣ በኋላ ማናቸውም ዓይነት ለውጥ ሳይደረግ ስለመካናት ቅዱሳት ርስትነት ጉዳይ የሚነሡትን ክርክሮችና ሙግቶች ሁሉ ፍጹም መቀበል የማይቻል መሆኑን ወስነዋል ። በዚህ ትእዛዙ ውስጥ ከተጠቀሱት ገዳማትና ማኅበሮች መካከል የኢትዮጵያውያን ማኅበር አንዱ ሁኖ ስለሚገኝ በጁ ይዞ የነበሩትን ቅዱሳት መካናት ጠብቆ እንዲኖር ያደርገዋል ። የዚህን ታሪካዊ የሆነ ድንጋጌ ሰነድ ፎቶ ስታቲክ ኮፒ ከዚህ በፊት እንዲቀርብ ያደረግን መሆኑ ይታወቃል ፤ ሡልጣን አብዱል መጅድ (፲፰፻፴፱—፲፰፻፶፩) በነገሡበት ጊዜ ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ አውጆ ያወጣቸውን መሠረታዊ ደንቦች ሁነው እንዲጸኑ አድርጓቸዋል ። ከዚህም በቀር ስለመካነ ቅዱሳት ክርክሮች በተለይም የክሪመያን ጦርነት ለማስነሣት ምክንያት ሁኖ የነበረው በግሪክ ኦርቶዶክስና በላቲን ገዳማት መካከል ተነሥቶ የነበረውን ግጭት ለማቆምና ለመወሰን በተፈለገ ጊዜ በነገሩ የሚያገባቸው የነበሩት ታላላቅ መንግሥታት ማለት ቱርክ ፤ ፈረንሳይና መስኮብ ወደ ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድና ሡልጣን አብዱል መጂድ አውጥተዋቸው የነበሩት መሠረታዊ አዋጆች መመለስ ግድ ሁኖባቸው እንደነበር ይታወቃል ። ከዚህ በፊት እንደገለጽነው ሁሉ ባቀረብናቸው ማስታወሻዎች ይኸንኑ ጉዳይ የሚደግፉ አስረጅዎች መኖራቸውን በማሳሰብ ከብዙ ጊዜ በፊት አስቀድሞ የሡልጣን መሐመድና የሡልጣን አብዱል መጅድ ንጉሣዊ ትእዛዞች ከመውጣታቸውም አስቀድሞ በራሳቸው ይዞታ እንደነበሩ የተረጋገጠ ነው ። ስለዚህ የዚህ ገዳም ርስትነት ምንም ክርክር የሌለበት በመሆኑ ለኢትዮጵያ ማኅበር የቅዱስ ሚካኤልና የአርባዕቱ እንስሳ አብያተ ክርስቲያናት ቁልፍ መፍቻ መያዝ በመብት የሚፈቀድላቸው ነው ። በ፲፰፻፴፰ — ፲፰፻፶፪ — ፲፰፻፶ ዓመተ ምሕረት በነዚህ ሦስት ዓመታት ውስጥ የኮፕት ማኅበር የመተዳደሪ [illegible] ባለማክበርና እነዚህንም ሕጎች በመጣስ የሠራቸው ተግ

www.ethiopianorthodox.org

ባሮች መኖራቸው ሲታወቅ በዚህም ጊዜ ይገኙ የነበሩት የቱርክ መንግሥት ባለሥልጣኖች ከላይ በጠቀስናቸው ልዩ ልዩ ምክንያቶች እነዚህን ሕገ ወጥ ተግባር እንዲፈጽሙ ቢያደርጉም ይህ ፈቃድና አኳኋን የኢትዮጵያ ገዳም መብቱን ለመጠበቅና ለማስከበር የሚያደርገውን ማናቸውንም ሙከራና ክርክር ሊከለክሉት አይችሉም ።

፲፯. በኢትዮጵያውያን ገዳም እጅ የሚገኙ ሰነዶች ።

መጋቢት ፲፬ ቀን ፲፱፻፶፫ ዓ. ም.ና ጥር ፳፰ ቀን ፲፱፻፶፰ ዓ. ም. ለክቡር የኢየሩሳሌም ገዥ ካቀረብናቸው ማስታወሻዎች ጋር አባሪ በማድረግ አንዳንድ ሰነዶች ለማቅረባችን እነዚህንና ሌሎችም በጃችን ያሉ ተጨማሪ ሰነዶችን እንደሚከተለው ልንገልጽ እንወዳለን ።

ሀ- <u>የሡልጣን ሳሊም</u> ንጉሣዊ ትእዛዝ (በጀርባው ቍጥር ፩ ተመልክቶ በታል)፤ ይህ ሰነድ መጋቢት ፲፬ ቀን ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. ካቀረብነው ማስታወሻ ጋር ተያይዞ የቀረበ ነው ። በዚህ ሰነድ የዴር ሥልጣን ገዳም ስም ለይቶ በመጥራት የኢትዮጵያውያን ንብረት መሆኑን የሚያመለክት ነው ።

ለ- <u>የአማር ቃል</u> ኪዳን አዋጅ ይህ ሰነድ ኢትዮጵያውያን መነኰሳት ከእስላም ወረራ በፊት በኢየሩሳሌም ይኖሩ እንደነበረ የሚያመለክት ነው ።

ሐ- <u>በዙል ሂጅህ</u> ፲፯—፩ሺ፰፻፷፰ ሂጅራ የተጻፈ ሰነድ (በጀርባው ቍጥር ፫ ተመልክቶበታል) በዚህ ሰነድ ውስጥ የሚከተለው ይነበባል «የኢትዮጵያውያን ገዳም ማለት ዴር ሥልጣን»

መ- <u>በዙል ሂጅህ</u> ፲—፩ሺ፰፻፷፰ ሂጅራ ሰነድ (በጀርባው ቍጥር ፬ ተመልክቶበታል) በዚህ ሰነድ እንደተገለጸው ከኢትዮጵያውያን ንብረቶች ውስጥ ዴር ሡልጣን ለይቶ ጽፏል ።

ሠ- <u>ብራማዳን</u> ፩ሺ፪፻፳፩ ሂጅራ የተጻፈ ሰነድ (በጀርባው ቍጥር ፭ ተመልክቶበታል) በዚህ ሰነድ እንደተመለከተው የኢትዮጵያውያን ገዳም ከአብርሃም ገዳም በላይ ያለው መሆኑን ያረጋግጣል ይህ ሰነድ የሁለቱን ገዳማት ስም ለይቶ ስለሚያመለክት ብፁዕ የኮፕት ሊቀ ጳጳስ ባቀረቡት ማስታወሻ ላይ የኢትዮጵያውያንን ገዳም ከአቡነ አብርሃም ገዳም ጋር ባለመለየትና በማደባለቅ ሊፈጥር ችሎ የነበረውን ደብልቆ ይህ ሰነድ ይወግደዋል ።

ረ- <u>ቦልታስ ሼክ</u> የተባለው ጀርመናዊ የነደፈው ፕላን ይህ ፕላን የተነደፈው በ፲፰፻፹፰ ዓ. ም. ሲሆን የኢትዮጵያውያን ገዳም ርስትና ንብረት የሆነውን ቦታ በጥቁር አረንጓዴ ቀለም የኮፕት ማኅበርን ይዞታዎች ደግሞ በቀይ ቀለም ወስኖ ሠርቶታል ።

ሰ- በ፲፱፻፶፰ ዓ. ም. ክቡር ደጃዝማች መሸሻ ባደረጉት ምርመራ መሠረት «በመካናት ቅዱሳት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ያላት መብት»

www.ethiopianorthodox.org

በሚል አርእስት ባወጣነው መጽሐፍ ውስጥ የተመለከቱት የምስክር ወረቀቶች እነዚህ ሰነዶች ከቍጥር ፬ እስከ ፲፰ ተመልክተዋል ።

ሸ/ እስካሁን በሕይወት የሚገኘው የራምላህ ኢብራሂም አልቃዑድ የሰጠው የመሐላ ምስክር ቃል፤

ቀ/ የፓለስታይን አስተዳዳሪ መንግሥት በሥልጣን በነበረበት ጊዜ ከኢየሩሳሌም አውራጃ ኮሚሽነር የተጻፉ ሁለት ደብዳቤዎች እነዚህም የመጀመሪያው ጥር ፲፬ ቀን ፲፱፻፵፯ ቍጥር ፩/፪፻፹፬/—፩ ሁለተኛው ጥቅምት ፲፰ ቀን ፲፱፻፵፱ ዓ. ም. የተጻፉ ናቸው ። በነዚህ ሁለት ደብዳቤዎች የተመለከተው የዴር ሥልጣን ገዳም የማደስ ሥራ እንዴት መከናወን እንደሚገባው የሚገልጹና ግልባጫቸውን ከዚህ በፊት እንዲቀርቡ አድርገናል ።

የኢትዮጵያውያን ገዳም ማኅበር የሚያቀርበው ልመና ።

፩/ የዴር ሥልጣን ገዳምና ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ በሚወስደው መተላለፊያ ላይ ያሉትን አብያተ ክርስቲያናት ጨምሮ የማያከራክር የኢትዮጵያ ገዳም ማኅበር ርስትና ንብረት መሆናቸው እንዲታወቅለት ።

፪/ የተቀደሰ ቦታ በመሆኑ ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ለመተላለፍ የኮፕት ገዳም ማኅበር በከፈተው ሰሜናዊ በር ፍጹም እንዳይጠቀምበትና እንዳይገለገልበት በገዳሙም መሐል አቋርጠው እንዳያልፉ በጥብቅ እንዲከለከሉ ይደረግለት ዘንድ፤

፫/ ማናቸውም ነገር ሰሜናዊው በር እንዲከፈት ከመደረጉ በፊት በ፲፰፻፺ ዓ. ም. ውስጥ እንደነበረው ሁኔታ ልክ እንዲመለስ ይደረግለት ዘንድ፤

፬/ በዴር ሥልጣን የሚቀመጠው የኮፕት ማኅበር ቄስ በሕግ የሚፈቀድለት መኖሪያ ባለመሆኑ በማስገደድ እንዲወጣ ይደረግ ዘንድ፤

አክባሪዎ
አባ ፊልጶስ ሊቀ ጳጳስ
ዘገዳማተ ኢትዮጵያ እለ ኢየሩሳሌም

አራተኛ ማመልከቻ ።

ኮፕቶች ላቀረቡዋቸው አዲስ አስረጅ ሰነዶች መልስ ለክቡር አገረ ገዥው የቀረበ ማመልከቻ ።

አባ ፊልጶስ ሊቀ ጳጳስ ዘገዳማተ
ኢትዮጵያ እለ ኢየሩሳሌም
የፖስታ ሣጥን ቍጥር ፳፫ የስልክ ቍጥር ፳፪፵፰
ኢየሩሳሌም ጆርዳን ሐሺሚት መንግሥት
ኢየሩሳሌም ግንቦት ፲፯ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም.

ለክቡር የኢየሩሳሌም ገዥ ፤

ሚያዝያ ፳፬ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ.ም. በቍጥር ፰/፵፱/፩ሺ፺፻፴፯ በጻፉት ደብዳቤ ስለተመለከቱትና አባሪ ሁነው በቀረቡት የኮፕት ማኅበር አዲስ አስረጇ ሰነዶች ያለንን አስተያየትና እምነት ክህደት ቃላችንን ከዚህ ጋር አያይዘን በማክበር እናቀርባለን ።

ይኸንን ምክንያት በማድረግ ክቡርነትዎን በማሳሰብ የምንለምነው ለወደፊቱ የኮፕት ማኅበር ይኸን የመሰለ አንድ ሌላ አዲስ ምክንያት ለመፍጠር እንዳይፈቀድላትና ይህ የአሁኑ የመጨረሻ ሁኖ እንዲታሰብ ነው ። እዚህም በተለይ ማስታወስ የምንሻው «የመጨረሻው ውሳኔ» ተብሎ ሐምሌ ፳፭ ቀን ፲፱፻፷፬ ዓ. ም. ስለ መካናት ቅዱሳት ሕግ በወጣው ደንብ በአንቀጽ ፫ የካቲት ፳፱-፲፱፻፷፩ ዓ.ም. ስለዴር ሥልጣን ገዳም ርስትነት ሰጥተውት የነበረው ውሳኔ ሊሻር አይቻለውም ነበር ።

በዚህ ማስታወሻችን ላይ አንዳንድ ያመለከትናቸውንና የጠቀስናቸውን አስረጅ ሰነዶችም ሆኑ ወይም ሌላ የታሪክ ምንጭ የክቡርነትዎ መልካም ፈቃድ ሆኖ ለመመልከት ቢጠይቀን ለማቅረብ በደስታ የተዘጋጀን መሆናችንን በማክበር እንገልጣለን ።

ከዚህም ጋር ከደብዳቤው አባሪ ሆነው የተላኩትን ሰነዶች አያይዘን እየላክን ማናቸውም ጉዳይ የተዋጣ ይሆንልን ዘንድ ታላቅ ምኞታችንን እንገልጽልዎታለን።

አክባሪዎ
አባ ፊልጶስ ሊቀ ጳጳስ ዘገዳማ ኢትዮጵያ
እለ ኢየሩሳሌም ።

ሚያዝያ ፳፬ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ.ም. በቍጥር ፰/፵፱/፩ሺ፺፻፴፯ በጻፉት ደብዳቤ ውስጥ ስለተመለከቱትና የኮፕት ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ በተጨማሪ ስለዴር ሥልጣን ርስትነት ክርክር ያቀረቡዋቸውን አዲስ አስረጇ ሰነዶች በማክበር እያሳሰብን በነዚህ ሰነዶች ላይ ያለንን አስተያየትና እምነት ክህደት ቃላችንን እንደሚከተለው እናቀርባለን ።

፩/ የመጀመሪያው ሰነድ ፤ ይህ ሰነድ የዴር ሥልጣን ገዳም ርስትነት የኮፕት ማኅበር መሆኑን በሰነድ አስረጇ የሚያረጋግጥ በሚል አርእስት ተዋጥቶ በአራት ገጽ የተዘጋጀ ሰነድ ነው ፤ ይኸንንም ስንመለከተው ከዚህ በፊት ለክቡርነትዎ አቅርበውት የነበረውን ሰነዶች በጠቅላላና በድጋሚ የያዘ ከመሆኑ በቀር ምንም ዓይነተኛ አዲስ ክርክር ልናገኝበት አልቻልንም ። በተለይም ደግሞ በውስጡ ተጠቃሎ ያለው ስለአንዳንድ የጥገና እና የማደስ ሥራዎች ተሰጥተው የነበሩትን ፈቃዶች ስለሆነ ይህ አሁን የምንከራከርበት ዴር ሥልጣን ገዳም ፈጽመው የማይመለከቱ ናቸው ፤ በመጨረሻ ባቀረብነው ማስታወሻ ውስጥ እንደገለጽነውና እንዳመለከትነው ሁሉ እነዚህ ሰነዶች በታሪክ ሆነ በሕግ ፊት

ፍጹም ዋጋ ሊኖረው አይችልም ። እዚህ ላይ በተለይ ልናሳስብ የምንሻው በዚህ ሰነድ ፓራግራፍ ፳፱ ላይ እንደተመለከተው ብፁዕ የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ አባ ማቴዎስ ለኮፕት ቤተ ክርስቲያን ፓትሪያርክ የጻፉት ደብዳቤ ስለሆነ ከዚህ ቀጥለን ስለዚህ ደብዳቤ በምንነጋገርበት ጊዜ ለዚህ ለፓራግፍ ተገቢውን መልስ እንሰጣለን ።

፪/ ሁለተኛው ሰነድ ፤ ይህ ሰነድ የቅዱስ ሚካኤልና የአርባዕቱ እንስሳ አብያተ ክርስቲያናት አራት ግልባጭ ፎቶግራፍ በመያዝ የተጠቃለለ ነው ። የኢትዮጵያውያንና የኮፕት አብያተ ክርስቲያናት አንድ ዓይነት እምነት ያሉዋቸው መሆኑ የታወቀ ነው ። በዚህም የተነሣ ከዛሬ ሠላሳ ዓመታት ድረስ ስለ ኢትዮጵያውያን ቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ ሥርዓት አፈጻጸም ሁሉ የኮፕት ቤተ ክህነት የበላይ ኃላፊ እንደነበር የታወቀ ስለሆነ ፤ በዚህ መብታቸው የኢትዮጵያውያንን አብያተ ክርስቲያናት በራሳቸው ጽሑፎችና ጌጣጌጦች ሲያስጌጡ እንደነበር ይታወቃል ። ይኸንኑም ክቡርነትዎ ይረዳው ዘንድ በኢትዮጵያ አገር ጭምር ያሉ አያሌ አብያተ ክርስቲያናት በኮፕት የቀን አቈጣጠር መሠረት የግብፅ ጽሑፍን ዓመተ ምሕረት ተጽፈውባቸው ይገኛሉ ። ይህም ሁኔታ ምንም አዲስና አስገራሚ ሁኖ የማይገኝና ኮፕቶች ራሳቸው የማይክዱት ስለሆነ ፤ ስለ ኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በኢየሩሳሌም ሆነ በኢትዮጵያ ወይም በሌላ ማናቸውም አገር ቢሆን መንፈሳዊ መሪዎች እንደነበሩ የሚታወቅ ነው ። ይህ ከሆነ እንግዲህ በቅዱስ ሚካኤልና በአርባዕቱ እንስሳ አብያተ ክርስቲያናት በሮች በግብፅ ጌጣጌጦች አጊጠው ቢገኙም እነዚህ አብያተ ክርስቲያናት የኮፕት ንብረትናቸው ። ተብሎ ሊያስቈጥር አይችልም ። የሆነ ሆኖ እነዚህን ጌጣጌጦችና ጽሑፎች አብያተ ክርስቲያናቱ በሮች ላይ ይደረጉ ዘንድ ከግብፅ አገር ተሠርተው እንደመጡ ኢትዮጵያውያኖች ራሳቸው አዘው ያሠሯቸው እንደሆነ ማንም ሊገልጽልን አይችልም ፤ ከዚህም በቀር የጥንታዊ ቅርስ በሆኑ ቅዱሳት ንዋዮችን አስመስሎ በመሥራት ብዙ የደረሱ ግጭቶች እንደነበሩ በታሪክ የምንረዳው ነው ፤ ለምሳሌ «የሮክ ጉልላት» ከተባለው ጥንታዊ ሥራ ውስጥ የተገኘው የጣራ ክዳን ቁባ ያሠራው አብዱል መሊክ ቢን መርዋን የተባለው መሆኑ ቀርቶ ሌላ የእስላም እንደራሴ (ካሊፍ) እንደሠራው ተረጋግጧል ። በተጨማሪም ሮኩ የተሠራበት የብረት ዘንግ ላይ የመስቀል ምልክት መደረጉ በክርስቲያን ጦርነት ጊዜ የተሠራ መሆኑን ለማመልከት ስለሆነ ፤ በዚህ ብረት ዘንድ ላይ የመስቀል ምልክት ስለተደረገበት ሐውልት የዓረብና የእስላም አይደለም ብሎ መካድ የሚያስችል አይሆንም ። ከዚህም ወዲያ ደግሞ ሡልጣን ሳሊም ባወጣው ንጉሣዊ ትእዛዝ ውስጥ ስለ አብያተ ክርስቲያናት የእንጨትና የጌጣጌጥ ሥራዎች የተነገረውን እዚህ ላይ በተለይ ልናስታወስ ስለምንፈልግ እንደሚለውም እነዚህ የጌጥ ሥራዎች የጥንት መሆናቸውን ገልጦ እነሱም ቢገኙባቸው ቅሉ ርስትነቱ የኢትዮጵያውያን ነው ፤ ሲል ጽፏል ። የሆነ ሁኖ እኛ አሁን የምንፈ

www.ethiopianorthodox.org

ልገው የአብያተ ክርስቲያናቱን ርስትነት እንጅ የግብፅ የሆኑትን እንጨትና ጌጦች አይደለምና እነዚህ ሁሉ ምርምሮች ምንም መሠረት ሊኖራቸው ስለማይችል በተለይ እነሱን መጥቀስና በነሱም እምነት ማድረግ የክርክራቸውን ደካማነት በጉልህ የሚያስረዳ ነው ።

ኢየሩሳሌም ላይ የሚገኘው የዴር ሡልጣን ገዳም ርስትነት ጉዳይ የቀረቡትን የኮፕት አስረጅ ሰነዶች በመጥቀስ በዚሁ ውስጥ በሁለተኛ ክፍል ቊጥር ፩ ፓራግራፍ እንደተመለከተው የአርባዕቱ እንስሳ ቤተ ክርስቲያን የውስጥ ክፍሉ (?) የተለሰነበት ዘመንና ዓመተ ምሕረት ቢያንስ ቢያንስ ወደ ፭፻፷፭ ዓ. ም. ወደ ኋላ ይርቃል በማለት የኮፕት ማኅበር እንደጨመረበት ይታወቃል ነገር ግን የኮፕት ማኅበር የኢትዮጵያውያንን መብት መከራከር የጀመሩት በ፲፱ነኛው ዘመን አጋማሽ ላይ መሆኑን ስንመለከትና እንዲሁም ካቀረቡዋቸው ሰነዶች ውስጥ እጅግ ጥንታዊ ተብሎ የሚገመተው የወጣው በ፲፰፻፷ ዓ.ም. ሲሆን፤ ይህ ከላይ የተጠቀሰው ዓመተ ምሕረትና ዘመን ተፍቆ ኋላ አዲስ እንዲገባ ተደርጓል ከማለትና አለበለዚያ ደግሞ የኢትዮጵያውያን ቀሳውስት መንፈሳዊ መሪዎች አበው እንደመሆናቸው መጠን እንዲለወጥ አድርገው ይሆናል ብለን ከማመን በስተቀር ሌላ ውሳኔ ልንሰጥበት አንችልም ።

አሁን በመታየትና በፍርድ ላይ ባለው ክርክር ውስጥ የኮፕት ማኅበር ያለውን መብት ለማስመስከር ባቀረቡዋቸው አንድ አንድ ፎቶግራፎች ላይ እምነት ለመጣል ይሞክራል ። ይሁን እንጂ እነዚህ ፎቶግራፎች በቅርብ ጊዜ የተነሡ በመሆናቸውና ለማንሣትም በሞከሩበት ጊዜ በቅድሚያ ሁኔታውን በመቃወም ለክቡርነትዎ ጥቅምት ፮ ቀን ፲፱፻፷ ዓ. ም. አቤቱታ አቅርበን ለዚሁ መልስ ክቡርነትዎ ጥቅምት ፳፭ ቀን ፲፱፻፷ ዓ. ም. በቊጥር (፵፱- ፲፭ሺ፯፻፸፫ ደብዳቤዎ መልሰውልናል ።

፫/ ሦስተኛው ሰነድ ፤ ይህ «ኢትዮጵያውያን ስላቀረቡዋቸው ሰነዶች የእምነትና ክህደት መልስ» በሚል አርእስት ተጽፎ በቀረበው ማሳሰቢያ ውስጥ ሁለት ልዩ አስተያየቶች ይገኙባቸዋል ። የመጀመሪያው የሡልጣን ሳሊም ንጉሣዊ ትእዛዝ እውነተኛ ሰነድ ሁኖ ለመገኘቱ ጥርጣሬ ያደረበት ሁኖ መታየቱ ነው ፤ የሆነ ሁኖ ስለዚህ ጥርጣሬ ሁኔታ መስከረም ፳፰ ቀን ፲፱፻፷ ዓ. ም. ባቀረብነው ማስታወሻ ውስጥ በገጽ ፬ ላይ ሰፋ አድርገን የጻፍን ስለሆነ ይኸንኑ ይመለከቱት ዘንድ እንለምናለን ። ሁለተኛ ደግሞ ከፍ ያለ ቁም ነገር ሊገኝበት የሚቻልበት የሚሆነውንም በአገላለጹ ለመረዳት እንደሚቻለው ኢትዮጵያውያኖች አንድ ገዳም እንደነበራቸውና ይኸውም ገዳም ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን መተላለፊያ ዐውደ ምሕረት በኩል የሚከፈት መሆኑን በማወቅና በመመስከር የሚያረጋግጥ ነው ፤ ይኸም እንግዲህ በዙልሂጅህ ፩ሺ፳፭ ሂጅራ የኢየሩሳሌም የሸሪዓ ፍርድ ቤት ባወጣው (መዝበታህ) ተጠቅሶ የተገለጸው ገዳም መሆኑ ነው ። ይሁን እንጅ እነሱ እንደሚሉት ይህ ገዳም ይታ

www.ethiopianorthodox.org

ወቅ የነበረው በአቡነ አብርሃም ስያሜ መሆኑንና ይኸንኑም ከኢትዮጵያውያን ላይ የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ወስዶት እንደነበረ ይናገራል ፤ ነገር ግን በራማዳን ፩ሺ፫፻፷፩ ዓ. ም. አጋማሽ ላይ ከተጻፈው ሰነድ ወደ ኋላ ስንመለስ በዚህ ሰነድ ላይ እንደምንመለከተውና ሁለቱም ወገኖች እንደተቀበሉት ሁሉ የአቡነ አብርሃምና የዴር ሡልጣንን ሁለቱን ገዳማት ለይቶ በመጥራት በኢትዮጵያውያን ቊጥጥር ሥር እንደነበሩ ገልጾ ያስረዳል ። ስለዚህ በዚህ ሰነድ መሠረት ኢትዮጵያውያን ለረገርም ጊዜ የተቀመጡት በአሁኑ ዴር ሡልጣን እንጂ በቅዱስ አብርሃም ገዳም እንዳልተቀመጡ ስለሚገልጽ በምንም ዓይነት ተደባልቀው ሊታወቁ አይችሉም ፤ ስለዚህ ክቡርነትዎ አንደኛ በ፩ሺ፳፭ ሂጅራ ሁለተኛ ደግሞ በ፩ሺ፫፻፷፩ ራማዳን የተጻፉትን ሁለት ሰነዶች ይመለከቱዋቸው ዘንድ እናሳስባለን ። እነዚህ የተጠቀሱት ሁለት ሰነዶች ባንድ ላይ እንዲናበቡ ቢደረግ የሚገኘው ውጤት አስተያየታችንን እንደሚደግፍ የማይጠረጠር ነው ። ከዚህም በቀር በተለይ መታየትና መታሰብ የሚያሻው ግጭት እንዲነሣ በተደረገ ጊዜ ኢትዮጵያውያን መነኰሳት ይኖሩበት የነበረው ገዳም የዴር ሡልጣን ገዳም እንጂ የአቡነ አብርሃም ገዳም እንዳልነበረ ሲታወቅ እንዲሁም ደግሞ እነዚህ ሁለት ገዳማት ሳይደባለቁና የተለያዩ ሁነው ለመኖራቸው ተጨማሪ አስረጅ ይሆነናል ብለን በማሰብ አሌክስ ጂሻይን የተባለው የታሪክ ጸሐፊ በጻፈው መጽሐፍ ውስጥ በገጽ ፵፪-፵፫ የተመለከተውን ከዚህ በማያያዝ እናቀርባለን ፤ በዚህም ውስጥ በማብራራት እንደተገለጠው ኢየሩሳሌምን የጐበኙ ዐዋቂ ሰዎችና የጥንታዊ ታሪክ ቅርስ አጥኚዎች የነበሩ ሁሉ ያዩትና የተመለከቱትን ሁሉ በመጻሕፍት አስፍረውት ስለነበረ ስለ ኢትዮጵያውያን ዴር ሡልጣን ገዳም የሰጡትን አገላለጽ በመጥቀስ ይዞ ይገኛል ። ከነዚህም ውስጥ አንዱ «ሚሳሊን የተባለው ሊቀ ጳጳስ የቅዱሳት መካናት ተራ በ፲፱ነኛው ዘመን ውስጥ በሚል አርእስት ባወጣው መጽሐፍ ውስጥ እንዲህ ሲል ጠቅሷል ። ከነዚህ ምሰሶዎችና ዓምዶች በስተጀርባ በቅድስት ዕሌኒ ቤተ ክርስቲያን በኩል አቋርጦ ወደ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን የሚወስድ መተላለፊያ አለ ፤ ይኸም መተላለፊያ እስከ ኢትዮጵያውያን ገዳም ድረስ ይሔዳል ። ከዚህም ገዳም ፊት ለፊት አሁን የኮፕት ማኅበር የሚኖሩበት ገዳም መግቢያ ይገኛል ። ይህም መጽሐፍ በተጨማሪ በገጽ ፵፫ ላይ እንደሚያመለክተው የኢትዮጵያውያን ገዳም ከቅድስት ዕሌኒ ቤተ ክርስቲያን በላይ እንደሚገኝ ያመለክታል ።

የዛሬዪቱ ፓለስታይን በሚል አርእስት ደግሞ አባ ዶሚኒክ ሳንሲዮ የተባለው ባለታሪክ ባወጣው መጽሐፍ ውስጥ (ገጽ ፵፫) እንዲህ ይላል ፡ «ወደቅድስት ዕሌኒ ቤተ ክርስቲያን የሚያገባ አንድ ሰፊ ደረጃ ያለው መተላለፊያ ይገኛል ። የዚህችንም ቤተ ክርስቲያን ወለልዋ ከታላቁ ባዚሊካ (ቤተ ክርስቲያን) ወለል ሰባት ሜትር ወደታች ዝቅ ብሎ ይገኛል ፤ ቤተ ክርስቲያኑ ሁለት ታዛዎች ያሉት ሲሆን አንደኛው ታዛ ከኢትዮጵያውያን ገዳም ጋር ትይዩ የሆኑ

«ስድስት መስኮቶች አሉት» እንዲሁም ደግሞ በመጨረሻ ፍሪድ ደኪሮት የተ ባለ የታሪክ ጸሐፊ አዘጋጅቶ ባወጣው (በርሊን ፲፱፻፭ ዓ. ም. ገደማ) መጽሐፍ ውስጥ በሰጠው የተጠናቀቀ የሳይንቲፊክ አገላለጽ ውስጥ እንደሚከተለው ጽፏል ፤ « የኢትዮጵያውያን ገዳም ከቅድስት ዕሌኒ ቤተ ክርስቲያን በላይ ይገ ኛል ፤ እነዚህ ኢትዮጵያውያኖች የግል የራሳቸው የሆነ ቤተ ክርስቲያን ያላቸ ውና በዚህም ግንባር አድርጎ ወደ ቅዱስ መካነ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ያላቸውና በዚህም ግንባር አድርጎ ወደ ቅዱስ መካነ መቃብሩ ቤተ ክርስቲ ያን የሚወስድ መተላለፊያ አለው ። የቅድስት ዕሌኒ ቤተ ክርስቲያን ጥንት የኢትዮጵያውያን ንብረት ቢሆንም በኋላ ግን ለአርመናውያን ማኅበር ሰጥተው ታል» ።

እንግዲህ ከላይ የተመለከተውን ማብራሪያ ከሰጠን ወዲህ በኢትዮጵያው ያን የዴር ሥልጣን ገዳምና በቅዱስ አብርሃም ገዳም መካከል ያለውን ድብልቅ ለማስወገድ አንዳችም ዓይነት ጥርጣሬ ሊኖር እንደማይችል አያጠራጥርም ።

፬/ በቍጥር ፶፩/፳፰ የቀረቡት ሰነዶች አዲሱ ኤክተር ለክቡርነትዎ ያቀረ ባቸው ጽሑፎች መሆናቸው ነው ፤ እንዲሁም ደግሞ ለግርማዊ ንጉሥና ለክ ቡር ጠቅላይ ሚኒስትሩ በቀረቡት ሁለት የማስታወሻ ሰነዶች ላይ «የምስክር አስረጅ» የሚለው ቃሌ እንዲገባ የሆነበትን የሚደግፍ ምንም ዓይነት ምክን ያት አይገኝለትም ።

፭/ በዓረብኛ በእንግሊዝኛ ቋንቋዎች ስለተጻፉ ሰነዶች ፤ እነዚህ ሰነዶች የኮ ፕት ማኅበርን ክርክር ለመደገፍ የማይችሉ ሁነው የሚገኙበት ዋናው ምክን ያት የፓለስታይን አገር በኢንተርናሽናል መንግሥት አስተዳደርና ቍጥጥር ውስጥ በነበረበት ጊዜ ውስጥ የአውራጃው ኮሚሽነርና ዋናው ጸሐፊ እንዲሁም የቅ ዱሳት መካናት ጠባቂዎች የነበሩትና በአሁኑ ጊዜም የኢየሩሳሌም ገዢ የነበሩት እርስ በርሳቸው ያደረጉትን የደብዳቤዎች መለዋወጥ በማጠራቀም የያዘ በመ ሆኑና እነዚህም መልእክቶች በመጨረሻ የሚያመለክቱት ማንኛውም ማኅበር ቢሆን በዴር ሥልጣን ውስጥ አንዳች ዓይነት የጥገና ወይም የማሳደስ ሥራ አስፈላጊ ሁኖ ቢገኝና ለመሥራት ቢያቅድ ማመልከቻውን የሚደግፍ ሰነድ አብሮ ማቅረብ አስቀድሞ የሚገባው መሆኑን የሚያመለክት ነው ። በዚህ አኳ ኋን በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ መቼውንም ጊዜ ቢሆን አንድ አንድ የጥገ ናና የማሳደስ ሥራዎች አስፈላጊ ሁነው በተገኙ ቍጥርና ዛሬቹም እንዲመለ መሉ በተደረገው ቍጥር የነዚህን ሥራዎች ክንውን መንግሥት በራሱ ቍጥጥ ርና ወጪ በሥራ ሚኒስትሩ በኩል ያሠራው እንደነበረ ይታወቃል ።

፮/ ስለዴር ሥልጣን ርስትነት የኮፕት ማኅበር አስረጅ ሰነዶች ፪ኛ ክፍል ፤

ይህ መጽሐፍ በቅርብ እንዲጠናና እንድንመለከተው ከሆነ የሚከተለ ውን አስተያየት ልናገኝበት ያስችለናል ።

ሀ/ በነዚህም ሰነዶች ውስጥ በቅድሚያ የምናገኘውና የምንመለከተው ስለ ክርስቲያናዊ የኮፕት ማኅበር ገዳም የጥገናና የማሳደስ ሥራዎችን ጠቅሶ ለመናገር ሲሆን « የክርስቲያናዊ ኮፕት ማኅበር » የሚለው አነጋገር ከዚህ በፊት እንደገለጽነው ሁሉ በታሪክም ሆነ በማናቸውም የኪነ ጥበብ ዕው ቀት ትርጒም መሠረት ኢትዮጵያውያንን ለማመልከት የገባ ለመሆኑ የማይካ ድና የማያጠራጥር ነው ፤ ይህንንም በማብራራት ከዚህ በፊት ባቀረብናቸው ማስታወሻዎች ውስጥ ሆነ አሁንም ከዚህ በምናቀርበው እንደምንገልጸው ሁሉ ኢትዮጵያውያን የኮፕትን ቤተ ክርስቲያን በትምህርትና በእምነት እን ዲከተሉ ሁነው ስለነበረ «የክርስቲያን ኮፕት ማኅበር» በመባል በዚህ ስያሜ በታሪክ ሲጠቀሱ ኖረዋል ፤ ባንድ በኩል ደግሞ የዚህ ሰነድ የቅርብ ጥናት እን ደሚከተለው ሁሉ የሚታደሱት የክፍሎች ብዛትና ቍጥር የገዳሙ ወለሎች እን ዲሁም ማናቸውም ዓይነት የተጠቀሰ የማሳደስ ሥራ ሁሉ የዴር ሥልጣን ያሁ ኑን ገዳም ፍጹም የማይመለከት መሆኑ በግልጽ ይታወቃል ፤ ለዚሁም በሰነዱ ውስጥ ቀጥሎ እንደተመለከተው ይነበባል «ጥንት ዴር ሥልጣን በሚል ስያሜ ይታወቅ የነበረው ገዳም ጥገና ሥራ» ይልና የሥራዎቹን ዝርዝር ሲያመለክት ወለሎች ባሉስትራይች የፎቅና የምድር ቤቶች ሁነው ይገኛሉ ። እነዚህ ሁሉ ክፍሎችና ፎቆች ላሁኑ ዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ ስለማይገኙ በዚህ ሰነድ አገላለጽ መሠረት የተጠቀሱት ሥራዎች ሊገኙ የሚችሉት ብፁዕ የኮፕት ሊቀ ጳጳስ አሁን በሚኖሩበት ሰፊ ገዳም ውስጥ ሳይሆን አይቀርም ። የሆነ ሆኖ ኮፕት ማኅበር እነዚህን ሰነዶችና ሌሎችንም ጭምር ከዚህ በፊት በጉዳዩ አግ ባብ ወደ ነበራቸው ባለሥልጣኖች አቅርበው ስለነበረ በዚያን ጊዜ አስፈላጊ ውን ጥናት አድርገው በጉዳዩ የነበረንን አስተያየት በኛ በኩል አቅርበናል ።

ለ/ ቍጥር ፪ ሰነድ ኢትዮጵያውያን የኮፕት ማኅበር ከያዘው ዴር ሥልጣን ገዳም እንደምን እንዲወጡ እንደተደረገ የሚገልጽ ነው ፤ በዚህም ሰነድ አገላለጽ ለመረዳት እንደሚቻለው ሁሉ ብፁዕ የኮፕት ጳጳስ አሁን በሚኖሩበት ሰፊ ገዳም ውስጥ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ይኖሩበት እንደነበረ የሚያስረዳ ነው ፤ ኢትዮጵያውያን መነኰሳት እንዲወጡ የተደረገው በ፲፰፻፳፰ ዓ. ም. ውስጥ ሲሆን ለቀው የወጡትም ከዚህ ከአቡኑ መኖሪያ ክልል እንጂ ከአሁኑ ዴር ሥልጣን ገዳም ክልል አልነበረም ። በዚያን ጊዜም በዴር ሥልጣን ገዳም ምንም ዓይነት የመኖሪያ ክፍሎች አልነበሩትም እነዚህ ሁሉ ክፍሎች የተሠሩት ከዚህ ቀጥ ለን እንደምንመለከተው ከ፲፰፻፳፰ ዓ. ም. ወዲህ የተሠሩ ናቸው ።

ሐ/ ቍጥር ፫ ፡ ፬ ፡ ፭ ፡ ፮ና ፯ ደግሞ የቍጥር ፩ ሰነድ ድጋሚ ከመሆናቸውም በላይ በውስጣቸው ያለ ፍሬ ነገር አንዳንድ ሥራዎችን ለማሠራት የተሰጡትን ፈቃዶች በመጥቀስ ብቻ ስለሆነ ፤ የምንከራከርበትን ገዳም የማይመለከት ነው ስለሆም ንግግር አድርገንበታል ።

www.ethiopianorthodox.org

መ/ ጥር ፳ ሰነድ ደግሞ ቁጥር ፪ ሰነድ ከወጣ ፴፭ ዓመታት በኋላ የወጣ መሆኑ ይታወቃል ፤ ስለዚህ በዘመን አቈጣጠር የሚጠቀሰው የክርስቲያን ዓመተ ምሕረት ትክክል ሁኖ አይገኝም ። በዚህም ሰነድ ተጠቅሶ የሚገኘው ቍልፍ ከዚህ በታች እንደምናመለክተው የታላቁን ገዳም ቁልፍ ነው ።

ሠ/ ቍጥር ፱ ሰነድ ይዞት የሚገኘው አስረጂ በቃል እየተላለፈ የመጣ ዜና በመሆኑ በሕግ ፊት ዋጋ ሊኖረው ስለማይችል ከዚህም በላይ ደግሞ ስለ ቁልፉ ጠቅሶ የሚናገረው የታላቁን ገዳም መክፈቻ እንጂ ያሁኑን የዴር ሥልጣን ገዳምን ፍጹም የማይመለከት ነው ። ለቍጥር ፩ ሀ ፣ ፲፩ ፣ ፲፪ ፣ ፲፫ እና ፲፬ ሰነዶች ይኸው የሚጸና ይሆናል ።

ረ/ ቍጥር ፲፭ ሰነድ ውስጥ የተጠቀሰው ቁልፍ ስሙና ቦታው ስለአልታወቀ ቤተ ክርስቲያን የሚናገር በመሆኑ በምንከራከርበት ጉዳይ የሚገባ ሁኖ አላገኘነውም ።

ሰ/ ቍጥር ፲፮ ሰነድ ደግሞ በቅርቡ ለተመለከተው ሊያስረዳ እንደሚችለው በአሁኑ የዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ለረ ዥም ጊዜ ይኖሩበት እንደ ነበረ በግልጽ ይታመናል ። ይኸን የምንልበትና በዚህ ሰነድ ውስጥ የተጠቀሰው የዕቃዎች ዝርዝር ምርመራ የተደረገው በኢትዮጵያውያን መነኰሳት መኖሪያ በዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ መሆኑ ስለሚታወቅ ነው ።

ሸ/ ቍጥር ፲፯ እና ፲፰ ሰነዶች የሚናገሩት ስለ ማሳደስና ዋና የመግቢያ በር እንዲሰፋ ለማድረግ የተሰጡትን ፈቃዶች ስለሆነ ይህ የምንከራከርበትን ገዳም የሚመለከቱ አይደሉም ።

ቀ/ ቍጥር ፲፱ እና ፳ ሰነዶች ከዚህ ጉዳይ ጋር ፍጹም የማይገናኙ ናቸው ።

በ/ ቍጥር ፳፩ ሰነድ ደግሞ እንደሚያመለክተው ወንድሞቻችን ኮፕቶች የኢትዮጵያ መነኰሳት በዴር ሥልጣን ገዳም ላይ ያሉዋቸውን የይዞታ መብቶች በማናቸውም ምክንያት እንዲጠፉ ለማድረግ የሚያደርጉትን ኃይለኛ ሙከራ በግልጽ ካለማስረዳቱም ሌላ ይኸንንም ከግቡ ለማድረስ የታሪክን ቅርስና አስረጂ ድርጊቶችን ሁሉ ለመደምሰስና ለመሠረዝ ወይም እውነተኛው ምንጩ ፍጹም እንዲጠፋ ለማድረግ ከቶ የማይመለሱ መሆኑን ያመለክታል ። በዚህ ሰነድ ላይ ፊርማቸውን ያሠፈሩት ማቴዎስ ሊቀ ጳጳስ ናቸው ። ለመፈረምም ያስቻላቸው የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ እንደ መሆናቸው መጠን ሲሆን ባንድ በኩል እኚህ ሊቀ ጳጳስ በዘር ፣ በደም ፣ በትውልድ ፣ በዜግነትም ራሳቸው ጭምር አንድ ኮፕት መሆናቸው የማይዘነጋ ነው ። ይህም ሊሆን የቻለው በዚያን ጊዜ ኢትዮጵያ የራስዋ ሊቀ ጳጳስ ስለ ሌላት ነው ። በዚህ ሰነድ እንደተመለከተው ፫ የኮፕት ሊቀ ጳጳሳት በኢየሩሳሌም ላይ ተሰብስበው ውሳኔ ሲሰጡ ገዳሙ የራሳቸው እንደሆነና ከራሳቸውም ንብረት እንዳይወጣ እርስ በርሳቸው በመስ

ማማት የወሰኑት ነው ። ይኸንንም ለማለት የሚያስችለው በውሳኔያቸው ውስጥ ሲጠቅሱ «ባዘዙን መሠረት» ብለው ለኮፕት ፓትሪያርክ በላኩት የመሸኛ ደብዳቤ ላይ ስለሚታይ ነው ።

ስለዚህ ይህን የመሰለ ሰነድ ኢትዮጵያውያን መነኰሳትን በሕግ ፊት እስከ ምን መጠን ሊያስገድዳቸው ይችላል ? እንዲሁም ደግሞ የኢትዮጵያ መንግሥት ሊቀ ጳጳስ እንደ መሆኑ መጠን አንድ የግብፅ ጳጳስ የፈረመበት ሰነድ ሕጋዊ ሁኖ ሊገኝ ይችላልን ? በዚሁ ሰነድ ምክንያት ወንድሞቻችን ኮፕቶች የቀረውንም ታሪክ ያስረዱናል ብለን እንጠባበቅ ነበር ። ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስ ወደ አዲስ አበባ እንደ ተመለሱ ከሥልጣናቸው በላይ አንድ ውሳኔ ከማድረጋቸውም ሌላ በነገሩ በመተባበራቸውና ሤራ በማድረጋቸው የኢትዮጵያ መንግሥት ከሥልጣናቸው እንዲወርዱ አድርጎ በመኖሪያቸው ተወስነው እንዲኖሩ አድርጓቸዋል ። ከዚህ በፊት እንደገለጽነው ሁሉ ፤ አሁንም ደግሞ ይህ ሰነድ ራሱ እንደሚያስረዳው ሁሉ የኮፕት ማኅበር ክርክር እጅግ የደከመና ውድቅ የሆነ በመሆኑ የሚያቀርቡትን አስረጂ ፍጹም አጥጋቢ አለመሆኑን ራሳቸውም ስለሚረዱት ይኸንን የመሳሰለ የተጣመመ መሰናክል እንዲጠቀሙበት ያደርጋሉ ።

ተ/ ቍጥር ፳፪ ሰነድ ስለ ሥራ ፈቃድ የሚናገር ስለሆነ በዚህ ክርክር ውስጥ የሚያገባው ነገር የለም ።

የ በ ር ሊ ን ው ል ።

ወንድሞቻችን ኮፕቶች ባቀረቡዋቸው ተጨማሪ አስረጂ ሰነዶች ቍጥር ፪ እና ፫ የበርሊንን ውል (፲፰፻፸፰ ዓ. ም. አንቀጽ ፷፪ በመጥቀስ ሲናገሩ ይህ አንቀጽ የመተዳደሪያው ደንብ (እስታቲስኩዎ) ተጠብቆ እንዲቆይ የሚያዝ መሆኑን ይገልጽና ባቀረቡት ሰነድ ላይ እንደሚታየው «ውሉ በተፈረመበት ጊዜ» የሚለውን አዲስ ተጨማሪ ቃል ጨምረውበታል ።

የመተዳደሪያው ደንብ (እስታቲስኩዎ) አፈጻጸም በዚሁ ውስጥ የሚያገባቸው መንግሥታት ካልፈቀዱ በቀር የማይለወጥ ሲሆን በዚህ አንቀጽ መካከልና የኮፕት ማኅበር ባቀረቡት ሰነዶች መካከል ያለውን ልዩነት ለመረዳት «ውሉ በተፈረመበት ጊዜ» የሚለውን ተጨማሪ ቃል ግብዖች በመጨመራቸው ይታወቃል ። ከዚህ ቀጥለን እንደምናመለክተው የመተዳደሪያውን ደንብ (እስታቲስኩዎ) የወሰነው ድንጋጌ የወጣበትና የበርሊን ውል የተፈረመበት ጊዜ በብዙ ዓመታት የተለያዩ ናቸው ። በኢየሩሳሌም የሚገኙ የክርስቲያን ማኅበሮች ሁሉ ስለ መካናት ቅዱሳት ያሉዋቸውን መብቶች ያመነጨና እንዲጠበቅም ያደረገ የአማር ቃል የረዳን እንደሆነ የማይካድ ነው ። ይኸም የታማኙ አዛዥ አማር ቢን አልከታብ ድል ነሥቶ ኢየሩሳሌም በገባ ጊዜ ለክርስቲያን ማኅበሮች ያበረከተው ቃል ኪዳኑ ነው ። ከዚያም ወዲህ የእስላም ካሊፍ

www.ethiopianorthodox.org

(ሹም) ሁነው የተተኩት ሁሉ ይኸንኑ ቃል ኪዳን መሠረታዊ አሳብ በመቀበል ተከትለውታል ። የኦቶማን መንግሥት ሥልጣን ዳግማዊ ሳሊም ኢየሩሳሌምን በያዘ ጊዜ ስለ መካናት ቅዱሳት ነክ አውጥቶት ለነበረው ንጉሣዊ ትእዛዝ መሠረትና መምሪያ ሊሆነው የቻለው ፤ ይኸው የኦማር ቃል ኪዳን ነው ። ይኸንንም ለመረዳት ከዚህ በፊት ያቀረብነውን የንጉሣዊውን ትእዛዝ ትክክለኛ ግልባጭ መመልከት በቂ ይሆናል ። ከዚያም በኋላ ደግሞ በመከታተል የወጡ ትእዛዞችና ድንጋጌዎች ሁሉ በዚሁ ዓይነት አኳኋን እንደ ነበረ የማይካድ ነው በ፩ሺ፪፻፳፰ ሂጅራ (፲፰፻፰—፲፰፻፴፱) ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርና በአርመናውያን መካከል ተነሥቶ የነበረውን ኃይለኛ ግጭት ለሁለተኛ እንዳይነሣ ሲል ባወጣው ትእዛዝ ውስጥ «ማናቸውም እንደ ነበረ» ወይም (እስታቲስኩዎ) የሚለውን ቃል ለመጀመሪያ ለይቶ አውጥቶታል ። አብራርቶም በመግለጽ ሲያስረዳ ይህ ንጉሣዊ ትእዛዝ ከወጣ በኋላ በልዩ ልዩ ማኅበሮች መካከል አንዳችም ዓይነት ግጭት ፈጽሞ እንዳይነሣና ማናቸውም ነገር እንደ ነበረ ተከብሮ እንዲቀመጥ በሚሰጡ ሕግ እንደገና አስገንዝበዋል። ታላላቅ ማኅበሮች የሆኑት የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርና የአርመናውያን አሁንም ቢሆን አስፈላጊ ሁኖ በተገኘ መጠን ይኸንኑ ጠብቀው በመጥቀስ ይከራከሩበታል ። እንዲሁም ቀጥለውም የተገኙት ባለሥልጣኖች ሁሉ እርስ በርሳቸው የሚነሡትን ክርክሮችና ጠብ ሁሉ መጨረሻ ውሳኔ ለመስጠት ሲሹ ወደዚሁ ውሳኔ በመመለስ ነው ። የዚህን ንጉሣዊ ትእዛዝ ግልባጭ ከዚህ በፊት ካቀረብናቸው ማሳሰቢያዎች ከአንደኛው ጋር አባሪ አድርገን አቅርበነዋል ። ይሁን እንጂ ክርክርና ግጭት ተነሥቶ ከስምምነት ለመድረስ ሳይቻል ሲቀር የኦማር ቃል ኪዳንን መመልከት ያስፈልጋል ። ሲል ይህ ንጉሣዊ ትእዛዝ የሚሰጠው አሳብ ልዩ አስተያየት ሳይደረግበት መታለፍ የሚገባው አይደለም ።

ከዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ በኋላ የነበረው ሡልጣን አብዱል መጅድ (፲፰፻፴፱—፲፰፻፷፩) በ፲፰፻፵፭ ዓ. ም. ባወጣው ድንጋጌ ውስጥ ከሱ ቀደም የነበረውን ሡልጣን ትእዛዝ በማጠንከር ማናቸውም ነገር ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ ትእዛዙን ባወጣበት ጊዜ እንደ ነበረ ሁኖ እንዲከበርና ሁሉም በዚሁ እንዲስማሙ አስፈላጊ መሆኑን አስታውቋል ።

በቅዱሳት መካናት ላይ በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርና በላቲኖች መካከል ተነሥቶ በነበረው ግጭትና የክሪሚያን ጦርነት እንዲነሣ በሆነው ስለ ግልግሉ ሦስቱ ታላላቅ መንግሥታት ማለት ቱርክ ፤ ፈረንሣይና መስኮብ በመተዳደሪያው ደንብ ከመውጣቱ በፊት ወደ ፩ሺ፪፻፳፰ ሂጅራ (በግምት ፲፰፻፲፩) ወደ ኋላ በመመለስ ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ [illegible] ልከት ግድ ሁኖ አግኝተውት እንደነበረ [illegible] ቅርብ ጊዜ ድረስ ባንዳንድ ግጭት ላይ ስምምነት ለማድረስ ሳይቻል ሲቀር

ሁለት ታላላቅ ማኅበሮች ማለት የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርና ላቲን ማኅበር «ማናቸውም እንደ ነበረ ተከብሮ ይኑር» የሚለውን ትእዛዝ በመቀበል ይጠቀሙበታል ። (የአሌክስ ዲበይንን መጽሐፍ ገጽ ፴፮ እና ፵፯ ተመልከት ።)

ከዚህ በላይ እንደተመለከተው ከሆነ ማናቸውም ነገር እንደ ነበረ ሁኖ እንዲጠበቅ ወይም የስታቲስኩዎ ሕግ የወጣውና የተደነገገው በ፩ሺ፪፻፳፰ ሂጅራ ወይም (፲፰፻፲፩) ዓ. ም. ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ ንጉሣዊ ትእዛዙን ባወጣበት ዘመን መሆኑን ነው ። በቪየናውም ስብሰባ አማካይነት በተደረገው ውል ታላላቅ መንግሥታትም ይኸን የዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ አዋጅ (የስታቲስኩዎ) ደንቦች የመሠረተ ሕግ መሆኑን ተቀብለውታል ። ይህ ከሆነ እንግዲህ ውሳኔ እንዲሰጥበት ማወቅ የሚያሻው በሁለቱ ማኅበራውያን (ኮፕትና ኢትዮጵያዊ) መካከል ማንኛው በሕግ ፊት ትክክለኛ ሁኖ መገኘትን ማረጋገጥ ነው።

የኮፕት ማኅበር በ፲፰፻፳ ዓ. ም. ውስጥ የኢትዮጵያውያንን መነኰሳት ከታላቁ ገዳም እንዲወጡ ማድረጉና እንዲሁም በኢብራሂም ፓሻ የግብፅ ገዢ መሐመድ ዓሊ ፓሻ ልጅ በኩል ስለ ተፈቀደላቸው በኢትዮጵያውያን መነኰሳት እጅ ይገኙ የነበሩትን አስረጂ ሰነዶች በሙሉ እንዲቃጠሉ ማድረጋቸው በታሪክ የማይካድ ድርጊት ነው ። ከዚህ በላይ ደግሞ በ፲፰፻፳፪ ዓ. ም. የኮፕት ማኅበር በዴር ሥልጣን ገዳም መክፈቻዎች ያለ አግባብ ሲጠቀምባቸው መኖሩን ራሳቸው ባቀረቡት ማስረጃዎች ለመረዳት ይቻላል ። ደግሞ በ፲፰፻፶፫ ዓ. ም. ላይ የኮፕት ማኅበር የዴር ሥልጣን ሰሜናዊ በር እንዲፈርስ አድርጎ የአሁኑን በር እንዲከፈት ሲያደርግ በዚያኑ ዘመን ውስጥ በቅዱስ ሚካኤልና በአርባዕቱ እንስሳ ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ኢትዮጵያውያን መነኰሳትና ቀሳውስት ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ እንዳይፈጽሙ መከልከላቸው ይታወቃል ። (የኮፕት ማኅበር ባቀረበው አስረጂ በሁለተኛው ክፍል ቍጥር ፳ ሰነድ ተመልክቶ እዚህ ላይ የኮፕት ሊቀ ጳጳስ አባ ጢሞቴዎስ ስለ ዴር ሥልጣን ገዳም በጻፉት መጽሐፍ ገጽ ፴፪ ላይ የተመለከተውን ማሳሰብ እንፈልጋለን ። በዚህ እንደተመለከተው በዙልቂዳ ፳፪—፩ሺ፫፻፳፭ ሂጅራ ወይም ታኅሣሥ ፳፯ ቀን ፲፱፻፯ ዓ. ም. የኢየሩሳሌም ፍርድ ቤት አውጥቶት የነበረውን መጽባታ (መግለጫ) በቍጥር ፳፯ ሰነድ ስያሜ ቀርቧል ። እንደሚለውም «የዛሬ ፲፯ ዓመት (ማለት መጽባታህ ከወጣበት ዘመን) የኮፕት ማኅበር ከላይ የተመለከተውን ገዳም ለማሳደስና በሩም እንዲከፈት ለማድረግ በሞከረ ጊዜ በዚሁ መካከል የኢትዮጵያውያን መነኰሳት የኮፕትን ሊቀ ጳጳስ በሚያስነውር አኳኋን ስላንገላትዋቸው በዴር ሥልጣን በላይኛው ቤተ ክርስቲያን ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ መፈጸምና ማከናወን ልምድ የነበራቸውን ከልክለዋቸዋል ። ይህ ቤተ ክርስቲያን በኢትዮጵያውያን መነኰሳት ዝግ ሁኖ ከቆየ ፲፯ ዓመት ሁኖታል ። ስለዚህ [illegible] ዶዜታ ስንመለከተው ስንኳ የኮፕት ማኅበር ራሱ እንደሚቀ[illegible] በ[illegible] ዓመተ ምሕረት ውስጥ ወይም የበርሊን ውል በተፈረ

www.ethiopianorthodox.org

መ ከ፰ ዓመት በኋላ የኢትዮጵያ ቀሳውስትና መነኰሳት በዚህ በተጠቀሰው ቤተ መቅደስ ውስጥ ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ ይፈጽሙ እንደ ነበረ የተረጋገጠ ነው ። በበርሊን ውል አንቀጽ ፳፪ የተመለከተውን ሁለቱም ማኅበሮች ማክበር ይገባቸው የነበረውን ግዴታ የኮፕት ማኅበር የጣሰውና ያላከበረው መሆኑን በሦስት ልዩ ልዩ መንገዶች ለመረዳት ይቻላል ። ይኸውም ፩ኛ/ በ፲፰፻፺፫ ዓ. ም. ሰሜናዊው በር እንዲከፈት መደረጉ ፤ ፪ኛ/ በ፲፰፻፺፫ ዓ. ም. የኢትዮጵያ መነኰሳት ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ እንዳይፈጽሙ መከልከላቸው ፤ ከዚህ ዓመተ ምሕረት በፊት ሰሜናዊው በር እንዳልነበረ ራሳቸው የሚያምኑበት ነው ። ይህ ሲሆን የዴር ሥልጣንን ክልል ከሚኖሩበት ገዳም ወደ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ለመተላለፊያ አይጠቀሙበትም ማለት ነው ። ፫ኛ/ ይኸ ደግሞ ከላይ ከጠቀስናቸው ከሁለቱ ምክንያቶች የማያንስና የተመለከተውም በመጨረሻ ባቀረብነው ማሳሰቢያ ገጽ ፲፪ ፓራግራፍ ፲፫ ላይ ነው ። ይህም የኮፕት አስረጅ ሰነድ በቀረበበት መጽሐፍ ክፍል «የ፲፱፻፳ ዓ. ም. ንግግሮች» በሚል አርእስት ከገጽ ፫ ላይ እንደተመለከተው የሚከተለውን ለመጥቀስ እንፈልጋለን ። «አንድ የኮፕት መነኰሴ የሞተ እንደሆነ በነዚህ በሮች አስከሬኑ እንዲወጣ አይፈቀድለትም ። አንድ ኢትዮጵያዊ መነኩሴ የሞተ እንደሆነ ግን እንዲወጣ ይፈቀድለታል ። ይህ ደንብ ሁኖ በመተላለፉና በመጽናቱ ከዚህ አስቀድሞ (እንደ ጸና) ሳይጓደል ተጠብቆ ይኖር ነበር ። ስለዚህ በዚህ ሰነድ በግልጽ እንደምንረዳው ፤ የመልአኩ ቅዱስ ሚካኤል ቤተ ክርስቲያን ቁልፍ በኢትዮጵያውያን መነኰሳት እጅ እንደ ነበረ ይታወቃል ። ለዚህም ምስክር እስከ ፲፱፻፳ ዓ. ም. ድረስ የኮፕት መነኰሴ አስከሬን በዚህ መተላለፊያ እንዳይሔድ መከልከሉ በቂ አስረጂ ነው ። ይኸውም የኮፕት ማኅበር የመከላከያ ሰነዶቻቸውን መሠረት አድርገው የሚነሡበትን የበርሊንን ውል በሌላ አራተኛ ጊዜ መተላለፋቸውን በግልጽ የሚያስረዳ ነው ።

በተጨማሪ ከፍተኛ አስተያየት ሊጣልበት የሚችል በኢየሩሳሌም የኮፕት ሊቀ ጳጳስ አቡነ ጢሞቴዎስ ስለ ዴር ሥልጣን ገዳም በጻፉት መጽሐፍ ውስጥ በገጽ ፳፰ ፓራግራፍ ፳፩ ላይ ገልጸው እንደ ጠቀሱትና በራሳቸውም ሰነዶች ላይ እንደተመለከተው ፤ የኮፕት ማኅበር በተንኮልና በብልጠት በማታለልም ለማግኘት ስለ ቻለው ድል የኦቶማን መንግሥት እንዳልተደሰተ ይገልጻል ። በዚህ መሠረት ጉዳዩ እንደገና ባዲስ እንዲታይና እንዲመረመር ተደርጓል ። ይህም ሰነድ (ትእዛዝ) በጥር ፳፪ ቀን ፲፫፻፲፫ ሂጅራ (ኦርጅናል ፲፱፻፯ ዓ. ም.) እንደሚከተለው ይነበባል ። የተላከ ከታላቁ እንደራሴ ጽ/ ቤት ለኢየሩሳሌም ገዥ ጥር ፳፪ ቀን ፲፫፻፲፫ ሂጅራ (እንደ ኦርጅናሉ ።)

ከኢትዮጵያዊው አምባሳደር ጋር አብሮ የነበረው ሚስተር ሌሞኒፍ ባቀረበው ልመና መሠረት በኢየሩሳሌም የሚገኘው የኢትዮጵያውያን ገዳም ቁልፍ እንዲመለስ ሲል ስላቀረበና ይኸውም ቁልፍ በኮፕት ማኅበር እጅ ሊገባ የቻለው ፤ ከዚህ በፊት በደረሰው ግጭት ምክንያት ስለ ነበረና በዚህም አኳኋን እስካሁን ድረስ ከላይ የተጠቀሰውን ገዳም በመክፈትና በመዝጋት ስለሚጠቀሙበት የኮፕት ማኅበር ከዚህ አስቀድሞ በጉዳዩ መብት የተሰጠው ሁኖ ቢገኝም የሚኒስትሮች ምክር ቤት በሰጠው ውሳኔ መሠረት ፤ እንዲሁም ለመነኰሳቱ ክፍል በተላለፈው ውሳኔ ይህ ጉዳይ እንደገና እንዲታይና እንዲመረመር አስፈላጊ መሆኑን አስታውቃለሁ ። በትእዛዙ መሠረት እንዲፈጸምና እንዲያስታውቁን ይሁን ። ይህ ደብዳቤ የተላከው ክቡርነትዎ ጉዳዩን እንዲያውቁት ጭምር ነው ።

ይህ ጉዳይ እንደገና እንዲታይና እንዲመረመር የተደረገበት ደብዳቤ ቃል ነው ። ነገር ግን ከዚያ ወዲህ ሊሆን እንደቻለው በኢየሩሳሌም ነዋሪ የነበሩት የኮፕት ማኅበሮች በታወቀው ዘዴያቸው አገረ ገዥውን ደልለው ወይም ምርመራ እንዳይከፈትና የእስታንቡል መንግሥት ባለሥልጣኖች ነገሩን እንዲዘሉት አድርገዋል ።

ሚስተር ካስት የተባለው የታሪክ ጸሐፊ ፤ ስለ ቅዱሳት መካናት የመተዳደሪያ ደንብ (ስታቲስኩዎ) በጻፈው መጽሐፍ ውስጥ በዴር ሥልጣን ምዕራፍ ውስጥ ሲናገር የኦቶማን መንግሥት በ፲፱፻፯ ዓ. ም. ገደማ የዴር ሥልጣን ገዳም ክርክርና ጉዳዩ በጠቅላላ እንደገና እንዲመረመር ትእዛዝ አውጥቶ ነበር ይህን ምርመራ በዓለም የመጀመሪያው ጦርነት ምክንያት እንዲዘገይ ሁኖ ከዚያም ወዲህ የታላቅዋ ብሪታንያ የፓለስታይን መንግሥት አስተዳዳሪ ሁና በመምጣትዋ ይህ ትእዛዝ ፍጻሜ ሳያገኝ ቀርቷል ። ሚስተር ካስት በዚህ ምዕራፍ ሲቀጥል የታላቅዋ ብሪታንያ መንግሥት ይህን ምርመራ እንደገና ለማንሣት በሞከረች ጊዜ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ተፈላጊ ሰነዶቻቸውን ለማግኘት ሳይቻላቸው ቀርቷል ።

የኮፕት ማኅበር እንግዲህ ባወጣቸው እትሞች ሆነ ባቀረባቸው የሰነድ አስረጅዎች (በ፩ሺ፪፻፷፰ — ሂጅራ ወይም ፲፰፻፲፬ ዓ. ም.) የወጣው የዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ ንጉሣዊ ትእዛዝ የመተዳደሪያውን ደንብ (ስታቲስኩዎ) የደነገገ ደምብ በመሆኑ ይቀበሉታል ። በዚህም አኳኋን እዚህ ላይ ማሳሰብ የምንሻው «በኢየሩሳሌም የኮፕት ማኅበር ሀብት ዝርዝር» በሚል ስያሜ ጆርጅስ ፊላታዎስ አዋድ ባወጣው መጽሐፍ ገጽ ፶፯ በ፫ኛውና ፬ኛው መሥመር ላይ የተጻፈውን ነው ። የሚለውም «የኦቶማን መንግሥት ማመልከቻውን አለመቀበሉን ሲጠቅስ ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ የሰጠውን ድንጋጌ የሚቃወም አንዳችም ዓይነት ለውጥ በገዳሙ ውስጥ እንዳይደረግ ፍጹም ክልክል ነው ። «በዚህ አነጋገር ከሃይማኖት ወንድሞቻችን ጋር በፍጹም የማንጣላ ነን የማናችውም ነገር ሁኔታ ይህ ዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ ንጉሣዊ ትእዛዝ የወጣበት [illegible] እንዲመለስ እንስማማለን ።

www.ethiopianorthodox.org

የዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ ንጉሣዊ ትእዛዝ (፩ሺ፪፻፳፩ ሂጅራ) በወጣበት ጊዜ ማናቸውም ነገር እንደሚከተለው ሁኖ ይገኝ ነበር ።

፩/ የዴር ሥልጣን ገዳም የጥንት ወሰኑን ይዞ አሁን የኮፕት ማኅበር ይዞት የሚገኘውን ታላቅ ገዳም ጨምሮ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት የተጣራ ንብረት እንደነበረ በሙሉ ቁልፎች በኢትዮጵያውያን እጅ ነበሩ ።

፪/ ይህ አሁን የምንከራከርበት የዴር ሥልጣን ገዳም ክልል ቀድሞ አንድ ገረገራ ነበር ፤ ነገር ግን የኢትዮጵያ መነኰሳት ተገደው ከገዳሙ በወጡ ጊዜ አሁን የሚገኙትን ጎጆዎች ሠርተው መነኰሳቱ ተቀምጠውበታል ፤ ይህንንም በትክክል የሚመሰክር የመሐላ ቃል ከጥንታዊ ሰነዶች ላይ አባ ጴጥሮስ ገብረ ሥላሴ የገለበጡትን ትክክለኛ ግልባጭ ከዚህ ጋር በማያያዝ እናቀርባለን ።

፫/ የኮፕት ማኅበር ባሁኑ የዴር ሥልጣን ገዳም ውስጥ እያለፈ መሔዱና በገዳሙም ውስጥ የመተላለፊያ ጥርጊያ እንዳልነበራቸው የታወቀ ነው ፤ ለዚህም ምስክር ይሆን ዘንድና ራሳቸውም አምነው እንደገለጹት የገዳሙ ሰሜናዊ በር እስከ ፲፰፻፶፫ ዓ. ም. ድረስ ዝግ እንደነበረ መመልከት ይበቃል ። ስለዚህ ወደመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ሲሔዱ የሳሙና ፋብሪካ ወይም የቃና ዘይት በር በተባለው በኩል አቋርጠው መሆኑን ነው ።

፬/ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት በአርባዕቱ እንስሳና በቅዱስ ሚካኤል ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ ይፈጽሙ እንደ ነበረና እነዚህም አብያተ ክርስቲያናት የዴር ሥልጣን ገዳም እና የመካነ ቅዱስ መቃብሩን ቤተ ክርስቲያን በሚያገናኝ መተላለፊያ አጥር ላይ እንደሚገኙ ይታወቃል ። ይህም የሰሜኑ በር እስከተከፈተ ፩ሺ፰፻፶፪ ወይም እስከ ግጭቱ ጊዜ ድረስ መሆኑ ነው ፤ ይኸም የኮፕት ማኅበር ባቀረበው አስረጅ ሰነድ ላይ ተዘርዝሮና ተወስኖ እንደሚገኘው ልክ ነው ።

፭/ አሁን ጠቅሰን በገለጽነውና የኮፕት ማኅበርም ባቀረበው የመከላከያ አስረጅ ሰነዶች አምኖ እንደመሰከረው ሁሉ የኢትዮጵያውያን መነኰሳት በዚያ አቅራቢያ አንድ ገዳም እንደነበራቸውና የገዳሙም አከፋፈት በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ፊት ለፊት ካለው ቦታ ጋር ታይቶ እንደነበረ ይናገራሉ ይሁን እንጅ የትኛው ገዳም እንደነበረ ለመግለጽ ቢሞክሩ በግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ይዞታ ያለውን የአቡነ አብርሃም ገዳም ነው ይላሉ ፤ ይህ አስተያየትና አገላለጽ ከእውነት የራቀ ለመሆኑ የሚመሰክሩ ሕጋዊ ሰነዶች ከመኖራቸውም ይልቅ በጊዜው በነበሩት የታሪክ ጸሐፊዎች አገር ጐብኝዎች መንገደኞች እና ዜና ጸሐፊዎች በሰጡት አስረጅ ጽሑፍ ፍጹም ያልተደገፈና ውድቅ የሆነ ሐሳብ ነው ።

፮/ የኢትዮጵያ መነኰሳት እ-ኤ-አ በ፲፰፻፶፫ ዓ. ም. ላይ የገዳሙንና አብያተ ክርስቲያናቱን ቁልፎች እንደገና በጃቸው ለማድረግ ችለው እንደነበረ

«የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን በኢየሩሳሌም ስላላት መብት» በሚል አርእስት ባዘጋጀነውና ተያይዞ ለክቡርነትዎ የቀረበውን ቍጥር ፲፩ ሰነድ መመልከት ይቻላል ፤ ከዚያን ዘመን ወዲህ ቁልፎቹ በጃቸው ይኖሩ ነበር ነገር ግን የቱርክ መንግሥት የጥንት ቁልፎቹን ለውጦ በአዲስ እንዲተኩ አድርጓቸዋል ።

የኢትዮጵያውያን መነኰሳት ሰነዶች ።

በመጨረሻም ከኢትዮጵያውያን ገዳም የቀረቡትንና በክቡርነትዎ ቤተ መዝገብ የሚገኙትን ጠቅላላ አስረጅ ሰነዶች የሚከተሉት መሆናቸውን በማሳሰብ ፤

፩/ የአማር ቃል ኪዳን (፲፭ ሂጅራ ፮፻፴፯ ዓ. ም.)
፪/ የቀዳማዊ ሡልጣን ሳሊም ሕጋዊ ትእዛዝ (፱፻፳፫ ሂጅራ ፩ሺ፭፻፲፯ ዓ.ም.
፫/ የሡልጣን ሱሌይማን ሕጋዊ ትእዛዝ ፩ሺ፭፻፶ ዓ.ም.
፬/ በ፩ሺ፳፭ ሂጅራ የወጣ
፭/ በ፩ሺ፳፭ ዙልሂጃ
፮/ በሺ፪፻፳፩ ዓ.ም. ረሣዳን የወጣ ሕጋዊ ትእዛዝ
፯/ በታወቀው ጀርመናዊው አገር ጐብኝና የታሪክ ጸሐፊ ላውረንርስ ሺክ የተዘጋጀ የካርታ ንድፍ ፤ በዚሁም ንድፍ ላይ እንደተመለከተው በመካናት ቅዱሳት ላይ የሚገኙትን ልዩ ልዩ የክርስቲያን ገዳማትን ከማመልከቱም በላይ የኢትዮጵያ ገዳም ንብረት የሆነውን በጥቁር አረንጓዴ ቀለም በመለየት አመልክቶታል ።
፰/ በኢየሩሳሌም የሚገኙት ፓትሪያርኮችና የቤተ ክርስቲያን አለቆች የሰጡትን የምስክር ጽሑፎች እነሱም ባንድ ቃል እንዳመለከቱት እስከ ፲፰፻፶፫ ዓ. ም. ድረስ የኢትዮጵያ መነኰሳትና ቀሳውስት በመካነ ቅዱስ መቃብሩ በዴር ሥልጣን ገዳም መተላለፊያ በሚገኙት አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ ይፈጸሙ እንደነበረ ያረጋግጣሉ ።
፱/ የኢትዮጵያውያንን መነኰሳት መብት በመደገፍ በዚያን ጊዜ በኢየሩሳሌም ነዋሪ ከነበሩት ታላላቅ ሰዎች የተሰጡ ምስክሮች ከግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ከአርመናውያንና ላቲን ማኅበር አለቆች የተሰጠ የጽሑፍ ምስክሮች ከይስሐቅ ቤት ነዋሪዎችም የተፈረሙ ቃሎች ይገኛሉ ።
፲/ ያዕቆብ ኢብራሂም ኤልቃዑድ የተባለው አሁንም በሕይወት ያለ በመሆኑ ክቡርነትዎ አስጠርቶትም ሊጠይቀው ስለሚችል በመሐላ ሰጥቶት ያለው ቃል ።
፲፩/ አባ ጴጥሮስ ገብረ ሥላሴ በመሐላ የሰጡት ሁለት አስረጅ ቃላት በነዚህም የምስክር ቃላት ውስጥ ከጥንታዊ ሰነድ ቃል ለቃል የተገለጡ አስረጆች ይገኙበቸዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

፲፱/ እንዲሁም ለጥቅስና ለምስክር የጠቀስናቸውን መጻሕፍት እንደሚከተለው አያይዘን አቅርበናቸዋል ።

—የአሌክስ ጂባይን መጽሐፍ

—የዶር ሥልጣን ገዳም መጽሐፍ

--ጀርጊስ የሎታ የሎቲያስ አዋድ የጻፈው የዶር ሥልጣን መጽሐፍ

—እንዲሁም ከኮፕት ማኅበር የቀረቡትን ሰነዶች መልሰን ከዚህ ጋር በማያያዝ ለክቡርነትዎ አቅርበናል ።

ው ሳ ኔ ።

በዚህ ክርክር ውስጥ የኢትዮጵያውያን መብት ግልጽ የሆነ ነው ። በዚህም ልክ የኮፕት ማኅበር ይህን መብት ለማጥፋት የሚያደርገው ጥፋት በግልጽ የሚታይ ነው ። ይህ ሲሆን የካቲት ፳፱ ቀን ፲፱፻፷፩ ዓ. ም. ተሰጥቶ የነበረው ውሳኔ ተመልሶ እንዲጸናና እንዲሠራበትም ለማድረግ ታላቅ ተስፋ እናደርጋለን ፤ ይህንንም የሚያሰኘን በተለይ ፩ኛ ይህ ውሳኔ የመጨረሻ ውሳኔ ተብሎ የወጣ በመሆኑና ፪ኛም የኮፕት ማኅበር ባቀረበው አዲስ አስረጅ ውሳኔውን ለማገድ በቂ የሆነ ክርክር ይዞ ባለመቅረቡ ነው ። በተለይም ይህን ሁኔታ በመመልከትና በመገንዘብ የቅዱስ ሚካኤልና የአርባዕቱ እንስሳ ሁለት አብያተ ክርስቲያናት ለብዙ ምእመናን ዝግ ሁነው መገኘታቸው ትክክል ሕጋዊ መስሎ እንደማይታየን ለክቡርነትዎ ልናሳስብ እንወዳለን በተለይም እኛ የኢትዮጵያውያን መነኰሳትና ቀሳውስት ሥርዓተ ጸሎትና ቅዳሴ የምንፈጽምበት ሌላ የተለየ ቤተ ክርስቲያን የሌለን መሆናችንን ጭምር በማመልከት ነው ።

በነገሩ ትክክለኛ የሆነ ፍርድና ውሳኔ ለመስጠት ይቻልዎ ዘንድ በበኩላችን ልዑል እግዚአብሔርን የምንማልድ መሆናችንን በትሕትና እንገልጽልዎታለን ።

አባ ፊልጶስ
በሃሺሚታዊው የጆርዳን መንግሥት
የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን
ሊቀ ጳጳስ ።

የዳግማዊ ሡልጣን መሐመድ ንጉሣዊ ትእዛዝ ቊጥር ፫

ይህ ሰነድ ባቀረብናቸው ማመልከቻዎች ውስጥ ብዙውን ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል ፤ በተለይም የስታቲስኩዎ አስተዳደርን ሊመሠርት የቻለው ይህ ድንጋጌ መሆኑን አለመዘንጋት ነው ።

ከቱርክ ቋንቋ የተተረጐመ ።

በኢየሩሳሌም የሸሪዓ ጽ/ቤት

በቊጥር ፰/፪፻፺ ፈቃድ የተመዘገበ ።

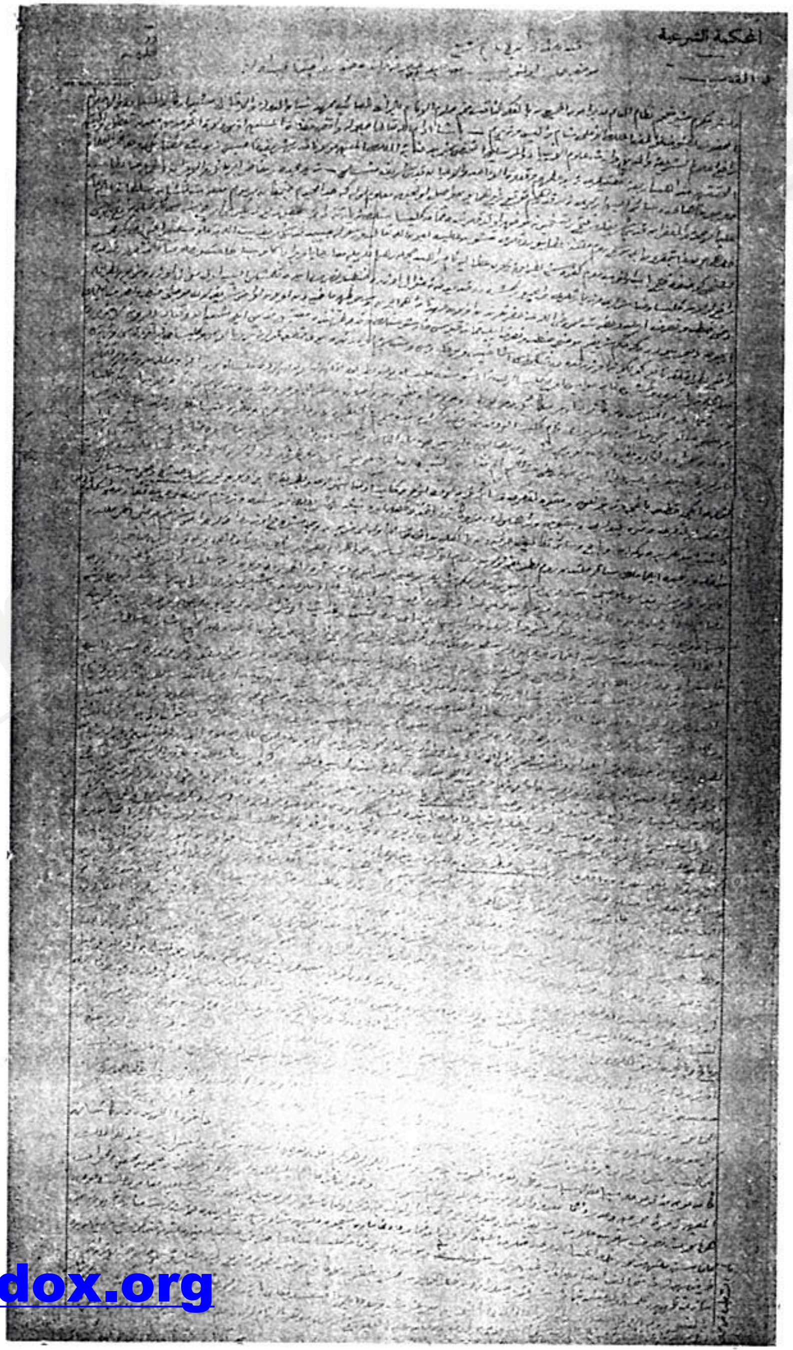

www.ethiopianorthodox.org

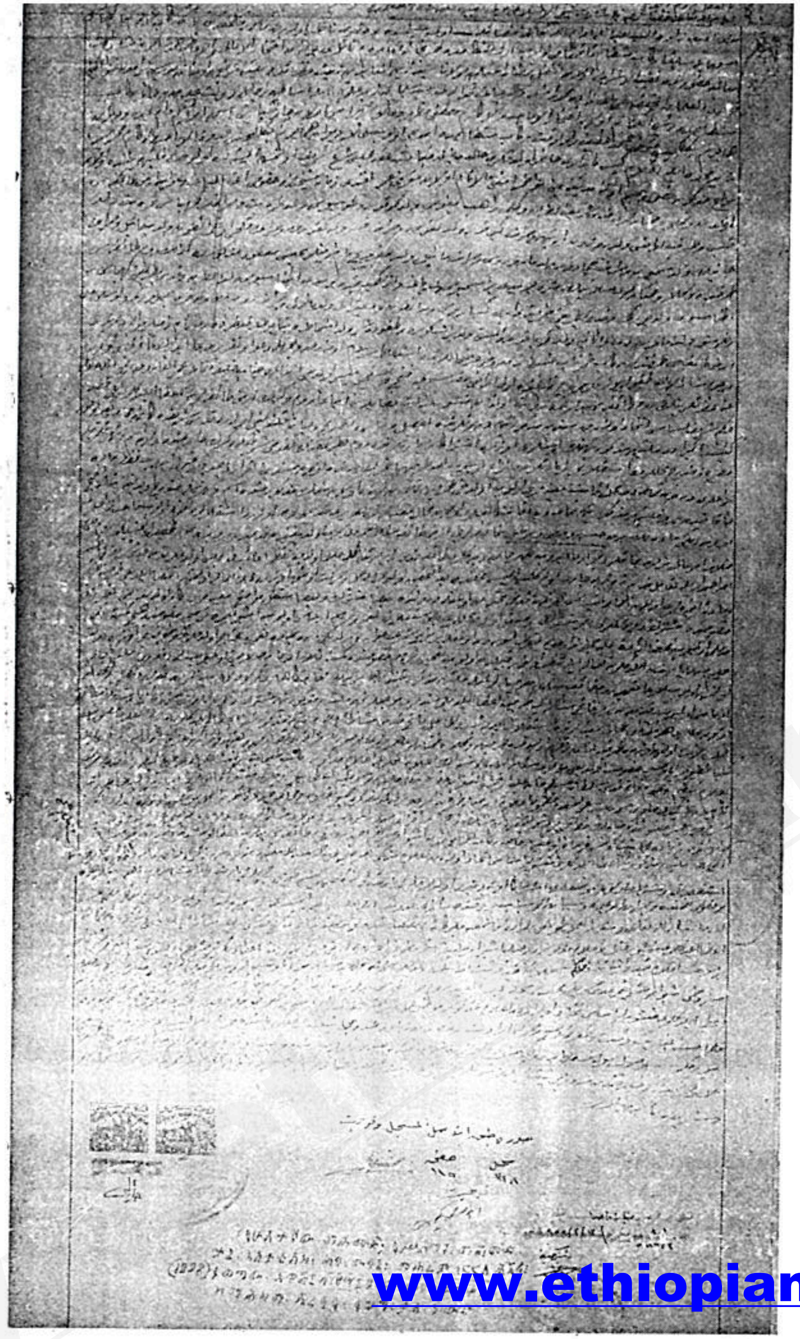

በዚህ ድንጋጌ የተወሰነው ሁሉ በሕግ ጸንቶ እንዲሠራበት ይሆናል ማንም ቢ.ሆን በምንም ዓይነት ምክንያት ሊ.ቃወም አይችልም ።

ክብርና ሞገስ ለተጐናጸፈው እንደራሴና ለተከበረው ሙሺር እጅግ ጥልቅና ረቂቅ በሆኑ ሐሳቦችና አስተዋይነት፣ የሕዝብ ጉዳይ መሪ ለሆነው የመንግሥት፣ አቋም ዋና መሐንዲስ የደስታና ተድላ ምንጭ ዋና መሠረት ለሆነውና በማናቸውም ዓይነት ንጉሣዊ መልካም አስተያየት ለተጐናጸፈውና ለተመረቀው (ወዘተረፈ.) ለሚኒስትሬ የደማስኮ ገዥ ፤ ይህ ታላቅ ክብሩና ሞገሱ እንደተጠበቀ ይኑርለት ።

ከእስላም ዳኞች መሐከል ዋና ዳኛና ሹም ከአማኞቹ ሁሉ የበለጠ አማኝ የመልካም ጠባይ ዋና ልዕልና ለሆነው የሸሪዓንና የሃይማኖት ባንዲራ ተካይ የነቢ.ዩና የሐዋርያቶቹ ፍኖተ ጥበብ ወራሽ ለሆነውና በንጉሣዊ መልካም አስተያየቶች ለተከበበው ለማውላና የኢ.የሩሳሌም ዳኛ ልዕልናዎቹ እስከመቼውም የበረከቱ ይሁኑ ።

በዕውቀት ከፍተኛ ድንቅ ላተረፉት ለአራቱ ትምህርት ሙፍቲዎች (ዳኞች) ዕውቀታቸው ለመቼውም የበረከተ ይሁን ፤

ክብሩ እንዲሰፋ ለምንመኝለትና የክቡራን ሁሉ ምሳሌ ብለን የምንመለከተው ለኢ.የሩሳሌም ገዥ ፤

ለተቀሩትም የተከበሩ የመንግሥት ባለሥልጣኖች መኳንንት ነጋዴዎች ክብራቸው ለመቸውም ይስፋ ፤

ይህ ንጉሣዊ ፊርማዬ ያረፈበት ታላቅ ድንጋጌ እንደደረሳችሁ ቀጥሎ የተመለከተው የታወቀ የተከበረና የጸና ይሁን ።

በታላቅ ምገስና ክብር ሲ.ታወቅ የኖረው አያቴ ሟቹ ሡልጣን ሳሊ.ምካን ምሕረትና ሰላም በላዩ ይውረድና ኢ.የሩሳሌም በድል አድራጊ.ነት በገባ ጊ.ዜ. የመካነ ቅዱስ መቃብሩን ቤ.ተ ክርስቲ.ያን እንዲ.ጐበኝ ሲ.ደረግ መልካም ፈቃዱ ሁኖ ስለተገኘ ንጉሣዊ ፊርማውን አስፍሮ በ፱፻፳፫ ሂጅራ (፲፻፭፻፲፯ ዓ. ም. ለግሪክ ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር አንድ ታላቅ አዋጅ አውጥቶ ሰጥቷል ። በዚ.ህም አዋጅ በዝርዝር እንደተመለከተውና እንደተገለጸው በእግዚአብሔር በነቢ.ዩ ረድኤት የእግዚ.አብሔር ሕንፃ በሆነችው በኢ.የሩሳሌም ከተማ እንደደረሰ በተከበረው ወርኀ ሰፈር ፳፰ኛው ቀን ዋና የመግቢ.ያ በሮቹን እንዲ.ከፍት ሲ.ደረግ ያላመኑችው የግሪክ ኦርቶዶክሳዊት ማኅበር ፓትሪያርክ የሆነው መነኩሳዊው አላህ ከነምእመናኑ ከፊቱ ቀርቦ ታዛዥነቱን ፣ ባለተስፋነቱን ፣ ፈቃደኛነቱን አረጋግጦ ከጥንት ጊ.ዜ ጀምሮ ሲ.ወርድ ሲ.ዋረድ በመጣው ልምድና እንዲ.ሁም በማናቸውም ዓይነት አኳኋን በጥበቃውና በይዞታው ሥር ሁነው የተገኙትን አብያተ ክርስቲ.ያናት ገዳማት የመሳለሚ.ያ መካናት እንደነበሩ በጠቅላላ በቍጥጥሩና ይዞታው ሥር ሁነው እንዲ.ቆዩ ልመናውን ስላቀረበ እነዚ.ህ

www.ethiopianorthodox.org

ይዞታዎች በጠቅላላ እንደነበሩ ከላይ ስሙ በተመለከተው ፓትሪያርክ ይዞታና ቍጥጥር ሥር ሁነው እንዲቆዩ ተደርጓል ። ይኸውም አወሳሰን እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና ካሊፍ አማር አውጆ በሰጠው «የአማር ቃል ኪዳን» በመባል በታወቀው ድንጋጌ ውስጥ የተወሰነውንና የተገለጸውን ከዚያም በሥልጣን እየተተኩ በመጡት ሡልጣኖች የተደነገገውን ሳይጥስና ሳይለወጥ እንደነበረ ሁኖ ይከበርላቸው ዘንድ የሚያስችል አንድ ድንጋጌ እንዲወጣላቸው ፈቃድ ሁኖ ስለተገኘ የሚጠይቁትን ይዞታና ቍጥጥር በዝርዝር እንደተመለከተው በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ዋና መግቢያ በር አቅራቢያ የሚገኘውን ቦታ ይዞታና ቍጥጥር እንዲሁም በምዕራብ በኩል የሚገኘውን ጥንታዊውን የግንዘቱን ቦታ ከላይ ከተመለከተው ሥፍራ የሚገኙትንና የፓትሪያርኩም ንብረት የሆኑትን ሁለት መቅረዞችና መብራቶች ከጎልጎታ በላይ የሚገኙትን በሙሉ ከአራቱ ካሣራት (ክፍል) በላይና በታች ያለውን ከእመቤታችን ማርያም ሰባት ካሣራት (?) በላይና በታች ያለውን መሐል ቤተ ክርስቲያንና የመቃብሩንም ቦታ ጨምሮ የተቀሩትንም የመሳለሚያ መካናት ቅዱስ መቃብሩ አካባቢ የሚገኙትን ሦስት አብያተ ክርስቲያናት ከፊት ለፊት ያለውን የቅዱስ ዮሐንስ ቤተ ክስርስቲያን በመባል የሚጠራውን ፓትሪያርክ የሚኖርበትን ቦታና በውስጡም የሚገኙትን አብያተ ክርስቲያናት ማለት የቅድስት ሐና ፤ ቅዱስ ተክላ ፤ ወስትናይ የቅዱስ አፍጢሞስ የቅድስት ካተሪን የቅዱስ ሚካኤል የቅዱስ ዩርኪ የቅዱስ ዮሐንስ የአትክልቶች ቦታ የቅዱስ ቫዚል የቅዱስ ኒኮላ የቅዱስ ዲሚትሮስ የእመቤታችን ማርያም ፤ እንዲሁም የቅዱስ ዮሐንስ በጆርጃውያን ገዳም ውስጥ የሚገኘውን የቅዱስ ያዕቆብን የቅዱስ ዮርቲን ሁለት አብያተ ክርስቲያናትና ከኢየሩሳሌም ውጭ የሚገኘውን የቅድስት ማርያም መቃብር ቅዱስ ሥዩም ክርስቶስ የታሠረበትን ቦታና የእናቱ መኖሪያ የነበረበትን በምድረ በዳው የሚገኙትን የመቃብር ቦታዎች የጆርጃውያን ሙላላባሕ የቅዱስ ስምያን ገዳም የቅዱስ ኤልያስ ገዳማትን ከነአትክልት ቦታዎቻቸውና የወይራ ዛፎቻቸው ጭምር የቅድስት ሳባን ገዳም የቤተ ዛዋርን መንደር ቅዱስ ዮርኪ ሰላም ለርሱ ይሁንና ኢየሱስ በቤተ ልሔም የተወለደበትን ዋሻ በስተሰሜንና በምዕራብ ያሉትን ሁለት ዋና በሮች ከነመክፈቻዎቻቸው በአቅራቢያው ያሉትን የአትክልት ቦታዎች የወይራ ተክሎች ጭምር በመንደሩ የሚገኙትን የመቃብር ቦታዎች አብያተ ክርስቲያናትና ገዳማት ፡ እንዲሁም በፓትሪያርኩ ውስጥ የሆኑትን ማናቸውንም የጆርጃውያን የኢትዮጵያውያን (ሐበሾች) የሴርባውያን ሀብትና ንብረት የሆኑትን እንዲሁም በሥልጣኑ የነበሩትን ሜትሮፖሊያኖች አበኖች እና መነኰሳት የለቀቁትን ይዞታና ንብረት ለመግዛት ይችል ዘንድ በኢየሩሳሌም ዋና የመግቢያ በር የነበራቸውን ሁሉ በዓረብ በረሃና በባሕር ወደብ በሮች ላይ የነበራቸውንና የሚገኙትን የዘምዘም (ጠበል) ውኃዎች እንዲሁም የነርሱ ሀብት ይዞታ ሁኖ የሚያገኘውን በሙሉ የራሱ አድርጎ በቍጥጥር ለመያዝ እንዲችል በተጨማሪም

www.ethiopianorthodox.org

ነፃ እንዲሆን ይህ ከላይ በዝርዝር ያመለከትሁትና የወሰንኩትን ድንጋጌ ማንም ሰው ቢሆን እንዳይቃወመውና በነርሱም ጉዳይ ማንም ሌላ ማኅበር እንዳይገባ ከልክያለሁ ። ከዚህም በላይ በተጨማሪ እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና አማር በታወቀውና በገናናው ቃል ኪዳኑ እንዳመለከተውና እንደወሰነው ከርሱም በኋላ እየተተኩ የተገኙትም ሡልጣኖች ባወጡዋቸው የተከበሩ ድንጋጌዎች እንደተመለከተው ሁሉ የኦርቶዶክሳዊው ፓትሪያርክ ከተቀሩት የክርስቲያን ማኅበሮች ሁሉ የተራ ቅድሚያ እንዲኖረው ባለመብት አድርጌዋለሁ ።

የነሱንም ምሳሌ በመከተል ከዚህ በላይ በዝርዝር የሰጠሁት ድንጋጌ ከዚህ ቀን ጀምሮ ለወደፊቱ የጸና እንዲሆንና ከኔም በኋላ የሚመጡት ሡልጣኖችና የራሴ ታላላቅ ሚኒስትሮች ስመ ጥሩ ዑለማዎች ቃዲዎች የአማር አሚሮች የፍርድ ዳኞችና ሽማግሌዎች ፤ የገንዘብ አስገቢ ባለሥልጣኖች ፤ የሂሳብ መዝገብ ያዥዎች፣ፕሬዚዳንቶችና የሀገር መሪዎች፣ነጋዴዎች እና ሌሎችም የተቀሩ የወታደር አለቆችና ታማኝ ሠራተኞች ሁሉ አክብረው እንዲያስከብሩት አዝዣለሁ ።

ይህን ድንጋጌ ለመጣስ ወይም ለመቃወም የፈለገና የሞከረ ሁሉ የእግዚአብሔር ፍርድ እንዲያንቀጠቅጠው ቅጣቱም እንዲወርድበት ይሁን ። ይህ በንጉሠ ነገሥት ማኅተሜ ያጸደቅሁት አዋጅ በነርሱ እጅ እንዲቀመጥና ከላይ በተወሰነውም ልክ ተከብሮ እንዲኖር አስገድጃቸዋለሁ ።

እንዲሁም እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና አያቴ ታላቁ ሡልጣን ሳሊም ካን በድል አድራጊነት ኢየሩሳሌም ሲገባ በዓመተ ሂጅራ ፱፻፳፫ (፩ሺ፭፻፲፯ ዓ.ም) ታላቅ አዋጅ አውጆ በማውጣትና ንጉሣዊ ፊርማውን አኑሮ እንዲጸና ባደረገ ጊዜ የአርመናውያን ማኅበር በይዞታውና ቍጥጥሩ ሥር የሚገኙትን ቅዱሳት መካናት የመሳለሚያ ሥፍራዎች መኖሪያ ቤቶች በጠቅላላና በሙሉ ከዚህ በፊት እንደነበረው ልክ ሁነው በቁጥጥርና ይዞታው ውስጥ እንዲቆዩ አድርጎላቸዋል ። በአዋጁም ለይቶና ዘርዝሮ እንዳመለከተው በእግዚአብሔር በነቢዩም ታላቅ ረድኤት የእግዚአብሐር ሕንፃ ወደሆነችው ኢየሩሳሌም ከተማ በገባና በገባኘ ጊዜ በወርኀ ሣፋር ፳፭ኛው ቀን ዋናው በር እንዲከፈት ሲደረግ የአርመናውያን ፓትሪያርክ መነኰሳዊው ካርኪስ ከነመነኰሳቱና ምእመናኑ ጋር አብሮ እፊቱ ቀርቦ ከጥንት ጊዜ አንሥቶ በውርስና በሌላም ማናቸውም ዓይነት አኳኋን በይዞታው ውስጥ ሊገኙ የቻሉትን ንብረቶች አብያተ ክርስቲያናት በይዞታውና ጥበቃው ቍጥጥርም ውስጥ ከዚህ በፊት እንደነበሩት ሁሉ አሁንም ይዞ እንዲቆይ ልመናውን አቀረበ ። ይኸም ማለት አብያተ ክርስቲያናቱ የተቀሩትም የመሳለሚያ ቅዱሳት መካናት ከኢየሩሳሌም ውጪ ሆነ በኢየሩሳሌም ውስጥ የሚገኙትን በጠቅላላ የራሱና የማኅበሩ ንብረት የሆኑትን ሁሉ አብያተ ክርስቲያናትና የጸሎት ቤቶች ከጥንት ጊዜም ጀምሮ በቍጥጥር የነበሩትን ይዞታዎች ሁሉ በማጠቃለል ከዚህ በፊት እንደ ነበረው ልምድ አሁ

ር ፓትሪያርክና ከርሱም ቀጥሎ በመንበሩ በሚተካው

ወራሹ እጅ እንዳለ ሁነው እንዲቆዩ ይኽም ይዞታ ካሁን በፊት እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና አፄ ቴዎድሮስ...

ወራሹ እጅ እንዳለ ሁነው እንዲቆዩ ይኽም ይዞታ ካሁን በፊት እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና ኦማር በሰጠው የቃል ኪዳን አዋጅ እንደተወሰነው ከዚያም በኋላ ንጉሥ ሣልሀ አዲን በነገሡበትና ከነገሡ ወዲህ የወጡት ድንጋጌዎች የሰጡትን ውሳኔ በማይለውጥና በማይቃወም አኳኋን በመካነ ቅዱስ መቃብሩ አካባቢ ያላቸውን ቦታ በቤተ ልሔም ዋሻ በሰሜን በኩል የሚገኘውን ታላቅ ቤተ ክርስቲያንና የመግቢያ በሩን የቅዱስ ያዕቆብ ቤተ ክርስቲያን ፡ የደብረ ዘይት ቤተ ክርስቲያን ፡ ክርስቶስና ፍብሎስ የታሠሩበትን የርሱም ማኅበር ተከታይ የሆኑት ሌሎች ማኅበሮች የኢትዮጵያውያን (ሐበሾች) የኮፕትና የአሲራውያን ንብረትና ሀብት የሆኑትን ሁሉ ጨምሮ ፤ እንዲሁም የአርመናውያን ፓትሪያርክ አብዛኛውን ጊዜ የሚኖርበትን የቅዱስ ያዕቆብን ቤተ ክርስቲያን ለወደፊቱም ማንም ሌላ የክርስቲያን ማኅበር የሆነ ሳይጣላቸውና ሳይከራከራቸው በውስጣቸውም ሳይገባ ይዞታቸውን ቍጥጥራቸውንም እንደያዙ እንዲቆዩ ፤ ይኽንንም ለማስፈጸም ምቹ ይሆን ዘንድ ይኽ ንጉሣዊ ትእዛዝ እንዲወጣ ፈቃደኛ ስለሆንኩ ፤ ውሳኔዎቹም እንዲከበሩና የጸኑም እንዲሆኑ ንጉሣዊ ፊርማዩን አኑሬበታለሁ ። በተጨማሪም ይህ ድንጋጌዩ የቅዱስ ያዕቆብ ቤተ ክርስቲያን በመባል የታወቀውን ታላቅ ቤተ ክርስቲያንና የአርመናውያን ፓትሪያርክ ብዙውኑ ጊዜ የሚኖርበት ስለሆነ በውስጥና በውጪ የሚገኙትንም ሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ገዳማት የመሳለሚያ መካናት የተቀረውንም የራሳቸው ንብረት የሆነውንና እንዲሁም በቍጥጥራቸው የሚገኙት የተቀሩት ማኅበሮች ማለት የኢትዮጵያውያን (ሐበሾች) ኮፕቶችና አሲራውያን ንብረትና ሀብት የሆነውን ሁሉ በማጠቃለል ከዚህ በፊት በነበራቸው ሥርዓት መሠረት በቍጥጥራቸውና ይዞታቸው ሥር አድርገው እንዲኖሩ መብት ተሰጥቷቸዋል ። እንዲሁም እንደ ልምዳቸውና እምነታቸው (ዋቅፍ) መሠረት ሁሉንም ለማስተዳደር (ሠራተኞቻቸውን) ለማሰናበትና ለመሾም በሥልጣናቸው ሥር የሚተዳደሩትን ሜትሮንሊያኖት አበኖች መነኰሳትና ቀሳውስት ቆሞሶች የተውትን ማናቸውንም ዓይነት ንብረት ሀብት ባለቤት ለመሆን የተቀሩትንም የአርመናውያን ማኅበር ይዞታቸውን ለመቈጣጠር ሙሉ መብት እንዲኖራቸው ይሆናል ።

ከጥንት ጊዜ ጀምሮ በነበረው ልምድ የአርመናውያን ማኅበር ፓትሪያርክ በይዞታው ሥር ያሉትንና የሚገኙትን ንብረቶች በቍጥጥር ሥር ማስተዳደር መብት ስለነበረው እነዚህም ይዞታዎች ገዳሞቻቸውንና አብያተ ክርስቲያናቸው የጸሎት ቤተ መቅደሶች እና የመሳለሚያ መካናት ፤ እንዲሁም በቊምስናቸው ውስጥና በማኅበራቸው ውስጥ የሚገኙትን ንብረቶች በሙሉ ማንም ሌላ ማኅበር ሳይጣላቸውና ሳይቃወማቸው መሆኑ ነው ። እንዲሁም በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ በሚገኘው የጌታ መቃብር ላይ የራሳቸው ያሆነውንና ከኢየሩሳሌም ውጪም በሚገኙ...

ሰላም ለርሱ ይሁንና ኢየሱስ በተወለደበት በቤተ ልሔም ዋሻ የሰሜናዊው በር ቁልፎች በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እና በውጪ አካባቢውም ባላቸውና በራሳቸው ንብረት በሆነው ሁሉ ሁለት መቅረዞች እና መብራቶች በጌታ መቃብር ውስጥ በሚገኙትም መብቶች ቀንዲሎች በዕጣን ማዕጠንቶች በነዚህ ሁሉ ባለመብት ስለሚሆን ፤ እንዲሁም ደግሞ እሳቱ በሚታይበትና ሻማዎች በሚቃጠሉበት ጊዜ በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ሥርዓተ ጸሎታቸውን ለማድረስና ለመፈጸም ለራሳቸውና በቍጥጥራቸውም የሚገኙትን ማኅበሮች ጭምር የበላይ ተቈጣጣሪ ስለሚያደርጋቸው ወደ ቅዱስ መቃብሩ ሲገቡና በመቃብሩም ዙሪያ ዑደት ሲያደርጉ ከውስጥ ባለው ዋና በር በላይና በታች ሲገቡና ሲወጡ በሁለቱ መስኮቶች በውስጥ በሚገኘው ቤተ መቅደስ ለመሳለም በሚገቡበት በውኃው (ጠበሉ) በር ላይ መካነ ቅዱስ መቃብሩን በሚያገናኘው በቅዱስ ዮሐንስ ቤተ ክርስቲያን በቅዱስ ያዕቆብ አቅራቢያ በሚገኘው ክርስቶስ በታሠረበት ቦታ በተቀሩትም የራሳቸው ሀብት በሆኑት ገዳማት የመቃብር ቦታዎች ፡ የመኖሪያ ቦታዎች ፡ የእንግዳ መቀበያ ቤቶቻቸው ፤ ቤተ ልሔም ዋሻ አቅራቢያ በሚገኙት የወይን አትክልቶችና የወይራ ተክሎች ፡ በጠቅላላ በራሳቸው ሀብትና ንብረት በሆኑትና እንዲሁም የሚያስተዳድራቸው ማኅበሮች ሀብትና ንብረት በሆኑት አብያተ ክርስቲያናት ቤተ መቅደሶች የመሳለሚያ መካናት ፤ እንዲሁም ከጥንት ጊዜ ጀምሮ ድጋፍና ርዳታ ያደረጉላቸው ሁሉ በያዙት ንብረት በጠቅላላ መብት ይኖራቸዋል ። ይህ ሁሉ ከዚህ በፊት እንደ ነበረው በአርመናውያን ፓትሪያርኮች ይዞታና ቍጥጥር ሥር በመሆን እንዲቀጥል ይሆናል ። (ይህም የቍጥጥር መብት አብያተ ክርስቲያናቸውን እነርሱ ራሳቸው የዘምዘም (ጠበል) ውኃ ብለው የሚጠሩትን ቤቶቻቸውን የተቀሩትንም የጸሎት ቤቶቻቸውንና የመሳለሚያ ቦታዎቻቸውን ያለ ፈቃድ እንዳይጐበኙ የሚያስችላቸው ይሆናል ። ከዚህ ቀን አንሥቶ ከላይ እንደተመለከተው ልክ የአርመናውያን ማኅበር ማንም የሥልጣን ሰው ሆነ ወይም ሌላ ሳይቃወመውና ሳይከለክል ፤ ወደነዚህ ቦታዎች ያለ ችግር እንዲገባና እንዲወጣ ይፈቀድለታል ።

በዚህም መሠረት ፊርማዩን አያይዤ ይህ የአወጅኩት ድንጋጌ በሥራ እንዲውል ሳዝዝ ፤ ማንም ሌላ ማኅበር ሆነ ወይም ከክቡራን ልጆቼ ወይም ከደጎችና ከቡራንና ታላላቅ ሚኒስትሮቼና ዳኞቼ ፤ ከመምህራን ታላቅ መምህር ከአውራጃ ገዥ ከሹሞቼ የበላይ ሹም ከፍርድ ቤት ዳኞችና አባሎች ከገንዘብ አስገቢ ባለሥልጣኖች ከሒሳብ መዝገብ ያዦዎች ከመሪዎችና የንግድ ሰዎች ከሠራተኛ አለቆችና ነጋዴዎች ከግምጃ ቤቶችና ጸሐፊዎች ከረዳቶቻቸውና ከተቀሩትም ሌሎች ዜጎች ያላንዳች መቃወም እንዲከበርና እንዲሁም በዚህ የተሰጡትን ውሳኔዎች ቃላቱን ይዞቱን በማናቸውም ዓይነት ምክንያት መጨ... ማንም ሰው ትልቅም ሆነ ትንሽ በብርቱ ከልክያለሁ ። ስለ

www.ethiopianorthodox.org

ዚህ ይህ ድንጋጌ የወሰነውን በመቃወምና ያገባኛል በማለት ወይም አንዳችም ዓይነት ለውጥ እንዳይደረግ ከልክያቸዋለሁ ። ማንም ሰው ቢሆን ይኸን ድን ጋጌ ለመለወጥ ፣ ለመቃወም ወይም ሊከራከር የሚነሣና የሚሞክር የረድኤት ንጉሥ የሆነው የእግዚአብሔር ጠላት ይሁን ። ይህ በንጉሣዊ ፊርማዬና ማኅ ተሜ የወጣው አዋጅ ሁሉም እንዲያውቀው ሁኖ ውሳኔዎቹ በሥራ እን ዲውሉ እንዲደረግና ንጉሣዊ ማኅተሜም የታመነ ይሁን ። ስለዚህ ይህ ከዚህ በላይ እንደዘረዘርኩትና እንደገለጽኩት ከዚህ በላይ በተመለከተውም ድንጋጌ ማናቸውንም ድርጊት በዚህ ስላወገዝኩ ከላይ የተጠቀሱት ሁለት ማኅበሮች በስምምነትና በደኅና ሁናቴ እንዲጠበቁ አዝዣለሁ ። ከዚህም በላይ በነዚህ ሁለት ማኅበሮች መካከል ከጥንት ጊዜ ጀምሮ በልምድ የመጡትን ሥርዓትና ደንቦች የሚቃወም አንዳችም ነገር ሳይፈጠር ሁለቱም ወገኖች አለን ብለው ሊያቀርቡ የሚችሉት የተለያየ ይዞታ ያላቸው ድንጋጌዎች ቢኖሩም በዚህ ምክንያት አንዳችም ዓይነት ክርክር ለወደፊቱ እንደማይነሣ አድርጌ በዚህ ከልክያለሁ ። በተለይም እንደተመለከተው በጥንት በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያኑ ላይ የእሳት አደጋ ከደረሰ ወዲህ በሁለቱ ማኅበሮች መካከል ተነሥቶ የነበረውን ግጭት ለማስቀረት ቀጥሎ የተመለከተውን ድን ጋጌ ከንጉሣዊ ፊርማዬ ጋር እንድሰጥ አድርጎኝ ስለ ነበረ የግጭቱም ዝርዝር ከአሁን አስቀድሞ እንዲጣራ አድርጎት የነበረው የዳኞች ሸንጎ ሜርገ ሃውስ ሊቀ ሊቃውንቱ የሩሜሉይ ቃዚ ኤስከር (ዋና ዳኛ) እግዚአብሔር ልዕልናቸውን ይጠብቅላቸውና ካሊል የሩሚሊያ ቃዲ ኤስከር እና ፊት በከናቶሊያ ዋና ዳኛ የነበረው ሙሐመድ ቻኸር በአማካሪነትም የነበሩና አሳብ የሰጡ አልማውላ ዳሪያዘድ አብዱል የእስላም ሼክና አሁን የዓለም ሙፍቲዎ ችና የእስላም ሻይክ ሁኖ የተሾመውና የዐዋቂዎች ዐዋቂ ከደጎችና ቅኖች የበ ለጠ ደግ ቅን ትክክለኛ የሆነው እግዚአብሔር ልዕልናውን ይጠብቅለትና በመ ጀመሪያ የሼክነት ሹመት ጊዜ ጀምሮ እና ከዚያም ወዲህ የጉዳዩ የበላይ ተመልካች በመሆኑ በዚሁ ሥልጣኑ በመቀጠሉ ።

ከዚህ በታች የተመለከቱት ሰዎች ባቋቋሙት የቅዱስ ሸሪዓ ፍ/ቤት ላይ ለአያሌ ጊዜ ቀርበው በሁለቱ ማኅበሮች መካከል ተነሥቶ የነበረውን ግጭት ለማስማማት ሳይቻላቸው ቀርተዋል።አባሎች የነበሩትም የንጉሣዊ ፍርድ ቤት ሹም የሆነው የቀድሞው ኬሚካን አህመድ ቬክር ፓሻ የተከታዮቹ ኬሚካን የገንዘብ ሚኒስትሬ የበላይ ተቈጣጣሪ ከተከበሩትና ከታላላቅ ሰዎች መካከል የበለጠ ክብርና ሞገስ የተጐናጸፈ ክብሮቹ ለዘለዓለም ይኑሩለትና ከእስላም ቃዲዎች እጅግ ስመ ጥሩው የሆነውና ቅንነቱና ትክክለኛነቱ እንዲበረክቱ የምንመኝለት ናጊብ ኤል ሻሪፍ መውላና ዘይን ኤል አብደን ከነዚህም ጋር የነበሩ መምህራንና ዐዋቂዎች መሐመድ ራሻድ ፤ አልአሬያን አሚን አልፊትዋ እንዲሁም የዐዋቂዎች ምሳሌ የሆኑትና ዕውቀታቸውም እንዲስፋፋ የምንመኝ

ላቸው ሰይድ ሱሌይማን የሸሪዓ ልዩ ዐዋቂ አሁን የፍርድ ቤቱ አባሎች የሆኑ ታላላቅ ሰዎችና መኳንንት የጸሐፊዎች አለቃ ሙስተፋ ሙዝሂር ፤ ክብሩ ይስ ፋና ፊት የወታደሮቹ አለቃ የነበረው የከተማዬቱ ከንቲባ ኢብራሂም የቀድ ሞው ንጉሣዊ ፍ/ቤት ዋና ሹምና ገኘር ሚቹ አህመድ አሊፍ ክብሩ እየበረከተ ይሒድና አሁን የንጉሣዊ ፍ/ቤት ዋና ሹምና ገዢ የሆነው በዚያን ጊዜ የፍ/ ቤቱ አባል የነበረው ሙሐመድ ሲዓ የራሴ ብዕር ያኘ ጸሐፊ ትእዛዜ በዚያው ይገኝ ነበር ። የዓለም ሙፍቲ የነበረው ሚቹ አማር አፊንዲ ሳይቀር በመጨ ረሻ የሹመት ጊዜው በኢየሩሳሌም የነበሩ የአርመናውያን ሙክታሮች ወኪ ሎች አማካይነት ከታች የተመለከተው ቃሉ ስለነበረ በይፋ እንዲመለከተው ሁኗል ።

በዚህም ጊዜ ከአርመናውያን ማኅበር በኩል ቀርበው የነበሩትን የፓትረ ያርኩ እንደራሴ መነኰሳዊው ባጐስ የቃርቀር ልጅ ፤ ቶሲዮስ የቃራቤቶ ልጅ የግምጃ ቤቱ ሹም ቋሚ ሂያስቃራቢት የቄሳቢ ልጅ አዋኒስ ፤ የሮዞን አርቲን ልጅ ቂርቆር የቃፎራቅ ልጅ ቃሳባር ፤ የቃፎራቅ ልጅ ቋልጅ አግሂል ማኒል የማቃርጂጅ ልጅ ከዚያም በኋላ በተከራካሪው በኩል ለንጉሣዊ ፍርድ ቤት ከግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር በእንደራሴዎቹና ሙክታሮቹ አማካይነት የቀረበ ውን ማመልከቻ ተመልክቶ ማኅበሩን ወክለው የቀረበ የሳሎኒክ ሊቀ ጳጳስ የያኒ ልጅ የራስሞስ የአሳንካሚድ ሊቀ ጳጳስ የአንቶኒ ልጅ አትናሲዮስ ፤ የዮርኪ ልጅና የኢየሩሳሌም ፓትረያርክ ካሂያስ አትናስዮስ ፤ የአንቶኒ ልጅና በኢየሩሳ ሌም የመንበረ ፓትረያርኩ የግምጃ ቤት ሹም የሆነው ቃሳራውስ ፤ የማኖሊ ልጅ ደሚትሪክ የቃንጁህ ልጅ ገንዘብ ያኘ ሮሚቅ ፤ የሳሉቢህ ልጅ ዩርቂ ፤ የማው ሎዲ ልጅ ክርስቶስ ፤ የቂራቅር ልጅ አናቲዮኘ ፤ የብራሽኮራህ ልጅ አነስቲ ፤ የአሸማት ልጅት ፎዳሐጅ እና የትዳሀሪ ልጅ ባናዩት በዚህ ጉባኤ ላይ የሁለ ቱም ወገኖች ሙግትና ክርክር ከተሰማና ከታየ በኋላ በሁለቱም ወገኖች እጅ ማለት በግሪክ ማኅበር እና በአርመናውያን ማኅበር እጅ የሚገኙት እግዚ አብሔር ነፍሱን ይማርና ከሁለተኛው ቃሊና አማር አልፋሩክ አዋጅ መሠ ረት የወጣ ድንጋጊና ከላይ እንደተመለከተው በ፲፪፻፵፫ ሂጅራ (፲፰፻፳፰ ዓ. ም.) ከኢየሩሳሌም ድል አድራጊ የተሰጠ አዋጅ በጠቅላላ ሁለት ሰነዶችም ቀርበው ነበር ፤ ስለዚህ በነዚህ ሁለት ሰነዶች ውስጥ በሚገኙት ንጉሣዊ ፍርዶች ላይ ባሉት ዝርዝሮች አስረጅዎች ውሳኔዎችና ምስክሮች ሁለቱም ማኅበሮች ኢየ ሩሳሌም በሚገኘው መካነ ቅዱስ መቃብሩ እየተባለ በሚጠራው ቤተ ክርስ ቲያን ላይ መብት እንዳላቸው በግልጽ ይረዳል ። እንዲሁም ባላቸውም ልምድ እንደነበረው ሁሉ ይህ መብት በጐብኝት ቦታዎቻቸው ያለ ሲሆን ፤ በተለይ የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ፓትረያርክ ከዚህ ውጪና በዝርዝር በተመለከቱት ቦታዎች በስምና በዝርዝር በታወቁት ሁሉ ለየብቻቸው በሚጐበኙአቸውም ሥፍራዎች የቀደምትነት መብት እንዲኖረው ያደርገዋል ። ይኸም ሲሆን ፤ ያን

www.ethiopianorthodox.org

ዱን ማኅበር መብት አንደኛው ሳይቃወምና ሳይጋፋ በሁለቱም እጅ የሚገኙትን ሰነድ ውሳኔዎች ወደው ፣ ፈቅደው ፣ ተስማምተው ስለተቀበሉት ነው ።

አሁን ግን ሳይስማሙ የሚቀሩበትና እርስ በርሳቸው ክርክርና ግጭት ሊያስነሣ የቻለው አንድ ምክንያት ብቻ ሲሆን ፤ ይኸውም በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ውስጥ ስለሚገኙት አንዳንድ ምክንያቶች ብቻ ሲሆን ፤ ይኸውም በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ውስጥ ስለሚገኙት የመኖሪያ ቤቶች ላይ ነው ። እነዚህም መኖሪያዎች በእጃቸው በሚገኙት ሰነዶች መሠረት ከድል አድራጊው ዘመነ መንግሥት ጀምሮ በልምዳቸውም እንደነበረው ሁሉ ለሁለቱም ተመድበውና በሁለቱም ማኅበር ስም እንዲጠሩ በመሆናቸውም ነው ፤ ስለሆነም ውሳኔ ስናደርግና ሁለቱም ወገኖች ፤ በየግላቸው የያዙትን እንደያዙ እንዲቆዩ አድርገናል ። ነገር ግን በሁለት ጉዳዮች ላይ ገና የሚከራከሩበትና የሚጋጩበት ነው ። ይኸውም አንደኛው ምክንያት የኢትዮጵያውያን (ሐበሾች) የኮፕትና አሲራውያን ማኅበሮች ከጥንት ጊዜ እንደነበረው ልምድ ሥርዓት በአርመናውያን ማኅበር የበላይ ተቈጣጣሪነት የሚተዳደሩ ሲሆኑ ፤ ይኸን በመቃወምና ሐሰት ነው በማለት የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እነዚህ ማኅበራውያን በራሱ በላይነትና ቊጥጥር በቁምስናዬም የሚተዳደሩ ናቸው በማለት የመቃወሚያ አቤቱታ ያቀርባል ። ዳሩ ግን በቁምስናዬ ይተዳደሩ ነበር ለሚለው አቤቱታ ኢየሩሳሌምን ለመጐብኘት እስከመጡ ድረስ እጉባኤው ፊት የቀረበ (ውክልና) አልተገኘለትም ። ይህ በመሆኑ እንደ ጥንት ልምዳቸውና ሥርዓት እንዳለ ተጠብቆ ሁለቱም ተከራካሪዎች እንዲያውቁትና እንዲያከብሩት ሲባል የኢየሩሳሌም ቃዲ (ዳኛ) አንድ አስገዳጅ የሆነ ትእዛዝ እንዲወጣ የተደረገው በዚሁ ምክንያት ነው ።

ሁለተኛው ምክንያት ደግሞ ፤ በጥንት ጊዜ በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ተነሥቶባቸው በነበረው የእሳት አደጋ ከተቃጠሉት ቦታዎች ውስጥ የሁለቱም ተከራካሪ ማኅበሮች የጋራ የሆኑ ሥፍራዎች ስለሚገኙባቸው ለማደስና ለመጠገን አስፈላጊ ሲሆን ፤ እነዚህን ቦታዎች አልፎ መሔድ ስለሚያስፈልግና የጋራ የሆኑትን ቦታዎች በጋራ መዋጮ እንዲሠሩና እንዲታደሱ የግላቸው የሆኑትን ደግሞ በግላቸው እንዲያድሱ ስለሚያስፈልግ ይኸን በሚመለከተው ጉዳይ ሁለቱም ወገኖች ክርክር እንዳያነሡ ተደርጎ የማሳደስና የመጠገን ሥራዎች (መብት) አቤቱታ ያለውሳኔ በመንጠልጠል ቀሪ ሁኖ ነበር ። ይህ መብት እንዲያውም በንጉሠ ነገሥቱ ፈቃድ ብቻ ያለ ሁኖ ሕግ በሚፈቅደው ልክ ያቅራቢያውን ሰው መብት በማይነካ አኳኋን እና የንጉሠ ነገሥቱ ዜጎችም አስቀድመው ሳያውቁትና ሳይስማሙበት አስፈላጊ የሆኑትን የማደስና የመጠገን ሥራዎች እንዳይከናወኑ የተደረገ በመሆኑ ስለማናቸውም የማደስና የመጠገን ሥራ ማንኛውም ወገን ቢሆን ትክክለኛ ባለመብትና ባለሥልጣን የሚያደርገው አቤቱታ ይዞ አልቀረበም ፣ አሁን ግን አስፈላጊ ስለሆኑት የመጠገንና የማደስ ሥራዎች የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ተግባር እንዲሆን ሳስተላልፍ ከዚህ በፊት ከላይ ስሙ ከተመለከተው ድል አድራ

ጊው በተሰጣቸው ሁለት ሰነዶችም መሠረት የግሪክ ኦርቶዶክስ ፤ ማኅበር እንደሚያውቀው ተከራካሪ የሆኑ ማኅበሮች ሳይቃወሙት ሳይቈጣጠሩት ወይም ያገባኛል የሚለውን ለመኖሪያው የተመደቡትን ቦታዎች ሳይወስኑበት መሆኑ ነው፤ ይኸም ማለት በጋራና በማኅበር ለያዙዋቸው ቦታዎችና የመሳለሚያ ሥፍራዎቻቸው ለያንዳንዱ በተመደቡ የመኖሪያ ቤቶች ሲሆን በግል ደግሞ በየግላቸው ለሚያዙዋቸው ቦታዎች ማለት ነው ።

በመጨረሻም ነገሩን ለማጠቃለል የኢየሩሳሌም ድል አድራጊ ንጉሣዊ ፈርማውን አኑሮ ባወጣውና ለሁለቱም ማኅበራውያን ሰጥቶት በነበረው ድንጋጌዎች ልክ መፈጸም አስፈላጊ ሁኖ ስለሚገኝ ይኸንኑ ለሁለቱም ማኅበሮች እንደራሴዎችና ሙክታሮች (ጭቃ ሹሞች) እንዲያውቁት አድርጓል ፤ ሁለቱም ወገኖች በጥሩ እምነትና በመልካም ፈቃደኝነት ጥላቻቸውንና ግጭታቸውን ፈጽመው ለማስወገድ ከዚህ በላይ በተመለከቱት ባለሥልጣኖች ፊት ነገሩን በሙሉ በመረዳት ወደውና ፈቅደው ተስማምተውበታል ። ከላይ የተመለከተውን ውሳኔ በማጠቃለል ንጉሣዊ ፍርድ ቤት ፊት ቀርቦ ስማቸው ከላይ የተመለከቱት ባለሥልጣኖች ከመረመሩት ወዲህ ያሰቡትን ውሳኔ እና እንዲሁም እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና የኢየሩሳሌም ድል አድርጊው ሚቹ አያቴ ሡልጣን ሳሊም ካን መልካም ፈቃዱ ሁኖ ለሁለቱም ማኅበራውያን አውጥቶ የሰጣቸውን ንጉሣዊ ድንጋጌዎች በመከተል ውሳኔውም በአገላለጹ ይኸንኑ በማጽደቅ የተቀበለው በመሆን ይኸንን ለሁለቱሙ ወገኖች ካስተላለፉት መሥሪያ ቤቶች የሕግ ፍርድ ቤቶች እንዲያውቁት ካደረገ ወዲህ በሕግ ፊት ዋጋ ያለው መሆኑን በመረዳት እንዲሠራበት፤ አስገዳጅ መሆኑን ከተረዳ በኋላ ከላይ እንደተመለከተው ልክ በዝርዝር እንዲመዘገብ ባደረገው ላይ ንጉሣዊ ፈርማዬን በማኖር በንጉሣዊ ፍ/ቤት የሚገኙት ባለሥልጣኖች እንዲያውቁትና በይፋ እንዲወጣ ስላደረግሁ በውሳኔው ልክ እንዲሠራና እንዲከበር የነገርም አለመግባባት ከቶ እንዳይፈጠር ይህ የቀድሞው እንዳይዛነፍ አንዳችም ዓይነት ጭማሪ እንዳይደረግበት ስል ይህን ንጉሣዊ ድንጋጌ አውጥቼ በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እጅ እንዲኖር አድርጌያለሁ ። ስለዚህ ካሁን ወዲህ ከላይ ተጠቅሶ የሚገኘው የሚቼ ሡልጣን ንጉሣዊ ድንጋጌና አዋጅ በሁለቱም ማኅበሮች በኩል ስላለው መሠረታዊ ውሳኔ ሁኖ እንዲቈጠርና እንዲያዝ ይሁን ፣ በዚህም መሠረት ሁለቱ ተከራካሪ ማኅበሮች በመካነ ቅዱስ መቃብሩ በሚገቡበት ጊዜ በግል በያዙዋቸው ቦታዎች ላይ ለየብቻቸው በማኅበር ለያዙዋቸው ደግሞ በማኅበር እንዲገቡና አንዳችም ዓይነት ጥል እንዳያነሱ የመሳለሚያ ቦታዎቻቸውንም የመኖሪያ ቤቶቻቸውንም በጥንት ጊዜ በነበረው ልምድና ሥርዓት ልክ እንዲይዙና በምንም ዓይነት ምክንያትና ሰበብ ለመቼውም ቢሆን እርስ በርሳቸው ግጭት ሳያነሡ እንዲኖሩ ግዴታቸው ይሆናል ። አንዳችም ዓይነት ጸብና ግጭት ከቶ እንዳይነሣና ሊፈጠርም ቢችል በምንም ዓይነት መንገድ ውድቅ ሁኖ ተቈጥሮ

www.ethiopianorthodox.org

በፍርድ ሸንጎ ሳይቀርብ እንዲሰረዝ ይሆኖል ። የዚህ ውሳኔ ይዞትና አገላለጽ የኔ የራሴ የመጨረሻ ፈቃድ እንደመሆኑ መጠን እግዚአብሔር እስከፈቀደ ድረስ እንደጸና ቆይቶ በሕግ ታውቆ እንዲሠራበት የሚያስገድድ ይሆናል ፤ በንጉሣዊ አዋጅ መሠረት የኢየሩሳሌም ድል አድራጊ ከላይ በዝርዝር በተመ ለከተው ወር ቀንና ዓመት ለአርመናውያን ማኅበር በሰጠው ሁለት ውሳኔዎች እና እኔም ራሴ (በዚህ ድንጋጌ መሠረት) በሕግ አውጥቼ ለአርመናውያን የሰጠ ሁትን ውሳኔ ተቀብየና በሙሉ ፈቃዴ ለማረጋገጡ ምስክር ይሆን ዘንድ የዚህ ንጉሣዊ አዋጅ ግልባጭ በፍርድ ቤት መዝገብ እንዲመዘገብ አድርጌያለሁ ፤ ስለ ዚህ የተከበርክ አገረ ገዥዬና ሚኒስትሬ ሆይ እንዲሁም ከላይ የተመለከታችሁ ባለሥልጣኖች ይኸን ውሳኔ እንዲያውቁትና ከተመዘገበም ወዲህ በግሪክ ኦር ቶዶክስ ማኅበር እጅ እንዲዛወር እንድታደርጉ ይሁን ፤ ይኸም ሲሆን ፤ ድል አድ ራጊው ለሁለቱም ማኅበሮች የሰጠውንና ከላይ የተጠቀሰውን ውሳኔ መሠረት አድርጋችሁ በመቍጠር ነው ፤ ይህ ውሳኔ ማናቸውንም ዓይነት ርምጃ ለመው ሰድ ስትሹ ውስጠ ዝርዝሩን እንድትመለከቱትና ለማናቸውም የሕግ ውሳኔ መም ሪያ እንዲሆናችሁ ይኸንንም ለመቃወም የሚነሣውን ማናቸውንም እንቅስቃሴ እንድታስወግዱ ድንጋጌውን ለመለወጥም ሆነ ወይም በድንጋጌ ውስጥ ባልተወ ሰነ አኳኋን እንዳይፈጸም ከድንጋጌውም በመጨመር እንዲሠራ እንዳይደረግ በብርቱ እንድትከላከሉ ይሁን ። ይህ ንጉሣዊ ድንጋጌ እንደደረሳችሁ ውሳኔው በሥራ እንዲውልና መቃወም እንዳያገኘው ንጉሣዊ ማኅተሜም እንደተከበረ እንዲኖር ይሁን ።

በሙሐረም ፩ ቀን ፩ሺ፪፻፷፰ ሂጅራ (፩ሺ፰፻፶፩ ዓ. ም. ተጻፈ ።

ከተመዘገበው ኦርጅናል ኮፒ ጋር የተነጣጠረ (የተነበበ) ትርጉም ።

የመዝገብ ቍጥር (፫፻፲፰) ፊርማ

(. . . . .) ገጽ ፩፻፲፭

ተመስክሯል

ፊርማ

(. . . . .)

በጆርዳን ገንዘብ ፩፻ ሊሬ (፩ ዲናር) በቍጥር ፳፻፲፩ሺ፳፻፳፯/ ፳፻፩-፲፯-፫-፶፩ ተከፍሏል ።

ማኅተም ዋና ጸሐፊ ፊርማ ረጀብ አታሚም

የኢየሩሳሌም ሸሪዓ ፍ/ቤት

በኢየሩሳሌም የሸሪዓ ዳኛ የቀረጥ ቴምብር

ፊርማ ሂልሚ ኢልሙኸተሳብ ፩፻፶

ማኅተም

www.ethiopianorthodox.org

የቀዳማዊ ሡልጣን መሐመድ ካን ንጉሣዊ ትእዛዝ ቍጥር ፮

ይህ ትእዛዝ የግሪክ ኦርቶዶክስና የአርመናውያን ማኅበሮች የሚከራከሩበት የኢትዮጵያውያንን መብት በግልጥ ያሳያል ።

ከእስላም ቃዲዎች ዋና ቃዲና ሹም ለሆነው ከአማኞቹም ዋና አማኝ የጥ በብና የልዕልና መጨረሻ ለሆነው የሃይማኖትና የሸሪዓ ባንዲራ ያዥ የነቢዩና የሐዋርያቶቹ የጥበብ ምንጭ ወራሽ በእግዚአብሔር በንጉሡ ልዩ አስተያየቶች የተከበረ ማውላና የኢየሩሳሌም ቃዲ ፤ ልዕልናዎች ይበርከቱ ፤

ይህ ንጉሣዊ ፊርማዬን አኑሬ (ፈርሜ) እንዲወጣ ያደረግሁት (አዋጅ) እን ደደረሰ ከዚህ ቀጥሎ ያለው የታወቀ ይሁን ፤ በኢስታንቡል የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያርክ የሆነው ኒውዮፊዮስ እና በኢየሩሳሌም የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያ ርክ በርቲኖስ ስለ አብያተ ክርስቲያናት ገዳማት የመሳለሚያ መካናት የመሬት ይዞታዎችና ንብረቶች ጋር ነክ ስላላቸው ዝርዝሮች አንድ የልመና ማመልከቻ ስላቀረቡልኝና ከዚህ አስቀድሞ ንጉሣዊ ፊርማዬን ይዞ በሚገኝ ለአርመናው ያን ማኅበር በተሰጠ (ለግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርም ጭምር) ድንጋጌ መሠረትና በዚህም ተያይዞ እንደሚገኘው በራሴ ፍ/ቤትና በሁለቱም ማኅበሮች ኤጲስ ቆጶሳት ጽ/ቤት በጥንት ጊዜና በቅርብም የተመዘገቡ ንጉሣዊ ትእዛዞችና ጥን ታዊ የሆነ ዋና ሰነዶች ስለሚገኙባቸውና በነዚህ ሰነዶች ውስጥ ይህ የሚያቀርቡት ክርክር ዋና ፍሬ ነገርና ለአርመናውያን ማኅበርም የተሰጠውን ንብረት ዝር ዝር ያዘለ ለመሆኑም ሌላ በተጨማሪ ማመልከቻቸው በቀረበ ጊዜ በፍ/ ቤት ጽ/ቤቶች ውስጥ ተጠብቀው የተሰጡትን ደንቦች ሲመረምሩ ስለዚህ ጉዳይ የወ ጣውን የተከበረ ድንጋጌዬን ማለት በኢየሩሳሌምና በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያናት ገዳማት ማናቸውም የግሪክ ኦርቶዶክስ የማይከተል ተከታይ የሆነ ሁሉ በቍጥጥራቸው ውስጥ እንዲሆን የአትክልትና የመቃብር ቦታ ዎች ቀዋሚ በሆኑ ንብረትና እንዲሁም ማናቸውም የጆርጂያውያን ኢትዮጵያው ያን (ሐበሾች) ሦርያውያን ኮፕቶችና ሴርባውያን ሀብትና ንብረት እነዚህ ማኅ በሮች የግሪክ ኦርቶዶክስ እንደመሆናቸው መጠን በቍጥጥራቸው ውስጥ እን ዲሆን ስለዚህ ከዚህ በፊት የነበሩት ሡልጣኖች እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና የኢየሩሳሌም ድል አድራጊ ሚቱ ሡልጣን ካን በንጉሣዊ ፊርማው አክብሮ ያወ ጣቸውን ንጉሣዊ ድንጋጌዎች በማክበራቸው በዚህ መሠረት ከላይ ስለተመለ ከቱት ንብረቶች ቍጥጥርና ይዞታ በእጃቸው እንደሚገኙት ሰነዶች አወሳሰን ልክ ደግሞ ከጥንት ጀምሮ የነበራቸውንም ልምድ በማክበር ይዞታቸውንና ንብረታቸውን እንዲቈጣጠሩ አድርጓቸዋል ። ነገር ግን ከ፩ሺ፰፻፷፯ ሂጅራ በኋላ ወዲያውኑ የአርመናውያን ማኅበር ከዚያ በፊት አንዳችም ዓይነት ጭቅ ጭቅ ያላነሣቢሆንም ቅሉ በሕግ ፊት ዋጋ የሌለው የተደለዘ ሰነድ ይዞ በማ ቀርፆ [illegible]ውያን ገዳም በቍጥጥሬ ውስጥ መሆን ይገባዋል ሲል ክርክር

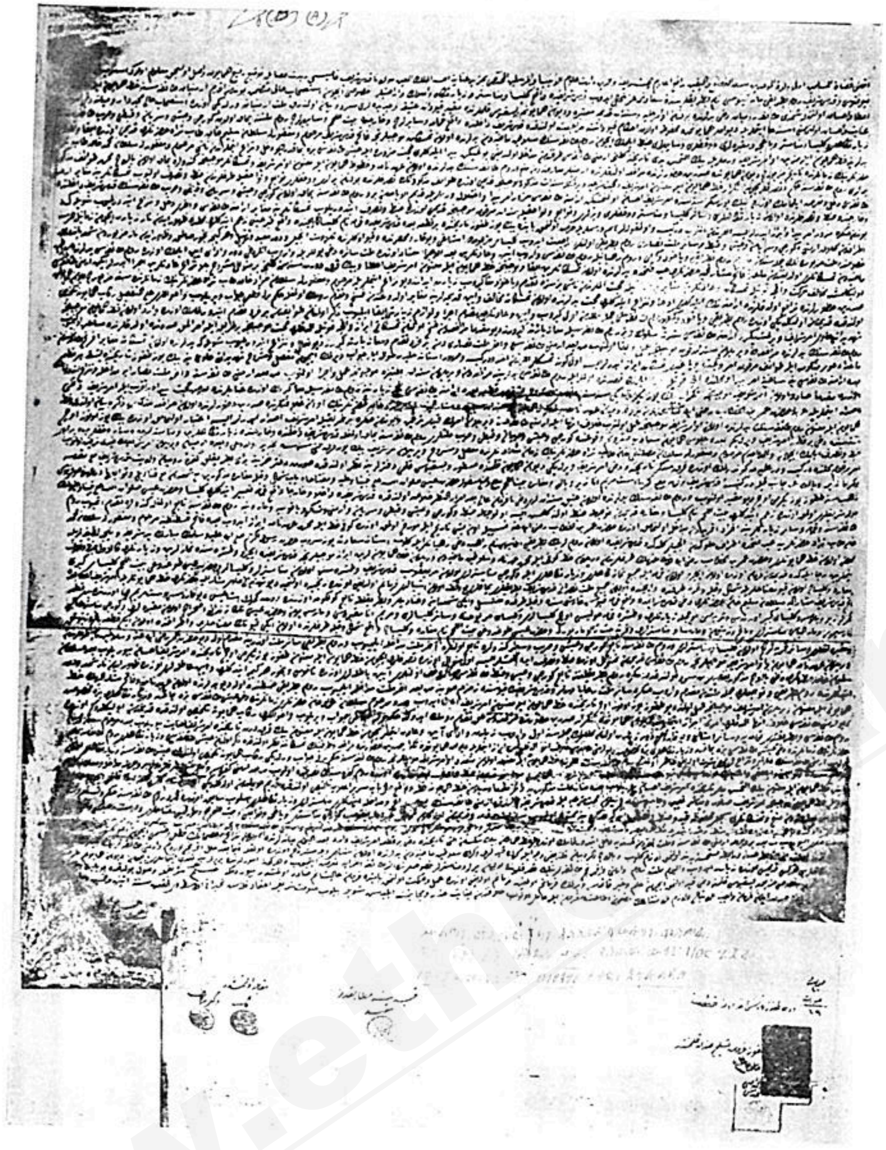

በማቅረቡ ይህ ሁኔታ በዚያኑ ዓመት ውስጥ እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና መሐመድ ካን በነገሠበት ዘመን ሁለት የዳኞች አለቃ በተቀመጡበት ፍርድ ላይ ክሱ ቀርቦ እንደነበረ ይታወሳል ፤ ከዚህም በተገኘው ውሳኔ የአርመናውያን ማኅበር በዚህ ዓይነት ክርክር ዳግመኛ እንዳይነሣና የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርም ከላይ የተመለከቱትን ማኅበሮች የበላይና የሀብትና ንብረታቸውም ጭምር ተቈጣጣሪ ሁኖ እንዲቆይ ተደርጓል ። ይህ ውሳኔ ሊሰጥ የተቻለው የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር በጁ ይዞት በተገኘው አስረጅ ሰነድና ንጉሣዊ ፊርማ በሰፈረባቸው የአማር ቃል ኪዳን ድንጋጌዎች መሠረት ነው ። ከዚያም ወዲህ የወጣ ንጉሣዊ አዋጅና ንጉሣዊ ፊርማዎች የሰፈሩባቸው ድንጋጌዎች ከላይ እንደተመለከተውና በጃቸው እንዳሉት ሰነዶች ልክ ከላይ የተመለከቱት ማኅበራውያን የበላይ አስተዳዳሪዎችና የሀብታቸውም ተቈጣጣሪ እንዲሆኑና እንዲሁም ተከታዮቻቸውና እነሱንም የመሰሉትን ሁሉ ከጥንት ጊዜ እንደነበረው አዋጅ በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ውስጥ እንዲሆኑ የሚያዝ ነው ፤ የአርመን ማኅበርም በጁ የሚገኙት አስረጅዎችና ሰነዶች ከሚፈቅዱት መጠን ውጪ አልፎ ይኸን ውሳኔ የሚቃወም ክርክር እንዳያነሣ ያግደዋል ። በ፩ሺ፩፻፷ ሂጅራ በወጣው ንጉሣዊ ድንጋጌ እንደተገለጸው የአርመናውያን ማኅበር በድጋሚ የተደለዘ ሰነድ ይዞ በማቅረቡ ጭቅጭቅ በመፍጠሩ አጥፊ መሆኑን ይመሰክራል ፤ በዚህም ምክንያት የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር የጆርጃውያን ፥ ኢትዮጵያውያን ሦርያውያን ኮፕቶችና ሴርባውያን ሀብትና ንብረት የሆነውን ሁሉ በአደራ ተቈጣጣሪ እንዲሆን ይኸም በኢየሩሳሌም ውስጥ ሆነ ከኢየሩሳሌም ውጪ የሚገኙትን የመሳለሚያ መካናት አብያተ ክርስቲያናት ገዳማት ቀዋሚ ንብረቶች መኖሪያዎችና የመሳሰሉትን ከዚህ በፊት እንደነበረው ልክ አስተዳዳሪና ተቈጣጣሪ እንዲሆን መደረጉ በቍጥር በተመዘገቡ ሰነዶች አስረጅነት መሆኑ ነው ፤ የአርመናውያን ማኅበርና የተቀሩትም ሌሎች ማኅበሮች በጃቸው ይዘዋቸው ከሚገኙት ሰነዶች መጠን አልፈው እንዳችም ተቃዋሚ ክርክር እንዳያነሡ ተከልክለዋል ። በተጨማሪም የአርመን ማኅበር የተደለዘና ዋጋ የሌለው ሰነድ ለማቅረብ ዳግመኛ ቢሞክር ወዲያውኑ አቤቱታው ውድቅ ሆኖ ሰነዱን እንደሚቀማ ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶታል ። በ፩ሺ፩፻፱ ሂጅራ በወጣው ሰነድ (ከላይ የተመለከቱትን የስም ዝርዝሮች የያዘ) እንደተጠየቀው በየመቱ ኢየሩሳሌም መካነ ቅዱስ መቃብሩን ለመሳለም ከማናቸውም ዓለም የሚመጡ ክርስቲያኖችና ምእመናን ማለት በእምነት የአርመናውያን ፤ የጆርጃውያን ፤ የኢትዮጵያውያን ፤ የኮፕትና የቀሩት ሌሎች ክርስቲያኖች ማኅበር የሆነ ሁሉ (የጌታ መቃብር ነው ተብሎ በሚታመነው ቦታ እሳት) በሚታይበት ጊዜ) የቅዳሜ ሥዑር [illegible] ሥርዓተ ጸሎትና ሥርዓተ ዑደት በዚህ በተባለው ቤተ

www.ethiopianorthodox.org

ክርስቲያን በላይኛውና በታችኛው ክፍል ለሚደረገው የወንጌል ንባብ በቤተ መቅደሱ ፊት ለፊትና በውስጡ ለሚፈጸሙት ዜማዎች የሰዓታት ጸሎትና ዕጣን ለማጠን ከላይ የተጠቀሰው መብራት ሻማዎችን ለማቀጣጠል ማናቸውንም በልምዳቸው ያሉትን ሥርዓተ ጸሎት ለመፈጸም የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያርክን አስቀድመው መማከር እርሱ (ወይም እንደራሴው ከነመነኰሳቱና የማኅበሩ ምእመናን) ጭምር ከሌሎች ቅድሚያ እንዲኖራቸው ሲል የሚሰጠውንም ውሳኔ ያለ ክርክር እንዲቀበሉ ይሆናል ይላል ። ከነሱም ቀጥለው የተቀሩት ማኅበሮች ያለችግር ሥርዓተ ጸሎታቸውን ሊፈጽሙ መቻላቸውን በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እጅ የሚገኘውና ከላይ ስሙ የተመለከተው ድል አድራጊ በድል አድራጊነት ሲገባ በንጉሣዊ ፊርማው አኑሮ (ፈርሞ) በሰጣቸው አዋጅና ከዚያም በኋላ የነበሩት ሡልጣኖች ባጸደቁዋቸው ድንጋጌዎች በተወሰነው መሠረት ነው ።

ነገር ግን ፩ሺ፸፬ ዓመተ ሂጅራ በተቃረበበት ጊዜ ፤ በልምድ የነበራቸውን ሥነ ሥርዓት በመጠበቅ ከላይ በተመለከተው አኳኋን ልክ ያለግጭት በመፈጸም ላይ ሳሉ የአርመናውያን ማኅበር የግሪክ ኦርቶዶክስን ልምድና ሰነድ የሚቃወም አስረጅ አለን በማለት የመቃወም እንቅስቃሴ ስለፈጠሩ በምንሳለምበት ጊዜ መቅደም ይገባናል ፤ አለዚያም ከናንተው ጋር አብረን እንገባለን ፤ በማለት ከከረረ ጸብ ስለደረሱ እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና ሡልጣን ሙራድ ካን በነገሡበት በዚያኑ ዓመት የሁለቱም ወገኖች ክርክር ከንጉሣዊ ችሎት ላይ ቀርቦ በሁለት የዳኞች አለቃ ነገሩ ታይቶ በተሰጠው የአንድ ድምፅ ፍርድ የአርመናውያን ክርክር ጥንት የነበራቸውን ልምድ እና በጃቸው የሚገኙትንም ሰነዶች ውሳኔ የሚቃወም ሁኖ በመገኘት ውድቅ ሁኖ ቀርቷል ። በዚህ ምክንያት የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር የቅድሚያ መብቱ እንደገና እንዲመለስለት ሁኖ ጠቅላላ የሁኔታው ዝርዝር ንጉሣዊው ፍ/ቤት እንዲያውቀውና አያይዞም ለወደፊቱ ማንም ከላይ የተመለከተ ማኅበር በቅድሚያው ያላቸውን መብት ሳይቃወም የጥንቱ ልምድና ሥርዓት እንደተከበረ የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያርክ ወይም ወኪል ከማኅበሩ ምእመናን ጭምር ሥርዓተ ጸሎታቸውንና ማናቸውንም ለመሳለምና ለሌላም በሚያደርጉት የቅድሚያ መብት እንዲኖራቸው መደረጉን በትእዛዝ እንዲያስታውቅ ሆኗል ።

ይሁን እንጂ ማስጠንቀቂያዎችን የያዙ ንጉሣዊ ድንጋጌዎች ከዚህ በፊት የወጡ ቢኖሩም የአርመናውያን ማኅበር «ከግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ጋር በአንድ ላይ መግባት አለብን» በማለት ያለ አግባብ ከዚህም በፊት እንዳደረጉት ሁሉ በኃይልም ጭምር እንደገና የከረረ ግጭት አንሥተው አሁንም ደግሞ ያንኑ በሕግ ዋጋ የሌለውን ሰነድ ስለ አቀረቡ ፤ የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ለመከላከያ በእጁ በነበረው ኃይለኛ ሰነድ አስረጂነት መብታቸው ሳይነካ የነበራቸውን ሁኔታ እንደያዙ እንዲቆዩ በቅተዋል ። ከዚያም በኋላ የአርመናውያን ማኅበር ሆነ ማናቸውም ሌላ የክርስቲ

www.ethiopianorthodox.org

ረን እንገባለን በሚል ክርክር ሊቃወሙዋቸው እንደ ማይችሉና ይህም ውሳኔ ለፍራንኮችም ቢሆን በእጃቸው ያሉት ሰነዶች ከሚወስኑት ውጪ ይኸንን የመሰለ መቃወም ሲፈጥሩ በዚሁ ዓይነት ውሳኔ የሚታገዱ መሆኑን ማናቸውም ዓይነት ድንጋጌ የምስክር ቃል ወይም ሰነድ ይዘው ለማቅረብ ቢችሉም ሰነዶቻቸውን ተቀምተው በታሸገ ኤንቤሎፕ ወደ ኢስታንቡል እንደሚላኩና ከዚያም በ፩ሺ፻፱ ዓመተ ሂጅራ ላይ በወጣው ትእዛዝ የተመለከተውን ማስጠንቀቂያ የያዘ መልስ (ለተከራካሪው) እንደሚላክ ይደረጋል ። ነገር ግን ከዚያ በኋላ ጥቂት እንደ ቆየ ደግሞ የአርመናውያን ማኅበር ለአስረጂ የማይበቁ የተደለዘ ሰነዱን በመደገፍ ላደረገው መቃወም እጅግ የከረረ ግጭት እንዲነሣ ስለሆነ አሁንም የግሪክ ኦርቶዶክስ በታወቁትና ባሉት አስረጂ ሰነዶች መሠረት ክርክሩን ስለ ረታ እንደ አስረጅዎቹ ውሳኔ በመጽናቱ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የአርመን ማኅበር ወይንም ሌላ ማንም ክርስቲያናዊ ማኅበር ቢሆን በነገራቸው ሳይገባና ሳይከራከራቸው አስቀድመው የወጡት ንጉሣዊ ድንጋጌዎች ፤ ከዚያም በኋላ ይኸንን አጽንቶ በ፩ሺ፩፻፳፪ ሂጅራ በወጣውና ሙሉ ዝርዝር ከነ አስረጂ በያዘው ሰነድ እንዲወሰኑ ሁነው ቆይተዋል ።

ዳሩ ግን የአርመናውያን ማኅበር የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እንደራሴ በሌለበት ዋጋ የሌላቸውን ሰነዶች በማቅረብ ከግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ጋር እሳት ወደሚታይበት ቦታ አንድ ላይ መግባት ይገባናል ሲል ክስ ባቀረበ ጊዜ እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና አሜርቤን አሌኸታብ ካወጣው ታላቅ የቃል ኪዳን አዋጅ ጋር በተጨማሪ ይኸን ሁኔታ ጨምረው የያዙ ሌሎች ድንጋጌዎች ንጉሣዊ ትእዛዞች ዋጋ ያላቸውና የሚታመኑ ሰነዶች ይዘው ስላቀረቡና እነዚህም ክርክሮች ከላይ ስሙ በተመለከተው በሡልጣን ሙራድ ካን ዘመነ መንግሥት ውስጥ ሁለት የዳኛ ሹሞች በአስቻሉበት ፍርድና ንጉሣዊ ፊርማ በሠፈረበት ድንጋጌ የጸደቀ መሆኑን ቢገልጹም የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር በእጁ በነበሩት ንጉሣዊ ድንጋጌዎችና አስረጂ ሰነዶች እንደ ወሰኑት ታግደው እንዲኖሩ በማለት ክርክሩ እንዲቆም ተደርጎ ይኸው ውሳኔ ለአርመናውያን ተላልፏል ። ከዚህም በላይ በፍርዱ ውሳኔ እንደ ተገለጸው ሊያገኙ የሚችሉት ሌላ አዲስ አስረጂ ሰነድ ቢኖርም በፍርድ እንደ ማይታይላቸው ተነግሯቸዋል ይኸንኑ ውሳኔ የሚያስከብር ንጉሣዊ ድንጋጌ አከታትሎ በ፩ሺ፩፻፴፫ ዓመተ ሂጅራ ወጥቶ እንዲሰጣቸው ሁኗል ። እኔ በዙፋኔ ከተቀመጥሁና ከነገሥኩ ጀምሮ እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና ሟቹ ደገኛው አባቴ እንዳደረገው ሁሉ ጆርጃውያንን ኢትዮጵያውያንን ኮፕትንና ሴርባውያንን የግሪክ ኦርቶዶክስ ተከታዮች በማድረግ ቈጥሬያቸዋለሁ ። በ፩ሺ፩፻፵፯ ዓመተ ሂጅራ (ሟቹ አባቴ) አድሶ ባወጣውና ለይቶ በዝርዝር ባመለከተው ንጉሣዊ ድንጋጌ (ለአርመናውያን ተሰጥቶ) ተመልሶ ስለ ተወሰደባቸውና በምትኩ ተጽፎና ወደኔ እንዲላክ የተደረገ በመሆኑ ይኸንኑ ድንጋጌ በማጽደቅ ንጉሣዊ ፍ/ቤቶች አንድ ሌላ

ድንጋጌ እንዲያወጡ ሆነ ። ይኸም በኤጲስ ቆጶሱ ጽ/ቤት ለማየት እንደተቻለውና በኢየሩሳሌም ቅድስት በሚገኘው የግሪክ ኦርቶዶክስ መንበረ ፓትረያርክ ጽ/ቤት መዝገብ ውስጥ ተቀምጦ ከተገኘው ቅጂ ጋር ሲነጻጸር ከተቀሩትም በ፲፻፰፻፫ ዓመተ ሂጅራ ወጥተው በተመዘገቡ ድንጋጌዎች በመነኰሳዊው ሴፍሮኒዎስ ጥበቃ ሥር ከተወሰኑት ውስጥ በተጨማሪ በኢየሩሳሌም መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን በስተደቡብ ያለው የላይኛውና ታችኛው (የመጠመቂያ) ቦታ የእመቤታችን የላይኛውና የታችኛው ቦታ መጠመቂያ ቦታ ጌታ ኢየሱስ ምሕረትና ሰላም በርሱና በነቢያችን ላይ ይውረድና የቤተ ልሔም ዋሻ ከነደቡባዊ ሰሜናዊ በሮቹ ቁልፍ መቅረዞችና ቀንዲሎች ከዚህም ጋር በሙሉ ያሉትን አጠቃሎ መሆኑ ነው ። እንዲሁም በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እጅ የሚገኙ ሌሎች ጥንታዊ ሰነዶች ሲታዩና ሲመረመሩ የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ጥበቃውንና ቍጥጥሩን እንደ ያዘ እንዲቀጥል ያደረገው ትእዛዝ ይገኛል ። በዚህም ኢየሩሳሌም ባለው መካነ ቅዱስ መቃብሩ ተብሎ በሚጠራው ቤተ ክርስቲያን ያለውን በሙሉ በውስጥም ሆነ በውጪም ጭምር መቃብሩ ነው ተብሎ የሚታመነውን ቤተ ክርስቲያን ጌታ የተወለደበትን ጥንታዊ ዋሻ በዚህ አኳኋን ጆርጃውያን ፤ ኢትዮጵያውያን ፤ ኮፕቶች ፤ ሦርያውያን ፤ አርመናውያን ፤ ንስትሮውያን ፤ ያዕቆባውያን ፤ ማሮኒታውያን ፤ የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ተከታዮች በመሆን እንዲታወቁ ስለ ተደረገ በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያንም ሆነ ወይም በሌላ የመሳለሚያ መካናት ውስጥ በሚደረጉት ሥርዓተ ጸሎታችንና ዑደት ማንም የክርስቲያን ማኅበር የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበርን ቀድሜ እገኛለሁ ሲል ክርክር እንዳይነሣ ። ይህም ሊጸና የቻለው እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ባቀረበው ኦማር ቢን አልከታብ በ፲፭ ዓመተ ሂጅራ በኩፊክ ቋንቋ በወጣው የቃል ኪዳን አዋጁ እንደ ተደነገገው ነው ። ከዚያም በኋላ ይህንኑ የቃል ኪዳን አዋጅ በማጽናት ቊስጥንጥንያን ድል የነሣው ነፍሱን ይማርና ሟቹ ሡልጣን መሐመድ ካን በድል አድራጊነቱ ዘመን የተከራካሪዎች መንግሥታት እንደራሴዎች የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትረያርክ መነኰሳዊው አታናስዮስ ከነምእመናኑ ኢስታንቡል ይጐበኙ በነበረበት ጊዜ በተገኙበት ያወጣውን ድንጋጌ ከዚያም በታላቅ ሐዋርያዊ ቡሩክ እጆች ተፈርመው የወጡ ትእዛዞች ኦማር ቢን አልከታብ እግዚአብሔር ነፍሱን ይማርና በኩፊክ ቋንቋ አውጥቶ በሰጠው ቃል ኪዳን የተቀሩትም ሡልጣኖች በሰጡት ድንጋጌዎች ልክ ነው ። ስለዚህ በነዚህ በቀረቡት ሰነዶች አስረጂና ከዚህ በፊት እንደነበረውም ልምድ በእጃቸው የሚገኙትን ሀብትና ንብረት መቈጣጠርና መያዝ በኢየሩሳሌም ከተማ ውስጥ ሆነ ውጪ በሚያከናውኑት ሥርዓተ ጸሎትና የመሳሰለውንም ቅድሚያ እንደ ያዘ ወደ መሳለሚያ መካኖቻቸው ሲጓዙ ከኢየሩሳሌም ውጪ ወይም ኢየሩሳሌም ውስጥ በዋሻው ቤተ ክርስቲያኑ ውስጥ ባሉት በሰሜናዊ ደቡባዊ ምዕራባዊ በሮች ቁልፎች በቤተ

ክርስቲያኑ ንዋየ ቅድሳት የኢየሩሳሌም ድል አድራጊ ሡልጣን ሳሌም ካን ያጸናቸውን ማስጠንቀቂያዎች ባለመዘንጋትና ከላይ ስማቸው በዝርዝር የተመለከቱት ባለሥልጣኖች የፈረሙባቸው ድንጋጌዎች እንደሚወስኑት እኔም ራሴ ባወጣሁት ትእዛዝ እንደ ዘረዘርኩት (ባለመቃወም) በኢየሩሳሌም የሚገኙትን የክርስቲያን ማኅበሮች ፓትረያርኮች በያዙዋቸው ሀብትና ንብረት በሙሉ ይህ ከላይ የተዘረዘረውን በመመልከት በሚከተለው ነገር ማንም የክርስቲያን ማኅበር እንዲቃወም አይፈቀድለትም ። በመካነ ቅዱስ መቃብሩ ዋና መግቢያ በር በዚሁ በር ፊት ለፊት በሚገኘው ሥፍራ በስተደቡብ በኩል ያለውን አስከሬኑ የተገነዘበት በመቅረዞችና ቀንዲሎች የመንበረ ፓትረያርኩ ንብረት በሆነው በጎልጎታ ላይ ያለውን በሙሉ በአራቱም የላይና የታች የመጠመቂያ ቦታዎች በሰባቱ የላይና የታች መጠመቂያ ቦታዎች የታላቁ ቤተ ክርስቲያን የመሐል ወለልና ቦታ በማናቸውም የመሳለሚያ መካናት በማናቸውም በመካነ ቅዱስ መቃብሩ አካባቢ በሚገኝና በሦስቱ አብያተ ክርስቲያናት በቅዱስ ዮሐንስ ቤተ ክርስቲያን በተቀሩትም አብያተ ክርስቲያናት በእመቤታችን የመቃብር ቦታ ቅድስት ሲዮን ክርስቶስ በታሠረበት ቦታና በበረሃው በሚገኘው የመቃብር ቦታ በአልማሳላባህ በሚገኘው የቅዱስ ስምዖን እና የቅዱስ ኤልያስ ገዳማት ከወይን ተክሎቻቸውና ወይራ ዛፎቻቸው ጭምር በቤት ጃላ መንደር ቅዱስ ሳባ ቅዱስ ዮርኪ ገዳማት ክርስቶስ በተወለደበት ዋሻ እየተባለ በሚጠራው በቤተ ልሔም በቤተ ክርስቲያኑ ደቡባዊና ሰሜናዊ ፪ በሮች ቁልፍ ፤ በአትክልቶቹና በወይራ ዛፎቹ በማናቸውም ባካባቢዎቹ በመንደር በሚገኘው የመቃብር ቦታ አብያተ ክርስቲያናት በማናቸውም የጆርጃውያን ኢትዮጵያውያን ሴርባውያውያን እና ተከታዮቻቸው ሀብትና ንብረት በሆነው ሁሉ በኦማር ቃል ኪዳን መሠረትና በተቀሩትም ንጉሣዊ ድንጋጌዎች መሠረት የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ከቀሩት የክርስቲያን ማኅበሮች ቅድሚያ እንዲኖረው ይሆናል ። የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር የጆርጃውያን ኢትዮጵያውያንና ኮፕት ማኅበሮችን ንብረቶች መያዝና ሥርዓቶቻቸውንም ከንቱ በሆነ ልምዳቸው ዕጣን ለማጠን ደወል ለመደወል እሳት በሚታይበት ጊዜ ሻማዎችን ለማቀጣጠል ሥርዓተ ዑደት ለማድረግ ሡልጣን ሱሌይማን ባጸደቀው በ፲፻፰፻፫ ሂጅራ በሰፊ ልግሥና በተሰጠው አዋጅ ጥንት እንደ ነበረው ልክ ሁኖ መቈጣጠር ይችላል ። በሥርዓተ ዑደት ጊዜ የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ፓትረያርክ ከነምእመናኑ የተቀሩትን ማኅበሮች እንዲቀድም ይፈቀድለታል ። የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር በእጁ ይዞት በሚገኘው ሰነዶች የቃል ኪዳን አዋጁ ከላይ ስሙ የተመለከተው ድል አድራጊ የሰጠው ድንጋጌ እንዲሁም በ፲፻፰፻፫ ዓመተ ሂጅራ በንጉሣዊ ፊርማ ጸንቶ የወጣው አዋጅ መሠረት ኢየሩሳሌም መግቢያ ላይ በሚገኘው የዘምዘም ውኃ ለመግባት እርሱ ቀድሞ የተቀሩት ሌሎች የክርስቲያን ማኅበሮች ከርሱ በኋላ እንዲቀጥሉ ባለመብት ያደርገዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

ከዚህ በኋላ ሚቹ ሡልጣን መሐመድ ካን በነገሡበት ዘመን ውስጥ የአርመናውያን ማኅበር «የኢትዮጵያውያን ገዳም ከነመካናቱ በኔ ውስጥ መሆን ይገባዋል» ሲል አቤቱታ በማቅረብ ይኸንኑ የሚደግፍ (ከተሰጣቸው ድንጋጌ ሌላ) ሌላ ትእዛዝ ይዘው በድጋሚ ለንጉሣዊ ፍ/ቤት በማቅረቡ ፤ ሁለት የዳኞች አለቆች ባስቻሉት ችሎት ባንድ ድምፅ ሲፈረድባቸው የግሪክ ኦርቶዶክስ የቅድሚያ መብቱን እንዲይዝ ስለተደረገ ይኸንኑ ውሳኔ በማጠቃለል የያዘ ንጉሣዊ ድንጋጌ በ፩ሺ፺፬ ዓመተ ሂጅራ እንዲወጣና የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ከነፓትሪያርኩቹ መካነ ቅዱስ መቃብሩ ቤተ ክርስቲያን የላይና የታችኛውን ቦታዎች ወደ ቤተ መቅደሱ ለመግባት ያላቸውን መብት በይፋ የተረጋገጠ እንዲሆን አድርጓል ። ከርሱም በኋላ ሚቹ ሡልጣን መሐመድ ካን በነገሡበት ዘመን «የአርመናውያን ማኅበር የኢትዮጵያውያን ገዳም ከነቅዱሳት መካናቱ በኔ ውስጥ መተዳደር ይገባዋል» በማለት (በእጁ ከሚገኘው ሌላ) አንድ አዲስ ድንጋጌ በማቅረቡ ፤ ሁለት የዳኛ ሹሞች ባስቻሉት ንጉሣዊ ፍ/ ቤት ቀርቦ ሁለቱም ወገኖች በኃይል ከተከራከሩ በኋላ በተገኙት አስረጂዎች መሠረት የኢትዮጵያ ገዳም በግሪክ ኦርቶዶክስ ሥር የሚተዳደር ሁኖ በመገኘቱ ፤ የአርመናውያን ክርክር ውድቅ ሁኖ ስለ ተገኘ በነዚህ አስረጂዎችና በተቀሩትም በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እጅ በተገኙ አያሌ ንጉሣዊ ድንጋጌዎችና ትእዛዞች እንዲሁም የክርክሩ ማጠቃለያ ለንጉሣዊ ፍ/ ቤት ከቀረበ በኋላ ስለዚሁ ጉዳይ በተሰጠው ያንድ ድምፅ ፍርድ በኢትዮጵያውያን ገዳም ይዞታ የሆኑት መካናት ቅዱሳት የተቀሩትም አያሌ የመኖሪያ ቤቶችና የመሳሰሉትም እንዲሁም የሁለቱን ደጃፎች መክፈቻዎች ቁልፍ ያላመነችው የግሪክ ኦርቶዶክስ እንድትረከብና እንድታስተዳድር ሁኔታው ጥንት በነበረው አኳኋን ተመልሶ እጅግ የታወቀ የቃል ኪዳን አዋጅ በወሰነው እንዲጸና ተደርጓል ። ውሳኔውንም ያላመነው የአርመን ማኅበር ወይም ሌላ ማናቸውም የክርስቲያን ገዳም በዚህ ነገር ላይገባና ላይቃወም እንዲወሰን ሁኗል ። ንጉሣዊ ፊርማውን በማስፈር ይኸንን ድንጋጌ ያበረከተው በንጉሣዊ ችሎት የተደረጉትን የፍርድ ሐተታዎች እና ክርክሮች ከዚያም ያላመነው የግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እንደ ጥንቱ ሥርዓት የሁኔታው ተቈጣጣሪ ሁኖ እንዲገኝ ለማድረግ በቀጥታ ንጉሣዊ ፊርማዎች ሠፍረውባቸው በወጣው ትእዛዞች መሠረት ነው ። ይህ በሕግ የተሰጠና ሕጋዊ የሆነ ሰነድ ኢየሩሳሌም እንደ ደረሰ ከዚህ በፊት በፍርድ እንደተወሰነው ለግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር በተሰጡት ገዳማትና ቅዱሳት መካናት ላይ የአርመን ማኅበር እንዳይከራከርና እንዳይገባ የሚከለክል ነው ። በዚህ አኳኋን የአመርናውያን ክርክር እንደ ቀድሞው ስለሆነ ሰነዶች ተይዘውበትና እንዲመዘገቡ ሁነው በቤተ መዛግብት (አርሻይቭ) እንዲቀመጡ ተደርገዋል ። ይኸም በቍጥር ከተመዘገቡበት ሰነዶች ሳይከለከል ነው ። በዚህ ምክንያት በማጭበርበር እና በኃይል ይዞት የነበረው ንብረት የተረጋገጠ ንብረቱ የሆነውን

ሳይነካ ማለት የጆርጃውያንን ቅዱስ ያዕቆብ ገዳም ከነአትክልቱና መኖሪያ ቤቶቹ የቤተ ልሔምን በሮችና ቁልፎች ከሱ በላይ (የኢትዮጵያውያን ንብረት የሆኑትን) ክፍሎች ከፊት ለፊቱ ያሉትን የአትክልት ቦታዎች ከነገዳማቱ የአትክልትና መጠመቂያ ቦታዎች ጥንት በነበረው ሥርዓትና ንጉሣዊ ድንጋጌዎች ሕጋዊ ሰነዶች እንደሚወስኑት ለግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር እንዲያስረክብ ሁኗል ። የአርመን ማኅበር አሠርቶት የነበረውም ግን (የግሪክ ኦርቶዶክስ) እንዲረከብ ሁኖ ቁልፎቹም ተመልሰውለታል ። ከዚህ በኋላ በምንም ዓይነት ምክንያት ከአመርን ማኅበር ሆነ ወይም ከተቀሩት ማኅበሮች በዚህ ጉዳይ ክርክር እንዳይነሣ ተከልክሎ ነበር ። ይኸንኑም የሚያጸና በ፩ሺ፹፯ ዓመተ ሂጅራ አንድ ንጉሣዊ ድንጋጌ ወጥቶ ስለ ነበረ አሁን ግን ይህን (ትእዛዝ) በመሻር ያሉትን ክርክሮችና ግጭቶች አንድ የመጨረሻ ውሳኔ ለመስጠት ይኸውም ውሳኔ ባንድ ትክክለኛና ሚዛናዊ ፍርድ የተመሠረተና ዋስትና ያለውም እንዲሆን (ከላይ እንደተመለከተው) በእጃቸው በሕግ የተሰጡና የሚገኙ ሰነዶች አስረጂዎች የሚፈቅዱት መብት አላግባብ እንዳይወሰኑ ከዚህ በኋላ በፍራንኮች በግሪክ ኦርቶዶክስና በአርመናውያን ማኅበሮች መካከል አንዳችም ዓይነት ግጭትና ክርክር እንደማይነሣ በመተማመን ቅዱሳት መካናቸውና ሥርዓቶቻቸው በሙሉ ጥንት እንደ ነበረው አሁንም ተጠብቀው እንዲኖሩ ብለን ከዛሬ ጀምረን ለወደፊቱ የሚከተሉት ማኅበሮች የግሪክ ኦርቶዶክስ የአርመን እና የፍራንክ በይዞታቸው ያሉዋቸውን ንብረቶችና ገዳማት ራሳቸው እንዲቈጣጠሩና ለወደፊቱም በምንም ዓይነት ምክንያት አንዱ አንደኛውን እንዳይቃወምና የያንዳንዱም [illegible] ተጠብቆ እንዲኖር ይሁን ።

ለዚህም አፈጻ[illegible]ንጉሣዊ ፍርድ ቤት ይህን ድንጋጌ ስላወጣ ይህ ውሳኔ ከላይ በተጠቀሰው ኤጲስ ቆጶስ ጽ/ ቤት በአስረጂ እንዲመዘገብና በተጨማሪም ውሳኔውን በሥራ ለማዋል ከዚህ ጋር በማያያዝ የማወጣው ትእዛዝ (ፊርማን) እና አዋጅ ከ[illegible]ንደ ተዘረዘረው ልክ ተከብሮ እንዲፈጸም ንጉሣዊ ፍርዴም እንደ ደረሰ [illegible] ሙሉ ታዛዥነት ትእዛዞቹ ተፈጻሚነት ኖሯቸው ማንም ውሉን እንዳይቃወም ጥንቃቄ እንዲደረግና ንጉሣዊ ማኅተሜም ተከብሮ እንዲኖር በድጋሚ አዘግሃለሁ ።

በዙልቂዳ አጋማሽ ፩ሺ፩፻፶፪ ሂጅራ (፩ሺ፯፻፴፫ ዓ. ም.) ተጻፈ ።

የመዝገቡ ግልባጭ በኢየሩሳሌም ይገኛል ።

www.ethiopianorthodox.org

የባለ ውለታዎች ዓምድ ።

ንዑ ንወድሶሙ ለእደው ክቡራን እለ ቦሙ ዝክር ሥናይ በሀገር ቅድስት በኢየሩሳሌም ፤

በሀገር ቅድስት በኢየሩሳሌም መልካም መታሰቢያ ያላቸውን ደጋግን (ደጎችን) ሰዎች ኑ እናመስግናቸው ።

በሐዲስ ኪዳን ዘመን በቅድሚያ ወደ ኢየሩሳሌም ሔደው በጌታችን ፍቅር ሰንሰለት ታሥረው በቅዱሳት መካናት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሥራ በሠራባቸው ሥፍራዎች ሁሉ በቤተ ልሔም በተወለደበት ፤ በቀራንዮ በተሰቀለበት በጎልጎታ በተቀበረበት ፤ በዮርዳኖስ በተጠመቀበት ፤ በጌቴሴማኒ እመቤታችን በተቀበረችበት ገዳማትን አቅንተው ፣ ማኅበር ሠርተው ፣ በገዛ ትሩፋታቸው እየተረዱ እጅግ በሚያስደንቅ ቁርጠኛ በሆነ በምንኵስና ገድል እየተጋደሉ ለሚኖሩት ለኢትዮጵያውያን ገዳማውያን ማኅበሮች ከአፄ ዘርዓ ያዕቆብ ዘመን ጀምሮ በየጊዜው ገዳሙን የረዱትን የኢትዮጵያን ነገሥታትና ክቡራን መኳንንትና ወይዛዝሮቹ የምእመናንን ታላቅ ውለታ በማስታወስ «ኢየሩሳሌምን ዕወቁ» በሚል አርእስት ባዘጋጀሁት መጽሐፍ ውስጥ መልካሙ ሥራቸው በኢትዮጵያውያን ልብ ሲታወስ ይኖር ዘንድ በኢየሩሳሌም ቤተ መዝገብ ተመዝግቦ ያገኘሁትንና እኔም በሥራ ደርሼ የተመለከትኩትን ለሠሩት በጎ ሥራቸው መታሰቢያ ይሆን ዘንድ «የባለውለታዎች ዓምድ» በሚል አርእስት እንደሚከተለው ምስክርነቴን እገልጣለሁ ።

ከአፄ ተክለ ጻድቅ መኩሪያ የተገኘ ታሪክ ።

፩ኛ/ አፄ ዘርዓ ያዕቆብ በዘመነ መንግሥታቸው በነገሡ በ፰ኛው ዓመት በኢየሩሳሌም ለሚኖሩት ለኢትዮጵያ ገዳማት ማኅበር የማያቋርጥ የገንዘብ ርዳታ በመላክና በጌታችን ፍቅር መንፈሳዊ ክብርን በመሻት ከአገራቸው ወጥተው በምንኵስና ገድል ጸንተው ለሚኖሩት ኢትዮጵያውያን ገዳማውያን ከላይ በመነሻው በተዘረዘሩት ቅዱሳት መካናት እግዚአብሔርን እያገለገሉ ስለመኖራቸው ቃለ እግዚአብሔርን እየጠቀሱ በመንፈሳዊ ገድል የሚያጸና ታሪካዊ የሆነ መንፈሳዊ ኃይል የሚሰጥ ምርጥ ቃላት «ብፁዓን አንትሙ» እያሉ ከጻፉላቸው እጅግ አስደናቂ ከሆነው ረጂም ሰላምታ መጨረሻ ላይ በከፊሉ እንደዚህ ይላል ። « እኔ ዘርዓ ያዕቆብ እግዚአብሔር በመንግሥቱ ዙፋን ባስቀመጠኝ በ፰ኛው ዓመት የሚከተለውን ሠራሁላችሁ ከምድረ ዘብላ የሚወጣውን ግብር እኩሌታውን በሁለት በሁለት ዓመት አንዳንድ መቶ ወቄት ወርቅ ለምግባች [illegible] የሆን ዘንድ በኢየሩሳሌም ለምትገኙት ማኅበር ሠርቼላች

www.ethiopianorthodox.org

ኋለሁ ፤ ይልና ገዳማቱን ሁሉ በዝርዝር ቆጥሮ በጌታችንና በእመቤታችን በዓላት ሁሉ ዘወትር በኔው ገንዘብ «መብራት» አብሩልኝ አታስታጉሉ የሌላን ገንዘብ ወይም መብራት አትጨምሩ ፤ እኔ በፍቅራችሁ ገመድ የተያዝኩ ነኝና ጸሎታችሁ ልመናችሁና በረከታችሁ ለዘለዓለሙ በኔ ላይ ይደር ፤ አሜን ፤

ታሪክ መርማሪዎች ምሥጢሩንና የዘመኑን የብርዕ ጽሕፈት አጣጣል ኃይለ ቃሉንም ትረዱ ዘንድ በግዕዝ ቋንቋ የተጻፈውን ደብዳቤ ፎቶ ኮፒውን ተመልከቱ ።

በስመ፡አብ፡ወወል
ድ፡ወመንፈስ፡ቅዱስ፡
አሐዱ፡አምላክ፡፡
በኵሉ፡ልብየ፡ዘኪያ
ለመልክ፡፡በኵሉ፡
ኀይልየ፡ወበኵሉ፡ነ
ፍስየ፡ወበኵሉ፡ሕሊ
ናየ፡ዘባቲ፡አስምክዋ
ዘእጉ ዝ፡በሕብለ፡አ
ምልኮ፡፡ በኢይትበ
ተክ፡ዘቦቱ፡አሐዱ፡
ለዝሉፉ፡ወኢይትኀ
ወክ
ተጽሕፈት፡ዛቲ፡መል
እክት፡ወከተ፡ዛቲ፡መ
ጽሐፈ፡ሲኖዶስ፡እም
ኀቤየ፡እምኀበ፡ዘርአ፡
ያዕቆብ፡

ንግሥተ፡ኢትዮጵያ፡
ኩ፡ውስተ፡ሀገረ፡
እንተ፡ትሰመይ፡ተጉለ
ቁራንየ፡ማኅበረ፡ቅዱ
ሳን፡እለ፡ይነብሩ፡ው
ስተ፡ኢየሩሳሌም፡ሀገ
ር፡ቅድስት፡በሰላመ፡እ
ግዚአብሔር፡አሜን፡፡
አስተበፅዓክሙ፡ፈድ
ፋደ፡፡ቀዳሚ፡አንክሙ፡
ኢውዋን፡ለቃለ፡ወንጌ
ል፡ዘይቤ፡ዘኢኀደገ፡
አባሁ፡ወእሞ፡ወብእ
ሲቶ፡ወውሉዶ፡ወገራ
ውሂሁ፡ወኵሉ፡ዘቦ፡፡

www.ethiopianorthodox.org

ውስተ፡ ጽሙሮተ፡ ቢ
ትየ፡ ወኢይባእ፡ ግ[illegible]
ስተ፡ ኪራት፡ ምስካበ
የኢይሁቡኒ፡ ንዋመ፡
ለአዕይንትየ፡ ወኢድ
ቃሰ፡ ለቀራንብትየ፡
እስከ፡ አረክብ፡ መካ
ኖ፡ ለእግዚአብሔር፡
ወማኅደረ፡ ለአምላከ፡
ያዕቆብ፡ ወበእንተዝ፡
እጌብዕክሙ፡ ለንጊደ፡
ኢየሩሳሌም፡ ሀገሩ፡
ለንጉሥ፡ ዐቢይ፡
እንዘ፡ ኢትፈርሁ፡
ምንዳቤ፡ ፃማት፡ ሐና
ሪ፡ መሀልቅ፡ ወቍረ፡ ሌ
ሊት፡ ወቅትለ፡ ፈያት፡
ወሶበ፡ በጻሕክሙ፡ ህ
የተፈጸሙ፡ ሳዕሌክሙ፡
ዘተብህለ፡ [illegible]
[illegible]
[illegible]
ውስተ፡ መካን፡ ኀበ፡ ቆሙ፡

እግረ፡ እግዚእነ፡
በሉ፡ ለክሙ፡ ክመ፡ ተአ
ምኑ፡ መካነ፡ [illegible]
ሰተ፡ እመካነ፡ [illegible]
እስከ፡ መካነ፡ ዕርገ[illegible]
ወበእንተዝ፡ እንቲአ
እቲአመ፡ በጸሎትክ
ሙ፡ ወበኵሉ፡ ምንዳቤ
ክሙ፡ በእንተ፡ ፍቅረ፡
አምላክ፡ ዘበጽሑክሙ፡
እምሥርወ፡ ልብየ፡ እ
እምኃክሙ፡ እንዘ፡ እ
ብል፡ ሰላም፡ ለክሙ፡
ደቂቅየ፡ ኢትዮጵያ፡ ዘ
ወ[illegible]ተክሙ፡ ኢየሩሳሌ
ም፡ ምድራዊት፡ ክመ፡
ተብጽሑክሙ፡ ኀበ፡ ኢ
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ጋሪክሙ፡ እለ፡ ኬዳ፡
ወለአእዳዊክሙ፡ ገ
ለ፡ ጕይ ጕዳ፡ ወለክና
ፍሪክሙ፡ እለ፡ ሰዐማ፡
በከመ፡ ፈቀዳ፡ ወለአ
ዕይንቲክሙ፡ ንጽሮ፡
እለ፡ አግሃዳ፡ ገቢላሃ፡
ኅቤ፡ ተሰብአ፡ ወቤተ፡ ል
ሔምሃ፡ ኀበ፡ ተወልደ፡
አምላክ፡ ንዒአ፡ ዘዚ
አነ፡ ጠባይዐ፡ ወጎልሃ፡
ኀበ፡ ሰከበ፡ ወቀፀንግዓ፡
ናዝሬትሃ፡ ኀበ፡ ተሐ
ፀነ፡ ወዮርዳኖስሃ፡ ኀ
በ፡ ተጠምቀ፡ ከመ፡ ያን
ጽሕን ቆሮንቶስሃ፡ ኀ
በ፡ ጾመ፡ በእንቲአነ፡
ቀራንዮሃ፡ ኀበ፡ ተሰቅ
ለ፡ ከመ፡ ይቤዝወነ፡
ጎልጎታሃ፡ ኀበ፡ ተቀብረ፡
ወተንሥአ፡ ከመ፡ ያሕ
ይወነ፡ ቢረ፡ ዘይታሃ፡
ኀበ፡ ዓረገ፡ ሰማየ፡
ኀበ፡ አብ፡ ሁሉ፡ አምላክ
ነ፡ ክመ፡ ያብእነ፡ ውስ
ተ፡ ውሳጤ፡ መንበረ፡ ስባ
ት፡ አርያም፡ ኀበ፡ በአ
ስሉሁ፡ ሐዋርያት፡ ዘእ

ምቅድመ፡ ሙሴ፡ ጽርሐ፡
ጽዮንሃ፡ ኀበ፡ ወረደ፡
ጰራቅሊጦስ፡ ኀበ፡ ሐ
ዋርያት፡ ለበዊኖቶሙ
ወሰላምክዕበ፡ ለአዕይ
ንቲክሙ፡ እለ፡ ነጸራ፡
ብርሃነ፡ ዘይወፅእ፡ እ
መቃብሪሁ፡ ለእግዚአ
ነ፡ በቀዳሚት፡ ሰንበት፡ ዘ
ውእቱ፡ መጋትወ፡ ፋሲ
ካ ንዑ፡ ሰላምክሙ፡ ወፍ
ቅርክሙ፡ ጸሎትክሙ፡
ወበረከትክሙ፡ የሀሉ፡ ም
ስሌየ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡
አሜን፡ ፈፃሙ፡ ፈነውኩ፡ ለክሙ፡
ዘንተ፡ መጽሐፈ፡ ሲኖዶ
ስ፡ ከመ፡ ትትናዘዙ፡ ብቲ፡
በቀዳሚት፡ ሰንበት፡ ወበ
እሑድ፡ ከመ፡ ይኩንኒ፡ ተዝ
ካረ፡ በኀቤክሙ፡ ለዓለ
መ፡ ዓለም፡ አሜን፡
ይእዜኒ፡ ሠራዕኩ፡ ለክ
ሙ፡ አነ፡ ዘርአ፡ ያዕቆብ
ወስሙ፡ መንግሥትየ፡ ቈ
ስጠንጢኖስ፡ እምአመ፡
እንበረኒ፡ እግዚአብሔር፡
ዲበ፡ መንበረ፡ መንግሥት፡
እምአመ፡ ንግሥየ፡ በ[illegible]፡

www.ethiopianorthodox.org

ዓመት፡ምድረ፡ዝበላ፡
ወእመንፈቁ፡ዘይወፅእ፡
ግብሩ፡በ፲፱ዓመት፡፫፡ሕል
ቅ፡ወርቅ፡ከመ፡ይኩኖሙ፡
ሲሳዮሙ፡ወዓራዛሙ፡ወ
ሀብኩ፡ለማኅበረ፡ኢየሩ
ሳሌም፡ከመ፡ይኩን፡ተዝ
ካርየ፡ወለተዝካረ፡እግዝ
እትየ፡ማርያም፡ወገብሩ፡
በዓላ፡ለባሕቲትየ፡እም፩
ለግንቦት፡ልደታ፡እመ፡
፳ወ፩ለጥር፡ዕረፍታ፡
እመ፡፲ወ፰ለነሐሴ፡ቍል
ስታ፡ወበዓለ፡ወልዳኒ፡እ
ግዚእነ፡ኢየሱስ፡ክርስ
ቶስ፡እመ፡፳ወ፱ለታኅሣ
ሥ፡በዘ፡ቶወልደ፡ወገብሩ፡
በቤተ፡ልሔም፡ወበዓለ፡
ትንሳኤ፡ዘውእቱ፡ትንሣ
ኤ፡ሞቱ፡መሕየዊት፡ወ
ከዕበ፡እነብሩ ኮሎ፡በ
ዓላቲሃ፡ለእግዝእትየ፡
ማርያም ቁሀሎ፡ ውስተ፡
መጽሐፈ፡ተአምራሃ፡፲ወ
፪፡፡ወዓዲ፡ከመ፡ይገኅቶው
ሊተ፡ቀናዲለ፡ውስተ፡መ
ቃብረ፡እግዚእነ፡፩ወዘ
ውስተ፡እንቀጸ፡ዴዴሁ፡፩

በየዓመቱ፡፩ወበፀጋሙ፡፩
ወበኅበ፡ግንዘቱ፡፲ወ
በኅበ፲፡፫እየቶ፡መግ
ደላዊት፡፩፡ኅበ፡ሀይክ
ል፡ዘዚአነ፡፫ወካዕበ
ኅበ፡ዝሳሬ፡ለእግዝእ
ትነ፡ማርያም፡በጌቴሴ
ማን፡፫ኅበ፡ተወልደ፡
እግዚእነ፡በቤተ፡ልሔ
ም፡፩ወበኅበ፡ዓርገ፡እግ
ዚእነ፡ውስተ፡ደብረ፡
ዘይት፡፩፡ከመ፡ዝ፡አኅ
ትው፡በ፫ቀዋሚ፡ዘእየ፡ወ
ትረ፡ወኢታብጥሉ፡ወኢ
ትደምሩ፡ንዋየ፡ካልእ፡፡
እስመ፡እነ፡እኅዝ፡በሐብ
ለ፡ፍቅርክሙ፡ጸሎትክ
ሙ፡ወበረከትክሙ፡የሀ
ሉ፡ምስሌየ፡ለዓለመ፡ዓ
ለም፡አሜን፡፡፡
አፍቅራንየ፡ኢትበሉ፡ለ
ባሕቲትነ፡ያወርድ፡ብር
ሃን፡ከመ፡ኢይኩን፡ተመ
ክሕ፡ላዕሌክሙ፡እስመ፡
አንትሙ፡ተአመሩ፡ተመ
ክሕ፡ዘየመጽእ፡እስከ፡ያቴ
ወትሕት፡ዘየመጽእ፡ው
ናየት፡ስላም፡ለክሙ፡ወለ
ሳሙ፡እግዚአብሔር፡የሀሉ፡
ምስለ፡ክሙ፡አሜን፡

በኢየሩሳሌም ቤተ መዛግብት የተገኘ ታሪክ ።

፪ኛ/ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት አፄ ዮሐንስ ፬ኛ በብዙ አዕላፋት የሚ ቈጠር ገንዘብ እየላኩ ፤ በኢየሩሳሌም ሰፊ የሆነ ርስት ገዝተው የሚከራይ ቤትና የደብረ ገነት ኪዳነ ምሕረትን ቤተ ክርስቲያን አሠርተዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

፫ኛ/ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ዳግማዊ አፄ ምኒልክ ከደብረ ገነት ኪዳነ ምሕረት ቤተ ክርስቲያን ሕንፃ በአፄ ዮሐንስ ሞት ተቋርጦ የጐደለውን ሥራ ፈጽመዋል ።

በተለይም ለገዳማቱ መርጃ የሚሆን ሁለት መቶ ሺህ ማርያ ትሬዛ ብር በገዳማቱ ስም ከባንክ አግብተው ዋናው ገንዘብ ለገዳማቱ ነዋሪ ሆኖ በወለዱ እንዲረዱበት አድርገው ሰጥተዋል ።

በተጨማሪም በደብረ ገነት ገዳም ውስጥ አንድ ትልቅ በኪራይ የሚያገለግል ቤት አሠርተው ሰጥተዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

፬ኛ/ እቴጌ ጣይቱ ብጡል የዳግማዊ ምኒልክ ባለቤት ፤ በደብረ ገነት ገዳም ውስጥ አንድ ትልቅ የሚከራይ ቤት አሠርተው ከመስጠታቸውም በላይ ሌላ በኢየሩሳሌም ከተማ ሰፊ ቦታ ገዝተው ትልቅ የሚከራይ ቤት አሠርተው ሰጥተዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

፷፯/ ግርማዊት ንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱ በኢየሩሳሌም ታላቅ ቤት አሠርተው ከኪራዩ ገቢ ገንዘብ ሲሶውን ገንዘብ ለገዳሙ መርጃ እንዲሆን ሰጥ ተዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

፺ኛ/ ግርማዊት እቴጌ መነን ፤ በዮርዳኖስ ገዳም ቦታ ገዝተው አንድ ዘመናዊ ሥራ የሆነ ቤተ ክርስቲያን አሠርተው በቅድስት ሥላሴ ስም አስቀድሰው ለማኅበሩ ከማስረከባቸውም በላይ ለቤተ ክርስቲያኑ ሕንፃ መጠባበቂያና ለማኅበሩ መርጃ የሚሆን በአዲስ አበባ በሁለት መቶ ሠላሳ ሺህ ብር (፪፻፴ሺህ ብር) ፎቁ የስድስት ቤተሰብ መኖሪያ የሆን የምድር ቤቱን ሱቅ አድርገው ታላቅ ሕንፃ አሠር [illegible] ዳኖስ) በሚል ስያሜ ለኢየሩሳሌም ገዳማት ማኅበር ሰጥተዋል ፡፡

www.ethiopianorthodox.org

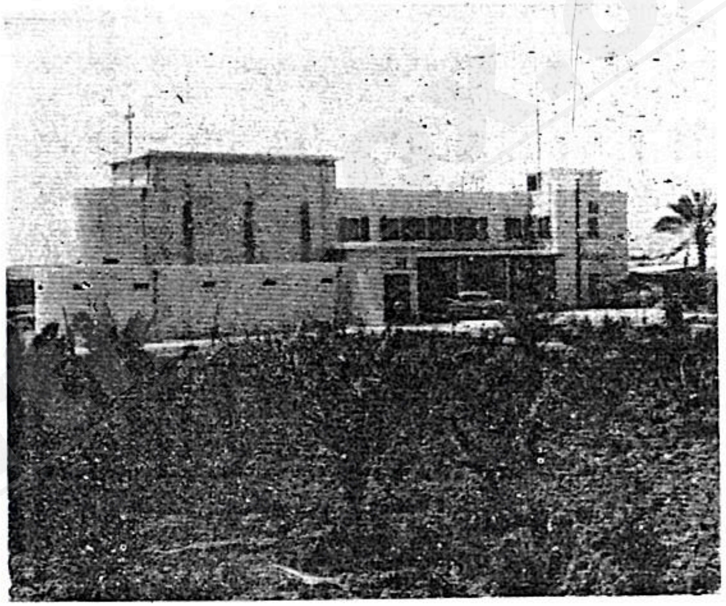

የግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ባለቤት ደን ግርማዊት እቴጌ መነን ከቅዱሳት መካናት አንዱ ከሆነው በገዳመ ዮርዳኖስ ለኢትዮጵያ ማኅበር ቤተ ክርስቲያኑንና ቤተ ማኅበሩን ባንድነት አያይዘው ያሠሩት ታላቁ የኢትዮጵያ ገዳመ ዮርዳኖስን ሕንፃ የሚያሳይ ሥዕል ።

የግል ቤተ መጻሕፍት

www.ethiopianorthodox.org

፺ኛ/ ክቡር አፈ ንጉሥ ነሲቡና ባለቤታቸው ወይዘሮ ደስታ ደኅና ቦታና ቤት ገዝተው ለገዳሙ ሰጥተዋል ፤ በኋላም ባለቤታቸው ክብርት ወይዘሮ ደስታ ከባላቸው ሞት በኋላ ወደ ኢየሩሳሌም ሔደው ሲኖሩ በትርፉ ቦታ ላይ ትልቅ ቤት ተጨማሪ ሠርተው ሁሉንም ለገዳሙ ሰጥተዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

ክብርት ወይዘሮ (እማሆይ) ደስታ የአፈ ንጉሥ
ነሲቡ ባለቤት በኢየሩሳሌም ።

www.ethiopianorthodox.org

፷፰ኛ/ ክቡር ደጃዝማች ባልቻ አባ ነፍሶ ፤ በኢየሩሳሌም አንድ ቤት እን ደተሠራ ገዝተው ለኢየሩሳሌም ገዳም ሰጥተዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

፱ነኛ/ ክብርት ወይዘሮ አማረች ዋለሉ ፤ ዓለምን መንነው (ንቀው) ወደ ኢየሩሳሌም ሔደው ሲኖሩ በኢያሪኮ ከተማ አንድ ሰፊ ርስት ከነቤቱ ሰጥተዋል ፤ በኢየሩሳሌም ከተማም አንድ ይኖሩበት የነበረውን ቤት ርስት አድርገው ለኢትዮጵያ ገዳም አውርሰው በኢየሩሳሌም አርፈዋል ።

www.ethiopianorthodox.org

፲ኛ/ ክቡር ራስ ወልዴ አንድ አነስ ያለች ቦታ ገዝተው ቤት አሠርተው ሰጥተዋል ፤ ለማኅበሩ በጸሎት ደብዳቤም አባቶቹ ወልዴ ለኢየሩሳሌም ገዳም ርስት ሰጠ ሲባል ለሌሎች መልካም አርአያ መሆኑን እንጂ የማነሱን አትመልከቱ ብለው የጸሎት ቃል ማኅበሩን ደስ አሰኝቷል ።

፲፩ኛ/ ልዑል ራስ እምሩ ኃይለ ሥላሴና ባለቤታቸው ልዕልት ወይዘሮ ጽጌ በኢያሪኮ ከገዳሙ ቦታ ላይ ቤት አሠርተው ሰጥተዋል ።

፲፪ኛ/ ብፁዕ አቡነ ታዴዎስ የኢሉባቦር ጠቅላይ ግዛት ሊቀ ጳጳስ በፈቃዳቸው ሀገረ ስብከታቸውን ትተው ወደ ኢየሩሳሌም ሔደው በኢትዮጵያ ገዳም ሲኖሩ ፥ ኢያሪኮ በገዳሙ ቦታ ላይ የሠሩትን ቤት ከዚህ ዓለም በሞት ሲለዩ ለገዳሙ ሰጥተዋል ።

፲፫ኛ/ ወይዘሮ አልታዩ ወርቅ የክቡር ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ባለቤት በደብረ ገነት ገዳም ውስጥ ፎቅና ምድር ቤት ያለው ጥሩ ቤት አሠርተው ሰጥተዋል ።

፲፬ኛ/ ወይዘሮ በየነች ገብሬ የሐረሩ የደጃዝማች ገብሬ ልጅ ባላቸው ከውጋዴ ዘመቻ መንነው እንደታጡ እርሳቸውም ኢየሩሳሌም ድረስ ሔደው በዮርዳኖስ በረሃ መንነው ሲኖሩ ፤ አንድ አነስተኛ ቦታ ገዝተው ቤት ሠርተው ለገዳሙ ሰጥተው ፤ በዮርዳኖስ አርፈዋል ።

፲፭ኛ/ አቶ ይልማ ወልደ ገብርኤል በደብረ ገነት ገዳም ውስጥ የእንግዳ መቀበያ የምትሆን አንድ አነስተኛ ሳሎን አሠርተዋል ።

መምህር ወልደ ሰማዕት በዘመናቸው በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያን ገዳም ለማስፋፋት ብዙ ጥረት ያደረጉ ታላቅ ባለውለታ መምህር ናቸው ። የድካማቸውንም ውጤት በሥፍራው ተገኝቼ በተረዳሁት መጠን ከብዙ በከፊል (በጥቂቱ) እንደሚከተለው እገልጻለሁ ።

መምህር ወልደ ሰማዕት የትውልድ አገራቸው ኢትዮጵያዊ በተለይም በሸዋ ጠቅላይ ግዛት ቡልጋ ከሚባለው ወረዳ የተወለዱ ሰው ናቸው ።

ከአፄ ዮሐንስ ዘመነ መንግሥት ቀደም ብለው በምንኵስና ሕግ መንነው በሀገር ቅድስት ኢየሩሳሌም በኢትዮጵያ ገዳም ይኖሩ ነበር ።

አፄ ዮሐንስ እንደነገሡም በኢየሩሳሌም ገዳማት ማኅበር በገዳሙ ሥርዓት (ሕግ) ተመርጠው በኢየሩሳሌም ለኢትዮጵያ ገዳም ማኅበር አበምኔት (መምህር) ሆነው በማኅበሩ ምርጫ ተሾሙ ።

www.ethiopianorthodox.org

መምህር ወልደ ሰማዕት በዕውቀት የተራቀቁ በመንፈሳዊ ቅንዓት የበቁ የዓረብኛውን ቋንቋ (ናሕዊ) የሚባለውን አገባብ በደምብ የሚያውቁ ሰው ስለነ በሩ ፤ የኢትዮጵያ ገዳም ማኅበር ከዚህ በፊት ያገሩን ቋንቋ ካለማወቅም በላይ የሀብት ድኅነት ያጠቃቸው በምንዝስና ገድል ምጽዋትን እየጠበቁና ከአካ ባቢውም ክርስቲያን ሕዝብ በመከር ጊዜ እየለመኑ በድኅነት ተጠቅተው በጽኑ ችግር ላይ ይኖሩ ነበርና መምህር ወልደ ሰማዕት ወዲያው የገዳሙን ኃላፊነት እንደተቀበሉ ከማኅበሩ የመታወቂያ ደብዳቤ ለአፄ ዮሐንስ አስረክበው ኃላፊ ነታቸውን ከአጸደቁ ወዲያ በቤተ መንግሥቱ አቅራቢያ ሆነው በኢየሩሳሌም ያለው የኢትዮጵያን ገዳም ማኅበር የኑሮን ችግር ስለአስረዱ አፄ ዮሐንስ በለ ጋሥነት ቍጥር የሌለው ሀብት ወደ ኢየሩሳሌም ይልኩ ጀመር ፤ ይህም ይታ ወቅ ዘንድ ከቱርክ ጦረኛ ጋር በጉራዕ (ጉራ) ጦርነት ገጥመው ቱርክን ድል አድርገው ካገኙት ምርኮ ውስጥ ፫ ሣጥን ቀይ ወርቅ እንደሞላ አግኝተው በኢ የሩሳሌም የሚያገለግል ይኸው ገንዘብ ነው ቢሏቸው ፫ቱንም ሳጥን ወርቅ እንደሞላ ለኢየሩሳሌም ገዳማት ላኩ ፤ ከተላከውም ሣጥን እስካሁን ለምል ክት ይገኛል ፤ እንደዚህ ያለ አኳኋን የኢየሩሳሌምን ፍቅር በንጉሠ ነገሥቱ ልብ ካሳደሩ በኋላ ወደ ኢየሩሳሌም ሄደው ከሰጡዋቸው ወርቅ ከፍለው በአፄ ዮሐንስ ስም ሰፊ ርስት ገዙላቸው ፤ የአፄ ዮሐንስ ልግሥናም በዚህ ብቻ አልተ ገታም ቀጥለውም በየጊዜው በእልፍ የሚቈጠር ገንዘብ ይህን ያህል እልፍ ለማ ኅበሩ ምግብ ይህን ያህል እልፍም ለቤተ ክርስቲያን መሥሪያ እያሉ ይልኩላቸው በነበረው ገንዘብ ዛሬ ዋና ኢትዮጵያን የምታኮራ ገዳም ሆና የምትገኘው የደብረ ገነት ኪዳነ ምሕረትን ቤተ ክርስቲያን ያሠሩ ታላቅ ባለውለታ መምህር ናቸው። ይህች የደብረ ገነት ኪዳነ ምሕረትን ቤተ ክርስቲያን ሲያሠሩ ከቤተ ልሔም ድንጋይ ወቃሪዎች ጠቢባን አስመጥተው በግንቡ ድንጋይ ላይ አሁን የሚታየ ውን ጌጥ ሁሉ የመስቀልንና ሌላም ልዩ ልዩ ቅርጽ እየነደፉ ለድንጋይ ወቃሪ ዎች እየሰጡ በራሳቸው ዕውቀት ሐሳብ መሪነት እንዳሳነፁዋት በጊዜው ተገ ኝተው የዓይን ምስክሮች ከሆኑት ፲ሽማግሌዎች ፩ቃል ፩የሰማሁትን የደጉን ሰው የመምህር ወልደ ሰማዕትን ውለታ ከብዙ በጥቂቱ እገልጻለሁ ።

ከኔም በፊት ታላቁ ደራሲ ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ የሕይወት ታሪክ (BIOGRAPHIE) በሚባለው መጽሐፋቸው በገጽ ፷፰ ስለ መምህር ወልደ ሰማዕት የሕይወት ታሪክ በጻፉት ላይ ገልጸውታል ። ተፈጸመ ።

« ሩጫዬን ጨረስሁ ሃይማኖቴንም ጠበቅሁ እንግዲህ እግዚአብሔር የሚከ ፍለኝ የጽድቅ አክሊል ይቆየኛል » ፪ ጢሞ ፬.፯-፰ ።

አባ ፊልጶስ

ማ ው ጫ

አርእስት		ገጽ
፩ኛ	የግርማዊነታቸው ታሪክ መግቢያ	፭
፪ኛ	መቅድም « ኢየሩሳሌምን ዕወቁ »	፲፩
፫ኛ	ስለኢትዮጵያ ነገሥታት ታላቅ ዝና	፲፫
፬ኛ	ትዕግሥትና ዕውቀት ከልጅነት እስከ ሺበት	፳፭
፭ኛ	አፄ ኃይለ ሥላሴ በማዕከላዊ ዘመን	፵፮
፮ኛ	ጃንሆይ በመዋዕለ ሲበት	፵፱
፯ኛ	ሢመተ ፓትረያርክ	፶
፰ኛ	የቤተ ክርስቲያን አንድነት አሳብ	፶፱
፱ኛ	የእምነትና የጸሎት ግንኙነት	፷
፲ኛ	ኢትዮጵያ በሐዲስ ኪዳን	፷፩
፲፩ኛ	የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን በኢየሩሳሌም	፷፯
፲፪ኛ	ለግርማዊ ንጉሠ ሁሴን ብፁዕ አቡነ ፊልጶስ የዴር ሥልጣንን ጉዳይ ሲያመለክቱ	፸፭
፲፫ኛ	ኢትዮጵያውያኖች በኢየሩሳሌም	፹፭
፲፬ኛ	የዴር ሥልጣን ርስትነት	፺፩
፲፭ኛ	የቱርክ ወረራ	፺፰
፲፮ኛ	ኢትዮጵያውያን ሊኖራቸው የሚችለው መብት	፺፱
፲፯ኛ	በኢትዮጵያውያን እጅ የሚገኙ ሰነዶች	፻፳፪
፲፰ኛ	የበርሊን ውል	፻፵፩
፲፱ነኛ	የኢትዮጵውያን መነኰሳት ሰነዶች	፻፵፯
፳ኛ	የሡልጣን መሐመድ ሁለተኛ ንጉሣዊ ትእዛዝ	፻፵፰
፳፩ኛ	የቀዳማዊ ሡልጣን መሐመድ ካን ንጉሣዊ ትእዛዝ	፻፷፩
፳፪ኛ	የባለውለታዎች ዓምድ	፻፸፩

www.ethiopianorthodox.org